

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

CEZA HUKUKU AÇISINDAN SİBER ZORBALIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİHRİBAN HEKİM

İSTANBUL, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

CEZA HUKUKU AÇISINDAN SİBER ZORBALIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİHRİBAN HEKİM

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : Doç. Dr. Kerim ÇAKIR
2. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Zahit YILMAZ
3. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Elif ERGÜNE

İSTANBUL, 2024

ÖZET

CEZA HUKUKU AÇISINDAN SİBER ZORBALIK

Zorbalık, özellikle kendini savunamayan kişilerin karşılaştığı, kasıtlı ve tekrarlanan şekilde gerçekleşen rahatsız edici davranışları ifade eder. Zorbaca davranışlar, yazılı veya sözlü olabilir, fiziksel olması da mümkündür. Teknolojinin gelişmesi, internet ve özellikle sosyal ağların yaygınlık kazanmasıyla beraber pek çok davranış gibi zorbalık da dijital alana taşınmış ve siber zorbalık olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda siber zorbalık, kişinin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir başkasını rahatsız edecek eylemler gerçekleştirmesi olarak tanımlanabilir. Bu eylemler tehdit içerebilir, onur kırıcı veya utandırıcı olabilir. Siber zorbalığın, zorbalıktan farkı ise internet ortamının mağduriyeti artırıcı özellikleridir. Paylaşılan içeriklerin hiçbir zaman tam anlamıyla silinmiyor oluşu, çok kısa zamanda çok fazla insana ulaşılabilmesi, anonimliğe izin veren yapısı sayesinde zorbalık yapan insanların daha cesaretli hareket edebilmesi; siber zorbalığı zorbalıktan ayırmaktadır.

Siber zorbalığın sık karşılaşılan bir durum haline gelmesi, ceza hukuku ile beraber değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda siber zorbalığın cezalandırılabilirliği ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Nitekim bazı ülkelerde siber zorbalık ayrı bir suç olarak düzenlenmiş, bazı ülkelerde ise siber zorbalığın mevcut suçlar kapsamında değerlendirilmesi fikri öne çıkmıştır. Siber zorbalık, Türk Ceza Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiştir. Bununla beraber TCK'da düzenlenen bazı suçları oluşturan eylemler zorbalık teşkil eden davranışlar olarak da mütalaa edilebilmektedir. Bu kapsamda intihara yönlendirme (m. 84), kasten yaralama (m. 86), eziyet (m. 96), cinsel taciz (m. 105), müstehcenlik (m. 226), tehdit (m. 106), şantaj (m. 107), kişilerin huzur ve sükununu bozma (m. 123), ısrarlı takip (m. 123/A), hakaret (m. 125), haberleşmenin gizliliğini ihlal (m. 132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133), özel hayatın gizliliğini ihlal (m. 134) ve verileri hukuka aykırı olarak verme ve ele geçirme (m. 136) suçları dijital ortamlarda işlendikleri takdirde siber zorbalık olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada siber zorbalık, siber zorbalığın özellikleri, nedenleri ve mağdur üzerindeki etkileri ele alınacak; siber zorbalığın ceza hukuku ile ilişkisi, cezalandırılabilirliği sorunu ve TCK'da mevcut suç tipleri içinde değerlendirilmesi meselesine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Siber zorbalık, sosyal medya, internet, siber şiddet, siber taciz, çocukların sanal cinsel istismarı, intikam pornosu.

ABSTRACT

CYBERBULLYING WITH REGARDS TO CRIMINAL LAW

Bullying refers to intentional and persistent disturbing behaviors, especially faced by people who cannot defend themselves. Bullying can be written, verbal or physical. With the development of technology, the widespread use of the internet and especially social networks, bullying, like many other behaviors, has been moved to the digital field and has begun to be expressed as cyberbullying. In this context, cyberbullying can be defined as acting to disturb another by using information and communication technologies. These actions may be threatening, insulting, or embarrassing. The difference between cyberbullying and bullying is the victimization-enhancing features of the internet environment. The fact that the shared content can never be completely deleted, that many people can be reached in a very short time, that people who bully can act more courageously thanks to its structure that allows anonymity; distinguishes cyberbullying from bullying.

The fact that cyberbullying has become a common situation has made it necessary to evaluate it together with criminal law. In this context, different views have been put forward regarding the criminalizing of cyberbullying. As a matter of fact, in some countries, cyberbullying is regulated as a separate crime, and in some countries, the idea of evaluating cyberbullying within the scope of existing crimes has come to the fore. Cyberbullying is not regulated as an individual offence in the Turkish Penal Code (TPC). However, the actions that constitute some of the crimes regulated in the TPC can also be considered as acts that constitute bullying. In this context, crimes such as directing suicide (§84), intentional injury (§86), torment (§96), sexual harassment (§105), threat (§106), blackmail (§107), disturbing individuals' peace and harmony (§123), stalking (§123/A), insult (§125), violation of confidentiality of communication (§132), eavesdropping and recording of conversations between persons (§133), violation of privacy (§134), illegally obtaining or giving data (§136) can be considered as cyberbullying if they are committed in digital environments.

In the study, cyberbullying will be evaluated together with its characteristics, causes and effects on the victim; the issue of regulating cyberbullying as an independent crime in terms of its relation with criminal law or evaluating it within the existing crime types will be discussed.

Keywords: Cyberbullying, social media, internet, cyberviolence, cyberharassment, cyber grooming, revenge porn.

ÖNSÖZ

İlk ve en büyük teşekkürüm aileme. Her zaman yanımda olan, karşılığını asla veremeyeceğim bir sevgi ve emekle beni yetiştiren anneme ve babama; desteğini hep hissettiren, beni yalnız bırakmayan, sabrına ve merhametine hayran olduğum Mihrimah'a; kütüphanede beni görünce takılmadan geçemeyen Ahmet'e teşekkür ederim.

Sadece tez dönemimi değil, hayatımın neredeyse tamamını daha güzel kılan, bıkmadan sıkılmadan beni dinleyen, benimle heyecanlanan çocukluk arkadaşlarım ve kız kardeşlerim Behice R.D., İrem Büşra ve Sena Mükerrerem'e teşekkürümü nasıl ifade edeceğimi bilmiyorum. *İyi ki hayatımdasınız.* Ne zaman motivasyonum düşse destekleriyle yanımda oldukları, hevesimin yok olmasına izin vermedikleri ve tezimi okuyup bu süreci bana kolaylaştırdıkları için üniversitenin bana armağanı olan arkadaşlarım Aleyna Nur, Aydın, Ecem, Enes ve Yusuf Eren'e çok teşekkür ederim. Ayrıca bu dönemde karşılaştığım, tanıdığım insanlar oldu. Muhabbetleriyle, çalışma azimleriyle dokundular hayatıma, güzellikleri kovaladık beraber. Korkularımı, endişelerimi yumuşattılar farkında olmadan, heyecanımı korumamı salık verdiler. Dostlukları için müteşekkirim.

Ve Şevval Nur. Bu süreçte nazımı da kahrımı da en çok çeken, vakitli vakitsiz aramalarımı, aynı şeyleri defalarca anlatışıma katlanan, yazdığım taslakları ve ham metinlerimi bile okuyan, ben tezim için araştırma yaptıkça muhtemelen ilgisini çekmeyen konularda sorularımla karşılaşp benimle cevaplar arayan, yüksek lisansa giriş sınavımın olduğu günden tez savunma gününe kadar yanımda olan Şevval Nur'a teşekkür edebilmemin bir yolu var mı emin değilim. Şevval Nur olmasaydı pek çok şey eksik kalırdı, pek çok şey için güç bulmak daha zor olurdu benim için. *İyi ki yollarımız kesişmiş, daim olsun.*

Hem mutluluğumu hem hüznümü paylaşmak için koşarak yanına gittiğim, elimi hiçbir zaman bırakmayan, tez yazışım bile zamanla kendisine benzeyen, bir hocadan çok daha fazlası olan Büşra Buluş'a minnettarım. *Hocam, dik durabildiğim her anda payınız var. Nil'in bahsettiklerinden çok daha fazla şey geçti sizden bana. İyi ki varsınız.* Tanıştığımız günden beri ne zaman ihtiyaç duysam bana rehberlik eden, pek çok öğrencisi gibi benim de hayallerime ulaşmamı kendisine dert edinen Prof. Dr. İsmail Coşkun'a çok teşekkür ederim. Bana yazmanın ne demek olduğunu ve olmadığını öğreten, seneler geçse de metinlerimden kurtulamayan ve çoğunlukla yersiz endişelerimin kavgasını bana karşı veren Metin Necmi Koç'a çok teşekkür ederim. *Sizlerin öğrencisi olmak paha biçilemez bir lütuf. Arzum size layık ve razı olduğunuz bir öğrenci olmak; çabam bunun için.*

Henüz birinci sınıf öğrencisiyken tanıdığım, gösterdikleri saygı ve sevgiyle bu disiplini sevmemde payı olan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Oya Boyar ve Arş. Gör. Asiye Çelik Demir'e teşekkür ederim. Her sorumda kapısını çalabildiğim, bana rehberlik eden ve her zaman yardımcı olan hocam Arş. Gör. M. Cihad Şaylan'a çok teşekkür ederim. Destekleri için Prof. Dr. Murat Balcı'ya, kısa zamanda kendisinden çok şey öğrendiğim Av. Neşat Başoğlu'na ve tüm çalışma arkadaşlarıma ayrıca teşekkür borçluyum.

Son olarak, danışmanlığımı üstlenen Doç. Dr. Kerim Çakır’a, jürimde yer alıp kıymetli yorumlarıyla çalışmamı geliştirmemi sağlayan sayın hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Elif Ergüne ve Dr. Öğr. Üyesi Zahit Yılmaz’a teşekkür ederim.

Marcel Proust “... aşıklar da, zıt bir durumun ortasından baktıkları, henüz denemeye başlamadıkları için, vazgeçmenin iyileştirici gücüne inanamazlar.” diyor Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde’de. Ben de bu süreci böyle anlatabilirim sanırım: Vazgeçmenin iyileştirici gücüne inanma çabası. Çünkü devam edebilmek için bir şeylerden vazgeçmek, bir şeyleri geride bırakmak gerekiyor.

Mihriban Hekim

Üsküdar, 2024.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: BİR SİBER ŞİDDET BİÇİMİ OLARAK SİBER ZORBALIK	6
I. Siber Zorbalık.....	6
1. Genel Olarak.....	6
A. Zorbalığın Siber Alana Taşınması ve Siber Zorbalık	6
B. Yaş Grubu Yönünden Siber Zorbalık	9
C. Cinsiyet Yönünden Siber Zorbalık	10
D. Doğrudan ve Dolaylı Siber Zorbalık.....	11
2. Siber Zorbalığın Özellikleri.....	11
A. Siber Zorbalığın Kurucu Unsurları	11
a. Tekrarlama (Repetition)	12
b. Güç Dengesizliği (Power Imbalance).....	13
c. Zarar Verme Kastı (Intention) ve Saldırgan Hareket/Saldırganlık/Saldırı (Agression)	15
B. Siber Zorbalığın Özellikleri ve Geleneksel/Yüz Yüze Zorbalık ile Mukayesesi	18
a. Genel Olarak	18
b. Anonimlik	18
c. Erişilebilirlik ve Sanal ile Gerçek Arasındaki Mesafe	20
d. Denetimsizlik.....	21
e. Üçüncü Kişilerin Katılımı ve Aleniyet	22
f. Silin(e)mezlik	23
3. Siber Zorbalığın Nedenleri.....	24
A. Güç Dengesizliği.....	24
B. Geçmiş Zorbalık Mağduriyeti	25
C. Otoritenin Onayını Alma İsteği	25
D. İnternet Kullanımının Yaygınlaşması ve Sınırsızlığı	25
E. Anonimlik	26
F. Sanal Dünya ve Gerçeklik Arasındaki Perde	26
G. Denetim Güçlükleri	27
H. Veri Gizliliğinin Yetersizliği.....	27
II. Siber Zorbalık Davranışları.....	27
1. Genel Olarak.....	27
2. Taciz (Siber taciz/Cyber harassment)	28
3. Siber Israrlı Takip (Cyberstalking)	29
4. Gizliliğe Yönelik Saldırıları	30
5. Karalama ve İtibara Yönelik Saldırıları.....	32
6. Cinsel Dokunulmazlığa Yönelik Saldırıları.....	33
7. Çocuk Pornografisi ve Müstehcenlik	35
8. Kimlik Değiştirme ve Komplo Davranışları	36
9. Tehdit.....	37
10. Dışlama.....	38
11. Kışkırtma	39
12. İstenmeyen İçeriklere Maruz Bırakma	39
III. Siber Zorbalığın Sonuçları ve Mağdur Üzerindeki Etkileri.....	39
IV. Mukayeseli Hukukta Siber Zorbalık	45

1. Genel Olarak.....	45
2. Amerika Birleşik Devletleri.....	46
3. Kanada.....	47
4. Birleşik Krallık.....	48
5. Avustralya.....	49
6. Avusturya.....	49
7. Almanya.....	50
8. Yeni Zelanda.....	50
İKİNCİ BÖLÜM: SİBER ZORBALIK VE CEZA HUKUKU İLİŞKİSİ	51
I. Siber Zorbalığın Cezalandırılabilirliği Sorunu	51
II. Siber Zorbalık Eylemlerinin TCK Kapsamında Cezalandırılması.....	54
1. İntihara Yönlendirme.....	54
2. Kasten Yaralama.....	61
3. Eziyet.....	65
4. Cinsel Suçlar.....	68
A. Genel Olarak	68
B. Cinsel Taciz ve Çocukların Sanal Cinsel İstismarı.....	68
C. Müstehcenlik	74
a. Genel olarak	74
b. Çocuk Pornografisi ve Çocuğun Pornografik Ürünlere Erişimi (m. 226/1, 3, 5).....	76
c. Müstehcen ya da Pornografik Ürünlerin Basın Yayın Yoluyla Yayılması (m. 226/2, 5) ..	78
5. Tehdit ve Şantaj	79
6. Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma.....	84
7. Israrlı Takip	87
8. Hakaret	91
9. Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar	96
A. Genel olarak	96
B. Haberleşmenin Gizliliğini İhlal	97
C. Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması	99
D. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal	100
E. Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme	103
F. Cinsel İçerikli Görüntülerin Rıza Dışı İfşası.....	105
III. Siber Alanda İşlenen Suçlarda Karşılaşılan Sorunlar	106
IV. Siber Zorbalıkla Mücadeleye Yönelik Uygulamalar	107
1. Genel Olarak.....	107
2. Erişimin Engellenmesi	108
3. 6284 sayılı Kanun Kapsamında Başvurulabilecek Tedbirler	112
SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	118

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
COE	: Council of Europe
Çev.	: Çeviren
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
Ed.	: Editör
GPS	: Global Positioning System
K.	: Karar
KVKK	: Kişisel Verileri Koruma Kanunu
m.	: Madde
No	: Numara
OECD	: Organization for Economic Cooperation and Development
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
Vol.	: Volume

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi yeni bir dünya meydana getirmiş; sanal ve dijital¹ dünya olarak isimlendirebileceğimiz bu yeni dünya da insanlara bir “sanal hayat”a sahip olma imkânı tanımıştır. Fiziksel sınırları ortadan kaldıran, dünyanın herhangi bir yerine herhangi bir zamanda herhangi bir şekilde erişimi mümkün kılan bu sanal hayat, insanların hareket alanını genişletmiştir. Böylece fiziki imkânsızlıklar ile fiili imkânsızlıklar birbirinden ayrılmış, fiillerin ve sonuçlarının ulaştığı kapsam “sınırsızlaşmıştır”.

Web teknolojileri, zamanla gelişim göstermiş, kullanıcıları alıcı konumundan paylaşımcı konumuna taşımıştır. Bilgiye erişimi mümkün kılan ancak yalnızca tüketime izin veren; tek yönlü ve kullanıcıların alıcı konumunda olduğu Web 1.0 teknolojisi yerini etkileşimli bir ortam sağlayan Web 2.0’a bırakmıştır. Web 2.0 karşılıklı bilgi paylaşımını mümkün kılmakta ve sosyal ağlar, bloglar ve forumları kapsamına almaktadır². Web 2.0 ile birlikte internet ortamının karşılıklı etkileşime imkân tanınması, internete ve telekomünikasyon araçlarına ulaşmanın kolaylaşması ile internet, temel iletişim vasıtalarından biri haline getirmiştir³.

Sadece tek taraflı paylaşımın mümkün olduğu ve etkileşim fırsatı sunmayan internet ortamından etkileşimli ortama geçiş, sosyal medya kullanımını artırmıştır. Farklı kullanım şekillerine göre sosyal medya platformları çeşitlenmiş, böylece hemen herkese hitap eden bir iletişim ağı kurulmuş ve sosyal medya kullanımı yaygınlaşmıştır⁴. Bu bağlamda iletişim teknolojileri ve sosyal medya; blog, video blog (*vlog*), resim ve fotoğraf paylaşımı, e-posta, anlık mesajlaşma uygulamaları, müzik paylaşım uygulamaları gibi çeşitli platformları kapsamaktadır⁵. İnternet ortamı, sözsüz iletişim imkânını artırmaktadır. Ancak bununla beraber iletişim sürecinde yanlış anlaşılmalara da arttığını, uzaktan iletişim kurmanın jest ve mimikler ile oluşturulan iletişimin yanında yetersiz kaldığını belirtmek gerekir⁶.

Sanal hayatın varlığı, insanların hareket alanını genişletmiş ve fiziki olarak gerçekleştirilen eylemlerin dijital dünyada da gerçekleştirilmesini mümkün kılmıştır. Her ne kadar iletişimi kolaylaştırma, araştırma imkânlarını artırma gibi pek çok faydası olsa da iletişim teknolojilerinin

¹ Dijital, “depolanmadan veya gönderilmeden önce seslerin veya görsellerin sayı formunda sinyallere dönüştürülmesinde elektronik sistemlerin kullanılması” anlamına gelmektedir, bkz. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/digital> (E.T. 04.03.2024).

² Web 2.0 kavramı, 2004’te O Reilly Media tarafından kullanılmaya başlanmıştır, bkz. <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=1> (E.T. 14.05.2024). Ayrıca bkz. <https://ykocaman.medium.com/web-nedir-5de10b9f588c> (E.T. 14.05.2024).

³ Balcı, Murat-Çakır, Kerim, Dijital Ceza Hukuku-I Sosyal Medyada İşlenen Suçlar, Ankara 2023, s. 19.

⁴ Dülger, Murat Volkan, Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2022, s. 141; Kutlu, Mahmut, Sosyal Medyada Kitle Psikolojisi ve Linç Kültürü, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, C. 5, S. 2, 2023, s. 96.

⁵ Dülger, Bilişim Suçları, s. 142.

⁶ Polat, Oğuz, Viktimoloji, 2. Baskı, Ankara 2022, s. 206.

gelişmesi, internet kullanımının yaygınlaşması ve erişimin dünya çapında mümkün olması beraberinde birtakım sorunları da getirmiş, “gerçek” dünyada suç teşkil eden eylemler “dijital” dünyaya taşınmıştır⁷.

Teknolojik araçların ve internetin başkalarını rahatsız etmek, başkalarına zarar vermek için kullanıldığı görülmektedir. Bu yanlış kullanım, internetin karanlık bölgesini oluşturmakta, yıkıcı sonuçlara neden olabilmektedir⁸.

Dijital dünyanın karanlık bölgesinde şiddet eylemleri yer almaktadır. Siber şiddet (*cyberviolence*) toplumu, özellikle de kadın ve çocukları tehdit etmektedir. Siber şiddet, “fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik bir zarar ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan kişilere yönelik şiddete neden olmak, şiddeti kolaylaştırmak veya tehdit etmek için bilgisayar sistemlerinin kullanılmasıdır; ayrıca kişinin koşullarının, özelliklerinin veya zayıflıklarının istismar edilmesini de içerebilir.”⁹ Siber şiddet pek çok davranışla gerçekleştirilebilir. Avrupa Konseyinin hazırladığı Siber Şiddete Dair Harita Çalışması’nda (Mapping study on cyberviolence) siber şiddet “siber taciz”, “siber suç”, “çocukların çevrimiçi cinsel istismarı ve cinsel sömürüsü”, “bilgi işlem teknolojileri ile ilgili gizlilik ihlalleri”, “bilgi işlem teknolojileri ile bağlantılı nefret suçları” ve “bilgi işlem teknolojileri ile bağlantılı doğrudan tehditler veya fiziksel şiddet” olarak kategorize edilmiştir. Siber taciz kategorisinde “karalama ve itibara zarar verme”, “siber zorbalık”, “cinsel şiddeti de kapsar şekilde şiddet tehdidi”, “zorlama”, “aşağılama veya tehdit”, “şiddete teşvik”, “intikam pornosu”, “intihara veya kendine zarar vermeye yönlendirme” gibi davranışlar değerlendirilmektedir¹⁰.

Siber zorbalık bir siber şiddet eylemi olup internetin ve iletişim teknolojilerinin yanlış kullanımına örnek teşkil eden davranışlardan biridir¹¹. Zorbaca davranışlar, iletişim teknolojilerinin gelişmesi, internet ve özellikle sosyal medya kullanımının artması ile beraber dijital alanda da kendini göstermeye başlamıştır¹².

⁷ Macaulay, Peter J.R.-Steer, Oonagh L.-Betts, Lucy R., Chapter 1-Factors leading to cyber victimization, Emerging Cyber Threats and Cognitive Vulnerabilities (Ed. Vladlena Benson, John Mcalaney), Academic Press, 2020, s. 5; Balcı-Çakır, s. 17; Yılmaz, Sacit, Türk Ceza Hukuku Sisteminde Siber Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2023, s. 110; Bostancı Bozbayındır, Gülşah, Cyberbullying and Criminal Law, İstanbul Hukuk Mecmuası (İstanbul Law Review), C. 77, S. 1, 2019, s. 426.

⁸ Langos, Colette, Cyberbullying, Associated Harm and The Criminal Law, Universtiy of South Australia School of Law, PhD Thesis, 2013, s. 19; Lipton, Jacqueline D., Combating Cyber-Victimization, Berkeley Technology Law Journal, C. 26, S. 2, 2011, s. 1104.

⁹ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 5.

¹⁰ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 6. Siber Şiddete Dair Harita Çalışması’nda siber zorbalık, siber şiddet başlığı altında, mağdurun çocuk olduğu bir siber taciz türü olarak ele alınmıştır. Siber zorbalık mağdurlarının yalnızca çocuklar olmadığını düşünmekteyiz. Ayrıca çocuk kavramının hangi yaş grubunu kapsadığı da yeknesak değildir. Ayrıntılı açıklamalara siber zorbalığı incelediğimiz Birinci Bölüm’de yer verilmiş, siber zorbalık davranış biçimleri incelediğimiz Birinci Bölüm’ün II. başlığında taciz ve siber zorbalığa ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

¹¹ Langos, s. 19; Maviş, Volkan, Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 3, 2021, s. 2456; Bostancı Bozbayındır, s. 426; Kaygısız, Esra Gökçen, Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık, TİHEK Akademik Dergisi, S. 4-5 (Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı), 2020, s. 162; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7.

¹² Çakır, Kerim, Sosyal Ağlarda Siber Zorbalık ve Ceza Hukuku, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Sempozyumu Tebliğ Kitabı (Ed. Şerafettin Ekici, Ekrem Solak, Muhammed Emre Avşar), Ankara 2021, s. 237; Maviş, s. 2456; Bostancı Bozbayındır, s. 426.

Siber zorbalık, sonuçları çok ağır olabilecek eylemlerden biri olarak *Megan Meier* isimli genç kızın intiharı ile gündeme gelmiştir. 13 yaşındaki Megan, MySpace isimli site üzerinden 16 yaşındaki Josh Evans ile tanışır. Megan ve Josh MySpace üzerinden birkaç hafta boyunca sohbet eder. Megan, kendisini beğenen biri olduğunu ve ona güvenebileceğini düşünmekteyken Josh Megan’a “Artık seninle arkadaş olmak istemiyorum, arkadaşlarına pek iyi davranmadığını duydum.” şeklinde bir mesaj gönderir. Ardından Megan, kendisinin kötü biri olduğuna dair paylaşımlar yapıldığını görür. Megan, hakaret ve aşağılama içerikli mesajlara maruz kalır ve Josh’tan “Dünya sen olmadığında daha güzel bir yer olacak” şeklinde bir mesaj alır. Tüm bunların sonunda Megan intihar eder. Josh Evans’ın sahte bir kimlik olduğu, söz konusu hesabın Megan’ın sınıf arkadaşlarından birinin annesi olan Lori Drew tarafından kullanıldığı ortaya çıkar¹³. Lori Drew ise sadece MySpace kullanım koşullarını ihlal etmesi dolayısıyla sorumlu bulunur. Bilgisayar dolandırıcılığı ve kötüye kullanımı¹⁴ tartışılrsa da Drew’un davranışlarının bunun koşullarını sağlamadığı sonucuna ulaşılır¹⁵. Bu olaya kadar siber zorbalığa ilişkin hukuki düzenlemeler mevcut değilken bundan sonra Amerika Birleşik Devletleri’nde pek çok eyalette siber zorbalığa ilişkin düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır¹⁶.

Siber zorbalık, teknolojik araçlar kullanılarak gerçekleştirilen bir zorbalık biçimidir. Güç dengesizliği bulunan kişiler arasında, zayıf olanı rahatsız etme, ona zarar verme amacıyla tekrarlayan davranışlarla sistematik olarak gerçekleştirilen saldırgan eylemler, siber zorbalık olarak değerlendirilir¹⁷.

Siber zorbalık, internet ortamının sağladığı anonimlik, erişim kolaylığı, denetimsizlik ve aleniyet gibi özelliklerle geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayrılır. Bu özellikler kimi zaman mağduriyeti artırmakta kimi zaman failin eylemlerini daha kolay gerçekleştirmesini sağlamaktadır. İnternet ortamında dolaşıma sokulan bir içeriğin hiçbir zaman tam anlamıyla silin(e)miyor olması, internetin sınırsız bir erişime imkân sağlaması, anonimlik gibi özellikler ile siber zorbalık geniş bir etki alanına sahiptir¹⁸.

Siber zorbalık, mağdur üzerinde ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Megan Meier olayında olduğu gibi siber zorbalık mağdurunun intihar etmesine varan etkiler görülmektedir. Mağdurlar korku, endişe, stres, panik gibi duygular yaşamakta; siber zorbalık depresyon ve anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Siber zorbalığa uğrayan mağdurlar, kendilerini savunmasız ve çaresiz

¹³ Megan’s Story, <https://www.meganmeierfoundation.org/megans-story> (E.T. 14.05.2024); Lidsky, Lyrrisa-Garcia, Andrea Pinzon, How Not to Criminalize Cyberbullyings, Missouri Law Review, C. 77, 2012, s. 701. Yetim, Servet, Siber Zorbalık, Türkiye ve ABD Karşılaştırması (ABD v. Drew Dosyası), TBB Dergisi, S. 120, 2015, s. 342-343; Langos, s. 98.

¹⁴ Computer Fraud and Abuse Act kapsamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca bkz. Yetim, s. 345.

¹⁵ Lidsky-Garcia, s. 701-702; Bostancı Bozbayındır, s. 426; Yetim, s. 345.

¹⁶ Eyaletlere ilişkin ayrıntılı inceleme için bkz. <https://cyberbullying.org/bullying-laws> (E.T. 02.05.2024).

¹⁷ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 9; Langos, s. 29; Hinduja, Sameer-Patchin, Justin W., Cybernullyng: Identification, Prevention, and Response, Cyberbullying Research Center, 2024 Edition, s. 2.

¹⁸ Langos, s. 125; Bostancı Bozbayındır, s. 428; Lidsky-Garcia, s. 693.

hissetmekte, günlük yaşam pratiklerini yerine getirirken dahi zorlanmakta ve kendilerini sosyal hayattan izole etmektedir¹⁹.

Siber zorbalığın yaygınlaşması ve ciddi sonuçlara yol açması, siber zorbalığın hukuk düzleminde nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorusunu beraberinde getirmiş, siber zorbalığın hukuki boyutu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) devletlere siber şiddet eylemlerine karşı ceza hukuku müdahalesini sağlama yükümlülüğü yüklemesi²⁰ ve Avrupa Konseyinin siber şiddete ilişkin değerlendirmeleri²¹ gibi çalışmalara konu olmuştur.

Çalışmamızda siber zorbalık, ceza hukuku yönüyle ele alınacaktır. Siber şiddetin bir türü olarak siber zorbalığı incelediğimiz ilk bölümde²² siber zorbalığın özelliklerine yer verilecek, bu kapsamda “güç dengesizliği, tekrarlama, zarar verme kastı ve saldırgan davranış” siber zorbalığın kurucu unsurları olarak değerlendirilecek ve “anonimlik, erişilebilirlik ve sanal ile gerçek arasındaki mesafe, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı ve aleniyet, silin(e)mezlik” gibi özellikler ile geleneksel/yüz yüze zorbalık ve siber zorbalık mukayesesine ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. Bu bölümde ayrıca siber zorbalığın nedenleri, kişileri siber zorbalığa iten ve siber zorbalığın tercih edilmesini sağlayan nedenler olarak birlikte incelenecektir. Ardından siber zorbalık eylemleri ele alınacak, hangi eylemlerin siber zorbalık olarak değerlendirilebileceği, fiziki olarak karşılaştığımız davranışların dijital dünyada kendine nasıl yer bulduğu açıklanacaktır. Belirtmek gerekir ki pratikte siber zorbalık birden çok davranışın birlikte, iç içe geçmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla eylemleri ayırt etmek zordur. Bununla beraber önlem alabilmek ve mücadele edebilmek adına mümkün olduğunca kategorize etmeyi anlamlı görmekteyiz. İlk bölümde ayrıca siber zorbalığın sonuçları ve mağdur üzerindeki etkileri açıklanacaktır. Bu bölümde son olarak AİHM’nin siber zorbalığa ilişkin görüşü ve farklı ülkelerde yapılan düzenlemeler ve bu eylemlerin cezalandırılmasında başvuru hukuki yollar ile mukayeseli hukukta siber zorbalığın yeri ele alınacaktır.

Çalışmamızın “Siber Zorbalık ve Ceza Hukuku İlişkisi” başlığını taşıyan ikinci bölümünde ilk olarak siber zorbalığın cezalandırılabilirliği sorunu ele alınacak, siber zorbalığın münhasır bir suç olarak düzenlenip düzenlenemeyeceği tartışılacaktır. Ardından siber zorbalık davranışlarının, halihazırda Türk Ceza Kanunu’nda suç olarak düzenlenen fiiller kapsamında nasıl değerlendirilebileceği incelenecektir. Bu açıdan intihara yönlendirme (m. 84), kasten yaralama (m. 86), eziyet (m. 96), cinsel taciz (m. 105),

¹⁹ Kaygısız, s. 270; Kumkumoğlu, A. Kemal-Jameison, Michael, Türkiye’de Görev Yapan Cumhuriyet Savcıları ve Kolluk Kuvvetleri İçin Siber Suç Soruşturmaları Kılavuzu, “Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması” Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ekim 2023, s. 36; Bostancı Bozbayındır, s. 434; Hinduja-Patchin, s. 2; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Macaulay-Steer-Betts, s. 4; Briggs, Randall Morgan, Criminalization of Cyberbullying: The Constitutionality of Creating an Online Neverland for Children Under a Tinker-Bell Analysis, Louisiana Law Review, Vol. 78, No. 3, 2018, s. 1063; Khudhair, Nibras Salim, Cyberbullying – A Critical Analysis of Laws, Criminal Responsibility and Jurisdiction, Journal of Contemporary Issues in Business and Government, Vol 27, No. 3, 2021, s. 2643.

²⁰ AİHM, Volodina v. Rusya, Başvuru No: 40419/19, T. 14.12.2021, (§57).

²¹ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018).

²² Çalışmamızın siber zorbalığı incelediğimiz birinci bölümünde, siber zorbalık eylemlerini gerçekleştiren kişiler için “fail” ifadesi kullanılmışsa da bu, ceza hukuku bağlamında teknik olarak “fail” şeklinde anlaşılmamalıdır. Bu tercih, okuma bütünlüğünün sağlanmasına hizmet etmektedir.

müstehecenlik (m. 226), tehdit (m. 106), şantaj (m. 107), kişilerin huzur ve sükununu bozma (m. 123), ısrarlı takip (m. 123/A), hakaret (m. 125), haberleşmenin gizliliğini ihlal (m. 132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133), özel hayatın gizliliğini ihlal (m. 134) ve verileri hukuka aykırı olarak verme ve ele geçirme (m. 136) suçlarına ilişkin incelemelere yer verilecek, bu suçları oluşturan eylemlerin dijital alandaki görünüşleri ve siber zorbalık kapsamında nasıl karşımıza çıkabileceği açıklanmaya çalışılacaktır. Suçların siber alana taşınması, beraberinde pek çok sorunu da getirmektedir. Temelde internet ortamının sınırsızlığına dayanan bu problemler, ikinci bölümde siber alanda işlenen suçlarda karşılaşılan sorunlar olarak ele alınacaktır. Bu bölümde son olarak siber zorbalıkla mücadeleye yönelik uygulamalara yer verilecek, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kapsamında uygulama bulabilecek erişimin engellenmesi tedbiri ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilebilecek tedbir kararları incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BİR SİBER ŞİDDET BİÇİMİ OLARAK SİBER ZORBALIK

I. Siber Zorbalık

1. Genel Olarak

A. Zorbalığın Siber Alana Taşınması ve Siber Zorbalık

“Zorba” sözlüklerde “*gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse); kefenci, müstebit, mütegalibe, despot, diktatör*²³” ve “*kuvvetine güvenerek ve güç kullanarak başkalarına hükmeden, başkalarının haklarına el koyan (kimse)*²⁴” olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık; “güçlünün (veya güçlü algısı yaratılan kişinin)”, “gücsüze” yönelik zarar verme kastıyla sürekli olarak saldırganca hareket ettiği durumları göstermektedir. Bu anlamda zorbalık, kendini savunamayacak durumda olan kişiye yönelen, tekrarlayan davranışlarla, süregelen bir zaman içinde, zarar verme kastı ile gerçekleştirilen saldırgan davranışları ifade eder. Zorbalığın güç dengesizliği, tekrarlama, zarar verme kastı ve saldırgan hareket unsurlarından oluştuğu söylenebilir²⁵.

Güç için belirleyici faktör kimi zaman unvan veya makam, kimi zaman yaş kimi zaman cinsiyet olmaktadır. Zorbaca davranışlar ile güç kullanarak, tehdit veya korkutma ile bir başkası üzerinde egemenlik kurmak söz konusudur. Zorbalıkta mağdur, kendisini koruyamayacak durumdadır²⁶. Fiziksel şiddetin aksine genellikle zorbalıkta fiziksel bir temas görülmez ancak bu saldırılar mağdurun akıl ve ruh sağlığını etkiler, yıkıcı sonuçlar doğurur²⁷.

Siber zorbalığın tanımıyla ilgili ortak bir kanaat yoktur. “Siber” kelimesi genel olarak teknolojiyle, bilgisayarla, internetle ilişkili olan, bunları içeren, teknolojik araçlarla üretilen anlamında kullanılmaktadır²⁸. Güç dengesizliğinin bulunduğu hallerde, tekrarlanan davranışlarla kasıtlı olarak gücsüze yönelik gerçekleştirilen rahatsız eden ve zarar veren davranışlar bütünü olarak tanımlanabilen zorbalık, teknoloji yoluyla gerçekleştirildiğinde artık siber zorbalık söz konusudur²⁹. Siber zorbalık, geleneksel/yüz yüze zorbalığın kapsamını genişleten bir zorbalık türü olarak karşımıza çıkar³⁰. Yaygın kullanım siber zorbalık şeklinde olup sanal zorbalık veya bilişim zorbalığı ifadeleri de kullanılabilmektedir³¹. Biz çalışmamızda siber zorbalık ifadesini kullanacağız.

²³ <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 07.12.2023).

²⁴ <http://lugatim.com/s/zorba> (E.T. 07.12.2023).

²⁵ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8; Langos, s. 28; Yetim, s. 327.

²⁶ Kaygısız, s. 162-163.

²⁷ Kaygısız, s. 162; Lipton, s. 1104.

²⁸ Cyber means that “involving, using, or relating to computers, especially the internet” Bkz. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cyber> (E.T. 04.03.2024). Ayrıca bkz. Langos, s. 27.

²⁹ Langos, s. 29; Taşkın, Şaban Cankat, Israrlı Takip Suçu, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2023, s. 93.

³⁰ Bostancı Bozbayındır, s. 427; OECD Report on New Technologies and 21st Century Children, 2018, s. 24. Bkz. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e071a505-en.pdf?expires=1709714431&id=id&accname=guest&checksum=5C7214371505210799CD2C75C0E0E292> (E.T. 06.04.2024).

³¹ Maviş, s. 2459.

Çakır'a göre siber zorbalık “kendini savunmasız hisseden kişilere karşı kasıtlı bir biçimde modern bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen olumsuz davranışlar; belirli psikolojik stresi düzenli olarak oluşturan, mağduru yıpratıcı ve kendine zarar vermeye varan davranış değişikliklerine yol açan (muhtemelen ölümcül) ve tekrarlanan saldırılardır.”³²

Bostancı Bozbayındır, siber zorbalığın sistematik olarak ve internet ortamında, bilgi iletişim araçları kullanılarak gerçekleştirilen bir güç istismarı olduğunu belirterek siber zorbalığın kurucu unsurlarının mağdur ve fail arasındaki güç dinamiği, failin anonimliği, tekrarlanan hareketler ve yüksek aleniyet olduğunu ifade etmektedir³³.

Maviş, ise siber zorbalığı “üçüncü kişilere zarar vermek amacıyla iletişim teknolojilerinin (elektronik cihazların) kasten kötüye kullanımı” olarak tanımlamaktadır³⁴.

Türkşen'e göre siber zorbalık “dijital teknolojilerin sunduğu etkileşimler aracılığıyla sosyal medyada veya oyun platformlarında hedef seçilen kişinin korkutarak, utandırılarak veya taciz edilmesi şeklindeki davranışlardır.”³⁵

Yetim, siber zorbalığı “bir ya da birden fazla kişinin elektronik iletişim araçlarını kullanmak suretiyle belirli bir zaman içerisinde ve sürekli olarak, kendisini savunma gücüne sahip olmayan bir kişi ya da gruba yönelik olarak kasıtlı bir şekilde gerçekleştirilen ve teknik tarzda yapılan psikolojik, sosyal, sözel veya görsel saldırgan davranışlar” olarak tanımlamaktadır³⁶.

Langos'a göre “siber zorbalık, bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak, kendini kolayca koruyamayacak olan kişilere karşı zarar verme kastıyla doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleştirilen bir hareket dizisini içerir.”³⁷

OECD Yeni Teknolojiler ve 21'inci Yüzyıl Çocukları Raporu'nda (Report on New Technologies and 21st Century Children) siber zorbalığın, kendini savunamayacak durumda olan mağdura karşı tekrarlayan bir şekilde ve zaman içinde elektronik iletişim araçları kullanılarak bir kişi veya bir grup tarafından kasıtlı olarak gerçekleştirilen saldırgan eylemler olduğu ifade edilmektedir³⁸.

³² Çakır, s. 240; Ayrıca bkz. Balcı-Çakır, s. 44.

³³ Bostancı Bozbayındır, s. 428.

³⁴ Maviş, s. 2460.

³⁵ Türkşen, Umut, Siber Ansiklopedi: Siber Ortama Çok Disiplinli Bir Yaklaşım (Ed. Naci Akdemir, Can Ozan Tuncer), Ankara 2021, s. 514; Bkz. Çakır, s. 239.

³⁶ Yetim, s. 328.

³⁷ Langos, s. 47.

³⁸ OECD Report on New Technologies and 21st Century Children, 2018, s. 24. Bkz. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e071a505-en.pdf?expires=1709714431&id=id&accname=guest&checksum=5C7214371505210799CD2C75C0E0E292> (E.T. 06.04.2024).

Cyberbullying Research Center ise siber zorbalığı; bilgisayar, cep telefonu veya diğer elektronik cihazlar kullanılarak kasıtlı ve ısrarlı biçimde zarar verme olarak tanımlamaktadır³⁹.

UNICEF; dijital teknolojiler kullanılarak yapılan zorbalık olarak siber zorbalığın mağdurun korkmasını, sinirlenmesini veya utanmasını amaçlayan ve tekrarlanan davranışlar olduğunu, sosyal medya, mesajlaşma platformları, oyun platformları ve cep telefonları üzerinden gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir⁴⁰.

ABD Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı siber zorbalığı cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi dijital araçlar üzerinden gerçekleştirilen zorbalık olarak tanımlamaktadır⁴¹.

Siber zorbalıkla ilgili “siber zorbalığın elektronik veya dijital medya kullanılarak, başkalarına zarar verme veya rahatsız etme amacıyla, tekrarlanan bir şekilde, bireyler veya gruplar tarafından gerçekleştirilen düşmanca veya saldırgan mesajlar ileten davranışlar olduğu⁴²”, “zorbalığın bir başkasını aşağılayarak kendisini yüceltme çabası olduğu ve siber zorbalığın tipik olarak çevrimiçi istismarı ifade ettiği⁴³”, “zorbalığın, güç dengesizliğinin olduğu durumlarda, tekrarlayan şekilde sözlü veya fiziksel olarak gerçekleştirilebilen saldırgan davranışlar olduğu; siber zorbalığın ise bunun elektronik hali olmakla beraber tekrarın niteliği, anonimlik, gücün kaynağı gibi özellikler ile geleneksel zorbalıktan ayrıldığı⁴⁴”, “siber zorbalığın bilgisayar, cep telefonu ve diğer elektronik araçlar kullanılarak mağdura zarar vermeye yönelik kasıtlı ve tekrarlayan davranışlar olduğu⁴⁵”, “siber zorbalığın elektronik araçlar kullanılarak zaman içinde gerçekleştirilen, tekrarlayan saldırgan davranışlar anlamına geldiği⁴⁶” şeklinde açıklamalar da yapılmaktadır.

Bir tür modern zorbalık biçimi olan siber zorbalık, saldırgan davranışların teknolojik aygıtlar ve elektronik iletişim araçları kullanılarak gerçekleştirildiği dijital zorbalık şeklidir⁴⁷. Her geçen gün yeni teknolojik gelişmeler ve yeni iletişim olanakları ile karşı karşıya kalırken siber zorbalık için yapılan tanımların sürdürülebilir olmayacağı ve eksik kalacağı ifade edilmektedir⁴⁸. Web 2.0’ın sağladığı etkileşimli ortam ve herkesin paylaşım yapabilme fırsatına erişmesi, geleneksel/yüz yüze zorbalıkta

³⁹ Hinduja-Patchin, s. 2.

⁴⁰ UNICEF, Cyberbullying: What is it and how to stop it, <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying> (E.T. 06.03.2024).

⁴¹ Stop Bullying, What Is Cyberbullying, “Cyberbullying is bullying that takes place over digital devices like cell phones, computers, and tablets.” Bkz. <https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/what-is-it> (E.T. 07.12.2023).

⁴² Tokunaga, Robert S., Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization, *Computers in Human Behavior*, Vol. 26, Issue 3, May 2010, s. 278.

⁴³ Lipton, s. 1108.

⁴⁴ Waasdorp, Tracy E.-Bradshaw, Catherine P., The Overlap Between Cyberbullying and Traditional Bullying, *Journal of Adolescent Health*, S. 56, 2015, s. 483-484.

⁴⁵ Francisco, Sofia Mateus ve diğerleri, Cyberbullying: The hidden side of college students, *Computers in Human Behavior*, Vol. 43, 2015, s. 168.

⁴⁶ Orts Quintana, Cirenia-Rey, Lourdes, Forgiveness and cyberbullying in adolescence: Does willingness to forgive help minimize the risk of becoming a cyberbully?, *Computers in Human Behavior*, Vol. 81, 2016, s. 209.

⁴⁷ Kaygısız, s. 163; Yetim, s. 328; Taşkın, s. 94.

⁴⁸ Maviş, s. 2459.

karşılaştığımız nispeten sözlü iletişim şeklindeki zorbaca davranışları dijital alana taşımış, mobil cihazlardaki gelişim ve sürekli erişim imkânının artması ile siber zorbalık teşkil eden davranışlar çeşitlenmiştir⁴⁹.

Siber zorbalıkta fail; cep telefonu, e-posta, Instagram, X/Twitter, Facebook gibi sosyal medya platformlarını, Whatsapp ve Telegram gibi anlık mesajlaşma uygulamalarını, blog veya forumları araç olarak kullanır ve bu iletişim teknolojileri ile tekrarlayan şekilde ve kasıtlı olarak mağduru rahatsız etme, aşağılama, dışlama, küçük düşürme, mağdurun kişisel bilgilerini ifşa etme, üçüncü kişilerin de mağduru rahatsız etmesine neden olma, mağdura karşı küçümseyici bir üslup kullanma gibi davranışlar ile mağdura yönelik saldırıda bulunur⁵⁰.

Fail için önemli olan kimi zaman yalnızca zorbalık yapmak iken kimi zaman belirli bir mağdura yönelik zorbalık yapmaktır. İlk durumda fail, mağdurun kimliğinden bağımsız zorbaca davranışlar sergiler. Örneğin sosyal medyada bir kişinin paylaştığı rastgele bir fotoğraf üzerinden ona karşı aşağılayıcı yorumlar yapması, bu tür küçümser yorumlarla o fotoğrafı paylaşarak daha geniş kitlelere ulaştırması ve başkalarının da böyle yorumlar yaparak zorbalığa dahil olmasına neden olması halinde failin, mağdurun kim olduğunu önemsemeden zorbalık yaptığı söylenebilir. Bununla beraber bazı hallerde fail için mağdurun kimliği önemlidir ve amaç o kişiye karşı zorbaca davranışlar gerçekleştirmektir. İnternet ortamı ve dijital dünya, birbirini hiç tanımayan insanların zorbaca davranışlarda bulunmasına fırsat verse de siber zorbalıkta failin genellikle mağduru gerçek hayatta tanıdığı belirtilmektedir⁵¹. Dolayısıyla her ne kadar internet ortamı faile anonim olmak gibi bir fırsat sunuyor olsa da siber alanda zorbalık teşkil eden eylemlerde bulunan failer her zaman anonimlik perdesinin arkasına geçmezler. Özellikle mağdur ve failin gerçek hayatta birbirlerini tanıdıkları hallerde failer siber alanda kimliklerini saklamadan hareket ederler⁵².

B. Yaş Grubu Yönünden Siber Zorbalık

Zorbalık daha çok akran zorbalığı şeklinde ve okul çağındaki çocuklarda görülmekte, bir güç gösterisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Siber zorbalığın da çocuklar ve gençlere yönelik zorbalık davranışları olduğu ve özellikle ergenlik çağındaki çocuklarda yaygın olduğu belirtilmektedir⁵³. Buna karşın internet ortamı ve pek çok davranış türü gibi zorbalığın da sanal alana/siber alana taşınması sınırları genişletmiş, zorbalığı “yaşıtlar arası bir güç gösterisi” olmaktan çıkararak akran zorbalığının

⁴⁹ Kaygısız, s. 164; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

⁵⁰ Kaygısız, s. 163, 164; Özkaya, Pelin, Dijital Dünyada Çevrimiçi Riskler, Bilişim Suçları ve Mağdur Çocuk, TAAD, C. 14, S. 53, 2023, s. 18; Yetim, s. 328; Topçu, Çiğdem-Yıldırım, Ali-Erdur Baker, Özgür, Cyber Bullying @ Schools: What do Turkish Adolescents Think?, International Journal for the Advancement of Counselling Vol. 35, 2013, s. 149; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Khudhair, s. 2643.

⁵¹ Kaygısız, s. 170; Polat, s. 212.

⁵² Langos, s. 51.

⁵³ Lipton, s.1108-1109; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7; Polat, s. 216.

ötesine taşımıştır⁵⁴. Avrupa Konseyinin siber şiddete ilişkin hazırladığı çalışmada, mağdurun çocuk olduğu siber taciz türünün siber zorbalık olarak adlandırıldığı ifade edilmektedir. Bununla beraber çalışmada yetişkinlerin de siber zorbalığa uğrayabileceğine ve hatta özel olarak gazetecilerin siber zorbalık mağduru olabileceğine yer verilmiştir⁵⁵. Dolayısıyla siber zorbalığı belli bir yaş grubuna özgülemek veya akran zorbalığı ile sınırlandırmak uygun değildir.

Bilgi işlem teknolojilerini kullanma kabiliyeti ve yaygınlığı, gençlerin dijital dünyada siber zorbalık faili ve mağduru olmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu senaryoda hem fail hem mağdur gençtir. Aynı şekilde hem failin hem mağdurun yetişkin olması da mümkündür. Failin genç, mağdurun yetişkin olduğu senaryolarla da karşılaşılabilir. Örneğin öğrencilerin bir öğretmenleriyle ilgili olarak yaptıkları sosyal medya paylaşımları ile zorbalık teşkil eden eylemlerde bulunmaları halinde mağdur yetişkin, fail genç kategorisinde olmaktadır. Bunun tam tersi de mümkündür. Özellikle dijital okuryazarlığa sahip olmayan çocukların, internet ortamında yetişkinlerle tanışıp genellikle manipüle edilerek zorbalığa uğramaları söz konusu olabilmektedir. Nihayetinde siber zorbalık genç-geç, yetişkin-yetişkin, genç-yetişkin veya yetişkin-geç olmak üzere farklı yaş gruplarının davranışları ile ortaya çıkabilmektedir⁵⁶. Ayrıca yaşa bağlı olmaksızın saldırının yöneldiği kişi ve saldırıyı gerçekleştiren kişi açısından değerlendirme yapılabilen, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde ve toplumun ünlülere gösterdiği tavırda siber zorbalık davranışlarına rastlanmaktadır⁵⁷.

C. Cinsiyet Yönünden Siber Zorbalık

Akran zorbalığı tartışmalarının yanı sıra siber zorbalığın cinsiyetler arasında fark oluşturduğu da gözlemlenmektedir. Siber zorbalık davranışları geleneksel olarak zayıf konumda görülen çocukları, kadınları ve azınlık grupları daha çok etkilemektedir⁵⁸. Kadınların erkeklere göre daha çok siber zorbalık mağduru olduğu ifade edilmektedir⁵⁹. Öte yandan erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla siber zorbalığa uğradığını gösteren çalışmalar da mevcuttur⁶⁰. Kadınlara yönelik zorbalık teşkil eden davranış biçimleri genellikle cinsel içerikli olmaktadır⁶¹. Erkeklerin tehdit gibi zorbalık davranışlarına, kadınların ise hakkında dedikodu yayılması, kimlik değiştirerek kandırılma şeklindeki zorbalık davranışlarına maruz kaldığı belirtilmektedir⁶².

⁵⁴ Maviş, s. 2456; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

⁵⁵ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7. Bu sebeple her ne kadar siber zorbalığın daha çok gençleri ve çocukları hedef aldığı söylenebilir de bunu bir yaş grubuyla sınırlamayı yerinde bulmuyoruz.

⁵⁶ Langos, s. 68-100; Maviş, s. 2467.

⁵⁷ Maviş, s. 2468; Bostancı Bozbayındır, s. 430.

⁵⁸ Lipton, s. 1106.

⁵⁹ Kaygısız, s. 167; Çiftçi, Hasan, Siber Zorbalık Davranışları ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Karşılaştırılması, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 6, S. 6, 2018, s. 895.

⁶⁰ Duman, Nesrin-Bridge, Esra Nihan, Siber Mağduriyet, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 10, S. 17, 2019, s. 1170; Çiftçi, s. 895.

⁶¹ Kaygısız, s. 167; Macaulay-Steer-Betts, s. 11.

⁶² Duman-Bridge, s. 1159.

D. Doğrudan ve Dolaylı Siber Zorbalık

Siber zorbalıkla ilgili olarak doğrudan ve dolaylı siber zorbalık (*direct and indirect cyberbullying*) ayrımı yapılabilir. Failin iletişim teknolojilerini kullanıp direkt olarak mağdura yönelik zorbaca davranışlarda bulunması halinde doğrudan zorbalık söz konusu olur. Dolaylı zorbalıkta ise fail saldırgan davranışlarını doğrudan mağdura yöneltmek yerine sosyal medya platformları, web siteler gibi üçüncü kişilerin erişimine açık alanlarda paylaşımda bulunarak zorbaca davranışını gerçekleştirir⁶³. Eylemin kamusal veya özel alanda gerçekleştirilmesine göre yapılan bu ayrıma göre doğrudan zorbalık kişisel alanda, birebir iletişim yolları kullanılarak gerçekleştirilirken dolaylı zorbalıkta kamuya açık, aleni dijital alanlar tercih edilmektedir⁶⁴. Doğrudan zorbalığın dolaylı zorbalığa dönmesi de mümkündür. Bu halde fail, mağdur ile birebir iletişimde gerçekleştirdiği siber zorbalığı kamusal alana taşır ve zorbalığına aleniyet kazandırır⁶⁵. Üçüncü kişilerin erişimine açık alanlarda gerçekleştirilen zorbalık davranışlarının ne kadar fazla insana ulaşabileceğini, kimlerin bu tür paylaşımları kaydedip daha sonra tekrar yayımlayabileceğini kontrol etmek çoğunlukla mümkün olmamaktadır. İnternetin doğası gereği gelişen bu denetim ve takip sorunlarının ise mağdurun mağduriyetini artıracak açıktır.

2. Siber Zorbalığın Özellikleri

A. Siber Zorbalığın Kurucu Unsurları

Zorbalığın kurucu unsurlarını tekrarlama, güç dengesizliği, saldırı ve zarar verme kastı oluşturmaktadır. Bu unsurlar, zorbalığı herhangi bir saldırgan davranıştan ayıştırmaktadır⁶⁶. Bununla beraber siber zorbalığın, bu unsurlardan herhangi birini gereksiz kılıp kılmadığı tartışmalıdır⁶⁷. Örneğin internet ortamının doğası bir kez paylaşılan bir şeye pek çok kez erişimi mümkün kılmakta, bu durum da tekrarlanan hareketin nasıl değerlendirileceğini etkilemektedir.

Kanaatimizce zorbalığın kurucu unsurları, siber zorbalığın da unsurlarını teşkil eder. Ancak siber zorbalığın bilgi ve iletişim teknolojileri, elektronik iletişim araçları kullanılarak gerçekleştirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Siber zorbalığın özellikleri arasında anonimlik, erişilebilirlik ve sanal ile gerçek arasındaki mesafe, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı ve aleniyet, silin(e)mezlik gibi özellikler sayılmaktadır⁶⁸. Ancak düşüncemize göre bu özellikler siber zorbalığın unsurları olarak ele alınmamalıdır. Siber zorbalığın unsurlarının kurucu unsurlar olduğu; siber zorbalıkta sıklıkla karşılaşsak da anonimlik veya aleniyet gibi özelliklerin her zaman mevcut olmadığı; bunların ayırt edici,

⁶³ Langos, s. 30.

⁶⁴ Langos, Colette, Cyberbullying: The Challenge to Define, Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, July 2012, s. 286; Maviş, s. 2468.

⁶⁵ Maviş, s. 2468.

⁶⁶ Langos, s. 28; Kaygısız, s. 163; Maviş, s. 2461; Bostancı Bozbayındır, s. 427.

⁶⁷ Langos, s. 29.

⁶⁸ Maviş, s. 2462-2466; Bostancı Bozbayındır, s. 429-430.

failin eylemlerini kolaylaştırıcı ve mağduriyeti artıran özellikler olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

a. Tekrarlama (Repetition)

Tekrar, geleneksel/yüz yüze zorbalığın olduğu gibi siber zorbalığın da kurucu unsurlarından biridir⁶⁹. Tekrar unsuru gerçekleştirilmediğinde eylemin sadece bir şaka veya alay mı yoksa zorbalık kapsamında gerçekleştirilen bir davranış biçimi mi olduğunu ayırt etmek kolay değildir. Zorbalıkta fail tekrarlayan, ısrarlı hareketlerle sistematik olarak mağduru rahatsız eder. Bununla beraber dijital dünyanın kendine has özellikleri tekrar kavramının nasıl anlaşılması gerektiğini etkiler. Tekrar unsurunun hareketin birden fazla kez gerçekleştirilmesi ile mi yoksa tek bir hareketin devam eden bir etkiye sahip olması ile mi sağlanacağı tartışmalıdır⁷⁰.

Doğrudan siber zorbalık eylemlerinde failin mağdurla birebir iletişim kurabileceği dijital platformlar kullanarak, örneğin sosyal medya hesaplarından *direct message* ile birden fazla kez, ısrarlı biçimde rahatsızlık oluşturan, aşağılayıcı veya müstehcen mesajlar göndermesi siber zorbalığın tekrar unsurunu oluşturacaktır. Bu açıdan, doğrudan siber zorbalıktaki tekrar unsurunun geleneksel/yüz yüze zorbalıktaki tekrar unsuru ile benzer bir anlam taşıdığını söylemek mümkündür⁷¹. İletişim teknolojileri ve internet ortamı, failin çeşitli yazılımlar kullanarak tek bir komut ile sürekli, ısrarlı mesajlar göndermesine imkân sağlamaktadır. Bu durum, siber zorbalıkta tekrar unsurunun geleneksel/yüz yüze zorbalığa nazaran çok daha kolay gerçekleşmesine ve mağduru çok daha hızlı, çok daha kolay rahatsız edilmesine neden olmaktadır⁷².

Dolaylı zorbalıkta ise tekrar unsuru, gerçekleştirilen eylemin üçüncü kişilere açık olması yani kamusalılığı ve aleniliği vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Failin, herkese açık dijital mecralarda mağdura rahatsızlık verecek paylaşımlarda bulunması halinde pek çok kişi, zaman ve mekân fark etmeksizin, sürekli olarak bu paylaşıma erişim imkânına sahip olur. Bu durumda söz konusu paylaşıma her erişim, tekrarlayan hareketi oluşturur⁷³. Dolayısıyla her ne kadar fail tek bir paylaşım yapmış olsa dahi tekrarlama unsuru bu harekette mündemiçtir. Bu halde mağduru, ısrarlı hareketi ayrıca ispatlama yükümlülüğü olmayacağı ifade edilmektedir⁷⁴. Fail tek bir hareket gerçekleştirmiş olsa da her erişimde

⁶⁹ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 9.

⁷⁰ Maviş, s. 2465. Ayrıca belirtelim ki tekrarlamanın bir unsur olup olmadığı da değişiklik göstermektedir. Örneğin ABD’de tekrarlanan zarara odaklanılırken Birleşik Krallık’ta herhangi bir tekrar unsuru aranmaksızın mağduru üzülmeye, olumsuz etkilenmesine odaklanılmaktadır, bkz. Bostancı Bozbayındır, s. 432.

⁷¹ Langos, s. 32.

⁷² Bostancı Bozbayındır, s. 432.

⁷³ Langos, s. 32, 182. Bir umumi tuvaletin duvarına birini hedef alan bir tehdit mesajının yazılması ve bu tür bir mesajın sosyal medyada paylaşılması arasında tekrar unsurunu sağlamak açısından fark bulunmaktadır. Her ne kadar umumi tuvaletin de üçüncü kişilere açık olması ve söz konusu yazının tekrar tekrar görülebilmesi mümkün olsa da internet ortamı, doğası gereği tekrar kavramına ayrı bir anlam kazandırmaktadır. Duvardan bu tür bir yazının silinmesi oldukça kolayken dijital dünyada paylaşımların hiçbir zaman tam anlamıyla silinemeyecek oluşu sebebiyle tekrar unsurunun farklı değerlendirilmesi gerektiği ile ilgili bkz. Langos, s. 33.

⁷⁴ Langos, Cyberbullying: The Challenge to Define, s. 286.

mağduriyet tekrarlanmaktadır⁷⁵. Söz konusu paylaşımların tekrar erişilebiliyor, depolanabiliyor ve tekrar paylaşılabilir olması mağduriyeti artırmaktadır.

Maviş; tek bir eylem dahi siber zorbalığı oluşturabildiğine göre tekrarın siber zorbalığın tanımlayıcı ve mutlak bir unsuru olmadığını, dolayısıyla tekrarı, hareketin ağırlığını gösteren bir öge saymak gerektiğini ifade etmektedir⁷⁶.

Tek bir paylaşım sayısız kez erişilebilir olduğu için zorbalığın tekrarlama ve dolayısıyla sistematiklik şartını sağladığını ifade etmek, zorbalık olarak değerlendirilecek davranışların kapsamını belirsiz bir şekilde genişletecektir. Bu sebeple, zorbalık teşkil eden eylem üçüncü kişilerin erişimine açık dijital platformlarda gerçekleştirildiğinde de tekrar eden bir eylemin aranması gerektiği; tek bir eylemle üçüncü kişilerin erişiminin sağlanması halinde ise tekrarın değil sadece aleniyetin olduğu ileri sürülebilir. Buna karşın kanaatimizce, eylem devam eden bir etkiye sahip olduğu ve mağduriyet her erişimde tekrarlandığı için zorbaca eylemlerin üçüncü kişilerin erişimine açık bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde bu eylemler tekrarı içermekte, dolayısıyla tekrar unsuru sağlanmaktadır.

Özetle siber zorbalık kapsamında tekrar unsurunda, mağdurun sistematik olarak rahatsız edilmesi, mağduriyete neden olan saldırgan hareketlerin ısrarla sürdürülmesi söz konusu olmaktadır.

b. Güç Dengesizliği (Power Imbalance)

Güç dengesizliği, zorbalığın kurucu unsurlarından birini oluşturmaktadır. Failin mağdur üzerinde hakimiyet kurduğu ve güce sahip olduğu durumlarda fail ve mağdur arasında bir güç asimetrisi bulunur⁷⁷. Hem siber hem geleneksel/yüz yüze zorbalıkta aranan bir unsur olan güç dengesizliği, mağdurun kendini savunamayacak olduğu durumlarda oluşur⁷⁸.

Boy, yaş, fiziksel görünüş, cinsiyet, zekâ, başarı, popülerlik, sosyal uyum ve sosyoekonomik durum gibi faktörler güç dengesizliğine neden olmaktadır. Bununla beraber kişinin sosyal uyumunun zayıf olması, özgüven problemi, sağlıklı ebeveyn ilişkileri, okul çağındaki çocuk ve gençlerde okul hayatının beraberinde getirdiği davranışsal sorunlar da güç dengesizliğini destekleyip zorbalık konusunda etkili olmaktadır⁷⁹.

Zorbalığın genellikle akran zorbalığı olarak karşımıza çıktığı ve sıklıkla okul çağındaki çocuklarda görüldüğü göz önünde bulundurulduğunda bu tür faktörlerin güç asimetrisi yaratması ve zorbalığa neden olması daha anlaşılırdır. Her ne kadar böyle kişisel özellikler daha ziyade “gerçek”

⁷⁵ Bostancı Bozbayındır, s. 432.

⁷⁶ Maviş, s. 2465.

⁷⁷ Langos, s. 34; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

⁷⁸ Langos, s. 39; Maviş, s. 2464; Kaygısız, s. 163; Dülger, Bilişim Suçları, s. 124; Taşkın, s. 95.

⁷⁹ Langos, s. 35; Bostancı Bozbayındır, s. 430; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

dünyaya ilişkin olsa da kişiyi zayıf veya güçlü kılıp hedef veya fail haline getirmekte, gerçek dünyaya nazaran daha belirsiz de olsa kendine sanal dünyada yer bulmaktadır⁸⁰.

Dijital dünya faile, güç dengesizliğine neden olacak yeni alanlar oluşturma imkânı verir. Anonimlik, gerçek dünya ve sanal dünya arasındaki mesafe, erişilebilecek kitlenin büyüklüğü, dolaşıma sokulan içeriğin internet ortamında kalıcılığı gibi faktörler de güç dengesizliğine neden olmaktadır⁸¹.

Siber zorbalıkta fail ile mağdur arasında fiziksel bir mesafenin mevcut olması, failin teknolojik araçları kullanarak evinde dahi mağduru rahatsız edebilmesi de güç dengesizliği sonucu yaratmaktadır. Zira sanal dünyada birebir tepki ile karşılaşmadığından veya davranışların mağdur üzerindeki etkisi görülmediğinden failerin daha cesaretli hareket ettiği görülmektedir. Sanal dünyada anonimliğin mümkün olması da faile cesaret vermekle beraber mağdurun kendisini daha zayıf ve savunmasız hissetmesine neden olmakta, bu şekilde bir güç asimetrisi oluşturmaktadır⁸².

Siber zorbalıkta güç dengesizliği ortaya çıkaran özelliklerden biri de teknoloji kullanımına hakimiyettir. Failin iletişim teknolojilerini mağdurdan daha iyi kullanabilmesi de güç asimetrisine neden olur⁸³. Dengesizlik, hem teknolojik araçların çok daha iyi kullanılması şeklinde hem de bu teknolojiler kullanılarak ulaşılan kitlenin genişliği üzerinden kendini gösterebilir. Örneğin failin yapay zekâ ve *deepfake*⁸⁴ teknolojilerine hakimiyeti sayesinde mağdurun itibarını zedeleyecek görseller veya sesler üretmesi veya çeşitli yazılımlar kullanarak mağdurun sosyal medya hesaplarına erişim sağlaması halinde teknolojik araçların çok daha iyi kullanılması; çok takipçili hesaplardan paylaşım yaparak mağdura zarar veren zorbaca içeriğin yayılması halinde ulaşılan kitlenin genişliği üzerinden güç dengesizliği oluşturulur.

Dijital dünyada ve internet ortamında paylaşılan içeriklerin kalıcılığı da güç dengesizliğine neden olmaktadır⁸⁵. Bir kez paylaşılan içeriğin hiçbir zaman tam anlamıyla silin(e)miyor oluşu ve bu içeriklere kimlerin ulaşabileceğinin kontrol edilememesi mağduriyeti artırmaktadır. Erişimin engellenmesi veya içerikten çıkarma yoluyla söz konusu saldırgan paylaşımlara erişim kısıtlanabilse de bu içeriklerin başkaları tarafından kaydedilip depolanması, daha sonra farklı çevrimiçi platformlar kullanılarak tekrar servis edilmesi halinde mağduriyet tekrarlanacaktır.

⁸⁰ Langos, s. 35; Macaulay-Steer-Betts, s. 3.

⁸¹ Langos, s. 125; Bostancı Bozbayındır, s. 430; Maviş, s. 2464; Macaulay-Steer-Betts, s. 3.

⁸² Langos, s. 36; Bostancı Bozbayındır, s. 430; Maviş, s. 2464; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

⁸³ Langos, s. 37; Bostancı Bozbayındır, s. 430; Maviş, s. 2464; Macaulay-Steer-Betts, s. 3.

⁸⁴ *Deepfake* kısaca, bir kişiye ait görselin çeşitli yazılımlar kullanılarak görsel ve işitsel içerik olarak manipüle edilmesidir. Bkz. Berk, Mustafa Evren, Dijital Çağın Yeni Tehlikesi “Deepfake”, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 16, S. 28, 2020, s. 1511. *Deepfake* ile bir video, fotoğraf veya sese dosyasının değiştirilmesi ya da sıfırdan oluşturulması mümkündür. Yavuz, Can, *Deepfake* (Derin Sahte), Ankara 2022, s. 36.

⁸⁵ Langos, s. 38.

Teknolojinin sunduğu imkânlar ile failin her an mağdura erişebiliyor olması ve mağdurun süreci yönetemeyecek durumda olması, saldırıdan kurtulma şansını elinden alır, kendini savunmasız hissetmesine neden olarak güç dengesizliği oluşturur⁸⁶. Bununla beraber her çevrimiçi iletişim güç dengesizliği doğurmaz. İletişim teknolojilerinin ve sosyal medya platformlarının sunduğu “engelle (block)”, “bildir”, “istenmeyen mesajları sil” gibi butonlar ile saldırıların uzaklaştırılabildiği hallerde çevrimiçi iletişim, güç dengesizliği yaratmaz⁸⁷. Ancak belirtmeliyiz ki her ne kadar çevrimiçi iletişim kanalları ve sosyal medya platformları üzerinden faili engelleyerek veya bildirerek saldırıdan uzaklaşmak mümkün görünse de pratikte birden çok hesap kullanarak, tekrarlayan davranışlarla mağdura ulaşmak zor değildir. Dolayısıyla “engelle” tarzındaki butonlar veya sosyal medya platformlarının “bildir”, “şikâyet et”, “spam”⁸⁸ mekanizmaları ve bu tür denetimleri önemli olsa da zorbaca davranışların önüne geçme konusunda yeterli olduğu söylenemez.

c. Zarar Verme Kastı (Intention) ve Saldırgan Hareket/Saldırganlık/Saldırı (Agression)

Failin, mağdura zarar verme kastıyla gerçekleştirdiği davranışlar saldırgan hareketleri oluşturur. Eylemin siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilmesi için mağdurun söz konusu davranışlardan somut bir zarar görmesi gerekmez ancak failin mağdura rahatsızlık vermeye yönelik hareketlerini yani saldırıyı kasten gerçekleştirmesi aranır. Failin kastı psikolojik ve/veya fiziksel zarar vermeye, mağdurun itibarını zedelemeye veya aile ve arkadaş ilişkilerini bozmaya yönelik olabilir⁸⁹. Bu kapsamda zorbalığın unsurlarından biri olan saldırganlık/saldırgan hareket, birine zarar verme kastıyla gerçekleştirilen harekettir⁹⁰. Bununla beraber tekrar ve güç dengesizliği unsurları, siber zorbalığı siber alanda gerçekleşen herhangi bir saldırgan hareketten ayırır⁹¹.

Saldırgan davranışların her zaman saldırganın niyetini gösterdiği söylenemez. Somut olaya göre manevi unsur değerlendirmesi yapılmalıdır. Olayda hangi zarar verici davranışların gerçekleştirildiği, saldırganlık kastına ilişkin ipuçları sunar⁹².

Her ne kadar taksirli hareketlerle de zarara neden olunabilse de saldırgan davranışın zorbalık kapsamında değerlendirilebilmesi için kasten hareket edilmiş olması gerekir⁹³. Örneğin muhatabını kıracağını düşünmeden şaka amacıyla hakaretimiz ifadeler kullanan kişi, zarar verme kastıyla hareket

⁸⁶ Maviş, s. 2464.

⁸⁷ Langos, s. 38.

⁸⁸ Sosyal medya platformları; gizli bilgi paylaşımı, taciz, nefret davranışı, şiddet içeren tehdit, kendine zarar verme gibi ihlallere yönelik olarak kullanıcılarına bu tür içerikleri bildirme hizmeti sunmakta ve inceleme sonucunda ihlale konu içeriğe veya ihlali gerçekleştiren hesaba yönelik işlemde bulunabilmektedir. Ayrıca bkz. <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/x-report-violation> (E.T. 06.05.2024).

⁸⁹ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

⁹⁰ Langos, s. 39, 41, 42; Maviş, s. 2462; Macaulay-Steer-Betts, s. 2.

⁹¹ Macaulay-Steer-Betts, s. 3.

⁹² Langos, s. 40.

⁹³ Langos, s. 43; Maviş, s. 2462; <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (E.T. 15.03.2024); <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying> (E.T. 15.03.2024).

etmediği, saldırıyı kasten gerçekleştirmediği için bu kapsamda değerlendirilemez⁹⁴. Mağdurun itibarını zedeleyecek, küçük düşmesine neden olacak bir görüntünün yanlışlıkla sohbet grubuna gönderilmesi halinde de zarar verme kastından bahsedilemez⁹⁵. Bununla beraber belirtmeliyiz ki zorbalık için tekrar unsurunun arandığı ve zorbalığın sistematik bir saldırıyı ifade ettiği göz önünde bulundurulduğunda bu tür özensiz davranışların tekrarlanması ve mağdurun zarar görmesi halinde artık failin saldırganlık teşkil eden eylemini kasten gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılabacaktır⁹⁶.

Makul üçüncü kişinin nasıl davranacağı değerlendirilerek failin kastı tespit edilebilir. Gerçekleştirdiği davranışın sonuçlarını algılayıp algılayamayacak olmak da kastın tespitinde önem taşır⁹⁷. Dijital okuryazarlık ve yaşa bağlı olarak sonuçları idrak edebilme kapasitesi bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Failin zarar verme kastıyla hareket edip etmediği konusunda belirleyici faktörlerden biri de fail ile mağdur arasındaki ilişkidir. Bu ilişki, davranışların nasıl yorumlanması gerektiği konusunda yol göstericidir. Zira üçüncü bir kişinin saldırgan davranış olarak nitelendirebileceği bir hareket iki yakın arkadaş arasında bir şaka olabilmektedir⁹⁸.

Failin zarar verme kastıyla gerçekleştirmediği bazı davranışların da saldırı olarak görülmesi ve mağdura zarar vermesi mümkün olmakla beraber zorbalık bağlamında saldırganlık olarak değerlendirilemez. Zarar verme kastı olmadığı için saldırgan davranışın zorbalık olarak değerlendirilmeyeceği hallerden biri muhatabın bu tür davranışlara rıza göstermesidir. Muhatabın bu davranışlardan hoşlandığı, kaçınmak istemediği hallerde saldırı kastı söz konusu olmaz⁹⁹. Buna karşın mağdurun rızasının hukuka uygunluk nedeni teşkil etmediği haller gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin çocuğun cinsel ilişkiye rıza göstermiş olması, söz konusu eylemin saldırı olarak değerlendirilmesine engel olmayacaktır. Dolayısıyla fail, kasten gerçekleştirdiği bu saldırıdan sorumludur¹⁰⁰.

⁹⁴ Şaka amacıyla hareket eden kişilerin genellikle muhataplarına zarar vermeyi amaçlamadıklarına ilişkin bkz. Yılmaz, Zahit, Ceza Hukukunda “Şaka” Amaçlı Hareketler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 20, S. 3, 2014, s. 155. Buna karşın şaka amaçlı olsa da mağduru küçük düşürücü, rencide edici, mağdurun itibarını zedeleyici nitelikte bir hareket söz konusu ise fiil, suç oluşturmaktadır, bkz. Yılmaz, s. 158.

⁹⁵ Maviş, s. 2462.

⁹⁶ Benzer şekilde bkz. “Suç tarihinden çok kısa bir süre önce bu göreve atanmış bulunan sanığın mahkeme kaleminde gerçekleşen konuşma öncesinde diğer personele yönelik olarak da olumsuz söz ve davranışlar sergilemesi, olağan duyarlılıkla değerlendirildiğinde bir kamu görevlisinin kendisini aşağılanmış sayacağı nitelikteki “şişko” hitabını mağdurun alınganlık gösterdiğini bilerek ve yazı işleri müdürünün uyarısına karşın ısrarla her fırsatta ve çalışma ortamında yinelemiş olması karşısında, beraat kararında belirtilenin aksine bu sözlerin şaka yolu söylenmediği, maiyetinde çalışan ve henüz aday memur olması nedeniyle mukabele gücünden mahrum bulunan mağdur Ömer’i aşağıladığını bilerek bu hitabı sürdüren sanığın, neticeyi “bilme” ve “isteme”den ibaret suç kastı ile hareket ettiği anlaşıldığından, Yargıtay C.savcısının temyiz itirazının kabulü ile Yargıtay 4. Ceza Dairesince verilen beraat hükmünün bozulmasına karar verilmelidir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2006/4.MD-251 K. 2006/324 T. 26.12.2006. Ayrıca bkz. Yılmaz, s. 157-158.

⁹⁷ Langos, s. 47; Langos, Cyberbullying: The Challenge to Define, s. 288.

⁹⁸ Langos, s. 47. Hangi hareketin şaka olarak değerlendirileceği taraflar arasındaki ilişkiye göre belirlenir, bkz. Yılmaz, s. 158.

⁹⁹ Langos, s. 41, 42.

¹⁰⁰ TCK’nın 103’üncü maddesinde düzenlenen çocukların cinsel istismarı suçunda, mağdurun 15 yaşını tamamlamamış veya 15 yaşını tamamlamış olmakla beraber eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayacak bir çocuk olması halinde

Belirtmeliyiz ki bazı saldırgan eylemlerin her ne kadar iki arkadaş arasında şaka veya kendi aralarında geliştirdikleri bir ortak dil olduğu iddia edilebilse de taraflardan birinin mağdur olduğu ve bu mağduriyetin farkında olmadığı hallere dikkat edilmelidir. Güç dengesizliğini de göz önünde bulundurduğumuzda çeşitli açılardan güçlü olan failin zayıf olan mağduru manipüle ederek söz konusu eylemlerin saldırgan/zarar veren eylemler olmadığı, aksine kendi aralarındaki bir iletişim biçimi olduğuna inandırması mümkündür. Özellikle çocukların sanal cinsel istismarında karşılaşılan bu tür manipülasyonlara dikkat edilmesi gerekmektedir¹⁰¹. Saldırgan hareketlerdeki saldırı ve zarar verme kastı tespit edilirken kişilerin kendi aralarındaki iletişim biçimi dikkate alınsa da özellikle çocuklar ve dijital okuryazarlığı zayıf kişiler söz konusu olduğunda bu iletişim biçiminin dar yorumlanması gerekmektedir.

Dijital dünyada, saldırı ve zarar verme kastının tespiti fiziksel dünyadaki kadar kolay olmamaktadır. Çoğunlukla jest ve mimikler bu kastı ele veriyor olsa da dijital dünyada iletişimin bir ekran üzerinden, çoğunlukla yazılı olarak ve muhataplar birbirini görmeden gerçekleşmesi sebebiyle saldırı ve zarar verme kastının tespiti zorlaşmaktadır¹⁰². Ayrıca bu durum, mağduru daha da savunmasız bırakmaktadır. Bununla beraber failin internet ortamında paylaştığı içerikler birlikte değerlendirilerek saldırı ve zarar verme kastının tespit edilmesi mümkündür¹⁰³.

Failin direkt olarak mağduru muhatap aldığı doğrudan siber zorbalık hallerinde çoğunlukla saldırı ve zarar verme kastı da açık bir şekilde mağdura yönelik olur. Failin kastının kime yöneldiği, hangi davranışla ortaya konduğu belirlidir. Failin saldırı kastıyla hareket edip etmediğinin anlaşılamadığı durumlarda ise saldırgan davranışın kaç kez gerçekleştiği yani tekrar unsuru, kastın tespitinde belirleyici rol oynayacaktır¹⁰⁴.

Dolaylı siber zorbalıkta ise fail, yine mağdura yönelik saldırgan hareketlerde bulunur ancak bunları üçüncü kişilerin erişimine açık platformlar üzerinden gerçekleştirir¹⁰⁵. Her ne kadar direkt mağdura yönelik bir hareket gerçekleştirilmiyor olsa da (mağdura doğrudan mesaj atmak gibi) mağdurun kim olduğu bellidir. Dolaylı zorbalıkta kullanılan ifadeler, gerçekleştirilen hareketler saldırı ve zarar verme kastını açık bir şekilde gösterebilir. Örneğin failin, herkese açık sosyal medya hesabı üzerinden mağdura hakaret etmesi halinde itibarını zedeleme kastıyla hareket ettiği açıktır. Bunun açıkça anlaşılamadığı durumlarda ise bağlama göre değerlendirme yapılır. Fail açıkça hakaret etmese veya onu küçük düşürecek paylaşımlarda bulunmasa bile üçüncü kişilerin mağdur hakkında olumsuz izlenim

mağdurun rızası hukuka uygunluk sebebi arz etmez, fail m. 103 uyarınca cezalandırılır, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 396.

¹⁰¹ Çocukların sanal cinsel istismarı ile ilgili bkz. İkinci Bölüm II.4.B. başlığı.

¹⁰² Langos, s. 44.

¹⁰³ Langos, s. 45.

¹⁰⁴ Langos, s. 45. Tekrarlanan hareketin kasıtsız olamayacağı ile ilgili ayrıca bkz. Langos, s. 45.

¹⁰⁵ Bostancı Bozbayındır, s. 430; Maviş, s. 2466.

edinmesine neden olacak içerikler paylaştığı takdirde zarar verme kastının varlığından ve bir saldırıdan söz edilebilecektir¹⁰⁶.

B. Siber Zorbalığın Özellikleri ve Geleneksel/Yüz Yüze Zorbalık ile Mukayesesi

a. Genel Olarak

Siber zorbalığın kurucu unsurlarının tekrarlama, güç dengesizliği, saldırı ve zarar verme kastı olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu unsurlar siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalığın temel unsurları olarak ele alınmakta, eylemin zorbalık olarak değerlendirilmesinde belirleyici olmaktadır. Bununla beraber siber zorbalığın bazı özellikleri, siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayırır. Bu ayırt edici özellikleri siber zorbalığa münhasır özellikler olarak değerlendirmek mümkündür. Bu bölümde siber zorbalığın ayırt edici özellikleri ele alınarak siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalık mukayesesi yapılacaktır.

Siber zorbalığın ayırt edici özellikleri, çoğunlukla karşımıza failin eylemlerini kolaylaştıran veya mağdurun mağduriyetini arttıran özellikler olarak çıkmaktadır. Nitekim siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalık arasındaki farklardan biri siber zorbalığın mağdur üzerinde çok daha tehlikeli ve yıkıcı etkiler doğurmasıdır. Dijital dünya ile gerçek hayat arasındaki mesafe, anonimlik, internet ortamının sınırsızlığı ve internet ortamında paylaşılan içeriklerin kalıcılığı ve silin(e)mezliği, ulaşılabilecek kitlenin büyüklüğü gibi özellikler siber zorbalığın etkisini artırmaktadır¹⁰⁷. Ayrıca bu özellikler davranışın gerçekleştirilme şekli, gerçekleştirildiği zaman ve yer hususları ile de ilişkili olup siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalıktan bu yönleriyle de ayırmaktadır¹⁰⁸. Siber zorbalığın özelliklerini anonimlik, erişilebilirlik ve sanal ile gerçek arasındaki mesafe, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı ve aleniyet, silin(e)mezlik olarak saymak mümkündür¹⁰⁹. Ancak siber zorbalığın özelliklerinin bunlarla sınırlı olmadığı, bunun yanı sıra söz konusu özelliklerin her siber zorbalık durumunda mevcut olmadığı ve eylemin siber zorbalık kapsamında değerlendirilmesi için bu özelliklerin aranmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

b. Anonimlik

Anonim sözlükte “*adı sanı bilinmeyen* ¹¹⁰”, “*isimsiz, ismi belli olmayan, umûma âit, ortak; yazanı, söyleyeni, yapanı belli olmayan* ¹¹¹” olarak tanımlanmaktadır. Anonimlik, hem zorbaca davranışları dijital dünyaya taşımanın yani siber zorbalığın tercih edilme sebeplerinden biridir hem de

¹⁰⁶ Langos, s. 46.

¹⁰⁷ Langos, s. 125; Bostancı Bozbayındır, s. 428.

¹⁰⁸ Yetim, s. 333.

¹⁰⁹ Maviş, s. 2462-2466; Bostancı Bozbayındır, s. 429-430.

¹¹⁰ <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 13.05.2024).

¹¹¹ <https://www.lugatim.com/s/ANON%C4%B0M> (E.T. 13.05.2024).

geleneksel/yüz yüze zorbalık ile siber zorbalık arasındaki farkların başında gelir¹¹². Ayrıca anonimlik, faile sağladığı fırsatlar ile bir güç asimetrisi de oluşturmaktadır¹¹³.

Anonim olmak, bir yandan failin eylemini gerçekleştirmesini kolaylaştırmakta diğer yandan ise mağduriyeti artırmaktadır¹¹⁴. Anonimlik faile hem saldırının şiddetini ve dozunu artırma hem de sürekli ve ısrarlı bir şekilde saldırıda bulunma imkânı tanımakta, yakalanma ihtimalini azaltarak cesaret vermektedir. Ayrıca anonimlik sayesinde fail üçüncü kişilerin bakışından kurtulmakta, sosyal bir kınama ile karşı karşıya kalmamaktadır¹¹⁵.

Anonimlik, siber zorbalığın özelliklerinden biri olsa da genellikle failerin mağdurları “gerçek hayatta” tanıdığı belirtilmektedir¹¹⁶. Her ne kadar genellikle mağdurlar failerin kim olduğunu bilse, hatta gerçek hayatta onlarla iletişim kurabilse de anonimlik, siber zorbalık faileri için önemli bir fırsat, mağdurlar için ise siber zorbalığın sonuçlarını ağırlaştıran bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fail; başka bir isimle sosyal medya hesabı oluşturarak, tek kullanımlık telefon hatları edinerek, birden çok kişinin kullanımına açık bilgisayarlar tercih ederek kimliğini saklayabilir. Failin kim olduğunu bilmeyen mağdur saldırının nereden geleceğini öngöremez. Bu durumda kendini güvende hissetmeyen mağdur, kendini daha zayıf ve saldırıya açık görür¹¹⁷.

Failin anonimliği, aynı zamanda mağdurun siber zorbalığa karşı aksiyon almasını da engeller. Failin kimliğini bilmeyen mağdur, zorbalığa uğradığını nasıl kanıtlayacağını ve nasıl yardım isteyeceğini bilemez¹¹⁸.

En basit haliyle sosyal medyada takma ad kullanarak kimliklerini mağdurdan kolayca gizleyebilen failerin, adli merciler karşısında anonimlik perdesinin arkasına saklanması o kadar kolay olmamaktadır. Kullanılan teknolojik cihaz, hangi ağa bağlandığı, telefonun nereden sinyal verdiği gibi bilgilere erişen adli merciler, failin hareketlerini takip edebilmektedir. Bu tür teknolojiler kullanarak, anonim olduğu için yakalan(a)mayacağını düşünerek hareket eden failin kim olduğunu tespit etmek mümkündür. Buna karşın katılımcıların bilgilerini saklayan sosyal medya platformlarının kullanılması, bu platformlara da başka isim kullanılarak kaydolunması, tek kullanımlık telefon hatlarının tercih edilmesi, eylemlerin farklı bir ülkeden gerçekleştiriliyor olması ve bu sebeple soruşturma izinlerinin

¹¹² Hinduja-Patchin, s. 3; Çiftçi, s. 889; Taşkın, s. 94; Lipton, s. 1113.

¹¹³ Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹¹⁴ Cyberbullying, <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (15.03.2024); Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹¹⁵ Polat, s. 206; Maviş, s. 2462; Bostancı Bozbayındır, s. 429; Robinson, Lawrence-Segal, Jeanne, Cyberbullying: Dealing with Online Bullies, 2022, <https://www.helpguide.org/articles/abuse/cyberbullying-dealing-online-bullies.htm>, s. 2; Lipton, s. 1114; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹¹⁶ Polat, s. 212. Özellikle siber ısrarlı takipte failer genellikle yakın kişiler veya eski partnerdir, bkz. COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 11.

¹¹⁷ Langos, s. 129; Maviş, s. 2462; Bostancı Bozbayındır, s. 429; Robinson-Segal, s. 2; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹¹⁸ Bostancı Bozbayındır, s. 429; Topçu-Yıldırım-Erdur Baker, s. 149; Lipton, s. 1114.

alınamaması gibi hallerde failin tespiti zordur¹¹⁹. Bu konuda en önemli adım uluslararası adli iş birliğinin artırılması ve internet üzerinden gerçekleştirilen suçlarda izlenecek hukuki yolun yeknesaklaştırılmasıdır¹²⁰.

Belirtmeliyiz ki “anonimlik”, siber zorbalığın kurucu unsurlarından biri olarak da kabul edilebilmektedir¹²¹. Ancak her siber zorbalık vakasında failin kimliğinin gizli olmadığı, failin kendi kimliğini kullanarak da siber zorbalık davranışlarını gerçekleştirebildiği göz önünde bulundurulduğunda bunu siber zorbalığın kurucu unsuru olarak değil, siber zorbalığı kolaylaştıran ve geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayıran bir özellik olarak görmek daha uygun olacaktır.

c. Erişilebilirlik ve Sanal ile Gerçek Arasındaki Mesafe

Dijital dünyanın sunduğu fırsatların başında erişilebilirlik gelmektedir. Teknoloji, fiziksel dünyanın sınırlarını ortadan kaldırır. Dolayısıyla geleneksel/yüz yüze zorbalık ile siber zorbalık arasındaki farklardan biri de failin internet ortamının sınırsızlığı ile herhangi bir fiziki engele takılmadan zorbaca davranışlarını gerçekleştirebiliyor olmasıdır¹²².

İnternet ortamı hemen hemen herkese, zaman ve mekânın fiziksel sınırlarına bağlı kalmaksızın ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Fail, herhangi bir mekâna veya zamana bağlı olmaksızın hareket eder¹²³. Bu durum, birine ulaşmak isteyen kişi için bir fırsat olarak görülebilse de ulaşılacak istenen kişinin hayatını kısıtlamaktadır. Zira bu durumda kişi, hiçbir zaman kendi kendine kalma şansına sahip olamaz. Dolayısıyla mağduriyet de mekân ve zaman fark etmeksizin oluşmakta, mağdur her an ve her yerde savunmasız kalmaktadır.

Kişilerin teknolojik cihazlardan uzak durması, sosyal medya hesabı kullanmaması veya dijital dünyada direkt olarak fail ile muhatap olmaması ise siber zorbalığı engellemez. Zira siber zorbalık, mağduru dijital dünyadaki varlığından bağımsız olarak gerçekleştirebilir¹²⁴. Örneğin herkese açık bir sosyal medya hesabından mağduru karalayıcı içeriklerin paylaşılması ve bu paylaşımların büyük bir kitle tarafından görülmesi halinde, mağdur hem fail ile doğrudan muhatap olmadan siber zorbalığa uğrar hem de bu paylaşımları gören üçüncü kişiler tarafından gerçek hayatta zorbalığa uğrama riski altında olur.

Bu erişim kolaylığının bir yönü de sanal ile gerçek arasındaki mesafe ile kendini gösterir. Kişi, muhatabına çaba sarf etmeden ulaşabilir ancak muhatabını somut olarak görmediği için gerçekliğini

¹¹⁹ Langos, s. 130; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 117.

¹²⁰ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 159; Balci-Çakır, s. 117.

¹²¹ Bostancı Bozbayındır, s. 428.

¹²² Maviş, s. 2463; Hinduja-Patchin, s. 3; Lidsky-Garcia, s. 693; Lipton, s. 1113; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹²³ Yetim, s. 330; Robinson-Segal, s. 2; Duman-Bridge, s. 1158; Lipton, s. 1113; Demir, Sertaç Timur-Özcan, Ali, Sosyal Medya ve Linç Kültürü, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S. 56, 2021, s. 9; Macaulay-Steer-Betts, s. 6; Briggs, s. 1063.

¹²⁴ Langos, s. 131; Macaulay-Steer-Betts, s. 6.

algılamakta zorlanır. Bu yönüyle dijital dünya bir yandan sınırsızlığıyla mesafeleri ortadan kaldırırken diğer yandan sanal ile gerçek algısını kaybettirerek görüşü engelleyen bir tür mesafe oluşturur¹²⁵.

Ekran, dijital/sanal dünya ile gerçek dünya arasında bir duvar görevi görmekte ve bu iki dünya arasında mesafe oluşturmaktadır. Bu duvar, dijital dünyada gerçekleştirilen eylemler ile bunların gerçek dünyada doğurduğu sonuçları görmeyi engeller. Siber zorbalığa uğrayan mağdurun tepkileri, failin görüş alanı dışında kalır¹²⁶. Böylece gerçeklikle bağını koparan fail, davranışlarının sonuçlarını kontrol etmeyi bırakır, gerçek hayatta gözetmesine/gözetmek zorunda hissetmesine rağmen dijital dünyada toplumsal normların öngördüğü sınırları önemsemeyen hareket eder¹²⁷. Dijital dünyada gerçeklikten bağımsız bir kimlik sahibi olan fail, eylemlerinden sorumlu olmadığını düşünür¹²⁸.

Geleneksel/yüz yüze zorbalık, fiziki olarak varlık gerektirdiği için çoğunlukla üçüncü gözlerin bakışları altında gerçekleşmektedir. Siber zorbalıkta ise iletişim kurmak ve bunun oldukça kısıtlı ve sadece muhatabın maruz kaldığı şekilde gerçekleşmesi çok daha kolaydır. Toplumsal tepki ve sosyal kınanabilirlik, özellikle cinsel davranışların gerçek dünyada gerçekleştirilmesinin önünde bir engel olabilmektedir. Buna karşın üçüncü gözlerin eksikliği sebebiyle cinsel içerikli zorbalık davranışlarına siber zorbalıkta daha sık rastlanmaktadır¹²⁹.

Davranışlarının sonucunu görmeyen ve bilgi iletişim teknolojileri ile çaba göstermeden mağdura ulaşabilen fail, gerçek dünyadakinden daha cesur hareket eder. Zorbaca davranışların mağdura ne kadar zarar verdiğine şahit olmayan fail, eylemlerini daha kolay gerçekleştirir. Zira siber zorbalıkta failin gerçeklikten kopukluğu ve mağdurun tepkilerini göremiyor oluşu, empati yoksunluğuna neden olur. Belirtelim ki dijital/sanal dünyanın gerçek hayattan ayrık olmadığının ve dijital dünyada gerçekleştirilen eylemlerin gerçek hayatta sonuç doğurduğunun farkına varılması için dijital okuryazarlığın artırılması gerekmektedir¹³⁰.

d. Denetimsizlik

Dijital dünyada eylemlerin izlenmesi ve denetlenmesi zordur. Dijital okuryazarlığın az olması ile özellikle teknolojik açıdan ebeveynlerinden daha yetkin olan çocuklar ve gençler, denetlenemeyeceklerine güvenerek internet ortamında kendilerini kısıtlamadan hareket eder¹³¹. İnternet

¹²⁵ Demir-Özcan, s. 2; Balcı-Çakır, s. 117; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹²⁶ Hinduja-Patchin, s. 3; Robinson-Segal, s. 2; Demir-Özcan, s. 2; Lipton, s. 1114.

¹²⁷ “Disinhibition: The state of no longer feeling shy so that you can relax and show your feelings.” Bkz. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/disinhibition?q=disinhibition> (E.T. 01.02.2024); Bostancı Bozbayındır, s. 429; Maviş, s. 2462; Yetim, s. 330; Topçu-Yıldırım-Erdur Baker, s. 149; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹²⁸ Topçu-Yıldırım-Erdur Baker, s. 149; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹²⁹ Polat, s. 207. Benzer yönde bkz. Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹³⁰ Langos, s. 125-127; Bostancı Bozbayındır, s. 429; Maviş, s. 2463.

¹³¹ Maviş, s. 2465; Hinduja-Patchin, s. 3.

kullanımının ebeveynler tarafından denetlendiği durumlarda siber zorbalığa maruz kalma ihtimalinin daha az olduğu belirtilmektedir¹³².

Mağdurların internet ortamında karşılaştıkları saldırılara gösterdikleri tepki(sizlik) de denetimsizliğin kaynaklarından biri olmaktadır. Siber zorbalığa uğradığını anlattığında ailesinden ve çevresinden nasıl tepki alacağını öngöremeyen mağdurlar, mağduriyetlerini saklamayı tercih etmektedir¹³³. Siber zorbalığa uğrayan gençlerin mağduriyetlerini ailelerinden ziyade arkadaşlarıyla paylaştığı belirtilmektedir¹³⁴.

İnternet ortamının doğası da denetimsizliğin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Her gün binlerce paylaşımın yapıldığı çevrimiçi platformlarda saldırgan içeriklerin tespiti her zaman kolay değildir. Her ne kadar sosyal medya platformlarındaki “bildir/şikâyet et” seçenekleri saldırgan yayını ortadan kaldırmak için bir seçenek olarak görülebilse de yaptırım ve uygulamanın yetersizliği, pratikte bir denetim mekanizmasının olmadığı inancı oluşturur¹³⁵. Zira söz konusu uygulamalar, failerin denetlenme endişesi taşıyarak saldırgan harekette bulunmaktan geri durmalarını sağlamakta yetersiz kalmaktadır.

e. Üçüncü Kişilerin Katılımı ve Aleniyet

Siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalık arasındaki bir diğer fark ise zorbaca hareketlerin yayılmasının çok daha kolay ve hızlı olmasıdır. Ayrıca siber zorbalıkta ulaşılan kitle de daha geniştir. Saldırgan içerik sosyal medyada kolaylıkla popüler içerik haline gelebilir¹³⁶. Geleneksel/yüz yüze zorbalıkta mağdur, kısıtlı bir çevrenin şahit ve/veya dahil olduğu bir zorbalığa maruz kalırken internet ortamının sınırsızlığı, zorbaca içeriklerin sayısız insana ulaşmasına ve mağdurun dünya çapında mağduriyet yaşamasına neden olur¹³⁷. Mağduru rahatsız eden eylemler dijital ortamda çok daha hızlı bir şekilde yayılır, üçüncü kişilerin de zorbalığa dahil olması kolaylaşır¹³⁸. Geleneksel/yüz yüze zorbalıkta zorbalığa şahit olanların saldırıyı durdurmaması faile bir tür destek olarak görülebilirken siber zorbalıkta sadece olaya tanıklık değil faile eşlik edilmesi gündeme gelmektedir¹³⁹.

Siber zorbalığın unsurlarından biri olan tekrarlama konusunda da ele alındığı gibi, dijital dünyanın sağladığı bu erişim imkânı, mağduriyeti artırır. Geleneksel/yüz yüze zorbalıkta daha kısıtlı bir kitle zorbalığa şahit olur veya katılır. Oysa siber zorbalıkta bu kitle kontrol edilemez derecede

¹³² Duman-Bridge, s. 1171; Macaulay-Steer-Betts, s. 15.

¹³³ Maviş, s. 2471.

¹³⁴ Maviş, s. 2465.

¹³⁵ Maviş, s. 2466.

¹³⁶ Hinduja-Patchin, s. 3; Lipton, s. 1112.

¹³⁷ Langos, s. 132; Bostancı Bozbayındır, s. 430; Yetim, s. 330; Robinson-Segal, s. 2; Lipton, s. 1112; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹³⁸ Polat, s. 207; Bostancı Bozbayındır, s. 430; Maviş, s. 2463; Hinduja-Patchin, s. 3.

¹³⁹ Maviş, s. 2467; Lipton, s. 1115; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

büyüktür¹⁴⁰. İnternet ortamında, üçüncü kişilerin erişimine açık platformlarda paylaşılan zorbalık içeriklerine kimlerin erişebileceğinin belirlenemez oluşu ve bu insanların söz konusu içerikleri kaydedip daha sonra kullanabilme imkânlarına sahip olmaları, siber zorbalığı mağdur için daha tehlikeli bir hale getirir¹⁴¹. Fail üçüncü kişileri de siber zorbalığın bir parçası yapabilir. Bu noktadan sonra sadece üçüncü kişilerin şahit olması yönüyle aleniyet ile değil, üçüncü kişilerin siber zorbalığa dahil olması ile mağduriyet artacaktır¹⁴². Fail, kendisini mağdur olarak göstermek suretiyle üçüncü kişilerin “mağdura” karşı tehdit ve rahatsız edici mesajlar göndermesini sağlayabilir¹⁴³.

Nihayetinde teknolojinin ve internet ortamının sınırsızlığı ile sağlanan üçüncü kişilere erişim imkânı hem aleniyeti sağlama hem de üçüncü kişilerin katılımı açısından siber zorbalığı, geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayıran ve mağduriyeti artıran bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

f. Silin(e)mezlik

Dijital ortamda yer alan paylaşımların hiçbir zaman tam anlamıyla silinemiyor oluşu, siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayıran özelliklerden biridir¹⁴⁴. Zira insan hafızası unutmaya eğilimindeyken dijitalleşme ile insan unutmaya ve unutulma imkânından yoksun bırakılmaktadır. Geleneksel/yüz yüze zorbalıkta, zorbaca davranışa şahit olan insanlar daha sonra bunun üzerinde durmayabilir veya bunu unutabilir. Buna karşın internet ortamında dolaşıma sokulan herhangi bir içerik hiçbir zaman tam anlamıyla kaybolmaz, bir paylaşım silinse de dijital depolarda bulunmaya devam eder¹⁴⁵. Nitekim bu sebeple, unutulma hakkı da teknolojik gelişmelerle beraber daha sık gündeme gelmeye başlamıştır¹⁴⁶.

Unutulma hakkı, “üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilen silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı” olarak tanımlanmıştır¹⁴⁷. Kişinin itibarını zedeleyen, özel hayatın gizliliğini ihlal eden içeriklerin kaldırılması, unutulma hakkı kapsamında ele alınmaktadır. Bununla beraber unutulma hakkına başvurulurken kamunun ve bireyin menfaatleri gözetilerek dengenin korunması gerekmektedir¹⁴⁸. Ancak belirtmeliyiz ki internet ortamında zorbalığa

¹⁴⁰ Hinduja-Patchin, s. 3; Robinson-Segal, s. 2; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹⁴¹ Macaulay-Steer-Betts, s. 6.

¹⁴² Bostancı Bozbayındır, s. 431; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹⁴³ Lipton, s. 1115, 1118; Khudhair, s. 2646.

¹⁴⁴ Lipton, s. 112; Bostancı Bozbayındır, s. 432.

¹⁴⁵ Bostancı Bozbayındır, s. 431; Robinson-Segal, s. 2; Cyberbullying, <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (15.03.2024).

¹⁴⁶ Balcı-Çakır, s. 219; Yetim, s. 360. Unutulma hakkı ile ilgili ayrıca bkz. Judgment of the Court (Grand Chamber), 13 May 2014. Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González.

¹⁴⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.6.2015 tarihli 4-56/1679 sayılı kararı. Unutulma hakkının, bireyin geçmişte hukuka uygun olarak yayılan bilgilerine ilişkin söz konusu olacağı da ifade edilmektedir, bkz. Sözüer, Eren, Unutulma Hakkı İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme, İstanbul 2017, s. 6. Ancak hukuka aykırı olarak yayılan verilerin başkaca hukuki düzenlemelerle korunuyor olması sebebiyle bunları unutulma hakkının kapsamından çıkarmak doğru değildir, bkz. Balcı-Çakır, s. 218; Yavuz, Can, Unutulma Hakkı, Ankara 2020, s. 60.

¹⁴⁸ Balcı-Çakır, s. 226.

uğrayan mağdura dair paylaşımların kaldırılması, mağduriyeti artıracak zararları azaltmak ve mağdurun normal hayatına devam edebilmesini sağlamak açısından önem arz etmektedir¹⁴⁹.

Mağdurun söz konusu paylaşımların kim tarafından görüldüğünü, kimlerin bunları kaydedip depoladığını tespit etmesi mümkün değildir. Paylaşım dolaşımdan kaldırılrsa dahi herhangi birinin söz konusu içeriği kaydetmesi ve daha sonra tekrar paylaşması riski her zaman vardır. Dolayısıyla dijital dünyada gerçekleştirilen zorbaca davranışların kalıcılığı ve silin(e)mezliği siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalık arasındaki farklardan birini oluşturmaktadır. Bu durum aynı zamanda mağdurun mağduriyetini artırmaktadır¹⁵⁰. Bu hallerde erişimin engellenmesi ve içerikten çıkarma gibi tedbirlere başvurmak mümkündür¹⁵¹.

3. Siber Zorbalığın Nedenleri

Siber zorbalık, pek çok nedene dayanabilir. Hem kişiyi zorbalığa iten nedenleri hem de zorbalık davranışlarını dijital ortamda gerçekleştirerek siber zorbalığı tercih etme nedenlerini bu başlıkta birlikte ele alacağız.

A. Güç Dengesizliği

Güç dengesizliği, zorbalığın kurucu unsurlarından olup bazen güç dengesizliğinin dayanağı siber zorbalığın nedeni olurken bazı nedenler de faili zorbaca davranışa iter veya bunu kolaylaştırır. Fail, bazen intikam duygusu ile zorbaca davranış gösterirken bazen muhatabıyla dalga geçmek ve eğlenmek için böyle hareket eder. Mağdurun kendi istediği eylemleri gerçekleştirmesini sağlamak için de zorbaca davranışlara başvurulduğu görülmektedir. Bazı durumlarda ise mağdurun özellikleri veya kim olduğu fark etmeksizin fail sadece kendi teknolojik yeteneklerini ve gücünü göstermek için siber zorbalık davranışlarını gösterebilmektedir¹⁵².

Cinsiyet, sosyo-ekonomik şartlar, demografik durum, akademik başarı, iş ilişkisi, fiziksel görünüş, itibar ve popülerite gibi unsurlar çoğunlukla güç dengesizliğinin temelini oluşturur. Bununla beraber içe kapanık kişilerin, özgüven problemi yaşayanların, popüler olduğu için kıskanılan dışa dönük kişilerin ve dijital okuryazarlığı zayıf kimselerin hedef olarak tercih edilmekte ve siber zorbalık mağduru olmaktadır¹⁵³.

Her ne kadar güç dengesizliği sebebiyle popüler kişilerin fail olduğu yönünde yaygın bir kanı bulunsa da bazı hallerde popüler kişiler zorbalık mağduru olabilmektedir. Bu durumda daha popüler

¹⁴⁹ Özellikle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda unutulma hakkının etkin kullanımı önem taşımaktadır, bkz. Balcı-Çakır, s. 238.

¹⁵⁰ Langos, s. 132; Lipton, s. 1112.

¹⁵¹ Bkz. İkinci Bölüm IV.2. başlığı; Maviş, s. 2466.

¹⁵² Kaygısız, s. 169; Çiftçi, s. 888.

¹⁵³ Kaygısız, s. 169; Topçu-Yıldırım-Erdur Baker, s. 149; Polat, s. 212; Macaulay-Steer-Betts, s. 13.

olmak isteyen, özgüveni düşük veya daha önce zorbalık mağduru olan kişilerin popüler kişileri hedef alması söz konusudur¹⁵⁴.

B. Geçmiş Zorbalık Mağduriyeti

Özellikle daha önce geleneksel/yüz yüze zorbalık mağduru olan kişilerin, iletişim teknolojilerini kullanarak kendilerine zorbalık yapabilecekleri bir alan oluşturduğu görülmektedir. Her ne kadar gerçek dünyada zayıf olsalar da dijital dünyada bu güç dengesini tersine çeviren zorbalık mağdurları, dijital dünyada siber zorbalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendi üstünlüklerini dijital dünyada ortaya çıkarabilen siber zorbalar, kimliklerini gizleyip kendilerini fiziksel dünyadan kopararak dijital dünyayı bir tür intikam aracı olarak kullanabilmektedir¹⁵⁵. Sadece geleneksel/yüz yüze zorbalık değil, geçmişte siber zorbalık mağduru olan kişiler de daha sonra siber zorbalık davranışlarını gerçekleştirmeye başlayabilmektedir¹⁵⁶.

C. Otoritenin Onayını Alma İsteği

Rekabetçi kişilerin, rekabet duygularını dijital dünyaya taşıdıkları ve siber zorbalık faili veya mağduru oldukları da görülmektedir. Özellikle okul çağında, kendini kanıtlama ve onay alma dürtüsü ile hareket eden çocuklar ve gençler siber zorbalığa yönelmektedir. Ayrıca aile ilişkileri zayıf olan, baskıcı ve otoriter ebeveynlere sahip çocukların ve gençlerin de siber zorbalığa başvurduğu belirtilmektedir¹⁵⁷.

D. İnternet Kullanımının Yaygınlaşması ve Sınırsızlığı

Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşması, siber zorbalığa başvurmada etkilidir¹⁵⁸. Bu kapsamda siber zorbalık için özellik arz eden hususlardan birinin internette geçirilen süre olduğu ifade edilmektedir. İnternette geçirilen süre arttığında siber zorbalığın da arttığı gözlenmiştir¹⁵⁹. Çocuk ve gençlerin kişisel cep telefonu kullanımı da siber zorbalığı artırmaktadır¹⁶⁰.

Faillerin gerçek hayatta gösteremediği saldırgan davranışları internet ortamında göstermesinin çok daha kolay olması da siber zorbalığın tercih edilme nedenlerinden biridir¹⁶¹. İnternet ortamında fail, mağdura çok daha kolay bir şekilde ulaşır, mağdura zarar veren içeriklerin dağıtımını rahatlıkla yapar ve GPS teknolojilerini kullanıp mağduru takip ederek onu rahatsız edebilir¹⁶². Dijital dünyada kendine

¹⁵⁴ Polat, s. 212.

¹⁵⁵ Langos, s. 39; Topçu-Yıldırım-Erdur Baker, s. 149; Macaulay-Steer-Betts, s. 10.

¹⁵⁶ Lozano Blasco, Raquel-Cortes Pascual, Alejandra-Latorre Martinez, M. Pilar, Being A Cybervictim and A Cyberbully – The Duality of Cyberbullying: A Meta-Analysis, Computers in Human Behavior, Vol. 111, 2020, s.8; Macaulay-Steer-Betts, s. 10.

¹⁵⁷ Maviş, s. 2471-2472.

¹⁵⁸ Macaulay-Steer-Betts, s. 5.

¹⁵⁹ Abudusufuer, Kaerbınu-Yıldırım, Oğuzhan-Kumcağız, Hatice, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 48, 2022, s. 283; Duman-Bridge, s. 1170; Macaulay-Steer-Betts, s. 14.

¹⁶⁰ Duman-Bridge, s. 1171.

¹⁶¹ Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹⁶² Polat, s. 215; Özkaya, s. 23.

yer bulan bir içeriğin silin(e)mez oluşu, zorbalık yapmak isteyen failin işini kolaylaştırıp mağdurun uzun süreli mağduriyetine neden olacağından siber zorbalık tercih edilmektedir¹⁶³.

İnternet ortamı, fiziksel sınırları ortadan kaldırmakta ve dünyanın her yerinden insanın birbirine ulaşmasını mümkün kılmaktadır. Bu sınırsızlığın bir sonucu olarak failer siber zorbalığı tercih etmekte, böylece her nerede olurlarsa olsunlar mağdurlara ulaşip eylemlerini gerçekleştirebilmektedir. Bunun yanı sıra uluslararası adli iş birliğinde yaşanan sorunlar sebebiyle failerin tespiti ve kovuşturulması zor olmakta, böylece failer yakalanmayacakları düşüncesiyle hareket etmektedir¹⁶⁴.

İnternet ortamının çok hızlı bir şekilde çok fazla kişiye ulaşmaya imkân sağlayan yapısı, siber zorbalığın tercih edilme sebeplerinden biridir. Fail, böylece zorbaca davranışını çok daha fazla kişiye çok daha hızlı bir şekilde ve daha az emekle ulaştırabilmekte ve mağdur için bu davranışın ağırlığını artırabilmektedir. Bu durum üçüncü kişilerin de zorbalığa dahil olmasına neden olmaktadır. Yaygınlaşan linç kültürü ile beraber internet ortamında gerçekleştirilen zorbalık eylemleri kolaylıkla pek çok kişinin dahil olduğu kitlesel eylemlere dönüşebilmektedir¹⁶⁵.

E. Anonimlik

Siber zorbalığın tercih edilme nedenleri arasında ilk sıralarda, dijital dünyanın anonimliğe imkân sağlaması gelmektedir. Gizlenen kimliklerin arkasına saklanan ve böylece yakalanmayacağını düşünen fail, zorbaca davranışlarının şiddetini artırmaktadır¹⁶⁶. Failin, kimliğinin bilinmediği bir ortamı etkileyebilmeyi çekici bulması da sebeplerden biridir. Ayrıca internete erişimin ve sosyal medya platformlarında hesap oluşturma'nın kolay olması, yaygınlaşan bilgi iletişim teknolojileri ile çok fazla kişiye zorlanmadan ulaşılabilmesi faileri siber zorbalığı tercih etmeye itmektir¹⁶⁷.

F. Sanal Dünya ve Gerçeklik Arasındaki Perde

Sanal dünyada gerçekleşen davranışların gerçek dünyada hem fiziksel hem psikolojik sonuçlar doğurması kaçınılmazdır. Buna karşın fiziksel olarak mağdurdan uzak olduğu için fail, siber zorbalığın sonuçlarına birebir şahit olmaz. Bu durumda failin, neden olduğu mağduriyeti duygusal olarak idrak etmesi mümkün olmaz ve zorbaca davranışları sürdürmesi kolaylaşır¹⁶⁸. Dolayısıyla failin mağdurla yüz yüze gelmek zorunda olmaması hem siber zorbalığın nedeni hem de siber zorbalığı kolaylaştıran bir husus olarak karşımıza çıkar.

¹⁶³ Kaygısız, s. 169.

¹⁶⁴ Özkaya, s. 37; Yetim, s. 330; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 156; Balcı-Çakır, s. 117; Macaulay-Steer-Betts, s.6.

¹⁶⁵ Kaygısız, s. 169; Çakır, s. 241; Kutlu, s. 104; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹⁶⁶ Robinson-Segal, s. 2; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 117; Macaulay-Steer-Betts, s. 8.

¹⁶⁷ Polat, s. 212; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279.

¹⁶⁸ Lipton, s. 1114; Polat, s. 212; Kaygısız, s. 164; Özkaya, s. 35; Yetim, s. 330; Balcı-Çakır, s. 117; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

G. Denetim Güçlükleri

Siber zorbalığın tercih edilme nedenlerinden biri de dijital dünyada denetimin çok daha az olmasıdır¹⁶⁹. Sürekli işleyen bir denetim mekanizmasının olmaması dolayısıyla faili bu tür zorbaca davranışlardan alıkoyacak herhangi bir önleyici/engelleyici etken bulunmamaktadır. Ayrıca eylem internet ortamında gerçekleştirildikten sonra failin tespiti ve delillerin toplanması süreci de zor olduğundan fail genellikle herhangi bir yaptırımla karşılaşmayacağını düşünür¹⁷⁰.

H. Veri Gizliliğinin Yetersizliği

Kişisel verilerin güvenliğine gereken önemin verilmemesi ve veri gizliliğinin korunmaması bu tür verileri kolayca erişilebilir hale getirerek siber zorbalığa ortam hazırlamaktadır¹⁷¹.

Dijital ortamda paylaşılan, depolanan ve işlenen kişisel verilere çeşitli yazılımlar aracılığıyla ulaşmak ve mağdurun özel hayatı, iletişim kurduğu kişiler, karakteristik özellikleri, yaşadığı yer ve benzeri pek çok kişisel veri hakkında bilgi toplamak mümkündür¹⁷². Özellikle çocuk istismarında bu bilgilerin çocukların güvenliğini kazanmak için kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla yeterli korumadan yoksun kişisel verilere ulaşmak ve bunları zorbaca amaçlarla kullanmak konusunda internet ortamının ve dijital dünyanın failerin işini kolaylaştırıyor olması da siber zorbalığın tercih edilme nedenlerinden biri olarak veri gizliliğinin yetersizliği şeklinde karşımıza çıkmaktadır¹⁷³. Ayrıca işyerlerinde çalışanların bilgilerinin korunmaması, dijital iletişim kanalları kullanılarak işverenler tarafından diğer çalışanların görebileceği şekilde belirli kişilere yöneltilen olumsuz davranışlar; kitlesel bir siber zorbalık eylemine yol açmaktadır¹⁷⁴.

II. Siber Zorbalık Davranışları

1. Genel Olarak

İletişim teknolojilerindeki çeşitlilik ve bunlara erişimin kolaylaşması ile klasik davranış biçimleri, dijital dünyada da kendine yer bulmaya başlamıştır. Özellikle sosyal medya platformlarının artması ve kullanımının yaygınlaşması ile zorbalık teşkil eden davranışlar da dijital dünyaya dahil olmuş ve hatta yeni davranış şekilleri ortaya çıkmıştır. Zorbaca davranış biçimleri ile saldırgan hareketler birbirlerine benzeyen kavramlardır. Nihayetinde saldırı, zorbaca davranış biçimlerinin vuku bulma

¹⁶⁹ Kaygısız, s. 169; Can, Neslihan, Çocuğun Sanal Cinsel İstismarı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 13, S. 50, 2022, s. 120.

¹⁷⁰ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 120.

¹⁷¹ Macaulay-Steer-Betts, s. 4.

¹⁷² 6698 sayılı KVKK'nın 6'ncı maddesinde "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri" olduğu ifade edilerek bu verilerin önemine işaret edilmiştir.

¹⁷³ Özkaya, s. 25.

¹⁷⁴ Kaygısız, s. 170.

halidir. Ancak zorbalık bir çatı kavram olduğundan mağdura yönelik bir saldırının zorbalık olarak değerlendirilebilmesi için güç dengesizliği ve tekrarlanan hareketin de mevcut olması gerekmektedir¹⁷⁵.

Dijital araçların iletişimin ve sosyalleşmenin yegâne unsuru olması ve en nihayetinde hayatın dijital ortamlarda yaşanmaya başlaması, kolaylık sağladığı kadar insanları saldırıya açık hale getirmiştir. Zira dijital hayat hem saldırının yöneltilebileceği alanı genişletmiş hem de insanları daha ulaşılabilir hale getirerek saldırıya maruz kalma riskini artırmıştır. Siber zorbalıkta mağdurun dijital ortamda, çevrimiçi taciz ve rahatsız edici davranışlar, tehdit, itibarın zedelenmesi, internet *trollüğü*¹⁷⁶ veya siber takip gibi eylemlere maruz kalmasından bahsedilmektedir¹⁷⁷.

Siber zorbalık kapsamında bir yandan elektronik zorbalık bir yandan da iletişim zorbalığından bahsedilebilir. Elektronik zorbalıkta e-posta şifrelerini ele geçirme, sosyal medya hesaplarına sızma gibi daha ziyade teknik anlamda zorbaca davranışlar söz konusu olurken iletişim zorbalığında geleneksel/yüz yüze zorbalıkta da karşımıza çıkan ama dijital dünyada şekil değiştirerek kendine yer bulan rahatsız edici mesaj ve paylaşımlar, karalayıcı ve kötüleyici ifadeler, gizliliğin ihlali ve üçüncü kişilere kişisel verilerin yayılması gibi davranışlar yer almaktadır¹⁷⁸. Bu davranışlardan doğrudan mağdurun taciz edilmesi, aşağılanması, ona hakaret edilmesi şeklinde olanları sözlü; mağdurun dışlanması, hakkında küçük düşürücü, karalayıcı paylaşımların yayılması gibi olanları psikolojik siber zorbalık olarak değerlendirmek mümkündür¹⁷⁹.

Aşağıda, siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilecek hareketler ve davranış biçimleri ele alınacaktır. Her ne kadar siber zorbalık davranışları bu şekilde kategorize edilebilirse de belirtmeliyiz ki genellikle bu davranış biçimleri birbirinin içine geçmiş şekilde karşımıza çıkar. Dijital dünyanın faillere sunduğu kolaylıkların da etkisi ile mağdur aynı anda pek çok zorbalık davranışına maruz kalabilir ve bu davranışları birbirinden ayırt etmek her zaman mümkün olmaz. Bu sebeple maruz kalınan zorbalıkta davranış biçimleri keskin sınırlarla kategorize edilemese de neye karşı mücadele edileceğinin belirlenmesi açısından davranışların tespiti önemlidir.

2. Taciz (Siber taciz/Cyber harassment)

Failin iletişim teknolojilerini kullanarak mağdura sürekli olarak onu rahatsız edecek nitelikte saldırganca mesajlar göndermesi, hakaretamiz ifadeler kullanılması, kişinin rızası hilafına sosyal medya hesaplarından etkileşimde bulunması, cinsel içerikli mesajlar gönderilmesi ve bu şekilde cevap

¹⁷⁵ Langos, s. 42.

¹⁷⁶ *Troll* kelimesi “yem atmak, oltayla balık tutmak, bir tür balık ağı” anlamında olup, internet ortamında insanların dikkatini çekip onların ilgisinden beslenen kişiler için kullanılmaktadır, bkz. [https://tr.wikipedia.org/wiki/Trol_\(%C4%B0internet\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Trol_(%C4%B0internet)) (E.T. 25.06.2024).

¹⁷⁷ Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Türkoğlu, Selin, Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip, İstanbul 2020, s. 23; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8; Khudhair, s. 2643.

¹⁷⁸ Polat, s. 209; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

¹⁷⁹ Maviş, s. 2469.

istenmesi gibi eylemler taciz ve rahatsız etme şeklinde siber zorbalık davranışları olarak görülmektedir¹⁸⁰.

Esasında taciz ve zorbalık birbirine benzer iki ayrı eylemdir, ancak birbirlerinin yerine de kullanılabilir. Zorbalık ve tacizin; mağdur ile fail arasındaki güç dengesizliği, saldırı ve zarar verme kastı, mağdurun saldırıyı durduramayacak olması gibi benzer özellikleri mevcuttur. Bununla beraber davranışın ırk, din, cinsiyet, yaş, milliyet gibi korunan bir gruba yönelmesi halinde hareketin taciz olarak adlandırılacağı belirtilmektedir¹⁸¹. Ayrıca zorbalık ile tacizi ayıran temel özelliğin tekrar unsuru olduğu belirtilmektedir. Zorbalık, yinelenen hareketler ile oluşur¹⁸². Dolayısıyla tacizi bir siber zorbalık davranış biçimi olarak değerlendirirken “tekrar” koşulunun sağlanması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

Taciz, çok geniş bir hareket serisini kapsamına almakta, rahatsız edici davranışları çatısı altında toplamaktadır. Bilgi iletişim teknolojilerini kullanan failin mağdura ısrarlı bir şekilde rahatsız edici mesajlar göndermesi, mağduru arayarak rahatsız etmesi taciz olarak değerlendirilmektedir. Bir siber zorbalık biçimi olarak taciz, genellikle doğrudan mağdur muhatap alınarak gerçekleştirilir. Kimi zaman fail direkt mağdura mesaj atarak rahatsız edici ifadeyi ona yöneltir kimi zaman da mağdurun da dahil olduğu sohbet ve/veya e-posta gruplarında üçüncü kişilerin de erişebileceği şekilde bu tür mesajları mağdura iletir¹⁸³.

Taciz iletilerinin içeriği değişiklik gösterebilir. Bazen hakaretamiz ifadeler kullanılarak bazen cinsel içerikli mesajlar ile mağdur rahatsız edilmektedir. Belirtmek gerekir ki bu taciz hareketlerinin siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilmesi için tekrar/ısrar şartının sağlanması gerekir.

3. Siber Israrlı Takip (Cyberstalking)

Mağdurun sosyal medya hesaplarının sıkı kontrol altında tutulması ve her hareketinin takip edilmesi, konum servisleri kullanılarak mağdurun konumunun öğrenilmesi, süreklilik arz eden şekilde aramak ve mesaj atmak şeklinde karşılaşılan *cyberstalking* faaliyetleri siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilir¹⁸⁴.

¹⁸⁰ Polat, s. 208; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279; Taşkın, s. 97-98; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7; Khudhair, s. 2643.

¹⁸¹ What is the Difference Between Bullying and Harassment?, <https://www.pacer.org/bullying/info/questions-answered/bullying-harassment.asp#:~:text=The%20distinction%20between%20bullying%20and,religion> (E.T. 13.03.2024).

¹⁸² Lipton, s. 1109-1110; What is Cyberbullying?, <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying> (E.T. 15.03.2024). Siber tacizin üç temel unsurunun tekrarlanan eylemler, güç asimetrisi ve zarar verme kastı olduğu, ancak siber taciz bakımından her zaman tekrarlayan eylemlerden bahsetmenin mümkün olmadığına ilişkin ayrıca bkz. Aksoy Retornaz, Eylem, Bir Siber Taciz Biçimi: Cinsel İçerikli Görüntüleri Rızaya Aykırı Olarak İfşa Etme, Yayma, Erişilebilir Kılma veya Üretme Suçu (Revenge Porn ve Deep Fake), İstanbul 2021, s. 8.

¹⁸³ Langos, s. 52; Taşkın, s. 98.

¹⁸⁴ Kaygısız, s. 165; Langos, s. 52.

Bilgi iletişim teknolojileri kullanarak mağduru tehdit eden, mağdurda korku ve huzursuzluk oluşturan ve ısrarlı bir şekilde gerçekleştirilen rahatsız edici hareketler, siber ısrarlı takip olarak adlandırılır¹⁸⁵.

Rahatsız edici hareketlerin aktif bir iletişim içinde gerçekleşmesi şart değildir. Fail, tehdit mesajları göndererek, mağdurun nerede yaşadığını bildiğini söyleyip gözdağı vererek mağduru rahatsız ve huzursuz edebilir¹⁸⁶. Bununla beraber hiçbir şekilde iletişime geçmeden yalnızca sosyal medyada sıkı bir şekilde takip ederek de rahatsızlığa sebep olabilir. Örneğin mağdurun kullandığı sosyal medya hesabına takip isteği gönderip kabul edilmemesine rağmen istek göndermeye devam edilmesi; sosyal medya hesabının engellenmesine rağmen yeni hesaplar açarak takibin sürdürülmesi; mağdurun bulunduğu sohbet gruplarına/sohbet odalarına dahil olarak mağdurun hareketlerinin takip edilmesi halinde de mağdur rahatsızlık duyabilir¹⁸⁷.

Siber ısrarlı takip eylemlerinde mağdurda ciddi bir huzursuzluk oluşur; mağdur, kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duyar. Fiziksel olarak ısrarlı takiple karşılaştırıldığında siber ısrarlı takip mağdur için daha endişe vericidir¹⁸⁸. Siber ısrarlı takipte failin tek bir yazılım ile tekrarlayan mesajlar, e-postalar göndermesinin mümkün olması; failin kolaylıkla anonim kalabilmesi ve konumunun mağdur tarafından belirlenemez oluşu; failin iletişim teknolojilerini kullanarak her an mağdura ulaşma imkânının olması siber ısrarlı takibi mağdur için daha korkutucu hale getirir¹⁸⁹.

Siber ısrarlı takibin siber zorbalıktan ayrı bir siber şiddet türü olduğu ifade edilebilir¹⁹⁰. Ancak ele aldığımız siber zorbalık tanımı kapsamında, siber ısrarlı takip şeklinde gerçekleşen eylemlerin aynı zamanda siber zorbalık olarak da değerlendirilebileceği ve siber zorbalığın çatı kavram olduğu kanaatindeyiz¹⁹¹.

4. Gizliliğe Yönelik Saldırıları

Siber zorbalık davranışlarından biri gizliliğe yönelik saldırılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel verilerin dijital ortamda saklanması, işlenmesi ve depolanması; kötü niyetli kişilerin bunlara erişme riskini de beraberinde getirmektedir¹⁹². Bu davranış biçiminde fail, mağdurun dijital ortamdaki kişisel bilgilerine onun izni olmadan erişir. Sosyal medya profillerini, telefonunu, e-posta hesaplarını karıştırarak mağdurun özel hayatına ve kişisel verilerine yönelik saldırıda bulunan fail bu bilgileri

¹⁸⁵ Lipton, s. 1111; Langos, s. 54; Balcı-Çakır, s. 100; Taşkın, s. 96; Khudhair, s. 2645.

¹⁸⁶ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 10.

¹⁸⁷ Langos, s. 55; Taşkın, s. 97.

¹⁸⁸ Balcı-Çakır, s. 94.

¹⁸⁹ Balcı-Çakır, s. 101; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

¹⁹⁰ Taşkın, s. 95. Siber ısrarlı takibin ayrı bir siber şiddet davranışı olarak değerlendirilmesinde siber zorbalığın kişinin itibarının zedelenmesine, siber ısrarlı takibin ise duygusal veya fiziksel zarara neden olduğu belirtilmektedir, bkz. Lipton, s. 1111.

¹⁹¹ Benzer yönde bkz. Maviş, s. 2493; Lidsky-Garcia, s. 725; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7.

¹⁹² Macaulay-Steer-Betts, s. 4.

toplayıp mağduru tehdit etmekte kullanabileceği gibi değiştirip üçüncü kişilerin kullanımına sunarak mağduriyetin şeklini değiştirebilir. Ayrıca sadece dijital ortamdan edinilen bilgiler değil, klasik anlamda erişilen bilgilerin iletişim teknolojileri kullanılarak servis edilmesi ve nihayetinde kişisel bilgilerin ifşası gibi davranışlarla da gizliliğe yönelik saldırıdan bahsedilebilecektir¹⁹³. Gizliliğe yönelik saldırı ile edinilen bu kişisel bilgilerin herhangi bir tehdit veya zarar sonucu doğuracak eylemde kullanılması, kişinin mağdur olması için şart değildir. Sadece bu bilgilere erişilmesi ve gizliliğin ihlal edilmesi dahi kişiyi tedirgin edeceği için siber zorbalık mağduriyetinden bahsedilebilecektir.

Yalnızca gizliliği ihlal ederek mağdurun bilgilerine erişilmesi değil, mağdurun paylaştığı bilgilerin veya görüntülerin ifşası da gizliliğe yönelik saldırı olarak değerlendirilebilir. İletişimde kişilerin arasına ekranın girmesi, internet ortamında kişilerin kendi kimliklerini, niyetlerini saklamalarını kolaylaştırır. Sözlerin yanı sıra jest ve mimiklerin, beden dilinin insanları tanımada önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, iletişimde bir perde görevi gören ekranın insanları tanımayı zorlaştırdığı açıktır. Dijital okuryazarlığa sahip olmayan kişilerin ise kendisine internet ortamında, sosyal medya platformları üzerinden ulaşan ve güvenini kazanmak için manipüle eden insanlara inanması çok daha kolay olmaktadır. Bu kapsamda, fail tarafından manipüle edilen mağdurun faile güvenerek kişisel bilgilerini, hayatını fail ile paylaşması; ardından mağdurun bu bilgileri ifşa etmesi şeklinde gerçekleşen hareketler de siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilebilir¹⁹⁴.

Cinsel içerikli görüntülerin ifşası, bu görüntülerin rıza dışı oluşturulması da siber zorbalık kapsamında ele alınabilir¹⁹⁵. İntikam pornosu (*revenge pornography*); kişiyi aşağılamak ve utandırmak için ona ait özel veya cinsel içerikli görüntülerin rızası olmaksızın paylaşılması ve yayılmasını ifade etmektedir¹⁹⁶. Ancak bunun her zaman mağdura zarar verme amacıyla gerçekleştirilmesi gerekmez. Cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşası, *revenge porn* olarak değerlendirilmektedir¹⁹⁷. Cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı oluşturulması ve dağıtılmasına, genellikle ilişki bittikten sonra erkeklerin eski partnerlerinden intikam alma amacıyla başvurduğu görülmektedir¹⁹⁸. Bu görüntülerin tehdit ve şantaj aracı olarak kullanılması da söz konusu olabilmektedir¹⁹⁹.

¹⁹³ Kaygısız, s. 165; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

¹⁹⁴ Langos, s. 61.

¹⁹⁵ Bostancı Bozbayındır, s. 433; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

¹⁹⁶ Yavuz, Deepfake, s. 190; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 9.

¹⁹⁷ Aksoy Retornaz, s. 29; Yavuz, Deepfake, s. 190.

¹⁹⁸ Balcı-Çakır, s. 65; Aksoy Retornaz, s. 26.

¹⁹⁹ Balcı-Çakır, s. 66; Yavuz, Deepfake, s. 199; Khudhair, s. 2643.

Mağduru küçük düşürecek veya onun aşağılanmasına neden olabilecek hassas veya kişisel bilgilerin rızası olmaksızın yayılması, özel mesajlarının paylaşılması *outing*²⁰⁰ veya *doxing*²⁰¹ olarak adlandırılmaktadır²⁰². Çevrimiçi oyunlarda başkasının kişisel bilgilerine erişip bunları üçüncü kişilerle paylaşmak suretiyle de siber zorbalık eylemleri gerçekleştirilmektedir²⁰³.

5. Karalama ve İtibara Yönelik Saldırıları

Failin, üçüncü kişilere açık platformlarda mağduru karalayacak ve kötüleyecek paylaşımlarda bulunması, bu suretle itibarını zedelemesi veya birebir ilişkilerinde üçüncü kişilere mağdurla ilgili karalayıcı ve kötüleyici mesajlar göndermesi de siber zorbalık davranış biçimlerinden biridir²⁰⁴.

Mağduru aşağılayacak, toplum önünde küçük düşmesine neden olacak, kimi zaman iftira niteliği taşıyan eylemler karalama kapsamında değerlendirilebilir. Burada saldırı doğrudan mağdura yönelmez, mağdur karalama ifadelerinin nesnesi konumundadır²⁰⁵. Karalama, pek çok şekilde gerçekleştirilebilir. Çevrimiçi ayıplama anlamındaki “*online shaming*” ve çevrimiçi suçlama anlamındaki “*online blaming*” davranışları ile karalayıcı ithamlarda bulunulmakta, kişisel bilgiler internette yayılarak kişi rahatsız edilmektedir²⁰⁶.

Fail, mağdura ait müstehcen fotoğrafları mağdurun rızası olmaksızın üçüncü kişilerin erişimine açabilir veya mağduru küçük düşürecek herhangi bir kişisel bilgiyi ifşa edebilir ya da esasında mağdurla ilgili olmayan dezenformasyon niteliğindeki bilgileri yayabilir²⁰⁷. Bunu yaparken küçük düşürücü ifadeler kullanabilir. Fotoğrafları paylaştığı insanların hareketlerini yönlendirebilecek, örneğin mağdurun o topluluktan dışlanmasına neden olacak, yorumlar yapabilir. Sadece müstehcen fotoğraflar veya içerikler değil, aşağılayıcı herhangi bir görüntü veya içeriğin bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür. Fail bazen üçüncü kişilere mağdurun itibarını zedeleyecek mesajlar göndererek bazen de

²⁰⁰ Bir siber zorbalık şekli olarak *outing* mağdurun özel bilgilerinin ve genellikle özel yazışmaların, başkalarına iletilmesi veya internet ortamında paylaşılması anlamına gelir, bkz. [https://www.thecyberhelpline.com/guides/outing#:~:text=Dealing%20with%20outing,being%20shared%20can%20be%20severe.\(E.T.06.05.2024\).](https://www.thecyberhelpline.com/guides/outing#:~:text=Dealing%20with%20outing,being%20shared%20can%20be%20severe.(E.T.06.05.2024).)

²⁰¹ Bir siber zorbalık şekli olarak *doxing* mağduru taciz etmek, ifşa etmek, ona zarar vermek veya onu istismar etmek için hassas veya özel bilgilerin kullanılması anlamına gelir. *Doxing*, “dropping dox or documents” ifadesinden türetilmiştir, bkz. [https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/doxing#:~:text=The%20word%20%E2%80%9Cdoxing%E2%80%9D%20\(also,other%20exploitation%20of%20targeted%20individuals.\(E.T.06.05.2024\).](https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/doxing#:~:text=The%20word%20%E2%80%9Cdoxing%E2%80%9D%20(also,other%20exploitation%20of%20targeted%20individuals.(E.T.06.05.2024).)

²⁰² The 10 Types of Cyberbullying, [https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.\(E.T.13.03.2024\);](https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.(E.T.13.03.2024);) Maviş, s. 2460; Cyberbullying, <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (E.T. 15.03.2024); COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7.

²⁰³ <https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/cyberbullying-online-gaming> (E.T.02.05.2024).

²⁰⁴ Polat, s. 208; Langos, s. 122; Bostancı Bozbayındır, s. 432; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 69; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s.7; Khudhair, s. 2643.

²⁰⁵ Bostancı Bozbayındır, s. 433; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 70. İnternet ortamında aldatmaca amacıyla yanlış bilgilerin yayınlanması (*hoax*) ve dezenformasyon amacıyla yanlış bilgilerin yayınlanması ve manipülasyon aracı olarak kullanılması (*troll*) ile ilgili bkz. Yılmaz, Siber Suçlar, s. 69-70.

²⁰⁶ Apiş, Özge-Yılmaz, Zahit, Ceza Hukuku Açısından “Online Shaming”, Uluslararası Akdeniz Hukuk Kongresi 2022 Özet Kitabı, Ankara 2022, s. 95.

²⁰⁷ Langos, s. 57; Maviş, s. 2460; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 70.

bu tür mesajları herkese açık çevrimiçi platformlarda paylaşarak mağdurun aşağılanmasına neden olabilir²⁰⁸.

İtibara yönelik saldırılar kapsamında özellikle sosyal medya platformlarında en sık rastlanan siber zorbalık davranışlarından biri hakaret ve aşağılayıcı ifadeler kullanmaktır²⁰⁹. Fail, mağdurun sosyal medya gönderilerinin altında rahatsız edici, küçümseyici, mağdurun itibarını zedeleyen yorumlar paylaşabilir²¹⁰.

Aşağılayıcı ve hakaretamiz ifadelerin dijital ortama yansması ve özellikle sosyal medya platformlarında kendine yer bulması, mağduriyeti artırıcı etki doğurur. Bu tür şerefi ihlal edici paylaşımların internet ortamında dolaşıma sokulmasıyla söz konusu içerik belirsiz sayıda kişi tarafından erişilebilir hale gelir²¹¹. Siber zorbalığın ayırt edici özelliklerinden aleniyetin mağduriyeti artırıcı etkisi, karalayıcı ve aşağılayıcı ifadeler ve itibara yönelik saldırılar konusunda öne çıkmaktadır.

Mağdurun darp edildiği görüntülerin çevrimiçi platformlarda paylaşılması da bir siber zorbalık şeklidir²¹². Aşağılama ve itibara yönelik saldırı kapsamında değerlendirilebilecek olan *happy slapping*²¹³, failin mağdura tokat attığı veya herhangi bir fiziksel saldırıda bulunduğu ve bu anları video kaydına aldığı davranış biçimidir²¹⁴. Genellikle daha az zararlı olarak nitelendirilebilecek hafif vurma şeklindeki hareketler *happy slapping* olarak adlandırılmakla beraber daha ağır sonuçlar doğuran saldırıların da bu kapsamda ele alınması mümkün olabilmektedir²¹⁵. Fail, kaydettiği görüntüleri daha sonra çevrimiçi platformlarda dolaşıma sokar, bu suretle mağdurun itibarı zedelenir²¹⁶.

6. Cinsel Dokunulmazlığa Yönelik Saldırıları

Siber zorbalık kapsamında ele alınabilecek davranış biçimlerinden bir diğerini cinsel dokunulmazlığa yönelik saldırılar oluşturmaktadır. İlk bakışta cinsel davranışların yalnızca fiziki ortamlarda gerçekleştirilebileceği düşünülse de teknolojinin gelişmesi, internetin pek çok içeriğe ulaşmayı kolaylaştırması ile cinsel dokunulmazlığa yönelik davranışların da biçiminin değiştiği ifade edilmektedir. Dijital dünyanın iletişim alanlarından biri haline gelmesi ile iletişim teknolojilerinin cinsel amaçlı kullanımı artırmıştır²¹⁷. Cinsel taciz, çocuk istismarı, cinsel içerikli görüntülerin ifşası ve

²⁰⁸ Langos, s. 58, 59; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 70.

²⁰⁹ Kumkumoğlu-Jameison, s. 39; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279; Maviş, s. 2460; Balcı-Çakır, s. 119.

²¹⁰ Kumkumoğlu-Jameison, s. 37.

²¹¹ Balcı-Çakır, s. 119; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 70; Lipton, s. 1116.

²¹² Maviş, s. 2460. Fransa'da Suçluluğun Önlenmesine İlişkin Kanun'un 44'üncü maddesinde kişinin vücut bütünlüğüne ilişkin suçların işlenmesinde görüntü kaydedilmesi ve bu görüntülerin yayınlanması cezalandırılmıştır, bkz. <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000615568> (E.T. 04.03.2024).

²¹³ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/happy-slapping> (E.T. 04.03.2024).

²¹⁴ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/happy-slapping> (E.T. 04.03.2024). Ayrıca bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_slapping (E.T. 04.03.2024); Langos, s. 63; Bostancı Bozbayındır, s. 433.

²¹⁵ Kayda alınan cinsel saldırı ve bunun *happy slapping* olarak adlandırılmasına ilişkin örnek için bkz. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/london/6970516.stm (E.T. 04.03.2024).

²¹⁶ Bostancı Bozbayındır, s. 433; Taşkın, s. 97.

²¹⁷ Aksoy Retornaz, s. 26.

müstehcenlik gibi eylemler internet ortamında gerçekleştirilebilmektedir²¹⁸. Güç dengesizliği, dijital okuryazarlığın yeterli olmaması ve çocukların cinsel entelektüel birikime sahip olmadıkları göz önünde bulundurulduğunda çocuklar bu tür siber zorbalık davranışlarına daha çok maruz kalmaktadır.

Siber zorbalık davranışları kapsamında gündeme gelen hareketlerden biri çocukların sanal istismarıdır. Çocukların sanal istismarında çocuğa canlı yayın açtırma, cinsel istismar materyalleri kullanma ve çocuklara cinsel amaçlı şantaj yapılması gibi davranışlar söz konusu olmaktadır²¹⁹.

Siber zorbalık çatısı altında değerlendirilebilecek *grooming*, çocukların sanal istismarı ile ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır²²⁰. Uşaklaştırma olarak çevrilen *grooming*; çocukların kandırılıp manipüle edilmesi, duyarsızlaştırılması ve devamında cinsel istismara maruz bırakılması şeklinde gerçekleşmektedir²²¹. Fail öncelikle mağdur çocukla sanal dünyada iletişime geçer, ilişki kurar ve onun güvenini kazanır. Çocuklarla iletişim kurmanın en kolay yolu ise sosyal medya platformları ve çevrimiçi oyunlar olmaktadır²²². Failin genellikle mağduru kişisel özelliklerini dikkate alarak sahte bir karakter oluşturup mağdurla iletişime geçtiği; ortak ilgi alanları, aynı yaşta olma, iletişim nedenlerinin makul olması gibi yalanlarla güven oluşturduğu görülmektedir. Fail çocuğu manipüle edip onun dış dünyayla ve özellikle ailesi ile iletişim kurmasını engelleyebilmektedir²²³.

Mağdur çocuğun kandırılması ve manipüle edilmesini izleyen hareketler failin kendi mahrem görüntülerini göndermesi, görüntülü konuşma teknolojileri kullanarak kendini teşhir etmesi, çocuktan bu tür davranışlarda bulunmasını istemesi ve devamında cinsel ilişki için çocukla buluşmayı talep etmesi şeklinde gerçekleşebilir²²⁴. Genellikle masum sohbetler ve güven oluşturma ile başlayan yazışmaların çocuklar tarafından tam olarak kavranması ve tehlikenin öngörülmesi, yaş küçüklüğü ve çocukların deneyimsizlikleri göz önünde bulundurulduğunda pek mümkün değildir. Dijital dünyada kimlik gizlemenin kolaylığı, çocukların daha kolay kandırılmasına neden olmakta; dijital okuryazarlık konusunda zayıf olan çocuklar internet ortamında kolaylıkla manipüle edilerek sanal cinsel istismara uğramaktadır. Sadece *grooming* değil, çocukların akranlarıyla cinsel içerikler paylaşmaları ve paylaşmak amacıyla cinsel içerik üretmeleri de söz konusu olmaktadır²²⁵.

*Sexting*²²⁶, siber zorbalık davranışlarından biridir²²⁷. Cinsel içerikli mesajlaşma anlamına gelen *sexting* cinsel içerikli metinlerin, müstehcen içeriklerin ve görsellerin oluşturulmasını ve iletilmesini

²¹⁸ Balcı-Çakır, s. 55.

²¹⁹ Kumkumoğlu-Jameison, s. 34; Bostancı Bozbayındır, s. 433; Khudhair, s. 2643.

²²⁰ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

²²¹ Can, s. 127; Polat, s. 214.

²²² Özkaya, s. 32.

²²³ Kumkumoğlu-Jameison, s. 35.

²²⁴ Kumkumoğlu-Jameison, s. 34; Can, s. 118.

²²⁵ Kumkumoğlu-Jameison, s. 34; Özkaya, s. 32.

²²⁶ “The activity of sending text messages that are about sex or intended to sexually excite someone.” <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/sexting> (E.T. 04.02.2024).

²²⁷ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

kapsar²²⁸. Müstehcen fotoğrafların rızayla veya rıza dışı çekilip paylaşılması da *sexting* olarak değerlendirilebilir²²⁹. *Sexting*, çocukların kendi istekleri ile cinsel içerikli mesaj göndermesi, kendi müstehcen görüntülerini kayda alıp paylaşması gibi eylemleri de kapsamına almaktadır²³⁰.

Çevrimiçi cinsel cebir ve şantaj da siber zorbalık ile beraber söz konusu olmaktadır. Bu tür davranışlarda mağdur hem çocuklar hem de yetişkinler olabilmektedir. Çevrimiçi cinsel cebir ve şantaj davranışlarının altındaki temel motivasyon genellikle ekonomik menfaat elde etmektir. Buna karşın özellikle gençlerin fail olduğu durumlarda kötü niyet, dikkat çekme, popülerlik gibi motivasyonlarla hareket edildiği de görülmektedir²³¹. Kişilerin kendi ürettikleri cinsel içerikli materyalleri paylaşması şeklinde görülen bu davranış biçiminde; rıza ile veya cebren üretilen bu içeriklerin talep etmeyen, reşit olmayan biriyle paylaşılması, daha önce cinsel içerik üretmiş kişilerin tekrar bu tür içerikler paylaşması için bunların tehdit olarak kullanılması, bu tür içeriklerin üçüncü kişilerle paylaşılması ve dağıtılması şeklindeki hareketler söz konusu olmaktadır. Cinsel entelektüel birikimden yoksun ve dijital okuryazarlığı zayıf olan çocuk ve gençler çoğunlukla mağdur olduklarının farkında dahi değildir²³².

Belirtelim ki internet ortamının sağladığı imkânlar ve özellikle *deepfake* teknolojisi ile kişilerin görüntüleri değiştirilebilmekte, cinselleştirilmiş fotoşoplama (*sexualied photoshopping*) ile kişinin belirli bir cinsel faaliyette bulunduğu izlenimi oluşturulabilmektedir²³³. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ve insanların kendi fotoğraflarını herkese açık bir şekilde internet ortamında dolaşıma sokmaları, kötü niyetli kişilerin *deepfake* ile üzerinde oynayabilecekleri görüntüler elde etmesini kolaylaştırmaktadır²³⁴. Bu tür görseller kullanılarak mağdurun rahatsız edilmesi ve zorbaca davranışlarda bulunulması mümkündür.

7. Çocuk Pornografisi ve Müstehcenlik

Cinsel içerikli görüntülerin basın yoluyla veya internet ortamında yayınlanması halinde müstehcenlik gündeme gelir. Müstehcenlik, genel ahlaka karşı gerçekleştirilen eylemlerden biridir. Müstehcen görüntünün bir çocuğa iletilmesi veya müstehcen görüntülerin üretilmesinde çocukların kullanılması halinde çocuk pornografisi söz konusu olur²³⁵.

Çocuk pornografisi bir zorbalık davranış biçimi olarak karşımıza çıkmakta, internet ortamının sınırsızlığı bu konudaki mağduriyeti artırmaktadır. “Çocuklara ait cinsel davranışların görsel olarak

²²⁸ <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/sexting> (E.T. 04.02.2024).

²²⁹ Langos, s. 57; Bostancı Bozbayındır, s. 433.

²³⁰ Özkaya, s. 19; Kumkumoğlu-Jameison, s. 37.

²³¹ Kumkumoğlu-Jameison, s. 37; Özkaya, s. 32.

²³² Kumkumoğlu-Jameison, s. 38; Özkaya, s. 32; Can, s. 121

²³³ Balcı-Çakır, s. 66; Yavuz, Deepfake, s. 191.

²³⁴ Aksoy Retornaz, s. 100; Yavuz, Deepfake, s. 191.

²³⁵ Balcı-Çakır, s. 68; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 52.

tasvir edildiği materyaller” çocuk pornografisi olarak tanımlanmaktadır²³⁶. Bu davranış biçiminde, çocuğun cinsel istismarı materyallerinin üretilmesi, bulundurulması ve dağıtılması söz konusu olmaktadır. Fiziki olabileceği gibi dijital ortamda bu tür materyallerin depolanması, sosyal medya hesapları, mesajlaşma uygulamaları, e-posta, web siteleri gibi platformlar üzerinden çocuğun cinsel istismarı materyallerinin paylaşılması ve dağıtılması, dijital ortamda bu materyallerin kopyasının üretilmesi bu kapsamda değerlendirilir²³⁷. *Sexting* kapsamında çocukların ürettiği cinsel içerikler de çocuğun kendi ürettiği çocuk pornografisi olarak kabul edilmektedir²³⁸.

8. Kimlik Değiştirme ve Komplo Davranışları

Kullanıcılarına anonim olma fırsatı sunan internet ortamı kişilerin kimliğini gizlemesine, birden fazla sosyal medya hesabı veya e-posta adresi oluşturarak birden fazla kimliğe sahip olmasına imkân tanınmaktadır²³⁹. Siber zorbalık kapsamında failin mağdurun kimliğini kullanması, failin sahte hesaplar kullanması, failin üçüncü bir kişinin kimliğini kullanması şeklindeki kimlik değiştirme hareketlerinden bahsedilebilir²⁴⁰.

Fail, tamamen sahte bir sosyal medya hesabı oluşturarak mağdurla iletişime geçebilir. *Catfishing* olarak adlandırılan davranışta fail, mağduru romantik bir ilişkiye yönlendirerek aldatmak veya dolandırıcılık yapmak için sahte bir kimlik kullanır²⁴¹.

Failin çevrimiçi platformlarda üçüncü bir kişiymiş gibi hareket ederek mağdura ulaşması, onunla iletişim kurması söz konusu olabilmektedir²⁴². *Masquerading*²⁴³ veya *impersonation*²⁴⁴ olarak adlandırılan bu durumda fail, üçüncü kişinin kimliğine bürünerek mağdura zararlı, küçük düşürücü veya aşağılayıcı mesajlar iletebilir²⁴⁵. Ayrıca failin, böyle sahte kimlikle mağdurla iletişime geçerek onun güvenini kazanması, arkadaşlık kurması ancak daha sonra onun psikolojisine zarar verecek, onu aşağılayacak ifadeler kullanarak zorbalık yapması mümkündür²⁴⁶. Nitekim siber zorbalık kavramını gündeme getiren *Megan Meier* olayında²⁴⁷; sosyal medyada sahte kimlik kullanan fail, bir süre Megan

²³⁶ Rapor: Müstehcenlik, Çocuk Pornografisi ve Ahlaka Aykırılık: Kısa Arkaplan ve Mevcut Gelişmeler, (Çev. Türker Ertaş), İnternet Hukuku-Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 13 (Ed. Yener Ünver), Ankara 2013, s. 363; Balcı-Çakır, s. 68; Yavuz, Deepfake, s. 207; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 52; Khudhair, s. 2643.

²³⁷ Kumkumoğlu-Jameison, s. 38; Polat, s. 214; Yavuz, Deepfake, s. 207; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 53.

²³⁸ Özkaya, s. 19.

²³⁹ Macaulay-Steer-Betts, s. 6.

²⁴⁰ Maviş, s. 2460; Taşkın, s. 97; Khudhair, s. 2643.

²⁴¹ Maviş, s. 2460; <https://en.wikipedia.org/wiki/Catfishing> (E.T. 13.03.2024).

²⁴² Maviş, s. 2460; Macaulay-Steer-Betts, s. 6.

²⁴³ Masquerading “başkası gibi davranmak; başkasının kimliğine bürünmek, kılığına girmek” anlamına gelmektedir, bkz. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/masquerade-as-sb-sth?q=Masquerading> (E.T. 13.05.2024).

²⁴⁴ Impersonation “taklit etmek” anlamına gelmektedir, bkz. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/impersonation> (E.T. 13.05.2024).

²⁴⁵ <https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent> (E.T. 13.03.2024); COE Cybercrime

Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7.

²⁴⁶ Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

²⁴⁷ Bkz. s. 3.

ile güzel bir şekilde iletişim kurup onun güvenini kazandıktan sonra onu aşağılamaya, onun kötü biri olduğunu söylemeye başlamış, bu zorbaca davranışlar Megan'ın intiharı ile sonuçlanmıştır²⁴⁸.

Belirtmek gerekir ki kimlik değiştirmeye ilişkin kavramlar birbirleriyle benzerlik göstermekte, davranışların seyri itibarıyla birbirlerinin yerine de kullanılabilir.

Siber zorbalık davranışlarından biri, failin mağdurun kimliğini kullanması ve başkalarına mağdurun dijital hesaplarından saldırgan mesajlar göndererek, üçüncü kişilerde mağdurun bunları yaptığı izlenimi uyandırmasıdır. Ayrıca sosyal medya profilleri, e-posta adresleri gibi mağdurun dijital hesaplarına erişim sağlayan fail, mağdurun kişisel bilgilerine de ulaşabilir ve bunları üçüncü kişilerle paylaşabilir²⁴⁹.

Böylece fail, dijital ortamda mağdur aleyhine komplo kurmaya yönelik hareketlerde bulunmaktadır. Burada fail, mağdurun adı ile sosyal medya hesabı açıp onu taklit edebilir, bu hesaptan paylaşımlarda bulunarak üçüncü kişileri yanıltıp mağdur hakkında olumsuz izlenim oluşturabilir, hatta suç teşkil eden ifadeler kullanarak mağduru suçlu olarak gösterebilir²⁵⁰.

Mağdur adına yeni bir hesap oluşturmadan, mağdurun mevcut hesabını çalarak da bu tür davranışları gerçekleştirmek mümkündür. Mağdurun kullanıcı adı ve parolası gibi dijital kimlik bilgilerine ulaşılarak sosyal medya ve e-posta hesaplarına erişim sağlanabilir²⁵¹. Bu şekilde hem mağdurun kişisel bilgilerine erişilerek daha sonra bu bilgiler mağduru rahatsız etmek için kullanılabilir hem de mağdurun adına onun hesabından paylaşım yapılmak suretiyle komplo kurulabilir. Benzer şekilde web sitesi tahrifatı suretiyle de komplo davranışı göstermek mümkündür. Web sitesi tahrifatında fail, bir web sitesine erişim sağlar ve sitedeki içeriği başka bir içerikle değiştirir. Değiştirilen içerikler siyasi, dini, müstehcen veya web sitesi sahibinin rahatsız olmasına veya başkaları tarafından rahatsız edilmesine neden olacak başka bir nitelikte olabilir²⁵². Bu web sitesi mağdura ait olup değiştirilen içerikler onun tarafından paylaşılmış gibi bir izlenim oluşturulabileceği gibi herhangi bir web sitesinde mağdura ait bilgi, ses ve görüntülerin yayınlanması suretiyle de siber zorbalık gerçekleştirilebilir.

9. Tehdit

Tehdit, en temel zorbalık eylemlerinden biridir. Fail mağdura tehdit içerikleri mesajlar veya görüntüler iletir²⁵³.

²⁴⁸ <https://www.meganmeierfoundation.org/megans-story> (E.T. 13.03.2024).

²⁴⁹ Langos, s. 60; Lipton, s. 1114-1115; Khudhair, s. 2646.

²⁵⁰ Kaygısız, s. 165; Polat, s. 208; Langos, s. 52; Lipton, s. 1114-1115.

²⁵¹ Kumkumoğlu-Jameison, s. 32.

²⁵² Kumkumoğlu-Jameison, s. 33.

²⁵³ Maviş, s. 2460; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Taşkın, s. 97; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8; Khudhair, s. 2643.

Fail, genellikle mağduru, ona fiziksel bir zarar vereceğinden bahisle tehdit eder; bu tehdidi bir mesaj grubunda, X/Twitter gibi bir sosyal medya platformunda paylaşır. Belirtmek gerekir ki eylemin siber zorbalık olarak değerlendirilebilmesi için eylemin ısrarlı hareketlerle gerçekleştirilmesi gerekir. Bununla beraber tehdit içerikli mesajların üçüncü kişilerin erişimine açık platformlarda paylaşılması halinde mesaja her erişimde eylemin tekrarlandığı varsayılmaktadır. Eğer tehdit içerikli mesajlar doğrudan mağdura gönderildiyse siber zorbalığın tekrar unsuru gereği birden çok mesajın varlığı aranmalıdır²⁵⁴.

Siber zorbalığın çevrimiçi oyunlarda ortaya çıktığı da görülmektedir. Bu tür oyunlarda görevlerin yapılması için oyunculara baskı kurulmakta, oyuncular oyunu tamamlamaları için tehdit edilmekte ve zorbalığa uğramaktadır²⁵⁵.

10. Dışlama

Dışlama, bir siber zorbalık davranışı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁵⁶. Sosyal bir varlık olan insan için başkalarıyla iletişim kurabilmek, ortak alan paylaşabilmek önemlidir. Örneğin bir sınıf ortamında, öğrencilerin tek bir öğrenci ile konuşmaması, onu sosyal ortamlarından dışlamaları, o öğrencinin psikolojisini olumsuz etkileyecektir. Akran zorbalığı ve sıklıkla çocukluk-ergenlik çağlarında zorbalığa rastlanması, bu tür olayların okul ortamında görülmesine neden olmaktadır.

Özellikle okullarda ve işyerlerinde görülen zorbalık davranışlarından biri olan dışlama ve yok sayma, nispeten pasif bir davranış biçimi olarak görülse de mağdurun ruh sağlığını olumsuz etkilemekte ve ona zarar vermektedir. Bu davranış biçimi dijital alanda, mağdurun çevrimiçi gruplardan ve e-posta listelerinden haberi ve izni olmadan çıkarılması, paylaşım yapılan ve etkinlik düzenlenen sanal grupların dışına itilerek gelişmelerden uzak kalmasına neden olunması veya toplulukla iletişim kurmasının engellenmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır²⁵⁷.

Bir siber zorbalık davranışı olarak dışlama ile mağdur, çevrimiçi sohbet odalarından, mesaj gruplarından veya e-posta listelerinden çıkarılır. Bazı hallerde ise her ne kadar mağdur bu çevrimiçi gruplarda bulunsun da mağdurun sorularına kimse cevap vermez²⁵⁸. İletişim kanallarının dijitalleşmesi; insanların internet ortamında sohbet odaları, mesaj grupları, e-posta listeleri üzerinden iletişim kurmaya

²⁵⁴ Langos, s. 66.

²⁵⁵ Özkaya, s. 33. Örneğin bir çevrimiçi oyun olan Mavi Balina'da; oyun oynayan kişinin kendine zarar vermesine yönelik talimatlarda bulunulmakta, talimatların öngördüğü saatte uyanıp rahatsız edici içeriklerin izlenmesi istenmekte, oyunun tamamlanmaması halinde oyuncunun kişisel bilgilerinin kullanılacağı söylenerek oyuncu tehdit edilmektedir. Oyunda son görev ise kişinin intihar etmesidir, bkz. Çetin, Semire; Çevrimiçi Oyunlar ve İntihar: Mavi Balina Örneği, Milli Kültür Araştırmaları Dergisi, C. 6, S. 1, 2022, s. 64-65.

²⁵⁶ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 7.

²⁵⁷ Kaygısız, s. 165; Polat, s. 209.

²⁵⁸ Langos, s. 62.

başlamaları ile beraber kişilerin bu iletişim imkânlarından yoksun bırakılması, dışlama şeklinde gerçekleşen bir siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilmektedir²⁵⁹.

11. Kışkırtma

Fail, mağduru öfkeliendirecek veya üzecek şekilde kışkırtıcı nitelikteki içerikleri kullanarak mağdura saldırı yöneltebilir.

Flaming, failin tartışma yaratmaya yönelik saldırgan bir üslup kullanması, mağdura aşağılayıcı ve rahatsız edici ifadeler yöneltmesi şeklinde gerçekleşen bir siber zorbalık davranış biçimidir²⁶⁰. Benzer şekilde *trolling* de bir siber zorbalık davranışı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶¹. *Trolling*, failin kasıtlı olarak mağduru kışkırtacak, onu üzecek, kaba ve genellikle konu dışı bir şeyi söylemesi olarak ifade edilmektedir²⁶². Fail, genellikle sosyal medya platformları üzerinden, bazen paylaşımlara yorum yapmak bazen de sohbet gruplarında mesaj göndermek suretiyle kışkırtıcı söylemlerde bulunarak mağduru rahatsız eder.

12. İstenmeyen İçeriklere Maruz Bırakma

Mağduru zararlı çevrimiçi içeriğe maruz bırakma da bir tür siber zorbalık davranışıdır. Bu hareket ile şiddet içerikli, pornografik, nefret söylemi içeren ve özellikle çocukların psikolojik gelişimlerine zararlı olabilecek görsel, yazılı veya sesli materyaller mağdura talebi dışında sunulur. Söz konusu içerikler sosyal medya hesapları, e-posta veya mesajlaşma uygulamaları gibi birebir iletişim vasıtaları ile gönderilebileceği gibi pop-up reklam veya spam e-posta gibi yollarla da mağdurun zararlı içeriklere maruz bırakılması mümkündür²⁶³. Çevrimiçi oyunlarda da oyun oynayan kişinin istenmeyen, rahatsız edici içeriklere maruz kaldığı görülmektedir²⁶⁴.

III. Siber Zorbalığın Sonuçları ve Mağdur Üzerindeki Etkileri

Zorbalık, hangi davranış biçimiyle gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin mağdur üzerinde kuvvetli bir etkiye sahiptir. Zorbalığın doğasında güç dengesizliğinin olduğu göz önünde bulundurulduğunda, daha “zayıf” durumda olan mağdurun, bu davranış biçimlerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Belirtmeliyiz ki dijital dünyada gerçekleşen davranışlar, sanal alanda kalmamakta; kişilerin gerçek hayatını etkileyip psikolojik ve fiziksel sonuçlar doğurmaktadır²⁶⁵.

²⁵⁹[https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.\(E.T. 13.03.2024\).](https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.(E.T. 13.03.2024).)

²⁶⁰[https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.\(E.T. 13.03.2024\);](https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent.(E.T. 13.03.2024);) Maviş, s. 2460; Bostancı Bozbayındır, s. 432; Khudhair, s. 2643.

²⁶¹ COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 8.

²⁶² McGowan, Emma, What's difference between cyberbullying and online trolling?, <https://blog.avast.com/cyberbullying-vs.-trolling-heres-how-to-differentiate-between-them> (E.T. 13.03.2024).

²⁶³ Özkaya, s. 18.

²⁶⁴ Çetin, Mavi Balina, s. 64-65; Özkaya, s. 33.

²⁶⁵ Özkaya, s. 35; Langos, s. 117; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

Kasıtlı olarak mağdura zarar vermeye yönelik zorbalık davranışları neticesinde genellikle mağdur öncelikle korku, stres, panik gibi duygular yaşamakta; siber zorbalığın sürekliliği sonucunda ise mağdura özgüven kaybı ve hastalık boyutuna ulaşan farklı psikolojik rahatsızlıklar görülmektedir²⁶⁶. Siber zorbalık mağdurlarının kendilerini toplumdan izole edilmiş, savunmasız ve umutsuz hissetmeleri sebebiyle yüksek seviyede depresyondan muztarip oldukları belirtilmektedir²⁶⁷.

Siber zorbalığın sonuçları geleneksel/yüz yüze zorbalıktan daha ağır olabilmektedir²⁶⁸. Zira anonimlik ve internet ortamının sınırsızlığı gibi siber zorbalık ve geleneksel/yüz yüze zorbalığın birbirinden ayrıldığı hususlar, mağduriyeti artırıcı etki doğurmaktadır. Dijital dünyadaki davranışlarının etkilerini gerçek hayatta birebir gözlemleyemeyen failin davranışları da daha şiddetli olmakta ve mağduriyeti artırmaktadır²⁶⁹. Nitekim siber zorbalık mağdurlarının, geleneksel/yüz yüze zorbalık mağdurlarına göre daha fazla depresyon belirtisi, sosyal uyum problemi ve yüksek anksiyete²⁷⁰ gibi psikolojik rahatsızlıklar gösterdiği belirtilmektedir²⁷¹. Siber zorbalık mağdurları, geleneksel/yüz yüze zorbalığa maruz kalanlara göre daha az yardım istemektedir²⁷². Bununla beraber, siber zorbalığın kişisel olarak kendine yönelik olmadığını ve herkesin siber zorbalığa uğrayabileceğini düşünen mağdurlar, siber zorbalığın kendilerini daha az etkilediğini ifade etmektedir²⁷³.

Failin anonimliği, saldırının nereden geldiğini bilmeyen mağdura kendini daha da savunmasız hissettirmektedir. Bununla beraber anonim olduğu için yakalanmayacağını düşünen failin saldırıları daha şiddetli ve daha ağır olabilmektedir²⁷⁴.

Bir bilgisayar veya cep telefonu kullanarak birine ulaşım onu rahatsız edecek, onunla ilgili olumsuz intiba uyandıracak davranışlar gerçekleştirmenin kolaylığı ve bunun mental olarak mağdur için çok yıpratıcı bir süreç olması, siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalığa nazaran daha tehlikeli bir hale getirmektedir²⁷⁵.

İnternet ortamının sınırsızlığı, mağduriyeti artırmaktadır²⁷⁶. Fiziksel olarak sınırları ortadan kaldıran internet, mekân ve zaman fark etmeksizin mağdurları saldırıya açık hale getirmekte ve diğer taraftan failer için saldırıyı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca internet ortamının üçüncü kişilerin erişimine

²⁶⁶ Kaygısız, s. 270; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Bostancı Bozbayındır, s. 434; Hinduja-Patchin, s. 2; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Macaulay-Steer-Betts, s. 4; Briggs, s. 1063.

²⁶⁷ Bostancı Bozbayındır, s. 434; Can, s. 119.

²⁶⁸ Çakır, s. 240; Langos, s. 118, 122.

²⁶⁹ Kaygısız, s. 164; Langos, s. 120; Lipton, s. 1114.

²⁷⁰ Anksiyete endişe veya korku gibi bir rahatsızlık hissi olup kaygı bozukluğuna işaret eder, bkz. <https://www.nhs.uk/mental-health/conditions/generalised-anxiety-disorder/overview/#:~:text=Anxiety%20is%20a%20feeling%20of,medical%20test%20or%20job%20interview.> (E.T. 24.05.2024).

²⁷¹ Langos, s. 120.

²⁷² Duman-Bridge, s. 1160.

²⁷³ Duman-Bridge, s. 1159.

²⁷⁴ Çakır, s. 238; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

²⁷⁵ Langos, s. 125; Çakır, s. 240.

²⁷⁶ Langos, s. 101; Çakır, s. 240; Briggs, s. 1063.

açık olması, mağdurun itibarını zedeleyen içeriklerin başkaları tarafından görülebilmesi ve kimi zaman bu üçüncü kişilerin de zorbaca davranışa dahil olarak veya dahil edilerek mağduriyeti artırmaları da internet ortamının sınırsızlığından kaynaklanan sonuçlardır²⁷⁷.

Zaman geçtikçe zorbaca davranışlarından pişman olan failin de internetin silin(e)mezliğinden olumsuz etkilendiği görülmektedir. Herkese açık şekilde mağdurun itibarını zedeleyen içerikler paylaşılan, üçüncü kişileri bu zorbalığa dahil eden fail; bu paylaşımların hiçbir zaman tam anlamıyla silinememesi gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalmaktadır²⁷⁸. Zorbalık, çoğunlukla ergenlik döneminde görülmekte ve dijital medya okuryazarlığının yeterli olmaması sebebiyle davranışların boyutlarının algılanmadığı bu dönemde yapılan paylaşımlar ileride failerin de karşısına çıkmaktadır. Linç kültürünün yaygınlaşması ile beraber, üzerinden zaman geçmiş ve hatta cezai yaptırım uygulanmış dahi olsa failer yine dijital dünyada ifşa edilebilmekte ve bu kez mağdur şapkasını takabilmektedir.

Zorbalığın etkilerinin başında psikolojik olarak iyi olmama hali gelmektedir. Mutsuzluk, stres, öfke, üzünlük, özgüven kaybı gibi durumlar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Siber zorbalığa uğrayan mağdurlar kendilerini güvende görmezler, daha hassas ve daha yalnız, savunmasız hissederler²⁷⁹.

Siber zorbalık mağdurlarında görülen etkilerden biri özsaygının azalmasıdır²⁸⁰. Çoğunlukla daha “güçlü” kişiler tarafından itibar zedeleyici saldırıların muhatabı olan mağdurlar, utanç ve üzüntü yaşamakta; manipülasyon sonucu daha “zayıf” ve “utanç duyması gereken” biri gibi hissetmektedir. Siber zorbalık, mağdurların kendilerini çaresiz ve güçsüz hissetmelerine neden olur²⁸¹.

Siber zorbalık sonucu, özellikle failin anonim olduğu ve kimliğinin mağdur tarafından bilinmediği hallerde mağdur kendini daimî bir tehdit ve tehlike altında hisseder²⁸². Bu durum, mağdurun günlük rutinlerini yerine getirmesini zorlaştırır. Saldırının ulaşabileceği boyutları tahmin edemeyen mağdur, fiziksel bir saldırıyla karşılaşmanın endişesini de taşır. Bununla beraber internet ortamında kendisiyle ilgili yapılan paylaşımların kimlere ulaştığını bilmesi de mümkün olmadığından kendini savunmasız hisseden mağdurun topluma karışması zordur. Ayrıca siber zorbalık davranış biçimlerinden biri olan dışlama da mağdurun toplumdaki izole olmasına neden olmaktadır. Nihayetinde siber zorbalığın geleneksel/yüz yüze zorbalığa dönüşmesi de mümkündür.

²⁷⁷ Çakır, s. 240.

²⁷⁸ Balcı-Çakır, s. 137.

²⁷⁹ Langos, s. 102, 124; Maviş, s. 2469; Briggs, s. 1063.

²⁸⁰ Polat, s. 211; Langos, s. 102; Briggs, s. 1063.

²⁸¹ Langos, s. 124; Can, s. 119.

²⁸² Balcı-Çakır, s. 94; Lipton, s. 1116; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

Siber zorbalık, psikopatolojik²⁸³ davranışlara neden olmaktadır²⁸⁴. Siber zorbalığa maruz kalan mağdurlar genellikle depresif bir ruh haline bürünür. Bu hal, öfke ve kızgınlık şeklinde dışarıya yansıyabilir. Zorbalığın etkilerinden bir diğeri psikolojik hastalıkların ortaya çıkmasıdır. Anksiyete bozukluğu, intihar eğilimi, takıntı, fobik bozukluk ve depresyon gibi haller bu kapsamda ele alınır. Ayrıca çocukluk çağında zorbalığa uğrayana mağdurların ilerleyen yaşlarda kendilerine zarar verme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmektedir²⁸⁵.

Genellikle ergenlik döneminde görülen zorbalık sosyal uyumun azalmasına neden olarak çocukların akademik başarılarını etkiler, arkadaş edinmeyi güçleştirir, okula gitmek istememe gibi sonuçlar doğurur. Siber zorbalık, sosyal anksiyeteye sebep olur, mağduru toplumdan izole eder, sosyal hayattan ve günlük aktivitelerden alıkoyar. Ayrıca çocukların içinde bulunduğu kırılgan hal, onları cinsel istismara açık hale getirmektedir. Çocukken zorbalığa uğrayan mağdurlar, çoğunlukla yetişkinlikte de sosyal uyum problemi yaşamaktadır²⁸⁶. Sadece mağdurların değil failerin de yalnızlık çektiği, içe kapanık olduğu, kendilerini toplumdan dışlanmış hissettiği durumlara rastlandığı ifade edilmektedir²⁸⁷.

Siber zorbalığın iş hayatındaki sonuçları da benzer şekilde stres, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, işe odaklanamama, başarısızlık, istifa veya tayin şeklinde kendini göstermektedir. Ayrıca zorbalığın organize ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirilmesi halinin de olumsuz etkiler doğuracağı yadsınamaz. Bununla beraber, sadece siber zorbalık mağdurlarında değil buna şahit olan diğer çalışanlarda da benzer olumsuz etkiler görüldüğü belirtilmektedir. İş ortamındaki siber zorbalık davranışları güvensiz bir çalışma ortamına neden olur ve çalışma verimini düşürür²⁸⁸.

İşyerinde gerçekleşen zorbalık eylemleri söz konusu olduğunda *mobbing* ile zorbalık arasındaki farka değinmek gerekir. İkisi de bir tür şiddet eylemi olup benzer özellikler taşımaktadır. Bununla beraber bazı noktalarda birbirinden ayrıldıkları belirtilmektedir. İşyerinde zorbalık bir kişi veya sınırlı bir kitle tarafından hedeflenen kişiye yönelik gerçekleştirilirken *mobbing* daha büyük bir kitlenin mağdura yönelik davranışlarını ifade etmektedir. Hem *mobbing* hem zorbalık için tekrarlama unsuru yapıcı unsurlardan birini teşkil etmekle birlikte *mobbing* daha uzun süreli, kronik bir soruna işaret ederken zorbalık tekrarlanan ancak ara sıra gerçekleştirilen eylemler dizisi için kullanılan bir kavramdır. *Mobbing* söz konusu olduğunda mağdurun çok daha dışlanmış hissettiği zira *mobbingin* kitlesel bir iş

²⁸³ Psikopatoloji terimi anormal psikolojisi, ruhsal bozukluk, psikolojik bozuklukların davranışsal veya bilişsel belirtileri anlamlarında kullanılmaktadır, bkz.

[https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/psikopatoloji#:~:text=Psikopatoloji%20terimi%2C%20ayn%C4%B1%20zaman da%2C%20psikolojik,davran%C4%B1%C5%9Fsal%20veya%20bili%C5%9Fsel%20belirtilerini%20tan%C4%B1mlamakta d%C4%B1r.\(E.T. 24.05.2024\).](https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/psikopatoloji#:~:text=Psikopatoloji%20terimi%2C%20ayn%C4%B1%20zaman da%2C%20psikolojik,davran%C4%B1%C5%9Fsal%20veya%20bili%C5%9Fsel%20belirtilerini%20tan%C4%B1mlamakta d%C4%B1r.(E.T. 24.05.2024).)

²⁸⁴ Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 283; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123. Psikopatolojik davranışların zorbalığın nedeni değil sonucu olduğu ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Langos, s. 111.

²⁸⁵ Langos, s. 103, 106, 118; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279, 284; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

²⁸⁶ Polat, s. 212; Kaygısız, s. 170; Langos, s. 107, 108, 118, 120; Can, s. 119; Briggs, s. 1063.

²⁸⁷ Langos, s. 107; Can, s. 119.

²⁸⁸ Langos, s. 113, 114, 116; Polat, s. 212; Kaygısız, s. 170.

birliğı ile gerçekleştirildiğı, zorbalık mağdurunun ise işyerinde hala kendine destekçiler bulabildiğı belirtilmektedir. İfade edelim ki çok benzer özellikler gösteren bu iki davranış türünü ayırt etmek her zaman kolay değildir²⁸⁹.

Siber zorbalık mağdurun stres ve kaygı düzeyini artırmakta, yoğun öfke ve anksiyeteye neden olmakla beraber aşağılanmışlık duygusu, nefret ve intikam hissi de doğurmaktadır²⁹⁰. Bu açıdan siber zorbalığın etkileri cinsiyete göre fark gösterebilmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki siber zorbalığın cinsiyet ile ilişkisi incelendiğinde erkeklerin kadınlardan daha fazla siber zorbalık davranışı gerçekleştirdiğı tespit edilmiştir²⁹¹. Toplumsal kodların da etkisi ile kadınlarda daha ziyade aşağılanmışlık duygusu ile karşılaşılırken erkeklerde nefret ve intikam hissi söz konusu olmaktadır²⁹². Bununla beraber siber zorbalığın sonucu olarak erkeklerin daha çok alkol ve uyuşturucu kullanma eğiliminde olduğu, kadınların ise internet ve iletişim araçlarını kısıtladıkları belirtilmektedir²⁹³.

Zorbalığın sadece psikolojik değil, fiziksel birtakım hasarlara neden olduğu da görülmektedir. Zorbalığa uğrayan kişilerde baş ağrısı, karın ağrısı, tekrarlayan öksürük ve soğuk algınlığı gibi hastalıklara rastlanmıştır. Bunlara ek olarak siber zorbalık sonucunda mağdurlarda yeme problemleri, uyku bozuklukları, yüksek tansiyon, gibi rahatsızlıklar tespit edilmiştir²⁹⁴.

Siber zorbalık mağdurlarının sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımlarının arttığı gözlemlenmiştir²⁹⁵. Siber zorbalık davranışı gerçekleştiren failerin de benzer şekilde alkol ve uyuşturucu kullandığı, hiperaktivite ve düşük sosyal davranış becerisi gösterdikleri belirtilmiştir²⁹⁶.

Siber zorbalığın sonuçlarından biri de mağdurun itibar kaybına uğramasıdır²⁹⁷. Bazen özel hayatın gizliliğini ihlal, bazen iftira, bazen hakaret veya başkaca bir zorbaca davranış neticesinde toplumun mağdura bakışı değişir. Bu durum, mağdurun kendini toplumdan uzaklaştırmasına, dışarı çıkmaktan korkmasına, iş ve şehir değiştirmesine neden olabilmektedir. Örneğin öğretmenlerin cinsel

²⁸⁹ Bkz. <https://addezia.com/resources/mobbing-at-work-difference-mobbing-and-bullying/> (E.T. 02.02.2024). Ayrıca zorbalığın fiziksel şiddeti de içerdiği buna karşın *mobbing*in psikolojik şiddet şeklinde gerçekleştirildiğini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır, bkz. <https://www.kwesthues.com/bullyingvsmobbing.htm> (E.T. 02.02.2024); <https://www.overcomebullying.org/mobbing-bullying.html> (E.T. 02.02.2024). Ancak zorbalığın hem hem fiziksel hem psikolojik şiddet şeklinde gerçekleştirilebileceğı de belirtilmektedir, bkz. Langos, *Cyberbullying: The Challenge to Define*, s. 285. Ayrıca *mobbing* ve işyeri zorbalığı ifadelerinin birbirlerinin yerine kullanılabileceğı de ifade edilmektedir, bkz. Branch, Sara-Ramsay, Sherly-Barker, Michelle, “Workplace Bullying, Mobbing and General Harassment: A Review”, *International Journal of Management Reviews*, Vol. 15, 2013, s. 280.

²⁹⁰ Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 284.

²⁹¹ Erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber mağduriyet yaşadığı da ifade edilmektedir, bkz. Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 283.

²⁹² Polat, s. 211.

²⁹³ Maviş, s. 2470.

²⁹⁴ Kaygısız, s. 170; Langos, s. 112, 119.

²⁹⁵ Polat, s. 217; Kaygısız, s. 170; Langos, s. 110; Maviş, s. 2470.

²⁹⁶ Langos, s. 119.

²⁹⁷ Langos, s. 125.

istismar suçlamasıyla karşılaşmalarının, sağlık problemlerinin yanı sıra hem meslek hem de özel hayatlarında geri döndürülemez sonuçlara neden olduğu ifade edilmektedir²⁹⁸.

Siber zorbalığın özellikle müstehcen fotoğrafların yayılması, özel hayata dair bilgilerin paylaşılması şeklinde gerçekleştiği veya siber zorbalığın kitlesel bir eylemle linçe dönüştüğü hallerde mağduriyet çok daha uzun süreli olmakta ve mağdur bu durumdan çok daha fazla etkilenmektedir²⁹⁹.

Zorbalık, mağdurun intihara eğilimi üzerinde etkisi olmakla beraber mağdurun zorbalığa karşı gösterdiği duygusal tepki de failde intihar eğilimine neden olabilmektedir. Sadece intihar eğilimi değil, psikososyal problemler ve anksiyete gibi rahatsızlıkların, zorbalık mağduru veya faili olan kişilerde sık görüldüğü belirtilmektedir³⁰⁰. Dolayısıyla zorbalık, sadece mağdur değil, fail üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır³⁰¹. Bununla beraber siber zorbalık mağdurlarının, faille nazaran daha yüksek risk altında olduğu göz önünde bulundurulmalıdır³⁰².

Özellikle çocukluk çağına dijital şiddete maruz kalan ve siber zorbalığa uğrayanların ilerleyen dönemlerde siber zorbalık davranışları gösterdiği de tespit edilmiştir³⁰³. Bu hallerde mağdurun faille dönüşmesi ve zorbalığın döngüsel bir devamlılık kazanması söz konusu olmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere zorbalık, mağdur ve fail üzerinde benzer olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Zorbaca davranışları gerçekleştiren failin, toplumdan gelen veya mağdurun gösterdiği tepkilerden sonra pişmanlık duyması ve kötü hissetmesi, kendini toplumdan dışlanmış görmesi imkân dahilinde olsa da zorbalığın sistematik şekilde gerçekleştirilen eylemler dizisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu farkındalığın ve pişmanlığın, her zaman fail lehine yorumlanmamasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Son olarak belirtmeliyiz ki siber zorbalığın mağdur üzerindeki etkileri ve siber zorbalığa uğrayanların yardım almaktan çekindiği göz önünde bulundurulduğunda özellikle ilk müdahalede bulunan yetkililerin, olayı aydınlatmak amacıyla soru sorarken dikkatli olmaları gerekmektedir. Mağdurun mağduriyetinin yetkililer eliyle artmasını engellemek adına özenli davranılmalı, mağdurun ilk tepkileri raporlanmalıdır. Ayrıca mağdura kendini suçlu hissettirecek nedensel sorular sorulmaması gerektiği de ifade edilmektedir³⁰⁴.

²⁹⁸ Langos, s. 123.

²⁹⁹ Kaygısız, s. 170; Kutlu, s. 103

³⁰⁰ Langos, s. 104, 106; Lidsky-Garcia, s. 694.

³⁰¹ Langos, s. 119.

³⁰² Langos, s. 121.

³⁰³ Kaygısız, s. 167.

³⁰⁴ Kumkumoğlu-Jameison, s. 37. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinde mağdur ile şikayetçinin dinlenmesi düzenlenmiş, mağduriyetin artmaması için dikkat edilmesi gerekenlere "(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak **bir defa dinlenebilir**. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır. (3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında **psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi**

IV. Mukayeseli Hukukta Siber Zorbalık

1. Genel Olarak

Siber zorbalık eylemleri, mağdurlar üzerindeki sonuçları düşünıldığında cezai yaptırım gerektirecek haksızlıklar içerebilmektedir. Buna karşın siber zorbalık eylemlerinin belirli bir formda gerçekleşmemesi ve sınırlarının belirsiz olması bu eylemlerin suç olarak düzenlenmesini zorlaştırmaktadır. Kimi ülkede siber zorbalık münhasır bir suç olarak ihdas edilmiş kimi ülkede ise siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilecek ve haksızlık içeriği dolayısıyla halihazırda suç teşkil eden eylemlerin elektronik araçlar kullanılarak gerçekleştirilmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Belirtmek gerekir ki siber zorbalık kavramının yanı sıra siber şiddet ve siber taciz de benzer eylemleri düzenlemek için kullanılmaktadır.

AIHM içtihatlarında doğrudan siber zorbalığı inceleyen bir karara rastlanmamıştır. Bununla beraber Mahkeme, Buturuga v. Romanya ve Volodina v. Rusya kararlarında siber zorbalığa/siber şiddete değinmiştir³⁰⁵.

Buturuga v. Romanya³⁰⁶ davasında başvuru, ev içi şiddet mağduru olduğuna dair yerel makamlara tekrarlayan başvurularda bulunmuş, eski eşinin Facebook dahil olmak üzere elektronik hesaplarına eriştiğini ve özel konuşma, belge ve fotoğraflarını kopyaladığını iddia etmiş ve aile bilgisayarının aranmasını istemiştir. Başvuru daha sonra yazışmalarının gizliliğinin ihlal edildiğine dair bir şikâyetle daha bulunmuştur ancak talepleri reddedilmiştir. Mahkeme kararında, siber zorbalığın kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin bir türü olduğunu; siber gizlilik ihlali, mağdurun bilgisayarına girilmesi ve özel veriler dahil olmak üzere verilerin ve fotoğrafların ele geçirilmesi, paylaşılması ve manipüle edilmesi gibi çeşitli şekillerde görülebileceğini ifade etmiştir. Mahkeme başvuru, bir kişinin partnerinin yazışmalarını yasadışı bir şekilde izleme, bunlara erişme ve bunları kaydetme gibi fiillerinin ev içi şiddet olaylarının soruşturulması sırasında yerel otoriteler tarafından dikkate alınması gerektiği yönündeki iddialarını kabul etmiştir (§74). Yerel makamların ceza soruşturmasını evlilik içi şiddet sorununu işaret eder biçimde ele almadıkları ve bu şekilde başvuru şikâyetlerinin ciddiliğine karşı orantılı bir karşılık verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Mahkeme; saldırı

bulundurulur. (4) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen **çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.** (5) Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde **uzmanlar aracılığıyla alınır. Mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır.** Kovuşturma evresinde ise ancak, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması hâlinde bu işlem, mahkeme veya görevlendireceği naip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirilir. Mağdur çocuk yargı çevresi ve mülki sınırlara bakılmaksızın en yakın merkeze götürülmek suretiyle bu fıkra da belirtilen işlemler yerine getirilir. (6) Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanları bakımından da beşinci fıkra hükmü uygulanır. Ancak, beyan ve görüntülerin kayda alınmasında mağdurun rızası aranır.” denilmek suretiyle yer verilmiştir.

³⁰⁵ Kumkumoğlu-Jameison, s. 36, Dülger, Bilişim Suçları, s. 124; Taşkın, s. 108.

³⁰⁶ Buturuga v. Romanya, Başvuru No: 56867, T. 11.02.2020.

iddialarına karşın etkin bir soruşturma yürütülmediğini, -Mahkeme'nin görüşüne göre şiddet şikayetiyle yakından bağlantılı olan- yazışmaların gizliliğini ihlal şikayetine ilişkin inceleme yapılmadığını ifade etmiş ve AİHS m. 3 (işkence yasağı)³⁰⁷ ve m. 8'in (özel ve aile hayatına saygı hakkı)³⁰⁸ ihlal edildiğine karar vermiştir (§79).

Volodina v. Rusya³⁰⁹ davasında başvuru, tekrarlayan şekilde uğradığı ve partneri tarafından gerçekleştirilen siber şiddete karşı yerel makamların kendisini koruyamadığını iddia etmiştir. Başvurucunun partneri sosyal medya üzerinden başvuru ismiyle sahte hesaplar oluşturmuş, başvuru mahrem görüntülerini yayınlamış, onun hareketlerini takip etmiş ve ölüm tehditleri göndermiştir. Kararda söz konusu davada görülen siber şiddet fiillerinin ceza hukuku müdahalesini gerektirecek derecede ciddi olduğu belirtilmiştir (§57). Mahkeme, yasal enstrümanlar mevcut olsa da yerel makamların etkin soruşturma yürütmediğini, başvuru tekrarlayan siber taciz eylemlerine karşı korunmuş olması gerektiğini ifade etmiş ve m. 8 yönünden pozitif yükümlülüğün ihlal edildiği sonucuna varmıştır (§68).

Bu bölümde Amerika, Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya, Avusturya, Almanya ve Yeni Zelanda'daki siber zorbalık ve/veya mevcut suçların dijital formlarda işlenmesine ilişkin düzenlemelere yer verilecektir.

2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) siber zorbalık, özellikle Megan Meier olayının ardından tartışılmış, siber zorbalıkla mücadeleye yönelik düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Her ne kadar federal düzeyde bir siber zorbalık düzenlemesine yer verilmese de pek çok eyalette siber zorbalık düzenlenmiştir³¹⁰. Siber zorbalığın özellikle okul çağındaki çocuklarda görülmesi ve akran zorbalığı olarak karşımıza çıkması sebebiyle bazı siber zorbalık düzenlemelerinde okul zorbalığı yönü de değerlendirilmiştir. Bazı eyaletlerde zorbalık hükümlerine bu eylemlerin elektronik yollarla gerçekleştirilmesi halinin de yaptırıma tabi olacağı düzenlenmişken bazı eyaletler doğrudan siber zorbalık kurallarına yer vermiştir³¹¹. Siber zorbalığa ilişkin eyalet düzenlemelerinden bazıları aşağıda ele alınmıştır³¹².

³⁰⁷ AİHS m. 3 “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.” şeklindedir.

³⁰⁸ AİHS m. 8 “(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.” şeklindedir.

³⁰⁹ Volodina v. Rusya, Başvuru No: 40419/19, T. 14.12.2021.

³¹⁰ <https://study.com/academy/lesson/federal-cyberbullying-laws.html#:~:text=Cyberbullying%20is%20a%20crime%20in,at%20a%20federally%20funded%20school> (E.T. 02.05.2024); Bostancı Bozbayındır, s. 435; Maviş, s. 2474.

³¹¹ Yetim, s. 353.

³¹² Eyaletlere ilişkin ayrıntılı inceleme için bkz. <https://cyberbullying.org/bullying-laws> (E.T. 02.05.2024).

Arkansas'ta AR Code §5-71-217'de mağduru korkutmak, zorlamak, tehdit etmek, istismar etmek veya taciz etmek amacıyla elektronik araçlar kullanarak bir ileti göndermesi veya paylaşması ve bu iletinin şiddetli, tekrarlanan veya düşmanca davranış şeklinde olması halinde failin siber zorbalık dolayısıyla cezai sorumluluğunun olacağı düzenlenmiştir (*offense of cyberbullying*). Buna göre siber zorbalık B sınıfı bir kabahat (*Class B misdemeanor*) olup mağdurun okulda çalışan bir kişi olması halinde ise A sınıfı bir kabahat (*Class A misdemeanor*) teşkil etmektedir³¹³.

Missouri Revised Statutes Section 160.775'te makul bir öğrencinin güvenliğinden korkmasına neden olabilecek düzeydeki taciz veya gözdağının zorbalık anlamına geldiği, zorbalığın siber zorbalık şeklinde, elektronik veya yazılı iletişim şeklinde gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir³¹⁴.

California Ceza Kanunu'nun 653.2 maddesinde mağdurun korkutulması veya taciz edilmesi amacıyla kişisel bilgilerin ve fotoğrafların elektronik olarak paylaşılması kabahat (*misdemeanor*) olarak düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmıştır. Fail bir yıla kadar hapis ve/veya bin dolardan fazla olmamak üzere para cezası ile cezalandırılmaktadır. Mağduru rahatsız etmesi veya tehdit etmesi için üçüncü kişilerin cesaretlendirilmesi de bu madde kapsamındadır. 653.2 maddesi bir siber taciz (*cyber harassment*) düzenlemesiyken madde 646.9'da *cyberstalking* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre internet veya elektronik araçların mağduru korkutmak veya rahatsız etmek için kullanılması cezalandırılmaktadır³¹⁵.

3. Kanada

Kanada'da siber zorbalık Ceza Kanunu'nda bağımsız bir suç olarak düzenlenmemiştir. Siber zorbalığın suç teşkil etmeyen pek çok davranışı kapsamına aldığı; bu davranışların cezai müeyyide gerektirecek boyutta haksızlık ihtiva etmesi halinde ise Ceza Kanunu'ndaki farklı suç tipleri kapsamında değerlendirilebileceği; taciz (sec. 264), tehdit (sec. 264.1), gözdağı (subsec. 423(1)), verilere yönelik zarar eylemleri (subsec. 430(1.1)), yetkisiz şekilde bilgisayar kullanımı (sec. 342.1), kimlik dolandırıcılığı (sec. 403), yanlış mesajlar, uygunsuz veya taciz edici telefon görüşmeleri (sec. 372), intihara yönlendirme (sec. 241), karalayıcı iftira (sec. 298-301), çocuk pornografisi (sec. 163.1) gibi suç tiplerinin bu kapsamda gündeme gelebileceği ifade edilmektedir³¹⁶.

Manitoba Eyaleti'nde ise The Cyberbullying Prevention Act ismiyle siber zorbalığı önleme yasası kabul edilmiştir. Yasa'nın 2'nci maddesinde siber zorbalık tanımlanmıştır. Buna göre siber zorbalık; "tekrarlanan veya devam eden bir etkisi olan; korkuyu, sindirmeyi, aşağılamayı veya bir

³¹³ <https://law.justia.com/codes/arkansas/2020/title-5/subtitle-6/chapter-71/subchapter-2/section-5-71-217/> (E.T. 02.05.2024); Maviş, s. 2474.

³¹⁴ <https://law.justia.com/codes/missouri/2013/title-xi/chapter-160/section-160.775/> (E.T. 02.05.2024).

³¹⁵ <https://www.egattorneys.com/cyber-harassment-penal-code-653-2#:~:text=Penal%20Code%20653.2%20PC%20cyber,%22indirect%20cyber%2Dharassment.%22> (E.T. 02.05.2024).

³¹⁶ <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/cndii-cdncii/p4.html> (E.T. 02.05.2024).

insanın sağığına, duygusal esenliğıne, öz sayğısına ya da itibarına zarar vermeyi amaçlayan veya bunlara sebep olacağı makul olarak beklenen; bu tür bir iletişime yardım etmeyi veya teşvik etmeyi de içeren; sosyal medya, yazılı mesajlaşma, anlık mesajlaşma, web siteleri ve e-posta dahil olmak üzere elektronik iletişimidir.” Yasa’nın 19’uncu maddesinde siber zorbalık bir haksız fiil (tort) olarak kabul edilmiştir. Mahkeme siber zorbalık dolayısıyla tazminata, ihtiyati tedbire veya adil ve makul olduğunu düşündüğü herhangi bir yaptırıma karar verebilir. Karar verilirken davranışın tüm yönleri, tarafların özellikleri ve tarafların birbirleri ile ilişkileri göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca siber zorbalık failinin reşit olmadığı hallerde ebeveynlerinin de zarardan sorumlu olduğu düzenlenmiştir (m. 20)³¹⁷.

4. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık’ta siber zorbalık bağımsız bir suç olarak düzenlenmemiştir. Bununla beraber siber zorbalık davranışlarının farklı suç tipleri çerçevesinde cezalandırılması mümkündür³¹⁸.

Protection from Harassment Act 1997’de (Tacizden Korunma Yasası) taciz ve ısrarlı takip eylemleri suç olarak düzenlenmiştir. Yasa’nın ısrarlı takibi düzenleyen 2A maddesinin 3’üncü fıkrasının (d) bendine göre kişinin internet, e-posta veya herhangi bir elektronik iletişim şekli ile izlenmesi ısrarlı takip olarak değerlendirilecektir³¹⁹.

Communications Act 2003’ün (İletişim Yasası) 127’nci maddesinde elektronik iletişim ağıının uygunsuz kullanımı halinde oluşacak suç tiplerine yer verilmiştir. Buna göre elektronik iletişim ağını kullanarak saldırgan, uygunsuz, müstehcen veya benzer bir mesaj veya herhangi bir ileti gönderen kişinin cezai sorumluluğı vardır. Benzer şekilde sıkıntı, rahatsızlık veya yersiz anksiyete oluşturmak amacıyla elektronik iletişim ağlarının kullanılması da suç olarak düzenlenmiştir³²⁰.

Malicious Communications Act 1988, Section 1’de elektronik iletişim araçları ile strese veya anksiyete sebep olmak amacıyla saldırgan mesajlar gönderilmesi suç olarak düzenlenmiştir³²¹.

The Crown Prosecution Service, elektronik araçlarla veya herhangi bir şekilde iletişim kurularak, bir şeyin iletilmesiyle işlenen suçların soruşturulmasına yardımcı olmak için bir rehber yayınlamıştır³²². Bu kapsamda Online Safety Act 2023’te yer alan tehdit içerikli iletiler gönderme (sec. 181), kişiyi kendine zarar verme konusunda cesaretlendirme veya bu konuda ona yardım etme (sec.

³¹⁷ Taşkın, s. 121; <https://web2.gov.mb.ca/bills/40-2/b214e.php> (E.T. 02.05.2024).

³¹⁸ Maviş, s. 2475;

<https://www.cybersmile.org/advice-help/category/cyberbullying-and-the-law#:~:text=There%20is%20no%20legal%20definition,of%20cyberbullying%20and%20online%20harassment.&text=The%20Defamation%20Act%202013%20came,and%20excluded%20from%20the%20legislation> (E.T. 02.05.2024).

³¹⁹ Protection from Harassment Act 1997 için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

³²⁰ Communicaitons Act 2003 için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/data.pdf> (E.T. 02.05.2024); Maviş, s. 2475.

³²¹ Malicious Communications Act 1988 için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/27/data.pdf> (E.T. 02.05.2024); Bostancı Bozbayındır, s. 436.

³²² <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/communications-offences> (E.T. 02.05.2024); Bostancı Bozbayındır, s. 436.

184), cinsel organ görüntülerinin gönderilmesi (*cyberflashing*) (sec. 187), mahrem/cinsel görüntülerin paylaşılması veya bu görüntüleri paylaşmakla tehdit edilmesi (*revenge-porn*) (sec. 188) gibi suçların soruşturulmasıyla ilgili bilgi verilmiştir³²³.

5. Avustralya

Avustralya’da siber zorbalığa ilişkin bağımsız bir suç düzenlemesine yer verilmemiş, suç olarak düzenlenen ve siber zorbalık olarak ele alınabilecek eylemlerin internet veya telefon kullanılarak gerçekleştirilmesi düzenlenmiştir³²⁴.

Criminal Code Act 1995’in 474’üncü bölümü “Telekomünikasyon Suçları” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde tehdit için telefon veya internet kullanılması (sec. 474.15), gözdağı vermek, taciz etmek veya suça neden olmak için telefon veya internet kullanılması (sec. 474.17), çevrimiçi olarak çocuk pornografisinin yayımlanması veya dağıtılması (sec. 474.19), çevrimiçi olarak çocuk istismarı materyallerinin yayımlanması veya dağıtılması (sec. 474.22) gibi fiillere yer verilmiştir³²⁵.

Online Safety Act 2021 ise yetişkinleri çevrimiçi istismardan korumak için bir şikâyet aracı olmayı ve çocukları siber zorbalıktan korumak için bu tür içerikleri tespit etmek ve bunlarla mücadele edecek mekanizmalar oluşturmayı amaçlamaktadır³²⁶.

6. Avusturya

Avusturya Ceza Kanunu’nda siber zorbalık olarak adlandırılmasa da siber taciz eylemleri için 2016’da bağımsız bir suç ihdas edilmiştir. Siber zorbalık oranının Avusturya’da yüksek olması, bu yönde bir düzenleme yapmayı mecbur kılmıştır³²⁷.

Ceza Kanunu’nun “Telekomünikasyon veya Bilgisayar Sistemlerini Kullanarak Sürekli Taciz” başlığını taşıyan §107c’de telekomünikasyon veya bilgisayar sisteminin, kişinin yaşam tarzına makul olmayan bir müdahalede bulunabilecek şekilde uzun bir süre kullanılması suretiyle çok sayıda insan karşısında kişinin itibarının zedelenmesi veya kişinin özel ve kişisel bilgilerinin veya görsellerinin, rızası olmaksızın, üçüncü kişilerin kullanımına sunulması suç olarak düzenlenmiştir. Ayrıca maddenin 2’nci

³²³ Online Safety Act 2023 için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

³²⁴ CPS Legal Guidance-Communications Offences, <https://www.cybersmile.org/advice-help/category/cyberbullying-and-the-law> (E.T. 02.05.2024); <https://lyonslaw.com.au/cyberbullying-laws-in-australia/#:~:text=Australian%20Laws%20against%20Cyberbullying,across%20all%20states%20and%20territories.> (E.T. 02.05.2024).

³²⁵ Criminal Code Act 1995 için bkz. <https://www.legislation.gov.au/C2004A04868/2022-11-10/text> (E.T. 02.05.2024).

³²⁶ <https://lyonslaw.com.au/cyberbullying-laws-in-australia/#:~:text=Australian%20Laws%20against%20Cyberbullying,across%20all%20states%20and%20territories> (E.T. 02.05.2024). Online Safety Act 2021 için bkz. <https://www.legislation.gov.au/C2021A00076/latest/text> (E.T. 02.05.2024).

³²⁷ Bostancı Bozbayındır, s. 436; Maviş, s. 2473.

fıkrasında bu fiiller dolayısıyla kişinin intihar etmesi veya intihara teşebbüs etmesi halinde daha ağır cezaya hükmedileceğine yer verilmiştir³²⁸.

7. Almanya

Almanya’da siber zorbalığa ilişkin münhasır bir düzenleme söz konusu değildir. Bununla beraber siber zorbalık davranışlarının cezalandırılabilmesi suç tipleri Alman Ceza Kanunu’nda mevcuttur. Bu kapsamda çocukların cinsel istismarı (§176), hakaret (§185), kötüleme (§186), iftira (§187), konuşmanın gizliliğinin ihlali (§201), özel hayatın gizli alanının fotoğraf çekmek suretiyle ihlali (§201a), ısrarlı takip (§238), zorlama (§240), tehdit (§241) gibi suçlar söz konusu olabilir³²⁹. Özellikle ısrarlı takip ve çocukların cinsel istismarı suçlarının fiziksel olmayan yollarla işlenmesinin düzenlenmesinin önem arz ettiği ifade edilmektedir³³⁰. Alman Ceza Kanunu’nun “Çocukla Fiziksel Temas Olmaksızın Çocukların Cinsel İstismarı” başlıklı 176a maddesinde çocuğu pornografik içerik veya pornografik konuşma ile etkilemek 6 ay ile 10 yıl arasında hapis cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir³³¹. İsrarlı takibin düzenlendiği §238’de ise telekomünikasyon araçları veya üçüncü kişiler kullanılarak temas kurulmaya çalışılması suretiyle yetkili olmaksızın kişinin yaşam tarzını önemli ölçüde kısıtlayacak şekilde ve ısrarlı olarak takip edilmesi yaptırıma bağlanmıştır³³².

8. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda’da Harmful Digital Communications Act 2015 ismindeki dijital iletişim yasasında zararlı dijital iletişime maruz kalan insanların şikâyet mekanizması ile etkin bir çözüme ulaştırılması amaçlanmış, dijital iletişim yoluyla işlenebilecek suç tipleri belirlenmiştir³³³. Yasa’nın 22’nci maddesinde dijital iletişim yoluyla zarara neden olmak suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre zarar verme kastıyla mağdura zarar verecek iletilerin gönderilmesi suç teşkil etmektedir. İletinin zarar verip veremeyeceğinin değerlendirilmesinde kullanılan dilin ağırlığı, mağdurun yaşı ve kişiliği, dijital iletişimin anonim olup olmadığı ve/veya tekrarlanıp tekrarlanmadığı, iletinin yayılma boyutu, iletinin doğru veya yanlış olması, dijital iletişimin ortaya çıktığı bağlam kriterlerine başvurulacağı maddenin 2’nci fıkrasında düzenlenmiştir. Yasa’nın 22A maddesinde de mahrem görüntü kayıtlarının rıza dışı yayınlanmasına bir suç tipi olarak yer verilmiştir³³⁴.

³²⁸ Maddenin İngilizce çevirisi için bkz. <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/-/austria-criminalising-cyberharassment> (E.T. 02.05.2024).

³²⁹ <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/germany> (E.T. 02.05.2024); Bostancı Bozbayındır, s. 438; Maviş, s. 2476; <https://se-legal.de/criminal-defense-lawyer/online-harassment-german-criminal-lawyers/?lang=en#Legal-Framework-of-Online-Harassment-in-Germany> (E.T. 02.05.2024).

³³⁰ <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/germany> (E.T. 02.05.2024).

³³¹ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1674 (E.T. 24.05.2024).

³³² https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2263 (E.T. 24.05.2024).

³³³ <https://www.police.govt.nz/advice-services/cybercrime-and-internet/harmful-digital-communications-hdc#:~:text=The%20Harmful%20Digital%20Communications%20Act,forms%20of%20abuse%20and%20intimidation.> (E.T. 02.05.2024); Maviş, s. 2473.

³³⁴ Harmful Digital Communications Act 2015 için bkz. <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2015/0063/latest/whole.html#LMS655888> (E.T. 02.05.2024).

İKİNCİ BÖLÜM: SİBER ZORBALIK VE CEZA HUKUKU İLİŞKİSİ

I. Siber Zorbalığın Cezalandırılabilirliği Sorunu

Teknolojik gelişmeler, klasik eylemlerin dijital ortamda da gerçekleştirilmesini mümkün kılarken hukuk, teknolojinin hızına yetişememekte ve dijitalleşen eylemlere ilişkin hukuki düzenlemeler geride kalmaktadır³³⁵. Teknolojinin gelişme hızı düşünüldüğünde, tamamen kapsayıcı hukuki düzenlemeler yapmak mümkün görünmemektedir. İnternet çağının sınır tanımayan doğası belirsizliğe neden olmakta ve kısa zaman aralıklarıyla dijital ortamda gerçekleştirilebilen yeni eylemler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla hukuki düzenlemeler bu yönüyle eksik olmakta ve boşluk barındırmaktadır.

Siber zorbalık, özellikle çocukları tehdit eden bir siber şiddet türüdür. Elektronik iletişim araçları kullanılarak, güç dengesizliği bulunan taraflar arasında, zarar verme kastıyla rahatsız edici, saldırgan eylemlerin tekrarlayan hareketlerle gerçekleştirilmesi siber zorbalığın esaslarını özetlemektedir. Bununla beraber anonimlik, erişilebilirlik ve sanal ile gerçek arasındaki mesafe, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı ve aleniyet, silin(e)mezlik gibi özellikler siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayıran özellikler olmakta, siber alanın ve internet ortamının sunduğu bu özellikler çoğunlukla mağduriyeti artırmaktadır³³⁶.

Siber zorbalık pek çok farklı davranış biçimi ile ortaya çıkabilir. Tek bir davranış biçimi tekrarlanabileceği gibi farklı davranışlarla da rahatsızlık verilmesi ve saldırıda bulunulması mümkündür. Dijital ortamda gerçekleştirilen eylemlere karşı hukuki düzenlemelerin geriden gelmesi ve bu durumun mağduriyete sebep olduğu düşüncesi siber zorbalık bakımından da kendini göstermekte, yaygın bir soruna dönüşen ve mağduriyeti ciddi boyutlara ulaştıran bu eylemlerin cezasız kaldığı izlenimi uyandırmaktadır³³⁷. AİHM de ciddi boyuta ulaşan siber şiddet eylemlerine karşı ceza hukuku müdahalesini sağlama konusunda devletlerin sorumluluğu olduğunu belirtmektedir³³⁸. Bu durum, siber zorbalığa karşı ceza hukuku müdahalesinin gerekip gerekmediği, ceza hukuku müdahalesinin nasıl gerçekleşebileceği tartışmasını beraberinde getirmektedir³³⁹.

Ceza hukukunun siber zorbalığa müdahalesi, siber zorbalığın bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmesi veya mevcut suç tipleri içinde değerlendirilmesi şeklinde gerçekleşebilir. Nitekim “Mukayeseli Hukukta Siber Zorbalık” başlığında ele aldığımız gibi kimi ülkelerde bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiş, siber zorbalık kavramı kullanılsa da geniş anlamda siber şiddet ve siber tacize

³³⁵ Özkaya, s. 37.

³³⁶ Açıklamalar için bkz. I. Bölüm 1.B.a ve 1.B.b başlıkları.

³³⁷ Özkaya, s. 37.

³³⁸ AİHM, Volodina v. Rusya, Başvuru No: 40419/19, T. 14.12.2021, (§57).

³³⁹ Maviş, s. 2457.

yönelik cezai düzenlemeler yapılmış kimi ülkelerde benzer fiillerle beraber ele alınarak mevcut suç tipleri içinde elektronik araçlarla gerçekleştirilen eylemler olarak değerlendirilmiştir³⁴⁰.

Ceza hukuku, en azından bir hukuki yararın korunmasına hizmet ederek korunan hukuki yarara yönelik saldırıları yaptırıma bağlar. Bir fiilin suç olarak düzenlenmesi için suç olarak düzenlenmeyi gerektirecek ağırlıkta bir ihlal söz konusu olmalıdır. Ceza hukukunun son çare olması ilkesi (*ultima ratio*), her hukuki yararın ceza hukuku yoluyla korunamayacağına, ceza hukuku korumasının mecburi olduğu hallerde ve orantılı olarak devreye girmesi gerektiğine işaret etmektedir. Zira ceza hukuku, kişilerin hak ve hürriyetlerine müdahale etmektedir. Ceza hukukunun son çare olması hukuk devletinin bir gereğidir. Bu sebeple, saldırının def'i ve mağduriyetin giderilmesi başka yollarla mümkünse ceza hukukuna başvurulmamalıdır³⁴¹.

Bir fiilin suç olarak kabulü için düzenleme kanunilik ilkesine uygun olmalıdır. Bu da düzenlemenin açık, net ve anlaşılır olmasını, belirlilik ilkesine uyum sağlamasını gerektirir. Farklı anlamlara gelebilecek, yorum yoluyla sınırları değişebilen, genişletilmeye müsait düzenlemeler belirlilik ilkesi ile örtüşmez³⁴².

Siber zorbalığın bağımsız bir suç olarak düzenlenmesi, beraberinde pek çok sorunu getirmektedir. Öncelikle siber zorbalık, üzerine uzlaşmış bir tanıma sahip değildir. Her ne kadar bir davranışın siber zorbalık olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğiyle ilgili siber zorbalığın kurucu unsurlarını ve özelliklerini kriter olarak kullanmak mümkün olsa da ortak bir tanım yoktur. Ayrıca siber zorbalık davranışları çok çeşitlidir. Hangi davranışların siber zorbalık olarak değerlendirileceği sabit değildir. Bir dizi davranış ile ortaya çıkan siber zorbalık, pek çok farklı ve çoğunlukla iç içe geçmiş eylemleri kapsamına almaktadır. Dolayısıyla siber zorbalığın sınırlarını belirlemek zordur³⁴³. Siber zorbalığın bağımsız bir suç olarak düzenlenmesi, öncelikle belirlilik ile ilgili sorunlara neden olmaktadır. Siber zorbalığın içinde birçok eylemi barındıran bir çatı kavram olması, temas içermeyen, beyan niteliğinde dolayısıyla yorum farkına açık hareketlerden oluşması; açık, net, anlaşılabilir ve belirlilik ilkesine uygun bir düzenlemeyi ortaya koymayı zorlaştırmaktadır³⁴⁴.

Ceza hukuku, bir hukuki yarara karşı belirli bir ağırlığa ulaşan ihlale yönelik müdahale teşkil etmektedir. Belirttiğimiz gibi başka çözümler ile mağduriyetin giderilebildiği ve belirli bir ağırlığa ulaşmayan ihlaller yönünden ceza hukuku araçlarının kullanılması, hukuk devleti ilkesi ile örtüşmemektedir. Siber zorbalık ise kapsamında dışlama ve kısıktırma gibi daha basit nitelikteki

³⁴⁰ Lidsky-Garcia, s. 700.

³⁴¹ Artuk, M. Emin-Gökçen, Ahmet-Alşahin, M Emin-Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2022, s. 55; Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Ankara 2017, s. 2-5.

³⁴² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, Genel Hükümler, s. 50; Hakeri, s. 16-17.

³⁴³ Lidsky-Garcia, s. 698; Maviş, s. 2490-2491; Bostancı Bozbayındır, s. 442; Lipton, s. 1122.

³⁴⁴ Lidsky-Garcia, s. 718; Maviş, s. 2491; Bostancı Bozbayındır, s. 442.

davranışları barındırır³⁴⁵. Siber zorbalık davranışlarının tespitinde ve siber zorbalığın tanımında bir uzlaşının olmaması, belirlilik ilkesi yönünden soruna neden olmakla birlikte hangi siber zorbalık davranışlarının belirli bir ağırlıktaki ihlale neden olduğu ve suç tipi kapsamında anılacağı konusunda da belirsizliği beraberinde getirmektedir. Ayrıca doğurduğu sonuçlar gözetildiğinde belirli bir ağırlığa sahip ısrarlı takip, hakaret ve özel hayatın gizliliğini ihlal gibi siber zorbalık davranışları TCK kapsamında birer suç teşkil etmektedir³⁴⁶.

Hali hazırda suç teşkil eden hakaret, tehdit, özel hayatın gizliliğini ihlal ve her ne kadar farklı bir siber şiddet türü olduğunu ifade edenler olsa da bir siber zorbalık davranışı olarak da anılan ısrarlı takip gibi eylemlerin, bağımsız bir suç olarak siber zorbalık başlığı altında tekrar ele alınması, bir fiille örtüşen birden çok suçun oluşması anlamına gelir³⁴⁷. Bu durum, faillerin eylemlerinin nasıl değerlendirilmesi gerekeceği sorununun da beraberinde getirecektir. Dolayısıyla siber zorbalığın ayrı bir suç olarak düzenlenmesi kendinden beklenen hukuki yararı sağlamaktan uzak görünmektedir.

Siber zorbalığın bir suç tipi olarak düzenlenmesi ile ilgili bir diğer sorun da ifade hürriyetine müdahale konusunda ortaya çıkmaktadır. İnsanlarda rahatsızlık uyandıracak her hareketin ve söylemin ceza hukukunda karşılık bulması, ifade hürriyeti konusunda endişeye neden olur³⁴⁸. En yaygın siber zorbalık davranışlarından biri olan hakaretin bir suç olmaktan çıkarılıp yalnızca haksız fiil olarak düzenlenmesi tartışılırken siber zorbalığın suç olarak düzenlenmesi ifade hürriyeti alanına fazla müdahale anlamına gelebilir³⁴⁹. Siber zorbalığın bağımsız bir suç olarak düzenlenmesi halinde bu suç tipi ile ve ifade hürriyeti arasında bir dengenin kurulması gerekir³⁵⁰. İfade hürriyeti bireylere sınırsız bir koruma alanı tanımaz. Nitekim hem AİHS m. 10'da hem Anayasa m. 26'da ifade hürriyetinin sınırlandırılacağı hallere yer verilmiştir. Bununla beraber kanaatimizce siber zorbalığın geniş ve belirsiz bir kapsama sahip olması, ifade hürriyeti ile dengenin sağlandığı bir siber zorbalık düzenlemesini zorlaştırmaktadır³⁵¹.

Siber zorbalık, maruz kalan kişinin hayatını bütünüyle etkileyebilecek, psikolojik hasara neden olabilecek, ağır sonuçları olan bir davranıştır. Bu sebeple bir suç tipi olarak ihdas edilmemesi, siber zorbalık davranışlarının cezasız kaldığı izlenimini oluşturabilir. Buna karşın özellikle belirlilik ilkesi dolayısıyla ortaya çıkan sorunlar, siber zorbalığın bağımsız bir suç olarak düzenlenmesine engel olmaktadır. Hem siber zorbalık davranışlarını kapsamına alan, hem sürekli gelişen teknoloji ve ortaya çıkacak yeni siber zorbalık eylemleri karşısında çaresiz kalmayacak hem de “torba” düzenleme niteliği

³⁴⁵ Maviş, s. 2491; Bostancı Bozbayındır, s. 441; Langos, s. 247; Lidsky-Garcia, s. 725.

³⁴⁶ Langos, s. 249; Lidsky-Garcia, s. 696; Lipton, s. 1127.

³⁴⁷ Lidsky-Garcia, s. 697; Bostancı Bozbayındır, s. 440.

³⁴⁸ Maviş, s. 2488; Lipton, s. 1128; Briggs, s. 1087.

³⁴⁹ Maviş, s. 2489; Lidsky-Garcia, s. 719-720.

³⁵⁰ Bostancı Bozbayındır, s. 444; Langos, s. 257; Lipton, s. 1128.

³⁵¹ Lidsky-Garcia, s. 715; Briggs, s. 1090.

taşımayıp açık, net ve anlaşılır bir düzenleme yapmak mümkün görünmemektedir. Ayrıca ceza hukukunun son çare olması ilkesi gereği başka türlü engellenemeyecek ihlaller yönünden suç ihdas edilmelidir. Bunun için belirli bir ağırlığa ulaşan bir fiilden bahsetmek gerekir. Çatı kavram mahiyetindeki siber zorbalık kapsamında anılan -belirsiz sayılı ve belirsiz tanımlı- davranışlar ise belirli bir ağırlığa ulaşma konusunda belirsizlik yaratmaktadır. Hem siber zorbalık davranış biçimi olan hem de belirli bir ağırlığa ulaşmış fiillerin cezasız kalmaması konusunda halihazırda Türk Ceza Kanunu'nda yer alan suç tiplerinin yeterli olduğunu, siber zorbalığın bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmesine ihtiyaç olmadığını düşünmekteyiz³⁵². Bununla beraber mevcut suç tipleriyle cezalandırılan fiillerin dijital ortamda gerçekleştirilmeleri ile ilgili nitelikli hal düzenlemesi yapılması, kimi zaman suç işlemeyi kolaylaştıran kimi zaman suç teşkil eden fiillerin sonuçlarını ağırlaştıran dijital ortama ilişkin ölçülü bir yaptırım uygulanabilmesi açısından yerinde olacaktır.

Bölümün “Siber Zorbalık Eylemlerinin TCK Kapsamında Cezalandırılması” isimli ikinci başlığında haksızlık muhtevası itibariyle cezalandırılmayı gerektiren siber zorbalık davranışlarının teşkil ettiği suç tipleri incelenecek, bu suçların dijital ortamda ve siber zorbalık kapsamında nasıl ortaya çıkabileceği açıklanacaktır.

II. Siber Zorbalık Eylemlerinin TCK Kapsamında Cezalandırılması

1. İntihara Yönlendirme

İntihara yönlendirme, siber zorbalık davranışlarının TCK kapsamında teşkil ettiği suçlardan biridir³⁵³.

Ceza hukukunda kişinin kendi hayatını sonlandırması, intihar etmesi cezalandırılabilir bir davranış olarak görülmemiştir. Bu durum, intiharın bir hak olarak tanımlandığını göstermemekle birlikte intihar eden kişinin cezalandırılmasından bir yarar beklenemeyecek olmasına dayanmaktadır³⁵⁴.

İntihar eden ve ölen kişi artık hayatta olmadığı için başvurulabilecek mallarının müsaderesi gibi cezalar o kişiyi değil, yakınlarını cezalandıracak niteliktedir. Bu sebeple cezaların şahsiliği ilkesine aykırıdır. İntihara teşebbüsün cezalandırılması ise yaşam hakkının korunmasına hizmet etmeyecektir³⁵⁵.

İntiharın suç olarak düzenlenmediği durumda intihara yönlendiren, intihara teşvik eden kişilerin iştirak hükümlerine göre cezalandırılması da iştirakte bağlılık kuralı uyarınca mümkün değildir.

³⁵² Maviş, s. 2492.

³⁵³ Çakır, s. 242.

³⁵⁴ Artuk, M. Emin-Gökçen, Ahmet-Alşahin, M Emin-Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 20. Baskı, Ankara 2022, s. 182; Koca, Mahmut-Üzülmaz, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2022, s. 205; Erem, Faruk, Ceza Hukukunda İntihar, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 64, 1975, s. 491; İçer, Zafer, İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m. 84), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 1, 2020, s. 298; Ersoy, Uğur, İntihara Yönlendirme Suçu, TBB Dergisi, S. 136, 2018, s. 92, 93; Tulay, Emre, Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 815; Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2016, s. 174.

³⁵⁵ Koca-Üzülmaz, s. 206; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 174.

Dolayısıyla hayat hakkının korunması ve kişinin kendi hayatını sonlandırmasını salık vererek bir başkasının hayatına müdahalenin önlenmesi için intihara yönlendirme, ayrı bir suç olarak ihdas edilmiştir³⁵⁶. İntihara yönlendirme, yardım etme ve azmettirme fiillerini kapsamaktadır. Kişinin intihar fiili veya intihar edenin iradesi üzerinde hakimiyet kurulması halinde intihara yönlendirme değil, kasten öldürme suçu gündeme gelecektir³⁵⁷.

TCK'nın 84'üncü maddesinde intihara yönlendirme suçu “(1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre birinci fıkrafta intihara yönlendirme, üçüncü fıkrafta intihara alenen teşvik ve dördüncü fıkrafta intihara sevk ve mecbur etme suçları yer almaktadır.

TCK'nın “Hayata Karşı Suçlar” bölümünde yer alan intihara yönlendirme suçuyla **korunan hukuki değer** yaşam hakkıdır. AİHS'nin 2'nci maddesi ve Anayasa'nın 17'nci maddesinde koruma altına alınan yaşam hakkı vazgeçilmez, dokunulmaz ve üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen bir haktır³⁵⁸.

İntihara yönlendirme suçunun **faili** herkes olabilir. Suçun faili olmak için ayırt edici bir özellik aranmamakla beraber bağımsız bir suç olan intihara yönlendirme suçu bakımından (kasten öldürme suçunun aksine) akrabalık ilişkisinin varlığı nitelikli hal teşkil etmez³⁵⁹.

İntihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme veya intihara yardım etme şeklindeki eylemlerle intihara yönlendirilen kişi suçun **mağdurudur**. Maddenin 3'üncü fıkrasında “başkalarını intihara alenen teşvik eden” denilmek suretiyle belirli olmayan mağdurlara karşı intihara

³⁵⁶ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 181; Artuk, M. Emin, İntihar ve İntihara Yardım Etme Suçu Üzerine Bir Değerlendirme, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 1994, s. 130; Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2020, s. 208; İçer, s. 302; Ersoy, s. 78.

³⁵⁷ Koca-Üzülmez, s. 207.

³⁵⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 181; Koca-Üzülmez, s. 208; Tezcan-Erdem-Önok, s. 209; Erem, s. 493; İçer, s. 300; Ersoy, s. 94; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 174.

³⁵⁹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 188; Koca-Üzülmez, s. 208; Tezcan-Erdem-Önok, s. 209; Ersoy, s. 101; Tulay, s. 816; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 175.

yönlendirme suçunun işlenmesi cezalandırılmıştır, bu fıkra açısından suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkeştir. Şayet belirli bir kişi veya kişilere yönelik olarak bu suç işleniyorsa maddenin 1'inci fıkrası uyarınca değerlendirme yapılacaktır. Maddenin 4'üncü fıkrasında ise “*işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişilerin intihara yönlendirilmesi ve cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişilerin intihara mecbur bırakılması*” halinde failin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağı ifade edilmiştir. Buna göre intihara yönlendirme suçunun mağduru, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayabilen ve cebir ve tehdit altında kalmamış kimse olmalıdır³⁶⁰.

İntihara yönlendirme **suçunun konusu**, intihar eden kişinin hayatıdır. Bir tehlike suçu olan intihara yönlendirme suçunun oluşması için mağdurun intihar etmesi gerekmez³⁶¹. Ancak failin eylemlerinin intihara teşvik etmeye, intihar kararını kuvvetlendirmeye elverişli; intihar kararına etki edecek yakınlıkta ve ilgide olması gerekir³⁶². Failin eylemi, mağdurun hayatı üzerinde somut bir şekilde tehlikeye neden olmalıdır³⁶³. Somut tehlikenin oluşup oluşmadığı ise mağdurun failin davranışlarından etkilenip intihar düşüncesiyle hareket edip etmediğine göre tespit edilir³⁶⁴.

“Başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme, başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etme” şeklindeki hareketler intihara yönlendirme suçunun **fiil** unsurunu oluşturur. Bu hareketlerden herhangi birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşması için yeterli olduğundan intihara yönlendirme suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Eylemlerin gerçekleştirilmesi, suça vücut verir. Ayrıca bir neticenin oluşması aranmaz. Bu yönüyle suç, sırf hareket

³⁶⁰ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 188; Koca-Üzülmüş, s. 208; Tezcan-Erdem-Önok, s. 209; İçer, s. 317; Erem, s. 501; Ersoy, s. 102; Tulay, s. 816; Özbek-Dogan-Bacaksız-Tepe, s. 175. *Tezcan-Erdem-Önok*’a göre mağdurun cebir veya tehdit altında intihara mecbur edilmesi halinde genel hükümlere dayanarak m. 37/2 uyarınca faili kasten öldürme suçundan sorumlu tutmak mümkündür. Dolayısıyla m. 84/4 düzenlemesi gereksizdir. Ayrıca bu hüküm, intiharın teşebbüs halinde kalması durumunda nasıl değerlendirme yapılacağı hususunu da karmaşıktır. Yazarlara göre mağdurun intihara teşebbüs etmesi halinde m. 37/2 uyarınca kasten öldürmeye teşebbüsten dolayı fail olarak sorumluluk gündeme gelecektir. Bununla beraber kusur yeteneği olmayanların intihara sevk edilmesi halinde m. 84/4 sebebiyle m. 37/2 hükmündeki artırım nedeninin uygulanamayacak olması da bir diğer sorundur, bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 217. Benzer yönde bkz. Ersoy, s. 108.

³⁶¹ Kimi ülkelerde ve eski TCK’da düzenlenen “intihara ikna ve yardım suçu”nun oluşması için kişinin intihar etmesi gerekmektedir, intiharın teşebbüs aşamasında kalması halinde suç oluşmaz. *Artuk*’a göre kişinin hayatını etkileyebilecek, hasta olmasına, akıl sağlığını yitirmesine neden olabilecek bir intihar girişimi söz konusuysa, sırf intihar gerçekleşmedi diye intihara ikna ve yardım suçunun oluşmaması yerinde değildir, bkz. Artuk, s. 134-135. Ayrıca bkz. Erem, s. 499, 500. *Tulay*’a göre intihar, suçun bir unsuru olarak görülmeli, ölüm gerçekleşmezse failin sorumluluğu intihara yönlendirme suçuna teşebbüs dolayısıyla belirlenmelidir, bkz. Tulay, s. 826.

³⁶² Fiilin intihara yönlendirmede yeterli ağırlıkta ve ciddiyette ve elverişli olup olmadığına yönelik değerlendirme yapılır ancak bu suçun konusunun hareketten etkilenip etkilenmediğinin değerlendirilmesini gerektirmez, bkz. İçer, s. 319.

³⁶³ Tulay, s. 817. İntihara yönlendirme suçunun soyut tehlike suçu niteliği taşıdığı ve mevcut düzenlemede suçun oluşabilmesi için mağdurun en azından intihara teşebbüsünün aranmasının mümkün olmadığı ancak bunun suçun kapsamını belirsiz bir şekilde genişletmesi sebebiyle yerinde olmadığı ilişkin bkz. İçer, s. 303, 318.

³⁶⁴ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 183; Koca-Üzülmüş, s. 209; Tezcan-Erdem-Önok, s. 214; Tulay, s. 818. *Koca-Üzülmüş*’e göre intihara yönlendirme suçunun oluşması için sadece azmettirme, teşvik etme ve yardım hareketlerinin yapılması yeterli olmayıp suçun oluşması için bu hareketlerin mağduru intihara itecek nitelikte olması gerektiğinden maddenin birinci fıkrası bakımından mağdurun intihara teşebbüs etmesi, objektif cezalandırılabilme şartı olarak düzenlenmelidir, bkz. Koca-Üzülmüş, s. 209; İçer, s. 314.

suçu niteliği taşır³⁶⁵. Belirli bir ağırlığı ve ciddiyeti olan, intihara yönlendirmeye elverişli olan davranışların varlığı, suçun oluşmasında dikkate alınırken mağdurun bu yönlendirmeyi ciddiye alıp almaması suçun unsuru değildir³⁶⁶. Mağdurun intihar etmesi şeklinde neticenin gerçekleşmesi halinde ise neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal gündeme gelecektir (m. 84/2).

Failin intihara katkısı intihara azmettirme, teşvik etme, yardım etme veya intihar kararını kuvvetlendirme ile sınırlı kalmalıdır. İntihar fiili ise mağdurun kendi aldığı karar doğrultusunda bizzat gerçekleştirilmelidir. Fail, maddede sayılan intihara yönlendirme hareketlerinin yanı sıra ölümü meydana getirecek icra hareketlerinden herhangi birini gerçekleştirirse kasten öldürme suçu oluşacaktır. Fail, cebir veya tehdit kullanarak mağduru intihar etmeye mecbur bıraktığında ise dolaylı fail olarak kasten öldürme suçundan sorumlu olacaktır³⁶⁷. Belirtmek gerekir ki failin mağdura şiddet uygulaması veya cinsel saldırıda bulunması sebebiyle intihar gerçekleşirse, başkaca intihara yönlendiren bir hareket olmadığı takdirde failin eylemi m. 84/1 kapsamında değerlendirilmez³⁶⁸.

İntihara azmettirme, suçun seçimlik hareketlerinden birini oluşturmaktadır (m. 84/1). İntihar düşüncesi olmayan kişide intihar fikri uyandırmak, intihar kararı almasına neden olmak, mağdurun intihar fikrinin ortaya çıkış kaynağı olmak; intihara azmettirme olarak değerlendirilir. Azmettirmenin intihara sürüklemeye elverişli olması gerekir. “Azmettirme olmasaydı intihar gerçekleşmeyecekti” denilebiliyorsa, intihara azmettirme söz konusudur. Azmettirmenin ne şekilde, hangi araçlar kullanılarak gerçekleştirildiği ise önem taşımaz. Fail, mağdura ulaşabileceği herhangi bir yolu kullanarak eylemini gerçekleştirebilir³⁶⁹. Siber zorbalık ve intihara yönlendirme suçunun ilişkisi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Siber zorbalık eylemleri, intihara yönlendirme suçu kapsamında değerlendirilebilir³⁷⁰. Sosyal medya platformları üzerinden mağdurla iletişime geçen fail, mağduru manipüle edip önce kötü hissetmesine neden olabilir, ardından ölümün onun için iyi bir seçenek olduğunu söyleyerek intihara yönlendirebilir. Nitekim siber zorbalığı gündeme taşıyan ve intihar ile sonuçlanan Megan Meier

³⁶⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 183; Koca-Üzülmez, s. 210; İçer, s. 303; Tokdemir, Sercan, İntihara Yönlendirme Suçunun Tipikliği Kapsamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar, Selçuk Hukuk Kongresi III Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara 2024, s. 52; Ersoy, s. 117; Tulay, s. 817.

³⁶⁶ Tezcan-Erdem-Önok, s. 211; İçer, s. 319.

³⁶⁷ Koca-Üzülmez, s. 210, 211; Tezcan-Erdem-Önok, s. 210, 211; İçer, s. 311; Ersoy, s. 103.

³⁶⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s. 211.

³⁶⁹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 184; Koca-Üzülmez, s. 211; Erem, s. 494; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 176; İçer, s. 303; Ersoy, s. 111; Tulay, s. 820.

³⁷⁰ Çakır, s. 242. “Dosya kapsamına göre, bir süre müştekiyle duygusal beraberlik yaşayan sanığın, ayrılımlarının akabinde müştekiye cep telefonu ile birbirine yakın zamanlarda çektiği mesajlarda hakaret içeren sözlerin yanında, ‘öldür kendini, aileni bu utançtan kurtar, aileni utanç içinde yaşatma daha fazla, böyle her gün ağlayacaklarına ölünce bir gün ağlar sonra unutulur, hala hayatta olman şaşırttı beni’ şeklinde ifadeler kullandığının sabit olduğu, ancak aralarında bulunan husumet nedeniyle, müşteki ile sanık arasında herhangi bir manevi bağın bulunmadığı, bu nedenle müştekinin sanığın söz, telkin ve teşvikini ciddiye almadığı, herhangi bir intihar girişiminde bulunmadığının anlaşıldığı olayda suçun yasal unsurlarının oluşmadığı, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı CMK’nun 223/2-a maddesi uyarınca beraat kararı verilmesi gerekirken yazılı biçimde mahkumiyet kararı verilmesi, bozmayı gerektirmiş (...)” Yargıtay 1. C.D. E. 2018/2727 K. 2018/4383 T. 25.10.2018. Her ne kadar karara konu olayda müştekinin intihara yönlendirmeyi ciddiye almaması, mahkumiyet kararının bozulmasını gerektirdiyse de sanığın kullandığı ifadeler, siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilecek intihara yönlendirme davranışlarına örnek mahiyeti taşımaktadır.

olayında, sahte bir dijital kimlik kullanarak Megan ile iletişime geçen ve onun güvenini kazanan Lori Drew Megan’a, dünyanın o olmadığına daha güzel bir yer olacağı yönünde bir mesaj göndermiştir³⁷¹. Çevrimiçi oyunlarda, oyuncuların oyunu bitirebilmesi için intihar etmesi gerektiği şeklinde talimatlar verilerek kişilerin intihara yönlendirildiği görülmektedir. Uzun süre oyun dünyası içinde ve oyunun gerektirdiği zorbalıklara maruz kalan ve gerçeklikle bağını yitiren mağdurlar, intihar talimatı ile intihara azmettirilmiş olmaktadır³⁷².

Suçun seçimlik hareketlerinden bir diğeri *intihara teşviktir* (m. 84/1). Bu hareket ile fail, intihar düşüncesine sahip olan mağduru intihar kararı vermeye yönlendirir. *İntihar kararını kuvvetlendirmek* de intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketlerinden birini oluşturmaktadır (m. 84/1). Fail, halihazırda intihar kararı almış birinin intihar kararını destekler, intihar kararını gerçekleştirmesi için onu motive eder³⁷³.

Fail, başkasının intiharına herhangi bir şekilde *yardım ederek* de intihara yönlendirme suçunu işleyebilir (m. 84/1). İntiharı kolaylaştırmaya yönelik, maddi ya da manevi her türlü eylem yardım etme olarak değerlendirilir. Buna karşın kişinin ölümüyle sonuçlanacak icra hareketinin gerçekleştirilmesi halinde artık intihara yönlendirme suçu değil, kasten öldürme suçu gündeme gelecektir³⁷⁴.

İntihara alenen teşvik etme ise 84’üncü maddenin 3’üncü fıkrasında ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu halde teşvik, belirsiz kişilere yönelik olarak ve alenen gerçekleştirilir. Suçun oluşması bakımından aleniyet, fiilin belirli olmayan kişilerin algılamasına imkân sağlayan nitelikte gerçekleşmesi anlamına gelir³⁷⁵. Basın yayın marifetiyle intihara teşvik edici içeriklerin yayılması halinde de aleniyet unsuru sağlanmış olur³⁷⁶. Belirtmeliyiz ki intihara alenen teşvik neticesinde birilerinin intihar etmesi veya intihar teşebbüsünde bulunması suçun oluşması için gerekli değildir, bu yönüyle TCK’nın 84’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasında düzenlenen bir sırf hareket suçudur ve soyut tehlike suçu teşkil eder³⁷⁷.

İntihara alenen teşvik neticesinde bazı kişiler intihar ederse failin sorumluluğunun ne şekilde belirleneceği önem arz eder. Bu durumda 84’üncü maddenin 3’üncü fıkrasında düzenlenen suç oluşur.

³⁷¹ Lidsky-Garcia, s. 701.

³⁷² Çetin, Mavi Balina, s. 64-65; Özkaya, s. 33.

³⁷³ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 184; Koca-Üzülmez, s. 211, 214; Tezcan-Erdem-Önok, s. 210; İçer, s. 308, 309; Ersoy, s. 112, 115; Tulay, s. 820; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 177, 178.

³⁷⁴ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 184; Koca-Üzülmez, s. 215; İçer, s. 311; Ersoy, s. 116; Tulay, s. 821; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 178. İntihara yardım etme kapsamında temin edilen araçların kullanılmaması halinde intihara yardım etme değil, intihar kararını kuvvetlendirme seçimlik hareketinin değerlendirileceği ile ilgili bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 212, Tulay, s. 821.

³⁷⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 185; Koca-Üzülmez, s. 212; Tezcan-Erdem-Önok, s. 215; İçer, s. 328; Ersoy, s. 112; Tulay, s. 825; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 177. Nitelikli hal düzenlemesi olduğuna ilişkin bkz. Tulay, s. 824.

³⁷⁶ İntihara alenen teşvikin basın yayın yoluyla işlenmesi 84’üncü maddenin 3’üncü fıkrasında, ikinci cümlede, suçun nitelikli hali olarak düzenlenmişti. 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun’un 10’uncu maddesi ile bu hal, madde metninden çıkarılmıştır.

³⁷⁷ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 185; Tezcan-Erdem-Önok, s. 215; İçer, s. 329, 330. Somut tehlike suçu olarak düzenlenmesi gerektiğine ilişkin bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 186.

Bununla beraber intiharın gerçekleşmesini konu alan maddenin 2'nci fıkrasının bu durumda uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilmektedir. *Artuk-Gökçen*'e göre m. 84/2 hükmü sistematik olarak ve nitelikli hal olması açısından m. 84/1 ile ilişkilidir. Buna karşın m. 84/3 ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla alenen teşvik neticesinde intiharın gerçekleşmesi durumunda sadece m. 84/3 hükmü uygulama bulur³⁷⁸. *Koca-Üzülmez*'e göre 2'nci fıkradaki hükmün, bu durumda uygulanması mümkün değildir. Zira m. 84/3'te düzenlenen suç, bir nitelikli hali değil ayrı bir suçu işaret eder. Yazarlar, intihara alenen teşvik neticesinde intihar gerçekleştiyse, alenen teşvikin ön gelen tehlikeli hareket olarak ele alınacağını, en azından olası kast nedeniyle ihmal suretiyle kasten öldürme (m. 83) suçunun söz konusu olacağını ifade etmektedir³⁷⁹. *Tezcan-Erdem-Önok*'a göre ise ölüm neticesi faile objektif olarak isnat edilemeyeceğinden m. 84/1 veya kasten ya da taksirle öldürme suçu sebebiyle sorumluluk söz konusu olmayacaktır³⁸⁰.

TCK'nın 84'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında ise *intihara sevk ve mecbur etme* suçuna yer verilmiştir. İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinden yoksun olan kişilerin intihara sürüklenmesi veya kişilerin cebir veya tehdit kullanılarak intihara mecbur bırakılması halinde bu suç oluşacaktır. Esasında bu hüküm, bir dolaylı faillik düzenlemesi arz etmektedir. Mağdur, bu eylemler sonucunda intihar ettiyse fail, kasten öldürme suçundan sorumlu olacaktır. Mağdurun intihara teşebbüs etmesi ama ölmemesi halinde ise sorumluluk kasten öldürmeye teşebbüs dolayısıyla doğacaktır³⁸¹.

İntihara yönlendirme suçu **kasten** işlenebilir. Failin seçimlik hareketlerden birini bilerek gerçekleştirmesi gerekir. Suçun olası kastla işlenmesi de mümkündür³⁸². İntihara yönlendirme suçunun taksirli hali düzenlenmemiştir. Nitekim siber zorbalığın söz konusu olabilmesi için de failin zorbalık teşkil eden eylemini kasten gerçekleştirmiş olması aranır³⁸³. Suçun terör amacı taşıyarak, bir terör örgütünün faaliyeti dolayısıyla işlenmesi halinde suç, terör suçu sayılacaktır (TMK m. 4, m. 5).

Seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle haksızlık gerçekleştirilmiş olur. İntihara yönlendirme suçu açısından çoğu **hukuka uygunluk sebebi**, pratikte hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacaktır. İlginin rızası, intihara yardımcı hukuka uygun hale getirmez zira mağdurun rızası halihazırda bu suçun bir unsurunu teşkil eder³⁸⁴. Meşru savunma yönünden, öldürme eyleminin meşru savunma teşkil ettiği durumlarda intihara yönlendirmenin de meşru savunma olarak

³⁷⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 186.

³⁷⁹ Koca-Üzülmez, s. 212. Aksi yönde bkz. Ersoy, s. 114.

³⁸⁰ Tezcan-Erdem-Önok, s. 216. Aynı yönde bkz. Tulay, s. 833.

³⁸¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 187; İçer, s. 332-335; Erem, s. 498; Ersoy, s. 101; Tulay, s. 818.

³⁸² Koca-Üzülmez, s. 217; Tezcan-Erdem-Önok, s. 220, 221. Aksi yönde bkz. Tulay, s. 823; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 181.

³⁸³ Langos, s. 39, 41, 42; Maviş, s. 2462.

³⁸⁴ Koca-Üzülmez, s. 217-218; Tezcan-Erdem-Önok, s. 221; İçer, s. 324; Ersoy, s. 127; Tulay, s. 827; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 181.

değerlendirilebileceği ifade edilmektedir³⁸⁵. İntihara alenen teşvik etme suçu (m. 84/3) bakımından ise hakkın icrası çerçevesinde haber verme hakkı, düşünceyi açıklama hürriyeti, bilim ve sanat hürriyeti gibi hukuka uygunluk sebeplerinden bahsedilebilir³⁸⁶.

TCK'nın 84'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında intiharın gerçekleşmesi halinde cezanın artırılacağı öngörülerek **neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal** düzenlenmesine yer verilmiştir³⁸⁷. İntiharın gerçekleşmesi, mağdurun ölmesine işaret eder³⁸⁸. Bununla beraber intihar fiilinin gerçekleştirilip ölüm sonucunun doğmaması, yani intiharın teşebbüs aşamasında kalması durumunda da bu halin uygulama bulacağı ifade eden yazarlar mevcuttur³⁸⁹.

İntihara yönlendirme suçu, seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmayan, sırf hareket suçu niteliğindeki intihara yönlendirme suçuna **teşebbüs** kural olarak mümkün değildir³⁹⁰.

İntihara yönlendirme suçuna iştirakin her şekli mümkündür, özellik arz etmez³⁹¹. Ayrıca TCK'nın 84'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında dolaylı faillik düzenlemesine yer verilmiştir.

İçtima açısından değerlendirme yapıldığında, failin tek fiille birden fazla kişiyi intihara yönlendirebileceği, dolayısıyla aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanabileceği görülecektir (m. 43/2). Bununla beraber maddenin 3'üncü fıkrasında yer alan başkalarını alenen intihara teşvik etme düzenlemesi yönünden aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Zira başkalarını alenen intihara teşvik etme, suçun özünde birden fazla kişinin intihara yönlendirilmesini içerir, dolayısıyla tek hareketle birden fazla insana karşı suç işlenmesi kapsamında değerlendirilemez. Bir suç işleme kararı kapsamında aynı kişi, farklı zamanlarda intihara yönlendirilirse zincirleme suç hükümleri uygulama bulacaktır (m. 43/1). Ancak 84'üncü maddenin 4'üncü fıkrasında düzenlenen suç dolayısıyla kasten öldürme hükümleri uygulanacağından, bu fıkra bakımından zincirleme suç

³⁸⁵ İçer, s. 324; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 181.

³⁸⁶ İçer, s. 330.

³⁸⁷ Koca-Üzülmez, s. 218; İçer, s. 323; Tokdemir, s. 52; Tulay, s. 825. İntiharın gerçekleşmesi, nitelikli hal olarak da değerlendirilmektedir, bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 220; Ersoy, s. 124; Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s.188; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 179.

³⁸⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 188; Koca-Üzülmez, s. 218; Tezcan-Erdem-Önok, s. 220; İçer, s. 322; Ersoy, s. 120.

³⁸⁹ Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 180.

³⁹⁰ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 189; Koca-Üzülmez, s. 219; Tezcan-Erdem-Önok, s. 222; İçer, s. 325; Ersoy, s. 127; Tulay, s. 830; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 182. TCK'nın m. 84/4 hükmünde yer alan dolaylı faillik hükmü ise teşebbüse elverişlidir. Mağdur intihar etmemişse kasten öldürmeye teşebbüs kapsamında değerlendirilir, ancak intihar girişimi yoksa m. 84/4 kapsamında değerlendirme yapılamaz, bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 222; Tulay, s. 831.

³⁹¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 189; İçer, s. 326; Ersoy, s. 129. İntihara azmettirme, teşvik etme ve intihar kararını kuvvetlendirme seçimlik hareketleri, manevi nitelikte ve bizzat gerçekleştirilebilen eylemler olduklarından müsterek faillik veya dolaylı faillik söz konusu olamaz, şerik olarak iştirak mümkündür, bkz. Koca-Üzülmez, s. 219-220; Tezcan-Erdem-Önok, s. 224; Tulay, s. 831. Başkasının intiharına yardım etme seçimlik hareketine iştirak ise hem müsterek faillik hem de şeriklik yoluyla olabilir, bkz. Koca-Üzülmez, s. 220.

hükümlerinin uygulanması söz konusu değildir³⁹². Belirtmeliyiz ki siber zorbalık, tekrarlayan eylemlerle gerçekleştirilir. Mağduru iknaya yönelik tekrarlayan davranışların bulunması halinde hukuken tek hareketin mevcut olduğu kabul edilmektedir³⁹³.

2. Kasten Yaralama

Siber zorbalık mağdurlarının özellikle ruhsal ve mental olarak yıprandıkları, psikolojik olarak zarar gördükleri belirtilmektedir. Nitekim depresyon ve anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıklar, siber zorbalığın en yaygın sonuçları arasında yer almaktadır³⁹⁴.

Vücut bütünlüğü hem anatomik sağlığı hem ruh ve akıl sağlığını kapsamaktadır. Dolayısıyla vücut dokunulmazlığı ile kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü ifade edilmektedir. Vücut dokunulmazlığına yönelik saldırılar da kişinin beden ve akıl sağlığı, psikolojisi, algılama yeteneği gibi vücut bütünlüğüne karşı gerçekleştirilen saldırılar olarak değerlendirilmektedir³⁹⁵. Bu yönüyle siber zorbalık faillerinin mağdurların mental ve ruhsal durumlarına yönelik gerçekleştirdikleri ve psikolojik hastalıklarla sonuçlanan davranışların vücut dokunulmazlığına yönelik saldırı olarak ele alınması mümkündür.

Kasten yaralama, vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan olup TCK'nın 86'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya **sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. Suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz.

(3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silahla,

³⁹² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 189; İçer, s. 327, 331; Ersoy, s. 131-132; Tulay, s. 832; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 183. Tezcan-Erdem-Önok, intihara yönlendirme suçunun farklı zamanlarda aynı kişiye yönelik olarak işlenemeyeceğini ifade etmektedir, bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 223.

³⁹³ Tezcan-Erdem-Önok, s. 223.

³⁹⁴ Kaygısız, s. 270; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Bostancı Bozbayındır, s. 434; Hinduja-Patchin, s. 2; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123.

³⁹⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 221; Koca-Üzülmüş, s. 249; Tezcan-Erdem-Önok, s. 246; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 201.

f) Canavarca hisle,

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, (f) bendi bakımından ise bir kat artırılır.” Maddenin ilk fıkrasında kasten yaralama suçunun temel şekline, 2’nci fıkrasında daha az cezayı gerektiren nitelikli hale ve mağdurun kadın olması halinde alt sınırın artırılmasına ilişkin hükme³⁹⁶, 3’üncü fıkrasında ise daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hallere yer verilmiştir.

Kasten yaralama suçu ile **korunan hukuki değer**, kişinin vücut bütünlüğüdür. Ayrıca ruh ve akıl sağlığı, algılama yeteneği, fiziksel ve psikolojik iyi olma hali ile beraber bu suç tipi ile devletin insanların güven toplumunda yaşamasını sağlama yükümlülüğü çerçevesinde toplumsal değerlerin de korunduğu ifade edilmektedir³⁹⁷.

Kişinin vücuduna acı verecek, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olacak hareketler ile kasten yaralama suçunun işlenmesi mümkündür. Bu yönüyle serbest hareketli suç özelliği arz eder.

Başkasının vücuduna acı verme değerlendirilirken objektif değerlendirme yapılmalı, mağdur acıyı hissetmemiş olsa da objektif olarak acı veren bir eyleme maruz kaldığı söylenebiliyorsa hareketin gerçekleştiği kabul edilmelidir. Kişinin sarsılması, itilmesi, yakasından tutulması gibi eylemler sırasında kişiye acı verildiyse suç oluşacaktır. Bu fiil, herhangi bir şekilde gerçekleştirilebilirken manevi olarak acı verme, “vücuda acı verme” kapsamında değildir, ancak bu durum sağlığa zarar verme olarak değerlendirilebilir³⁹⁸.

Yaralama suçuna vücut veren fiillerden biri *sağlığın bozulmasına neden olmaktır*. Sağlık, geniş yorumlanıp beden, ruh ve akıl sağlığını kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla failin eylemleri sonucunda mağdurun ruh sağlığının zarar görmesi, yaralama suçuna vücut verecektir. Devamlı şekilde rahatsız edilen, takip edilen veya hakarete uğrayan mağdurun ruh sağlığının bozulması bu madde uyarınca sağlığın bozulması olarak değerlendirilir. Ayrıca sağlığın bozulması sonucunda mağdurun bir hastalığa yakalanması, suçun oluşması için şart değildir³⁹⁹.

Siber zorbalığa uğrayan mağdurlarda görülen psikolojik rahatsızlıklar, TCK’nın 86’ncı maddesinde yer alan yaralama suçuyla bu yönüyle uyuşmaktadır. Kimi zaman hakarete kimi zaman takibe kimi zaman tehdide maruz kalan; dijital dünyanın sunduğu fırsatlarla zorbaca davranışların

³⁹⁶ 7406 sayılı Kanun’la eklenen bu cümle ile kadına karşı şiddetle etkin mücadele amacıyla kadın mağdurlar açısından alt sınır artırılmıştır.

³⁹⁷ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 221; Koca-Üzülmez, s. 249; Tezcan-Erdem-Önok, s. 246; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 201.

³⁹⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 223. Fiziksel bir temas olmaksızın kişinin ruh sağlığını olumsuz etkileyen, psikolojik dengesini bozan eylemler, mağdurda fiziki olarak görülebilir bir hal aldıysa vücuda acı vermek suretiyle kasten yaralama söz konusu olacaktır, bkz. Koca-Üzülmez, s. 252.

³⁹⁹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 225; Koca-Üzülmez, s. 254-255; Tezcan-Erdem-Önok, s. 250; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 205.

sınırsız bir şekilde çeşitlenebildiği bir ortamda, failin anonimliği sebebiyle belirsiz bir faile karşı kendini sürekli tehlike altında hisseden siber zorbalık mağdurlarının ruh sağlıklarının bozulması, kaçınılmaz olmaktadır⁴⁰⁰.

Fiziksel olarak mağdurun sağlığını bozacak, örneği virüs bulaştırılması gibi eylemler de bu kapsamdadır. Sağlığın bozulmasından bahsedebilmek için mağdurun vücuduna acı verilmesi şart değildir⁴⁰¹.

Algılama yeteneğinin bozulmasına neden olmak suretiyle de yaralama suçuna vücut verilebilir. Algılama yeteneğinden anlaşılması gereken, kişinin çevresini gözlemleyebilmesi ve olanları idrak edebilmesidir. İnsanın iradi davranma yetisini olumsuz etkilenmesi, algılama yeteneğinin bozulması olarak değerlendirilir⁴⁰².

İletişim teknolojileri kullanılarak kişilerin rahatsız edilmesi halinde siber zorbalık gündeme gelir. Sık sık telefonla aranarak rahatsız edilmesi, korkutulması sonucunda mağdurun sinir sisteminde bozulma meydana geldiyse bu kapsamda kasten yaralama suçu söz konusu olacaktır⁴⁰³.

Mağdurun manipülasyonu ile gerçekleştirilen ve mağdurun gerçeklik algısını yitirmesine neden olan siber zorbalık davranışları bu bağlamda değerlendirilebilir. İnternet ortamında fazlaca vakit geçiren ve zorbalığa maruz kalan kişilerin çevrelerini gözlemleme, olanların farkına varma yetileri azalmaktadır⁴⁰⁴. Örneğin çevrimiçi oyunlarda zorbalığa maruz kalan ve bir süre sonra kendini bu oyunlardaki talimatlara adayan mağdur, yaptıklarının sonuçlarını öngöremez hale gelir. Bu noktada verdiği kararların iradi olduğunu söylemek ise güçtür. Benzer şekilde, özellikle yeterli dijital okuryazarlığa sahip olmayan çocuklar manipüle edilerek algılama yetenekleri bozulur⁴⁰⁵.

Algılama yeteneğini bozmayan buna karşın kişinin akıl ve ruh sağlığında tahribata yol açan durumlar, sağlığın bozulması kapsamında ele alınır⁴⁰⁶.

Belirtmek gerekir ki kasten yaralama suçunun oluşabilmesi için yaralanma, failin fiilinden kaynaklanmalı; netice faile objektif olarak isnat edilebilmelidir. Kişilerin sayısız çevrimiçi içeriğe maruz kaldığı, internet ortamının sağladığı aleniyet ile çok fazla kişinin zorbalığa dahil olabildiği göz önünde bulundurulduğunda yaralama kapsamında değerlendirilebilecek siber zorbalık davranışlarının faili isnat

⁴⁰⁰ Özkaya, s. 35; Langos, s. 117; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123. Sadece sözlü beyanların yaralama suçunu oluşturmayacağına ilişkin bkz. Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 204.

⁴⁰¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 225; Koca-Üzülmez, s. 255; Tezcan-Erdem-Önok, s. 250; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 205.

⁴⁰² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 225; Koca-Üzülmez, s. 257; Tezcan-Erdem-Önok, s. 252; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 205.

⁴⁰³ “Telefon terörü” ve şartların sağlanması halinde TCK m. 105 veya m. 123 hükümlerine başvurulabileceği ile ilgili olarak bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 252.

⁴⁰⁴ Demir-Özcan, s. 2; Balcı-Çakır, s. 117.

⁴⁰⁵ Can, s. 126.

⁴⁰⁶ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 225; Tezcan-Erdem-Önok, s. 252;

edilebilmesi pratikte zor olacaktır. Buna karşın üçüncü kişilerin katılımının olmadığı ve failin, mağdurun sağlığının veya algılama yeteneğinin bozulmasına neden olacak zorbaca eylemlerinin tespit edilebildiği hallerde neticenin failin eseri olduğu söylenebilir.

Kasten yaralama suçunun *faili* herkes olabilir. 86'ncı maddenin 3'üncü fıkrasında düzenlenen nitelikli hal içinse özgü suçtan bahsedilir, failin belirli vasıflara sahip olması aranır. Suçun *mağduru*, vücuduna acı verilerek ya da sağlığı veya algılama yeteneği bozularak yaralanan kişi, yaşayan insandır. 86'ncı maddenin 3'üncü fıkrasında suçun üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe; beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi halinde daha ağır cezaya hükmedileceği düzenlenmiştir. Zorbalığın unsurlarından biri güç dengesizliğidir. Fıkarda belirtilen vasıflar da bu güç dengesizliğine neden olacak, failin mağdur üzerinde hakimiyet kurmasını kolaylaştıracak niteliklerdir.

TCK'nın 86'ncı maddesinde düzenlenen yaralama suçu, *kasten* işlenebilir. Olası kastla işlenmesi de mümkündür⁴⁰⁷.

Meşru savunma ve hakkın icrası, kasten yaralama suçu bakımından hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilir. Buna karşın kişinin vücudu üzerinde mutlak bir tasarruf hakkı olmadığı için ilgilinin rızası, insan onuruyla bağdaşmayan fiiller yönünden bir hukuka uygunluk sebebi olarak söz konusu olmaz⁴⁰⁸.

Spor hareketlerini gerçekleştirirken meydana gelen yaralamaların, izin verilen risk alanında kaldığı sürece hakkın icrası kapsamında hukuka uygunluk sebebi olduğu ifade edilmektedir⁴⁰⁹. Siber zorbalık kapsamında ele alınabilecek husus, e-spor müsabakalarında⁴¹⁰ veya çevrimiçi oyunlarda, rakibin direncini kırmak için sarf edilen sözlerin de bu kapsamda olup olmadığıdır. Bu sözler, makul olarak oyun kapsamında değerlendirilebiliyorsa hakkın icrası olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda kalan eylemlerin muhatabın sağlığını veya algılama yeteneğini bozacak ağırlıkta olması pratikte mümkün görünmemektedir.

⁴⁰⁷ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 231; Koca-Üzülmez, s. 258; Tezcan-Erdem-Önok, s. 283; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 232.

⁴⁰⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 244; Koca-Üzülmez, s. 263; Tezcan-Erdem-Önok, s. 285; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 231.

⁴⁰⁹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 243; Tezcan-Erdem-Önok, s. 287; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 231;

⁴¹⁰ E-sporun genel itibarıyla rekabete dayalı, elektronik araçlar kullanılarak oynanan bilgisayar oyunları olduğu ifade edilmektedir, bkz. Paslı, Ali-Gökçe, Görkem-Yollu, Yağmur-Karaca, Nimet, E-Spor: Hukuki Bakış, Ankara 2021, s. 32; Çakır, Kerim, E-Spor ve Doping, FSMVÜ Hukuk Fakültesi 1. Spor Hukuku Zirvesi "Sporda Doping" (Ed. Murat Balcı), 2022, s. 82. E-spor müsabakalarında gösterilen şiddet eylemleri ve bunların TCK m. 125 kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin bkz. https://kilinclaw.com.tr/espor-ve-siddet-iliskisinin-6222-sayili-kanun-kapsaminda-incelenmesi/#ESPOR_VE_SIDDET (E.T. 08.04.2024).

Başkasının vücuduna acı verilmesi, sağlığının veya algılama yeteneğinin bozulması ile kasten yaralama suçu tamamlanır. İcra hareketlerine başlanması ancak neticenin oluşmaması halinde suç *teşebbüs* aşamasında kalır. Suç, *iştirak* konusunda özellik arz etmez.

İçtima ile ilgili olarak TCK'nın 43'üncü maddenin 3'üncü fıkrası kasten yaralama suçu bakımından önem taşımaktadır. Buna göre kasten yaralama suçu söz konusu olduğunda zincirleme suç veya aynı neviden fikri içtima şartları oluşsa bile gerçek içtima hükümleri uygulanır⁴¹¹. Belirtmeliyiz ki siber zorbalığın tekrarlama unsuru kapsamında, sistematik olarak gerçekleştirilen eylemler⁴¹², bir suç işleme kararı kapsamında aynı suçun aynı kişiye karşı birden fazla kez işlenmesi tanımını karşılamakta olup zincirleme suç söz konusu olabilir. Ancak her ne kadar siber zorbalık eylemleri, kasten yaralama suçu teşkil edecek şekilde gerçekleşmiş olsa da kanuni düzenleme uyarınca kasten yaralama suçu bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı göz ardı edilmemelidir. İşlenen bir fiil ile birden fazla suç oluşması halinde ise farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulama bulacaktır⁴¹³. Siber zorbalık davranışlarını incelerken belirttiğimiz üzere, bu davranışları kategorize etmek zordur zira çoğunlukla birden çok davranış birlikte gerçekleştirilir. Dolayısıyla siber zorbalık söz konusu olduğunda bir fiille birden fazla farklı suçun oluşması muhtemeldir.

Zorbalık genellikle akran zorbalığı şeklinde ve okul çağındaki çocuklarda görülen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Siber zorbalık da benzer şekilde okul çağındaki çocuklarda sıklıkla görülmektedir. Dolayısıyla kusurluluğu etkileyen hallerden yaş küçüklüğünün çocukların gerçekleştirdiği ve yaralama suçunu oluşturan siber zorbalık eylemleri açısından gözetilmesi gerekmektedir. Bu halde, TCK'nın 31'inci maddesinde düzenlenen yaş küçüklüğüne ilişkin hükümler uygulama bulacaktır⁴¹⁴.

3. Eziyet

Siber zorbalıkta mağdurlar, sistematik olarak rahatsız edici, aşağılayıcı, karalayıcı eylemlere maruz kalır ve tüm bunlar ruh sağlığı üzerinde olumsuz etki doğurur⁴¹⁵. İnsanların ruhsal ve fiziksel olarak acı çekmesine, aşağılanmasına neden olan ve insan onuruna aykırı eylemlerin sistematik olarak gerçekleştirilmesi 5237 sayılı TCK'da yeni bir suç tipi olarak "Eziyet" başlığıyla düzenlenmiştir. Siber zorbalık eylemlerinin suçun haksızlık muhtevası uyarınca belirli bir ağırlığa ulaşması halinde eziyet suçu söz konusu olabilir⁴¹⁶.

⁴¹¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 249; Koca-Üzülmüş, s. 309; Tezcan-Erdem-Önok, s. 290; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 236;

⁴¹² Langos, s. 28; Kaygısız, s. 163; Maviş, s. 2461; Bostancı Bozbayındır, s. 427.

⁴¹³ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 250; Koca-Üzülmüş, s. 309; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 237.

⁴¹⁴ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 252; Koca-Üzülmüş, s. 303.

⁴¹⁵ Kaygısız, s. 270; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Bostancı Bozbayındır, s. 434; Hinduja-Patchin, s. 2; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Türkoğlu, s. 23.

⁴¹⁶ Nitekim Bostancı Bozbayındır, siber zorbalık davranışlarının mağdurun intihar etmesi gibi sonuçlar doğurmasının, AIHS m. 3 uyarınca işkence ve eziyet yasağının ihlali anlamına gelebileceğini ifade etmiştir, bkz. Bostancı Bozbayındır, s. 445.

TCK'nın 96'ncı maddesinde düzenlenen eziyet suçu, “(1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı iki yıl altı aydan az olamaz.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe veya boşandığı eşe karşı,

İşlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.” şeklindedir.

Eziyet suçu ile **korunan hukuki değer** kişilerin vücut dokunulmazlıkları, maddi ve manevi bütünlükleri, onur ve şerefleridir⁴¹⁷.

Herkes suçun **faili** veya **mağduru** olabilir. Bununla beraber 2'nci fıkroda mağdur yönünden nitelikli hâllere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki failin kamu görevlisi olması halinde eziyet değil, işkence (m. 94) suçu oluşur.

Objektif olarak kişinin bedensel veya psikolojik olarak acı çekmesine veya aşağılanması neden olan, saygınlığını ve manevi bütünlüğünü zedeleyen ve insan onuruyla bağdaşmayan eylemler eziyet olarak değerlendirilir. İnsan onuru; bireyin salt insan olması nedeniyle haiz olduğu değerlere, irade hürriyetine ve hayatını istediği gibi şekillendirme yeteneğine, kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olmasına işaret eder⁴¹⁸.

Eziyet suçunun oluşabilmesi için bu eylemlerin tekrarlanması, belli bir süreç içinde ve sistematik olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Eylemlerin sistematik olarak gerçekleştirilmesi, genel bir tutum çerçevesinde, benzer nitelikteki tekrarlayan davranışlar olarak anlaşılabilir. Esasında eziyet suçu ile kasten yaralama, cinsel taciz, tehdit ve hakaret gibi münhasıran suç teşkil eden eylemlerin sistematik olarak gerçekleştirilmesi hükme bağlanmıştır⁴¹⁹.

⁴¹⁷ Koca-Üzülmez, s. 352; Tezcan-Erdem-Önok, s. 322; Cin, M. Onursal-Günbey, Tuba, Mobbing Davranışlarının Eziyet Suçu Bakımından Değerlendirilmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1, 2021, s. 157.

⁴¹⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 342; Koca-Üzülmez, s. 342; Tezcan-Erdem-Önok, s. 306; Cin-Günbey, s. 159; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 288.

⁴¹⁹ Koca-Üzülmez, s. 352-353; Tezcan-Erdem-Önok, s. 323-324; Cin-Günbey, s. 157; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 289. “Sanığın mağdura karşı kasten yaralama eylemini sürekli ve sistematik bir şekilde işlediği, yine çok sayıda hakaret ve tehdit mesajları gönderdiği, bu eylemlerin de sistematik bir şekilde süreklilik gösterecek nitelikte işlendiği, bu hali ile kasten yaralama, tehdit ve hakaret suçlarının bir bütün halinde mağdurun yaşı nedeniyle çocuğa karşı eziyet suçunu oluşturduğu anlaşılmakla Mahkemenin kabulünde herhangi bir hukuka aykırılık görülmemiştir.” Yargıtay 8. C.D. E. 2023/916 K. 2023/2419 T. 24.04.2023.

Siber zorbalık, kişinin rahatsız edilmesine neden olan, ruh sağlığına zarar veren eylemlerin tekrarlayan bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde gündeme gelir⁴²⁰. Siber zorbalık çerçevesinde her ne kadar fiziksel olarak vücut bütünlüğüne bir saldırıdan bahsetmek mümkün olmasa da kişinin manevi bütünlüğüne yönelik saldırılar ve ruhsal açıdan acı çekmesine neden olan eylemlerin sistematik olarak gerçekleştirilmesi yönünden siber zorbalık ve eziyet suçu örtüşmektedir.

Zorbalık örneği teşkil eden, bir son sınıf öğrencisinin birinci sınıf öğrencisinin alay etmek maksadıyla okul servisine her bindiğinde tartaklaması ve hakaret etmesi olayı, eziyet olarak görülmektedir. Nitekim zorbalık ile pek çok yönden benzerlik arz eden *mobbing*⁴²¹ davranışları da eziyet suçu kapsamında değerlendirilmektedir⁴²². Bu tür davranışların dijital alana taşınması halinde siber zorbalıktan bahsetmek mümkündür.

Eziyet suçu *kasten* işlenir, failin belirli bir saikle hareket etmesi aranmaz.

İnsan onuruna aykırı bir şekilde, objektif olarak kişinin aşağılanmasına veya acı çekmesine neden olacak davranışların sistematik bir biçimde gerçekleştirilmesi halinde suç tamamlanır. Bu davranışların belli bir süreç içinde tekrarlanarak gerçekleştirilmesi halinde sistematiklik şartı sağlanarak suç tamamlandığından sistematiklik şartının sağlanmadığı ve davranışın tekil kaldığı hallerde artık söz konusu eylemin teşkil ettiği bağımsız suç gündeme gelir. Dolayısıyla eziyet suçu, *teşebbüse* elverişli değildir⁴²³.

Eziyet suçu, halihazırda tekrarlayan hareketler ile oluştuğundan bu hareketler tek bir fiil kabul edilecek dolayısıyla zincirleme suç hükümleri (m. 43/1) uygulama bulmayacaktır. Yaralama, hakaret, cinsel saldırı gibi klasik suç tiplerini oluşturan fiillerin eziyet suçunu teşkil etmesi halinde içtima hükümlerinin nasıl uygulanacağı önem arz etmektedir. Bu durumda eziyet suçu ile diğer suçlar arasında fikri içtima hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir⁴²⁴. *Tezcan-Erdem-Önok*'a göre birden fazla kez yaralama suçunun işlenmesi halinde m. 43/1 uyarınca verilecek ceza eziyet suçu dolayısıyla hükmedilecek cezadan az olduğundan bu gibi durumlarda fikri içtima hükümlerinin uygulanması halinde eziyet suçunun düzenlenme amacına aykırı hareket edilmiş olacaktır. Bu yönden yazarlar, failin davranışları dolayısıyla gündeme gelen klasik suç tipi, eziyet suçunun insan onuruyla bağdaşmama şartı bakımından haksızlık muhtevasını karşılıyorsa failin ayrıca eziyet suçu dolayısıyla cezalandırılmayacağını; buna karşın eylemler insan onuruna saldırı bakımından ayrıca cezalandırmayı

⁴²⁰ Langos, s. 31; Maviş, s. 2465; Bostancı Bozbayındır, s. 432.

⁴²¹ *Mobbing*'in işyerinde psikolojik taciz olarak tanımlanmasına ilişkin bkz. Cin-Günbey, s. 149.

⁴²² Tezcan-Erdem-Önok, s. 325; Cin-Günbey, s. 156.

⁴²³ Tezcan-Erdem-Önok, s. 329; Cin-Günbey, s. 163; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 291. Aksi yönde bkz. Koca-Üzülmez, s. 355.

⁴²⁴ Koca-Üzülmez, s. 355.

gerektiren bir nitelikteyse ilgili suç ve eziyet suçu arasında içtima ilişkisinin kurulacağını belirtmektedir⁴²⁵.

4. Cinsel Suçlar

A. Genel Olarak

İnternet ortamı ve gelişen bilgi işlem teknolojileri, cinsel suçların dijital alana taşınmasına imkân tanımaktadır⁴²⁶. İnternet ortamının sunduğu anonimlik, denetimsizlik, erişilebilirlik gibi fırsatlar, internetin ve bilgi işlem teknolojilerinin cinsel amaçlı kullanımını kolaylaştırmaktadır⁴²⁷.

Cinsel suçlar, siber zorbalık davranışları ile beraber gündeme gelebilmekte, siber zorbalık teşkil eden eylemler aynı zamanda cinsel suçları oluşturabilmektedir⁴²⁸.

Cinsel suçlar kapsamında siber zorbalık davranışları, TCK'nın "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" bölümünde, 105'inci maddesinde düzenlenen cinsel taciz suçu kapsamında söz konusu olabilir. Belirtmeliyiz ki dijital dünyada çocuklara yönelik gerçekleştirilen cinsel eylemlerin de cezalandırılması önem arz etmektedir⁴²⁹. Bu kapsamda çocukların sanal cinsel istismarı da cinsel taciz ile birlikte değerlendirilecektir. Bununla beraber TCK'nın "Genel Ahlak Karşı Suçlar" bölümünde, 226'ncı maddede düzenlenen müstehcenlik suçu da internet ortamında işlenen cinsel suçlar ile ilişkili olması sebebiyle bu başlık altında ele alınacaktır.

B. Cinsel Taciz ve Çocukların Sanal Cinsel İstismarı

Cinsel davranışlar yoluyla gerçekleştirilen siber zorbalık eylemleri, cinsel taciz suçunu oluşturabilmektedir. TCK'nın 105'inci maddesinde cinsel taciz suçu "(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

⁴²⁵ Tezcan-Erdem-Önok, s. 331-332.

⁴²⁶ Balcı-Çakır, s. 55; Aksoy Retornaz, s. 83; Dülger, Murat Volkan, İnternet Aracılığıyla İşlenen Cinsel Suçlar, 2021, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792316>, s. 5; Çetin, Ece, Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Cinsel Taciz Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2024, s. 93.

⁴²⁷ Balcı-Çakır, s. 56, Dülger, Cinsel Suçlar, s. 7.

⁴²⁸ Maviş, s. 2483; Kumkumoglu-Jameison, s. 36; Kaygısız, s. 165; Yetim, s. 365.

⁴²⁹ İnternet ortamında çocukların maruz kaldığı tehlikenin ciddiyetine binaen 1 Şubat 2024'te ABD Senatosu, sosyal medyada gerçekleşen çocukların cinsel istismarı ile ilgili olarak sosyal medya platformu yöneticilerinin gerekli önlemlerin alınması konusunda sorguladı, bkz. <https://www.voanews.com/a/meta-tiktok-and-other-social-media-ceos-testify-in-heated-senate-hearing-on-child-exploitation/7466161.html> (E.T. 30.04.2024).

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle,

işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.” şeklinde düzenlenmiştir. Vücuda temas edilmesi, mağdura dokunulması ve sarkıntılık şeklindeki eylemler cinsel taciz değil cinsel saldırı (m. 102) veya cinsel istismar (m. 103) suçları içinde mütalaa edilmektedir. Vücut dokunulmazlığını ihlal etmeyen, mağduru hedef alarak gerçekleştirilen cinsel saik taşıyan davranışlar, cinsel taciz kapsamında ele alınmaktadır⁴³⁰.

Siber zorbalık kapsamında muhatabı rahatsız eden, ruhsal dengesini bozan psikolojik taciz davranışlarından bahsedebiliyor olsak da belirtmek gerekir ki psikolojik taciz fiilleri TCK kapsamında değerlendirilmemektedir⁴³¹.

Cinsel taciz suçu ile **korunan hukuki değer** kişilerin cinsel dokunulmazlığı ve bütünlüğü, cinsel özgürlüğüdür. Her ne kadar cinsel taciz suçunda mağdurun vücuduna temas edilmiyor olsa da cinsel taciz eylemleri sonucunda mağdurun ruh sağlığı bozulabileceği için bu suç tipiyle aynı zamanda vücut dokunulmazlığı da korunmaktadır⁴³².

Cinsel taciz suçunun **fiil** unsurunu mağdurun hedef alındığı, cinsel amaç taşıyan rahatsız edici davranışlar oluşturmaktadır. Bu davranışlar cinsel ilişki teklif edilmesi, cinsel içerikli sözler söylenmesi, yazılması veya cinsel içerikli görsellerin gösterilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir. Fail, mağdura internet üzerinden veya telefonla ulaşmak suretiyle de cinsel taciz suçunu işleyebilir. Failin cinsel saik taşıyarak rahatsız edici cinsiyetçi yorumlarda bulunması, cinsel içerikli görselleri mağdura göndermesi, istenmeyen ilgi olarak cinsel hayatı alakalı sorular sorması cinsel taciz suçunu oluşturan eylemlerdendir⁴³³.

⁴³⁰ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 411; Koca-Üzülmez, s. 432; Tezcan-Erdem-Önok, s. 485; Dülger, Cinsel Suçlar, s. 10; Baş, Eylem, Türk Ceza Hukukunda Cinsel Taciz Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1159; Taneri, Gökhan, Cinsel Suçlar, 4. Baskı, İstanbul 2021, s. 373; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 379.

⁴³¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 409. İşyerinde psikolojik taciz ve *mobbing* ile ilgili olarak İş Kanunu m. 24/2 ve m. 25/2 uyarınca “ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller” dolayısıyla haklı nedenle fesihten bahsedilebilecekse de psikolojik taciz ile ilgili başkaca bir yaptırım söz konusu değildir, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 409.

⁴³² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 411; Koca-Üzülmez, s. 432; Tezcan-Erdem-Önok, s. 486; Baş, 1149; Taneri, s. 373; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 380;

⁴³³ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 411-412; Tezcan-Erdem-Önok, s. 488; Maviş, s. 2483; Dülger, Cinsel Suçlar, s. 10-13; Baş, s. 1163; Taneri, s. 375; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 382; Khudhair, s. 2646.

Mağdurun, iletişim teknolojileri kullanılarak cinsel içerikli mesajlar gönderilmek suretiyle tekrarlayan şekilde rahatsız edilmesi, sosyal medya gönderilerine cinsel içerikli yorumlar yazılması halinde cinsel içerikle gerçekleştirilen siber zorbalıktan bahsedilir. Siber zorbalığın cinsel içerikle ve cinsel saikle gerçekleştirildiği hallerde cinsel taciz suçu gündeme gelecektir⁴³⁴. Örneğin, cinsel içeriklerin üretilmesi ve/veya yayılması, cinsel içerikli mesajlaşmaları kapsamına alan ve bir siber zorbalık davranış biçimi olarak karşımıza çıkan *sexting* söz konusu olduğunda TCK'nın 105'inci maddenin 2'nci fıkrası uyarınca cinsel taciz suçu kapsamında değerlendirme yapılabilecektir⁴³⁵. Ayrıca belirtmek gerekir ki ikinci fıkranın (d) bendi uyarınca "posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle" gerçekleştirildiği bu hallerde ceza ağırlaştırılacaktır. Ancak mağduru rahatsız etmekle beraber cinsel saik taşımayan siber zorbalık davranışları, bu kapsamda cinsel taciz suçuna vücut vermez⁴³⁶.

Siber zorbalık bakımından ele alınabilecek durumlardan biri cinsel taciz suçunun teşhir suretiyle işlenmesi halidir. Maddenin 2'nci fıkrasının (e) bendinde suçun teşhir suretiyle işlenmesi suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Cinsel taciz suçunun teşhir suretiyle gerçekleştirilebilmesi için (TCK'nın 225'inci maddesinde düzenlenen hayasızca hareketler suçundan farklı olarak) teşhirin belirli bir kişiye yönelik olması gerekir, ayrıca aleniyetin varlığı aranmaz⁴³⁷. Cinsel içerikli, cinsel uzuv gösteren ve toplumun genel edep ve ahlak anlayışına aykırılık taşıyan görüntünün mağdura iletilmesi halinde teşhircilikten bahsedilir⁴³⁸. Mağdura sosyal medyadan ulaşan, cinsel organın fotoğraflarını göndererek mağduru istenmeyen cinsel içeriklere maruz bırakan failin eylemi, teşhir suretiyle cinsel taciz suçunu oluşturur. Bilişim teknolojileri kullanılarak mağdurun internet üzerinden belirli sayfalara yönlendirilmesi, bazı sayfalardan ayrılmasına izin verilmemesi ve böylece istenmeyen

⁴³⁴ Polat, s. 208; Kumkumoğlu-Jameison, s. 36; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279; Taşkın, s. 97-98; Çetin, Cinsel Taciz, s. 98; Yetim, s. 365. "İlk derece mahkemesince yapılan yargılama sonucunda; 09.10.2014 tarihli katılana ait 0535 ... **** nolu hatta ilişkin telefonun mesajlar bölümü incelenerek tutulan tutanakta; 27.09.2014 tarihinde 0553 ... **** nolu telefondan bir demet kırmızı gül resmi mesajı geldiği, arkasından "Kalbin ateş olsa, yanmaya hatırım, sözlerin buz olsa, donmaya hazırım, gözlerin deniz olsa boğulmaya hazırım, son sözün, ölüm olsa senin için ölmeye hazırım, nazlı bebeğim," arkasından "Kar taneleri çok özeldir, biri diğerine asla benzemez, aynı yer yüzüne bir daha inmez, sende çok özelsin, tıpkı kar taneleri gibi" arkasından "Çok çok güzelsin, tıpkı ay parçası gibisin" şeklinde mesajların yazılı olduğu, görülmüştür. (...) Saniğin katılana yönelik cinsel taciz içeren mesajları göndererek müsnet suçu haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlediğinin tüm dosya içeriğinden anlaşılması karşısında 5237 sayılı Kanun'un 105 inci maddesinin birinci fıkrası ile belirlenen temel cezanın, koşulları olduğu halde aynı Kanun'un 105 inci maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi ile artırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması neticesinde eksik ceza tayini, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni olarak sayılmamıştır." Yargıtay 9. C.D. E. 2021/15968 K. 2023/1541 T. 21.03.2023.

⁴³⁵ Maviş, s. 2484.

⁴³⁶ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 411; Koca-Üzülmüş, s. 433; Tezcan-Erdem-Önok, s. 489; Maviş, s. 2484; Taneri, s. 376; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 383.

⁴³⁷ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 414; Koca-Üzülmüş, s. 436; Tezcan-Erdem-Önok, s. 494; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 386; Baş, s. 1196; Şen, Ersan-Gözükkan Alperen, Hayasızca Hareketler Suçu Bakımından Teşhircilik Fiili, <https://sen.av.tr/tr/makale/hayasizca-hareketler-sucu-kapsaminda-teshircilik-fiili> (E.T. 12.04.2024).

⁴³⁸ Şen-Gözükkan, Hayasızca Hareketler Suçu Bakımından Teşhircilik Fiili; Baş, s. 1196; Tezcan-Erdem-Önok, s. 494. Teşhirin genellikle failin kendisini teşhir etmesi olarak değerlendirilmesi gerektiği, resim veya video gösterilmesi halinde müstehcenlik suçunun söz konusu olacağına ilişkin bkz. Taneri, s. 398.

cinsel içeriklere maruz bırakılması gibi yöntemlerle mağdurun dijital ortamda cinsel birlikteliğe zorlanması halinde de cinsel taciz suçu vücut bulur⁴³⁹.

Siber zorbalığa uğrayan mağdurların kendilerini sosyal hayattan izole ettikleri, okul veya iş değiştirdikleri görülmektedir⁴⁴⁰. TCK'nın 105'inci maddesinin 2'nci fıkrasında mağdurun cinsel taciz sonucunda "iş bırakması, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalması" neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal olarak düzenlenmiştir. Bu halin uygulanması bakımından belirleyici husus, failin eylemlerinin bir süre devam etmesi ve mağdurun bu duruma dayanamayarak "iş bırakması, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmasıdır"⁴⁴¹. Bu düzenleme uyarınca verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Çocukların cinsel istismarı, TCK'nın 103'üncü maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre çocuklara yönelik gerçekleştirilen her tür cinsel davranış, çocukların cinsel istismarı suçunu oluşturur. Ancak bu hüküm uyarınca sorumluluğun doğması için cinsel davranışın bedensel temas içermesi gerekmektedir⁴⁴². Buna karşın cinsel taciz niteliğindeki bedensel temas içermeyen davranışların çocuklara karşı işlenmesi halinde cinsel istismar suçunun oluşacağı görüşünde olan yazarlar da bulunmaktadır⁴⁴³.

Çocuklara yönelik bedensel temas içermeyen cinsel davranışlar ile dijital ortamda da karşılaşılmaktadır. *Can*, çocuğun sanal cinsel istismarında çocuğun iyiniyetinin suistimal edildiğini,

⁴³⁹ Dülger, Cinsel Suçlar, s. 13; Kumkumoğlu-Jameison, s. 37. "Müştekinin facebook adresinden... ***** ismi ile sanığın arkadaşlık teklifinde bulunduğu, fakat müştekinin şahsı tanımayan olması nedeni ile bu isteğini kabul etmemesine rağmen sanığın internet ortamında müştekinin face book sayfasına cinsel organının fotoğrafını ve akabinde tanışalım, seni iyi sinkaf ederim şeklinde mesaj gönderdiği, bu durumu internet çıktı kayıtları ile sabit olup sanığın söz konusu cinsel içerikli fotoğraf ve yazıyı kendisinin göndermediğini beyan etmesine karşı, müştekinin olaydan sonra kendisini arayarak yaptığı konuşmadan isminin... ***** olup olmadığını sorması üzerine benim diyerek cevap vermesi, bu tür mesajı neden gönderdiniz diye sorması üzerine de gönderdim ne olmuş diye cevap vermesi ve sanığın da savunmasında müşteki ile bu yönde bir telefon konuşması yaptığını kabul edip tehvilli ikrarda nazara alındığında söz konusu cinsel içerikli fotoğraf ve yazının sanık tarafından gönderildiğinin kabulü gerektiği, bu şekilde sanığın toplumsal değerlere aykırılık teşkil edecek şekilde hayasızca cinsel taciz şeklinde sabit olan eyleminden dolayı 5237 Sayılı TCK'nun 105/1 maddesi gereğince alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle (...)" Yargıtay 9. C.D. E. 2022/14905 K. 2023/2692 T. 03.05.2023.

⁴⁴⁰ Polat, s. 212; Kaygısız, s. 170; Langos, s. 107, 108, 118, 120.

⁴⁴¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 415; Koca-Üzülmez, s. 436; Tezcan-Erdem-Önok, s. 495; Baş, s. 1196; Memiş Kartal, Pınar, Türk Ceza Hukuku'nda Çocukların Cinsel İstismarı, İstanbul 2014, s. 139; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 386.

⁴⁴² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 393; Koca-Üzülmez, s. 410; Tezcan-Erdem-Önok, s. 457-458; Taneri, s. 227; Ergüne, Elif, Çocukların Cinsel İstismarı Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 29, S. 1, 2023, s. 61. 6545 sayılı Kanun değişikliğinden önce cinsel taciz niteliğindeki davranışların çocuklara yönelik gerçekleştirilmesi halinde cinsel istismar suçunun söz konusu olabileceği ancak değişiklik sonrasında, 105'inci maddede açıkça cinsel tacizin çocuklara karşı da işlenebileceği düzenlendiğinden artık bu tür eylemlerin cinsel taciz kapsamında değerlendirileceği belirtilmektedir, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 393; Ergüne, s. 62. Ayrıca bkz. Baş, 1155; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 381. "Sanığın, mağdureye hiçbir bedensel temasta bulunmaksızın, elinde mağdureye ait resimler bulunduğunu, bu resimleri montajlayarak kötü sitelere ve ailesine göndereceğinden bahisle mağdureyi tehdit ederek internetten görüntülü görüşme yaptığı mağdurenin elbiselerini çıkartmasını, cinsel içerikli hareketler yapmasını temin etmekten ibaret eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 105. maddesinde düzenlenen cinsel taciz suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılığa düşülerek, çocuğun basit cinsel istismar suçundan mahkûmiyetine karar verilmesi (...)" Yargıtay 14. C.D. E. 2014/3380 K. 2016/2793 T. 22.03.2016.

⁴⁴³ Can, 130; Baş, s. 1169; Tezcan-Erdem-Önok, s. 457, ayrıca eleştiri için bkz. s. 491; Görüşler için bkz. Koca-Üzülmez, s. 408-409. Özgeç'e göre m. 103/1-a kapsamındaki çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar bedensel temas olmasa da çocukların cinsel istismarı olarak değerlendirilmelidir, bkz. Özgeç, İzzet, Cinsel Suçlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 1, 2020, s. 263. Benzer yönde bkz. Memiş Kartal, s. 139, 162.

iradesinin fesada uğratılarak cinsel amaçlarla kullanıldığını; bu sebeple bedensel temas bulunmasa dahi bu eylemlerin 103'üncü madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre bedensel temas olmasa dahi çocuğun sanal cinsel istismarında gerçekleştirilen eylemlerin haksızlık muhtevası ağır olduğundan cinsel taciz suçunun yaptırımı bu eylemleri karşılayamayacaktır⁴⁴⁴. Ayrıca Can, çocuğun sanal cinsel istismarında genellikle çocuk iletişime rıza gösterdiği ve uşaklaştırılarak cinsel davranışlara karşı duyarsızlaştırıp istismara hazırlandığını; oysa m. 105/2-d uyarınca cinsel tacizden bahsedilebilmesi için mağdurun cinsel taciz içerikli iletiye karşı koyamayacak durumda olması ve rıza göstermemesi gerekliliği sebebiyle çocuğun sanal cinsel istismarında m. 105/2-d'nin uygulama bulmayacağını belirtmektedir⁴⁴⁵.

Siber zorbalık açısından çocukların sanal cinsel istismarı öncelikle *grooming* (uşaklaştırma) olarak kendini göstermektedir⁴⁴⁶. *Grooming* sürecinde mağdur çocuk, sistematik bir şekilde manipüle edilerek fail ile arasında duygusal bir bağ olduğuna inandırılır, faile karşı güven duyması sağlanır ve böylece istismar edilmek üzere hazırlanır⁴⁴⁷. İnternet ortamının denetimsizliği, dijital okuryazarlığı yeterli olmayan çocukların internet üzerinden manipülasyona açık olmaları, cinsel entelektüel birikime sahip olmamaları nedeniyle çocukların kendilerine karşı gerçekleştirilen veya kendilerinden gerçekleştirmeleri istenen cinsel davranışların anlamını kavrayamayacak durumda olmaları; çocukların sanal ortamda istismara uğramalarını kolaylaştırmaktadır⁴⁴⁸.

⁴⁴⁴ Can, s. 130. Çocuklara yönelik bedensel temas olmaksızın gerçekleştirilen cinsel davranışların cinsel taciz suçuna kıyasla daha ağır bir menfaat ihlal ettiğine ilişkin bkz. Memiş Kartal, s. 166. Benzer yönde bkz. Çetin, Cinsel Taciz, s. 134.

⁴⁴⁵ Can, s. 130; Baş, s. 1195; Tezcan-Erdem-Önok, s. 494; Çetin, Cinsel Taciz, s. 135.

⁴⁴⁶ Çocuğun sanal cinsel istismarı ve siber zorbalığın karıştırılan kavramlar olduğu ifade edilmektedir, bkz. Can, s. 118. Siber zorbalık teşkil eden eylemlerin sıklıkla birlikte bulunduğu ve onları kategorize etmenin pratikte zor olduğunu ifade etmiştik. Bu sebeple çocukların sanal cinsel istismarını da siber zorbalık ile birlikte ele almaktayız.

⁴⁴⁷ Can, s. 118; Kumkumoğlu-Jameison, s. 34; Çetin, Cinsel Taciz, s. 127. *Deepfake* teknolojisi ile ürettiği görselleri kullanarak failin dijital ortamda kendisini bir çocuk olarak gösterip mağdur çocuğun güvenini daha kolay kazanabileceğine ilişkin bkz. Yavuz, Deepfake, s. 206. “Sanık ...'ın,... adlı facebook hesabını kullanarak, 18 yaşından küçük olan mağdur... ile iletişim kurup, “Bende senin bir şeyin var.”, “Dediklerimi yaparsan söylerim, yoksa annene ve babana söylerim.” şeklindeki mesajlarla mağduru MSN aracılığıyla kameralı sohbet yapmaya ikna ederek, karşı tarafa kendisini farklı cinsiyette gösterebilme ve karşıdaki kişinin hareketlerini video olarak kaydedebilme olanağı sağlayan bir program sayesinde kadınımış gibi tavır takınıp, onun güvenini kazandıktan sonra, üzerindeki kıyafetleri aşama aşama çıkartmasını sağladığı mağdurun çıplak görüntülerini, bilgisayarına gizlice kaydettiği ve facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde yayımladığı olayda, cinsel arzu ve isteklerini tatmin etme amacını taşıyan sanığın, 10 yaşındaki mağduru kandırarak, mağdurun, sanal ortamda soyunmasını sağlayıp, yüzünü ve cinsel organlarını da gösteren fiziksel mahremiyetine ilişkin çıplak görüntülerini rızasına aykırı şekilde üretme ve bilgisayarına depolaması eyleminin TCK'nın 105. maddesindeki cinsel taciz, aynı Kanun'un 134/1. maddesindeki görüntünün veya seslerin kaydedilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal ile 226/3-1. ve 226/3-2. maddesindeki müstehcenlik suçlarını oluşturduğu; ayrıca, toplumun sahip olduğu ortak ar ve haya duygularını, yerleşik edep kurallarını incitici ve genel ahlâka aykırı nitelikteki mağdura ait müstehcen görüntüleri, facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde yayımlayan sanığın TCK'nın 134/2. maddesindeki görüntünün veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal ve aynı Kanun'un 226/5. maddesindeki müstehcenlik suçlarını da işlediği, mağdura yönelik bir fiili ile birden fazla farklı suçun oluşmasına neden olan sanığın, TCK'nın 44. maddesi gereğince, daha ağır cezayı gerektiren TCK'nın 226/5. maddesindeki müstehcenlik suçundan cezalandırılması, diğer suçlardan ise hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, yasal ve yeterli olmayan gerekçelere dayalı olarak, sanık hakkında cinsel taciz ve özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarından ayrı ayrı mahkumiyet hükümleri kurulması (...)” bozmayı gerektirmiştir. Yargıtay 12. C.D. E. 2014/19480 K. 2015/5315 T. 30.03.2015.

⁴⁴⁸ Can, s. 121-125; Kumkumoğlu-Jameison, s. 34; Çetin, Cinsel Taciz, s. 126.

Grooming'de fail çocuğa mesajlaşma uygulamaları veya sosyal medya platformları üzerinden ulaşarak çocukla bağlantı kurar. Düzenli olarak çocukla iletişim kuran fail aralarında özel bir ilişki olduğu yönünde çocuğu manipüle eder. Zamanla çocuk cinselliğe duyarsızlaştırılır, cinsel davranışların normalleşmesi söz konusu olur⁴⁴⁹. Fail, istismarı gerçek hayatta görüşme aşamasına taşıyabilir. Bununla beraber cinsel istismar davranışlarının dijital dünyada kalması da mümkündür⁴⁵⁰.

Her ne kadar çocukların sanal cinsel istismarını, kanunilik ilkesi açısından 103'üncü madde kapsamında değerlendirmek mümkün görünmese de internet ortamının ve iletişim teknolojilerinin çocukların manipüle edilerek cinsel yönden istismar edilmelerini kolaylaştıracağı, bu eylemlerin çocuklar üzerindeki etkileri ve haksızlık muhtevası değerlendirildiğinde biz de cinsel taciz suçu sebebiyle sorumluluğun yeterli olmadığını düşünmekteyiz. Çocukların bedensel temas olmadan sanal ortamda cinsel davranışa maruz kalması halinde 103'üncü madde kapsamında çocukların cinsel istismarı suçunun oluşacağı yönünde bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır⁴⁵¹.

Cinsel taciz suçu *fail* ve *mağdur* bakımından özellik arz etmez. Herkes bu suçun faili veya mağduru olabilir. Cinsel taciz suçunun çocuğa karşı işlenmesi de mümkündür⁴⁵².

Cinsel taciz suçu *kasten* işlenebilir. Suçun oluşması için failin kastın yanında ayrıca cinsel amaçlı olarak hareket etmesi gerekmektedir⁴⁵³.

Cinsel taciz suçu, sırf hareket suçu niteliğindedir. İcra hareketlerinin kısımlara bölünebildiği hallerde *teşebbüs* mümkündür. Bu suç tipi *iştirak* hükümleri bakımından özellik arz etmez⁴⁵⁴.

İçtima bakımından genel hükümler uygulanır. Bir suç işleme kararı kapsamında farklı zamanlarda aynı kişiye karşı cinsel tacizde bulunulması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır (m. 43/1). Bununla beraber fiilin niteliğine göre ısrarlı takip suçunun oluşup oluşmadığı değerlendirilebilir. Tekrarlanan hareketlerin, siber zorbalığın kurucu unsurunu teşkil ettiği göz önünde bulundurulduğunda siber zorbalık davranışı olarak ele alınacak cinsel taciz eylemleri bakımından zincirleme suç hükümleri uygulama bulacaktır, ancak bu tekrarlanan hareketlerin kısa zaman

⁴⁴⁹ Can, s. 125-128; Kumkumoğlu-Jameison, s. 35; Çetin, Cinsel Taciz, s. 127.

⁴⁵⁰ Mukayeseli hukukta genellikle gerçek görüşme aşamasına ulaşan sanal cinsel istismarın cezalandırıldığı, görüşme söz konusu değilse cezalandırılmanın söz konusu olmadığı, buna karşın bizzat görüşme olmasa da sanal cinsel istismar eylemlerinin cezalandırılması gerektiği ile ilgili bkz. Can, s. 129.

⁴⁵¹ Siber uşaklaştırma (*grooming*) davranışlarının ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmesine ilişkin bkz. Kumkumoğlu-Jameison, s. 35. Ayrıca bkz. Çetin, Cinsel Taciz, s. 134.

⁴⁵² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 413; Koca-Üzülmez, s. 432-433; Tezcan-Erdem-Önok, s.486; Baş, s. 1151-1152; Taneri, s. 373-374; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 380. Cinsel taciz suçunun mağdurunun çocuk olamayacağı ile ilgili bkz. Memiş Kartal, s. 138.

⁴⁵³ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 414; Koca-Üzülmez, s. 435; Tezcan-Erdem-Önok, s. 495; Baş, s. 1173; Memiş Kartal, s. 139; Taneri, s. 380; Cinsel bakımdan kişileri rahatsız edecek hareketlerin bilerek ve istenerek yapılmasının suçun oluşması bakımından yeterli olduğu, özel kast aranmayacağına ilişkin bkz. Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 386.

⁴⁵⁴ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 416; Koca-Üzülmez, s. 436; Tezcan-Erdem-Önok, s. 498, 501; Baş, s. 1177, 1179; Taneri, s. 401-402; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 387.

aralıklarıyla gerçekleşmesi halinde eylem bir bütün olarak değerlendirilir⁴⁵⁵. Farklı davranış biçimlerini mağdura yönelterek ısrarlı şekilde gerçekleştirilen hareketler ile siber zorbalıkta bulunulabileceğinden sorumluluk gerçek içtima uyarınca belirlenecektir.

Farklı kişilere karşı tek fiille cinsel taciz suçunun işlenmesi halinde aynı neviden fikri içtima söz konusu olacaktır (m. 43/2). Cinsel taciz eylemlerinin aynı zamanda başka bir suça vücut vermesi halinde farklı neviden içtima hükümleri uygulama bulacaktır (m. 44). Belirtmek gerekir ki işkence suçunun cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi, 94'üncü maddenin 3'üncü fıkrasında nitelikli hal olarak düzenlendiğinden bu durumda ayrıca cinsel taciz suçu nedeniyle sorumluluk doğmaz⁴⁵⁶.

C. Müstehcenlik

a. Genel olarak

Müstehcenlik suçu, TCK'nın "Genel Ahlaka Karşı Suçlar" bölümünde, 226'ncı maddede

"(1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,

d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,

e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,

f) Bu ürünlerin reklamını yapan,

Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

⁴⁵⁵ Langos, s. 28; Kaygısız, s. 163; Maviş, s. 2461; Bostancı Bozbayındır, s. 427; Taneri, s. 407.

⁴⁵⁶ Artuk-Gökcen-Alşahin-Çakır, s. 416; Koca-Üzülmüş, s. 437; Tezcan-Erdem-Önok, s. 499; Baş, s. 1183-1185; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 388.

(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışı arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Müstehcen kavramı madde metninde tanımlanmamakla beraber genel itibariyle “toplumun ar ve haya duygularını incitici, genel ahlak kurallarına aykırı, çocukların psikolojisini etkileyebilen, cinsel arzuları tahrik ve istismar eden şey” olarak ifade edilmektedir⁴⁵⁷. Bir ürünü müstehcen olarak niteleyebilmek için o ürünün cinsel dürtüleri tahrik etme amacı taşıması, kişiyi insan olmaktan çıkarması ve objeleştirmesi ve cinsel hareketlerin rahatsız edici, kaba, kışkırtıcı şekilde gösterilmesi gerekir⁴⁵⁸.

Deepfake ile oluşturulan müstehcen içerikler de m. 226 kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁵⁹. Nisan 2024’te Birleşik Krallık’ta da deepfake ile oluşturulan müstehcen içeriklerin cezalandırılacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır⁴⁶⁰.

Müstehcenlik suçu ile **korunan hukuki değer** genel ahlak ve çocuğun fiziksel ve psikolojik bütünlüğüdür. Bu düzenleme ile yetişkinlerin istenmeyen müstehcen içeriklerle karşılaşması da engellenmek istenmiştir⁴⁶¹.

Herkes bu suçun **faili** olabilir. Suçun **mağduru** ise toplumu oluşturan herkestir. Bununla beraber m. 226/1 (a) ve (b) bendi ve m. 226/3 hükümleri bakımından suçun mağduru çocuklardır.

TCK’nın 226’ncı maddesinde müstehcenlik başlığı altında birden fazla suça yer verilmiştir. Dijital ortamda üretilmesi veya kullanılması dolayısıyla siber zorbalıkla ilişkisi bakımından maddede

⁴⁵⁷ Atilla Öztürk, Güliden, Türk Ceza Kanunu’nda Müstehcenlik Suçu, Ankara 2021, s. 34; Taneri, s. 499; Memiş Kartal, s. 30; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 355. Müstehcenliğin kanuni olarak sınırlarının belirsiz olduğu ve TCK anlamında müstehcenliğin pornografi olarak anlaşılması gerektiğine ilişkin bkz. Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 844.

⁴⁵⁸ Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 846; Taneri, s. 499.

⁴⁵⁹ Yavuz, Deepfake, s. 280.

⁴⁶⁰ Ministry of Justice, Press Release (Published 16 April 2024) <https://www.gov.uk/government/news/government-cracks-down-on-deepfakes-creation> (E.T. 28.04.2024).

⁴⁶¹ Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 841; Taneri, s. 512; Memiş Kartal, s. 32.

yer alan çocuk pornografisi ve pornografik ürünlere çocuğun erişimi (m. 226/1, 3, 5) ve müstehcen ya da pornografik ürünlerin basın yayın yoluyla yayılması (m. 226/2, 5) hükümlerini inceleyeceğiz.

b. Çocuk Pornografisi ve Çocuğun Pornografik Ürünlere Erişimi (m. 226/1, 3, 5)

Dijitalleşme ve internet çağı, özellikle çocuklar için denetimsiz ve endişe verici bir alanı da beraberinde getirmiştir. Bilişim teknolojilerindeki gelişme, çocuk pornografisinin de yaygınlaşmasına neden olmuş, bu tür içerikleri kolaylıkla erişilebilir kılmıştır⁴⁶². Bu konudaki endişeler uluslararası mevzuatlarda kendine yer bulmuştur⁴⁶³. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nin⁴⁶⁴ “Çocuk Pornografisiyle İlişkili Suçlar” başlıklı 9’uncu maddesi ile taraf devletlere çocuk pornografisi konusunda yükümlülükler getirilmiştir. Buna göre “1. Taraflardan her biri, aşağıdaki tutumların, kasten ve haksız yere yapılması durumunda, iç hukuku uyarınca, bunun suç olarak kabul edilmesi için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır:

- a. Başka bir bilgisayar sistemi ile dağıtılması amaçlı, çocuk pornografisi üretimi.
- b. Bir bilgisayar sistemi vasıtasıyla çocuk pornografisinin elde edilmesinin sağlanması.
- c. Bir bilgisayar sistemi ile çocuk pornosunun dağıtımı, iletilmesi veya aktarılması.
- d. Kendi veya başka bir kişi için, bir bilgisayar sistemi ile çocuk pornosunun temin edilmesi
- e. Bir bilgisayar veri depolama ortamında veya bir bilgisayar sisteminde çocuk pornografisinin mülkiyeti.

2. Yukardaki 1. Paragrafın amacına yönelik olarak, “çocuk pornografisi” terimi,

- a. Cinsel davranışta bulunan reşit olmayan bir kişi
- b. Cinsel davranışta bulunan reşit olmayan bir kişi gibi gözüken kişi
- c. Cinsel davranışta bulunan reşit olmayan bir kişiyi tasvir eden gerçekçi resimler.

⁴⁶² Balcı-Çakır, s. 68; Atilla Öztürk, s. 86, 179.

⁴⁶³ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34'üncü maddesi çocuk pornografisinin önlenmesi konusunda yasal tedbirlerin alınmasına yönelik yükümlülük getirmektedir. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahşeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün 3'üncü maddesinde çocuk pornografisinin cezalandırılacağını öngörülmüştür. Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (Lanzarote Sözleşmesi) 20'nci maddesinde çocuk pornografisine ilişkin suçlar, 23'üncü maddesinde çocuklara cinsel amaçlarla belirli faaliyetlere katılmalarının teklif edilmesi düzenlenmiştir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Çocukların Cinsel İstismarı, Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pornografisiyle Mücadele ile İlgili 13.12. 2011 tarihli ve 2011/93/EU sayılı Direktifi de çocuk pornografisi tanımına ve çocuk pornografisi teşkil eden fiillere yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çakıroğlu, Şölen, Uluslararası Sözleşmeler Işığında Türk Hukukunda Çocuk Pornografisi Kavramı, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 11, S. 1, 2023, s. 75 vd. Ayrıca bkz. Can, s. 119; Bostancı Bozbayındır, s. 433; Yavuz, Deepfake, s. 279.

⁴⁶⁴ “Convention on Cybercrime (Budapest Convention)”, 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'yi 10 Kasım 2004 imzalamış, 22 Nisan 2004'te kabul etmiştir; Sözleşme 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3. Yukarıdaki 2. paragrafın amacına yönelik olarak, “küçük” terimi, 18 yaşın altındaki tüm kişileri içerir. Taraflardan biri, 16’dan daha az olmayacak şekilde, daha düşük bir yaş limitini talep edebilir.

4. Her bir taraf, bir bütün veya parçalı olarak, 1. Paragrafı, alt paragrafları d ve e’yi ve alt paragraflardan b ve c. ’yi uygulamama hakkını saklı tutabilir.”

Çocuk pornografisi “çocuğun cinsel davranışlarına veya cinsel organlarına odaklanan, çocuğun cinsel istismarını teşvik eden veya tanımlayan her türlü yazılı, görsel veya sesli ürünü” ifade etmektedir⁴⁶⁵. Çocuk pornografisi olarak adlandırılmamakla beraber TCK’da müstehcenlik suçu kapsamında çocuk pornografisi fiillerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

226’ncı maddenin 1’inci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde, müstehcen içeriklerin çocuğa verilmesi, gösterilmesi, okunması, okutulması, dinletilmesi yaptırıma bağlanmıştır. 226’ncı maddenin 5’inci fıkrasının ikinci kısmında da m. 226/3, 4’te belirtilen müstehcen içeriklerin çocuklar tarafından görülmesi, dinlenmesi veya okunmasının sağlanması yasaklanmıştır. Bu düzenlemeler ile genel anlamda çocukların pornografik içeriğe erişimi engellenmeye çalışılmıştır. İletişim teknolojileri ve internet ortamı müstehcen içeriklerin yayılmasını kolaylaştırmakta ve bu tür içeriklerin çocuklara erişimini artırmaktadır⁴⁶⁶.

226’ncı maddenin 3’üncü fıkrasının ilk cümlesinde müstehcen ürünlerin üretilmesinde çocukların kullanılması düzenlenmiştir. Çocukların birbirleriyle veya yetişkinlerle cinsel ilişkiye girdikleri, çocuklara işkence içeren, çocuklara psikolojik veya fiziksel olarak zarar verilen, çıplak çocukların gösterildiği, çocukların cinsel içerikli poz verdiği görseller ve içerikler, müstehcen ürünlerin üretilmesinde çocukların kullanılması olarak değerlendirilmektedir⁴⁶⁷. Çocuk, çektiği bir videoda kendi eylemlerine pornografik nitelik kazandırabilir. Bunu bir başkasının isteği üzerine yapması halinde müstehcen içeriğin üretilmesinde çocuğun kullanılması söz konusu olacaktır⁴⁶⁸. Bu tür içeriklerin üretiminde temsili çocuk figürlerinin, çocuk görünümü içeren karikatürlerin ve çizimlerin kullanılması halinde, içeriğin çocuk pornografisi etkisi oluşturduğu söylenebiliyorsa bu suç kapsamında değerlendirilecektir. İçeriğin üretilmesinde yetişkinlerin çocuk kılığında kullanılması durumunda da muhatapta oluşan izlenim çocuk olduğu yönünde suç oluşacaktır⁴⁶⁹.

⁴⁶⁵ Tanım için bkz. Atilla Öztürk, s. 193. “Çocuklara ait cinsel davranışların görsel olarak tasvir edildiği materyaller” çocuk pornografisi olarak tanımlanmaktadır, bkz. Rapor: Müstehcenlik, Çocuk Pornografisi ve Ahlakı Aykırılık: Kısa Arkaplan ve Mevcut Gelişmeler, (Çev. Türker Ertaş), İnternet Hukuku-Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 13 (Ed. Yener Ünver), Ankara 2013, s. 363.

⁴⁶⁶ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 55; Balcı-Çakır, s. 68; Özkaya, s. 17.

⁴⁶⁷ Atilla Öztürk, s. 189-192; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 53, 371.

⁴⁶⁸ Balcı-Çakır, s. 69.

⁴⁶⁹ Atilla Öztürk, s. 196-197.

Bilişim teknolojileri ve internet ortamı, pornografik içerik üretimini ve bu içeriklere ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Çocuk pornografisi siber zorbalık davranışlarından biridir. Dijital okuryazarlığı olmayan ve cinsel entelektüel birikimden yoksun çocuklar, internet üzerinden iletişim kurularak pornografik içerik üretmeye zorlanmakta kimi zaman da farkında olmadan cinsel içerik üretiminde kullanılmaktadır. Cinsel içerikli mesajlar, çıplak fotoğrafların ve benzeri görsellerin gönderilmesi şeklinde gerçekleştirilen *sexting* kapsamında üretilen cinsel materyaller, çocuğun kendi ürettiği çocuk pornografisini oluşturmaktadır⁴⁷⁰. İnternet ortamının denetimsizliği aynı zamanda çocukların pornografik içeriklere maruz kalmasına da neden olmaktadır. İstenmeyen içeriklere maruz bırakarak rahatsız etme şeklindeki siber zorbalık davranışları, pornografik içeriklerin bu şekilde erişilebilir kılınmasında söz konusu olacaktır⁴⁷¹.

c. Müstehcen ya da Pornografik Ürünlerin Basın Yayın Yoluyla Yayılması (m. 226/2, 5)

İnternet kullanımının yaygınlaşması, kolaylaşması ve internetin sunduğu erişim olanakları pornografik içeriklerin paylaşılması açısından etkili olmuştur. Medya araçları, e-posta adresleri ve porno siteleri kullanımıyla internet pornografisi ve internet müstehcenliği artmıştır⁴⁷².

Müstehcen içeriklerin basın ve yayın yoluyla yayınlanması veya yayınlanmasına aracılık edilmesi suç olarak düzenlenmiştir (m. 226/2). 226'ncı maddenin 5'inci fıkrası ise maddenin 3 ve 4'üncü fıkralarında belirtilen müstehcen ürünlerin basın ve yayın yoluyla yayınlanmasını yaptırma bağlamıştır.

Müstehcen ürünler ticari veya sadece başkalarının bu içeriği görmesini sağlamak gibi nedenlerle yayılabilir. Suçun oluşması için önemli olan bu içeriklerin tüketilmesi için belirsiz sayıda üçüncü kişi tarafından erişilebilir hale getirilmesidir⁴⁷³.

Müstehcen içeriklerin yayılması, internet ortamı sayesinde çok kolay gerçekleşmektedir. Sadece çocuklar değil, yetişkinler de bu tür içeriklere maruz kalmaktadır. Çocuk pornografisinde ele aldığımız gibi müstehcen içeriklerin yayınlanması ile bireylerin bu tür içerikleri görmeye mecbur bırakılmasını

⁴⁷⁰ Özkaya, s. 19. Atilla Öztürk'e göre çocuk bizzat eylemi gerçekleştirdiği ve aynı kişi suçun hem mağduru hem faili olamayacağı için *sexting* niteliğindeki eylemler çocuk pornografisi suçunu teşkil etmez, bkz. Atilla Öztürk, s. 192; Balcı-Çakır, s. 71. "Somut olay değerlendirildiğinde, sanığın savunmasında, facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde yaşı küçük mağdurla arkadaşlık kurduğunu söyleyerek devamında "... bana ya Watsapp yada Twitter hangisi olduğunu hatırlamıyorum bana göbeğe kadar çıplak fotoğrafını gönderdi yine Watsapp üzerinden en az otuz saniye olmak üzere 15 adet ten fazla video gönderdi..." ve "... birlikte olduğu bir şahısla olan videosunu müşteki Ezgi bana attı..." şeklindeki ikrarı karşısında, eylemin bir bütün halinde aynı Kanunun 226/3- ilk cümlesindeki müstehcen görüntülerin üretilmesinde çocukların kullanılması suçunu oluşturduğu gözetilmeden yerinde olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi (...)" Yargıtay 18. C.D. E. 2019/7009 K. 2019/14159 T. 10.10.2019.

⁴⁷¹ Özkaya, s. 18.

⁴⁷² Atilla Öztürk, s. 275.

⁴⁷³ Atilla Öztürk, s. 286; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 390; Balcı-Çakır, s. 73.

siber zorbalık davranışı olarak değerlendirmek mümkündür⁴⁷⁴. Spam e-postalar, sosyal medyada sohbet grupları, internet sitelerinde pop-up'lar üzerinden bu tür içerikler yayılabilir⁴⁷⁵.

5. Tehdit ve Şantaj

Siber zorbalık davranış biçimlerinden biri internet ortamında, iletişim teknolojileri kullanarak tehdit ve şantajda bulunmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Tekrarlayan bir şekilde tehdit ve şantaja maruz kalmak, siber zorbalık mağdurlarının psikolojik rahatsızlıklar yaşamasına neden olur, hayatlarını olumsuz etkiler ve onları günlük yaşam pratiklerinden alıkoyar⁴⁷⁶.

Tehdit ve şantaj, TCK'nın "Hürriyete Karşı Suçlar" bölümünde yer almaktadır. TCK'nın 106'ncı maddesinde tehdit *"(1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı dokuz aydan az olamaz. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.*

(2) Tehdidin;

a) Silahla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir." şeklinde düzenlenmiştir.

Şantaj suçu ise TCK'nın 107'nci maddesinde *"(1) Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

⁴⁷⁴ Özkaya, s. 18.

⁴⁷⁵ Atilla Öztürk, s. 287; Özkaya, s. 18.

⁴⁷⁶ Langos, s. 178; Kaygısız, s. 165; Maviş, s. 2481; Yetim, s. 365.

(2) Kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması halinde de birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.” şeklinde düzenlenmiştir.

Tehdit ve şantaj suçları ile **korunan hukuki değer** kişilerin iç huzuru, güvenlik duygusu ve iç hürriyetidir. Bu suç tipleri ile kişilerin serbest karar verebilme, irade oluşturabilme ve istedikleri gibi hareket edebilme imkânları korunmak istenmiştir⁴⁷⁷.

TCK’nın 106’ncı maddesi uyarınca tehdit suçunda kişi “kendisinin veya yakının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştirileceğinden” veya “malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratılacağından” bahisle tehdit edilir. Tehdit, şartlı şekilde de gerçekleştirilebilir. Bu durumda tehdit edilen mağdur, tehdidin konusu olan istek yerine getirilmediğinde failin iradesi dahilinde gerçekleştirilecek kötülüğe katlanmak durumunda kalacaktır. Haksız saldırı veya kötülüğün gerçekleşmesi tehdit suçunun oluşması için şart olmamakla beraber tehdidin objektif olarak ciddi mahiyette olması gerekir. Bununla beraber her ne kadar ciddi bir tehdit söz konusu olsa da bunun mağduru etkilemiş olması aranmaz. Bu yönüyle tehdit, soyut tehlike suçu niteliği taşır⁴⁷⁸. Kişinin sosyal medya hesaplarının kapatılacağı, sosyal medya platformlarında hesap açmasına veya paylaşım yapmasına izin verilmeyeceği şeklinde tehditte bulunarak gerçekleştirilen siber zorbalık davranışları, objektif olarak ciddi mahiyet taşımadığından 106’ncı madde kapsamında tehdit suçunu oluşturmayacaktır⁴⁷⁹. Bununla beraber sosyal medya platformlarının bir gelir kaynağına dönüşmesi göz önünde bulundurulduğunda tehdidin ekonomik zarara uğratma amacına yönelik olup olmadığının somut olaya göre değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca bu tür bir tehdidin “sair bir kötülük gerçekleştirileceğinden bahisle tehdit” kapsamında ele alınabileceği düşüncesindeyiz.

Tehdidin yazılı, sözlü, çeşitli işaretlerle herhangi bir şekilde veya iletişim teknolojileri kullanılarak dijital ortamda gerçekleşmesi mümkündür⁴⁸⁰. Tehdit vücut ve cinsel dokunulmazlık veya malvarlığı değerlerine yönelik bir saldırıdan bahisle olabileceği gibi “sair bir kötülük” gerçekleştirileceğinden bahisle de söz konusu olabilir. “Sair bir kötülük” kavramından maddede sayılan

⁴⁷⁷ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 422; Koca-Üzülmez, s. 444, 471; Tezcan-Erdem-Önok, s. 508, 531; Langos, s. 178.

⁴⁷⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 424-425; Koca-Üzülmez, s. 447, 449; Tezcan-Erdem-Önok, s. 507-508; Maviş, s. 2483; Langos, s. 178.

⁴⁷⁹ Maviş, s. 2483.

⁴⁸⁰ “Olay tarihinde sanığın müştekinin kullanmış olduğu cep telefonuna, 1. “Sen yarın ananın a.... gördün oğlum değil mi sen kayınpederi aradın beni karımla kavga ettirdin yarın sabah s... ananı bak dayak nasıl atılıyor sana gör dua et telefonda ses gelmiyor usen sana para falan yok tamam unut o parayı sabah senin ananı s... ben.” 2. “Valla billa da sabah ağzını burnunu kırcam senin sabah şantiyede seni beklicem.” 3. “Gelcem gelcem para yerine de ananın a.... Alcan üstene de bir araba daya alacan benden seni yavşak kalaktersiz seni.” şeklinde üç adet mesaj gönderdiği, sanığın savunmasında müştekinin kendisine hakaret içeren mesajlar göndermesi nedeniyle söz konusu mesajları gönderdiğini ikrar ettiği, dosya kapsamında mesaj tespit tutanağının bulunduğu, iddia edilmiş, Yerel mahkemece beraat kararı verilmiştir. **Sanığın müştekiye gönderdiği, mesaj tespit tutanağı ile tespit edilen mesaj içeriklerinin incelenmesinde mağdurun vücut dokunulmazlığına yönelik saldırı yapılacağına yazılması karşısında, sanığın mahkumiyeti yerine yetersiz gerekçeyle yazılı şekilde beraatine karar verilmesi (...)**” bozmayı gerektirmiştir. Yargıtay 4. C.D. E. 2020/28482 K. 2023/420 T. 19.01.2023.

hukuki değerler dışında kalan, kişinin özel yaşamına, şerefine, itibarına yönelik tehditler anlaşılmaktadır⁴⁸¹. Bu açıdan tehdit siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilebilir zira siber zorbalık kapsamında kişinin onur, şeref ve itibarına yönelik saldırılara rastlanmaktadır.

106'ncı maddenin 2'nci fıkrasında nitelikli haller yer verilmiştir. Tehdidin imzasız mektupla işlenmesi (m. 106/2-b), daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiş olup siber zorbalık davranış biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tehdidin imzasız mektupla işlenmesi halinde mağdur kendisini kime karşı koruması ve nasıl tedbir alması gerektiğini bilemeyecek, kendini daha savunmasız hissedecektir. İmzasız mektup, herhangi bir yazılı bildirim şeklinde olabilir. Önemli olan, mağdurun bildirimin kimden geldiğini anlayamaması, bunu tespit etmesinin mümkün olmamasıdır. Failin kimliğini gizleyecek şekilde mağdura e-posta veya mesaj göndererek veya sosyal medya platformlarında sahte kimlik kullanarak mağduru tehdit etmesi bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ancak nitelikli halin uygulanabilmesi için özellikle sosyal medya platformlarında yapılan yazılı bildirimlerin doğrudan ve özel olarak mağduru muhatap alması, bir yazışma şeklinde gerçekleşmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁸². Buna karşın bir internet sayfasında mağdurun görebileceği şekilde ve kimliği gizleyerek tehdit mesajı yayınlanması da mümkündür ve bu “dolaylı tehdit” olarak bir siber zorbalık davranış biçimi oluşturmaktadır⁴⁸³. Siber zorbalığın özelliklerinden biri olan anonimlik, mağdurun kendisini korumasını zorlaştırmakla beraber failin zorbaca eylemlerini kolaylaştırmaktadır; ayrıca bu durum güç dengesizliğine neden olmaktadır⁴⁸⁴. Mağdurun tehdit edilmesi şeklinde gerçekleştirilen eylemler, her ne kadar anonimlik dolayısıyla tehdit suçunun imzasız mektup nitelikli hali kapsamında değerlendirilebilecekse de siber zorbalığın her zaman anonim şekilde gerçekleştirilmediği ve iletişim teknolojilerinin mağdura ulaşmayı kolaylaştırmasının mağdurun çok sık tehdiye maruz kalmasına neden olduğu gözetildiğinde tehdidin elektronik haberleşme araçları kullanılarak işlenmesi halinin de daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle tehdit suçunun işlenmesi de daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir (m. 106/2-b). Fail, her tür fiziksel değişiklik ile kendisini tanınmaz hale getirebilir. Bu nitelikli hal, yüz yüze yapılan tehditler bakımından anlam taşımaktadır⁴⁸⁵. Dolayısıyla internet ortamının sunduğu anonimlikten faydalanarak veya gizlenmiş numara ile telefonla konuşarak tehditte bulunulması durumunda bu nitelikli hal oluşmayacaktır.

⁴⁸¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 423; Koca-Üzülmez, s. 452, 453; Tezcan-Erdem-Önok, s. 510, 513; Maviş, s. 2482; Langos, s. 180.

⁴⁸² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 432; Koca-Üzülmez, s. 460; Tezcan-Erdem-Önok, s. 522.

⁴⁸³ Langos, s. 65, 178; Maviş, s. 2482.

⁴⁸⁴ Langos, s. 129; Maviş, s. 2462; Bostancı Bozbayındır, s. 429; Robinson-Segal, s. 2.

⁴⁸⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 431; Koca-Üzülmez, s. 459; Tezcan-Erdem-Önok, s. 521.

TCK'nın 107'nci maddesinde yer alan hükme göre bir hakkın veya yükümlülüğün zorlama amacıyla kötüye kullanılması (m. 107/1) ve yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref ve saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği yönünde tehditte bulunulması (m. 107/2) durumunda şantaj suçu oluşur. İlk fıkra açısından öncelikle failin hukuk düzeninden kaynaklanan bir hak veya yükümlülüğe sahip olması, bunu yapacağını veya yapmayacağını ileri sürmesi, böylece mağduru kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya yahut haksız çıkar sağlamaya zorlaması gerekmektedir. Çıkar, her tür yarar olabilir, maddi nitelik taşıması aranmaz. Failin herhangi bir davranışla mağduru zorlaması suçun oluşması bakımından yeterlidir ancak failin davranışı, mağdurun iradesini zorlamaya elverişli olmalıdır⁴⁸⁶.

Maddenin 2'nci fıkrasında ise failin “kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde” bulunması düzenlenmiştir. Failin mağduru açıklamakla tehdit ettiği hususlar gerçek veya uydurma olabilir. Bu hususların, mağdurun itibarını, şeref ve saygınlığını zedeleyecek nitelikte ve mağdurun iradesini zorlamaya elverişli olması aranır. Ayrıca uydurma olduğu takdirde gerçekliğine inanılabilir nitelikte olması gerekir. Fail yazılı, sözlü görsel işaretler kullanarak herhangi bir şekilde ve herhangi bir vasıta ile tehdidi mağdura bildirebilir. Tehdidin yarar sağlama amacıyla gerçekleştirilmesi gerekir, yararın maddi nitelik taşıması ise şart değildir⁴⁸⁷.

Siber zorbalıkta fail, mağdur üzerinde hakimiyete sahiptir ve fail ile mağdur arasında güç dengesizliği bulunmaktadır. Bu sebeple fail, mağdurun itibarına zarar verecek nitelikteki bilgilerin yayacağını söyleyerek mağduru talimatları doğrultusunda hareket etmeye zorlar⁴⁸⁸. Siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilecek davranışlardan biri çevrimiçi cinsel şantajdır. Fail, mağdura elinde ona ait özel görüntülerin olduğundan ve bunları üçüncü kişilerle paylaşacağından bahisle tehdit yöneltebilir⁴⁸⁹. Karşılığında para isteyerek maddi bir çıkar sağlanabileceği gibi mağdur cinsel materyal üretmeye veya paylaşmaya zorlanabilir⁴⁹⁰. Benzer şekilde *deepfake* teknolojisi ile üretilen cinsel görsellerin de şantaj unsuru olarak kullanılması mümkündür⁴⁹¹.

⁴⁸⁶ Koca-Üzülmez, s.472-474; Tezcan-Erdem-Önok, s. 532-533; Balcı-Çakır, s. 76.

⁴⁸⁷ Koca-Üzülmez, s.476-477; Tezcan-Erdem-Önok, s. 536-537.

⁴⁸⁸ Kaygısız, s. 169; Çiftçi, s. 888; Balcı-Çakır, s. 76.

⁴⁸⁹ “Sanık ...'ın, kendisinden ayrılıp, eski erkek arkadaşı ile görüşmek istediğini söyleyen 15 yaşındaki mağdur ...'e yönelik, **“Senin bende fotoğrafların ve görüntülerin var, üzerin çıplak, bunları yayınlarsam herkese rezil olursun, en başta da öğretmenlerine göndereceğim, okulunuzun internet sayfasında da yayınlarım. İnsan içine çıkacak yüzün kalmaz, benim ile beraber olmak zorundasın. Ne istersem yapmak zorundasın”** biçimindeki sözleriyle şantajda bulunduğu iddia ve kabulüne konu olayda; TCK'nın 107/2. madde ve fıkrası yollamasıyla aynı Kanunun 107/1. madde ve fıkrasında, temel ceza miktarının “bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası” olarak belirlendiği ve TCK'nın 52/1. madde ve fıkrası uyarınca tayin edilecek adli para cezasının asgari haddinin 5 gün olduğu gözetilmeksizin, hüküm fıkrasında, “alt sınırdan uzaklaştırılmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığı” açıklandıktan sonra, sanığa 1 yıl hapis ve 30 gün adli para cezası hükmedilip, hükümde çelişkiye neden olunması (...).” Yargıtay 12. C.D. E. 2021/5277 K. 2021/6888 T. 13.10.2021.

⁴⁹⁰ Kumkumoğlu-Jameison, s. 37; Balcı-Çakır, s. 75.

⁴⁹¹ Yavuz, Deepfake, s. 199.

Tehdit ve şantaj, *fail* ve *mağdur* bakımından özellik arz etmez. Ancak belirtmek gerekir ki muhatabı belirsiz tehditler bu kapsamda değildir, tehdit suçunun oluşması için belirli bir mağdur bulunmalıdır⁴⁹². Ayrıca 107'nci maddenin 1'inci fıkrası uyarınca failin hak sahibi veya belli bir yükümlülük altına olan kişi olması gerekir⁴⁹³.

Tehdit ve şantaj, *kasten* işlenebilir. Ancak şantaj suçu bakımından 107'nci maddenin 2'nci fıkrasında ayrıca failin “*kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla*” hareket etmesi aranmıştır⁴⁹⁴.

Tehdit ve şantaj, sırf hareket suçu niteliği taşır. İcra hareketleri kısımlara ayrılabilir *teşebbüs* mümkündür. Bu suçlar *iştirak* yönünden özellik arz etmez, genel hükümler uygulanır⁴⁹⁵.

Şartlarının oluşması halinde *içtima* bahsinde zincirleme suç, aynı neviden fikri içtima veya farklı neviden fikri içtima söz konusu olabilir⁴⁹⁶. Siber zorbalığın tekrarlayan hareketlerle gerçekleşmesi⁴⁹⁷ arandığından tehdit ve şantaj davranışları ile gerçekleştirilen siber zorbalık eylemlerinde zincirleme suç hükümleri uygulama bulacaktır.

TCK'nın 106'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında özel bir içtima hükmüne yer verilerek “tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi” durumunda bu suçlardan ayrıca ceza verileceği düzenlenmiştir. Bununla beraber tehdidin başka bir suçun unsuru veya nitelikli hali olarak öngörüldüğü hallerde bileşik suçtan bahsedilir⁴⁹⁸.

107'nci maddenin 2'nci fıkrasında şantaj suçunun mağdurun tehdit edilmesi suretiyle işlenmesi düzenlenmektedir. Bununla beraber tehdidin mağdurun şeref ya da saygınlığına yönelik olması ve yarar sağlama amacı taşıması gerekmesi yönüyle tehdit suçundan ayrılmaktadır. Dolayısıyla ayrıca tehdit suçu söz konusu olmayacaktır⁴⁹⁹.

Siber zorbalık yönünden karşılaşılabilecek durumlardan biri tehdit ve hakaretin aynı anda bulunmasıdır. Fail, mağdura mesaj atarak ona karşı hakaretimiz ifadeler kullanabilir ve tehdit edebilir. Tehdit niteliğindeki ifadelerle aynı zamanda hakaret suçu da oluşuyorsa farklı neviden fikri içtima söz konusu olacaktır. Bununla beraber ayrı ayrı sözler kullanılarak tehdit ve hakaret suçları gerçekleştirilmişse gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır⁵⁰⁰. Mağdura mahrem görüntülerinin üçüncü

⁴⁹² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 426; Koca-Üzülmüş, s. 445; Tezcan-Erdem-Önok, s. 509.

⁴⁹³ Koca-Üzülmüş, s. 471; Tezcan-Erdem-Önok, s. 531.

⁴⁹⁴ Koca-Üzülmüş, s. 477; Tezcan-Erdem-Önok, s. 538.

⁴⁹⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 427-438; Koca-Üzülmüş, s. 464, 479; Tezcan-Erdem-Önok, s. 526-540.

⁴⁹⁶ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 438, 439; Koca-Üzülmüş, s. 466, 481; Tezcan-Erdem-Önok, s. 527, 539.

⁴⁹⁷ Langos, s. 28; Kaygısız, s. 163; Maviş, s. 2461; Bostancı Bozbayındır, s. 427.

⁴⁹⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 438, 439; Koca-Üzülmüş, s. 466; Tezcan-Erdem-Önok, s. 527.

⁴⁹⁹ TCK m. 107/2 ile m. 106/1 arasında görünüşte içtima (genel-özel norm) ilişkisi vardır, bkz. Koca-Üzülmüş, s. 481.

⁵⁰⁰ Koca-Üzülmüş, s. 466; Tezcan-Erdem-Önok, s. 527.

kişilerle paylaşılması tehdidi ile şantajda bulunulması halinde özel hayatın gizliliğini ihlal suçu da gündeme gelecektir⁵⁰¹.

6. Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma

Mağdurun tekrarlayan hareketlerle rahatsız edilmesi halinde siber zorbalıktan söz edilmektedir. Tekrar, siber zorbalığın kurucu unsurlarından birini teşkil eder. Bu bakımdan mağdurun tekrarlayan birtakım hareketlerle rahatsız edilmesini cezalandıran kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu, siber zorbalık davranışları ile gündeme gelebilecek suçlardan biridir⁵⁰².

Kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu, TCK'nın "Hürriyete Karşı Suçlar" bölümünde 123'üncü maddede "*Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikayeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu ile **korunan hukuki değer** kişilerin hayatlarını huzurlu ve güvenli bir şekilde devam ettirmeleri, özgür bir şekilde irade oluşturup buna uygun olarak serbestçe hareket edebilmeleridir⁵⁰³.

Israrlı bir şekilde telefon edilerek, gürültü yapılarak veya hukuka aykırı başka bir benzeri davranışla bu suçun işlenmesi mümkündür. Hareketlerin tekrarlanması gerekir, tekil davranışlar bu suça vücut vermez. Eylemler bir bütün olarak ele alınır ve huzur ve sükunu bozmaya elverişliliği değerlendirilir. Israrlı bir şekilde gerçekleştirilmesine rağmen rahatsız edici nitelik taşımayan eylemler söz konusu ise tipik fiilden bahsedilemeyecektir⁵⁰⁴. Suçun oluşması için eylemlerin ısrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin aranması, siber zorbalığın kurucu unsurlarından tekrar unsurunu sağlamaktadır.

Seçimlik hareketli bir suç olan kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu telefon etme, gürültü yapma veya hukuka aykırı başkaca bir davranışla işlenebilir. Bu davranışlardan birinin ısrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi mümkün olduğu gibi farklı davranışları bir araya getirmek de mümkündür⁵⁰⁵.

Israrlı bir şekilde telefon etmek, seçimlik hareketlerden birini teşkil eder. Bu seçimlik hareket, kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturan ve siber zorbalık bakımından önem arz eden fiillerden biridir. Uzaktan iletişim kurmaya yarayan her tür aracın bu kapsamda değerlendirilmesi

⁵⁰¹ Tezcan-Erdem-Önok, s. 536.

⁵⁰² Çakır, s. 242; Maviş, s. 2480; Yetim, s. 365.

⁵⁰³ Koca-Üzülmez, s. 519; Kocasakal, Ümit, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK 123), Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2015, s. 115; Özen, Muharrem-Köksal, Atacan, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 68, S. 2, 2019, s. 482; Topsakal, Bahar, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu Bakımından Gerçek İctima ve Fikri İctima Kurallarının Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, S. 157, 2021, s. 189.

⁵⁰⁴ Koca-Üzülmez, s. 520-521; Maviş, s. 2479; Kocasakal, s. 121; Özen-Köksal, s. 487; Topsakal, s. 191.

⁵⁰⁵ Koca-Üzülmez, s. 523; Kocasakal, itiyadi suçta aynı tür hareketin tekrarlanması gerektiğini, dolayısıyla farklı seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesi halinde ısrar şartının sağlanmayacağını ifade etmektedir, bkz. Kocasakal, s. 144.

mümkündür⁵⁰⁶. Fail bu şekilde mağdur ile iletişim kurmaya çalışır. Ancak mağdurla konuşmak şart değildir. Fail ısrarlı bir şekilde çağrı bırakabilir, rahatsız edici sesler çıkarabilir, müzik dinletebilir veya telefon açıldığında sessiz kalabilir⁵⁰⁷. Mesaj atmak, telefon etme kapsamında değerlendirilebileceği⁵⁰⁸ gibi bazı yazarlara göre mesaj atmak bu kapsamda değildir⁵⁰⁹.

Gürültü yapmak suretiyle kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu işlenebilir. Ne şekilde gürültü çıkarıldığı önemli değildir. Esas olan objektif olarak kişileri rahatsız edecek nitelikte ve süreklilik arz edecek şekilde ses çıkarılmasıdır⁵¹⁰.

Hukuka aykırı diğer davranışların tekrarlayan bir şekilde gerçekleştirilmesiyle suçun oluşması mümkündür. Tek başına hukuka aykırılık teşkil etmeyen eylemler kişilerin huzur ve sükununu bozma amacı taşıyarak ısrarlı bir şekilde gerçekleştirildiğinde hukuka aykırı hale gelebilmektedir. Halihazırda tek başına hukuka aykırı nitelik taşıyan davranışlar da bu kapsamdadır⁵¹¹. Kişinin takip edilmesi, kapısının çalınması, bulunduğu ortamlara girip karşısına çıkılması; kişiye hediye gönderilmesi, mektup gönderilmesi gibi eylemler bu seçimlik hareket çerçevesinde değerlendirilebilir⁵¹². Mesaj atmanın da “hukuka aykırı diğer davranışlar” seçimlik hareketi olarak ele alınacağı ifade edilmektedir⁵¹³.

Siber zorbalık kapsamında değerlendirilebilecek olan, iletişim teknolojileri kullanılarak mağdura rahatsız edici görseller ve mesajlar gönderilmesi, kavgaya yönlendirmek için provakatif e-postalar atılması, sosyal medyada tartışmaya çekecek iletiler yollanması gibi hareketlerin diğer şartları da sağlaması halinde kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu kapsamında cezalandırılması mümkündür⁵¹⁴. Bununla beraber siber zorbalık davranışlarının herhangi bir saikle gerçekleştirilmesinin

⁵⁰⁶ Maviş, s. 2480; Koca-Üzülmüş, s. 523; Kocasakal, s. 119-120; Özen-Köksal, s. 490; E-posta veya faksın bu kapsamda değerlendirilmemesi gerektiği, mesaj atmak her ne kadar bu seçimlik hareket uyarınca değerlendirilse de madde metninde ayrıca düzenlenmesinin yerinde olacağına ilişkin bkz. Kocasakal, s. 119-120.

⁵⁰⁷ Koca-Üzülmüş, s. 523; Kocasakal, s. 120; Özen-Köksal, s. 490.

⁵⁰⁸ Maviş, s. 2480.

⁵⁰⁹ Koca-Üzülmüş, s. 524; Kocasakal, s. 119; Özen-Köksal, s. 491.

⁵¹⁰ Koca-Üzülmüş, s. 525; Kocasakal, s. 122; Özen-Köksal, s. 493.

⁵¹¹ Koca-Üzülmüş, s. 525; Kocasakal'a göre hukuk düzeninin izin verdiği bir davranış ısrarlı bir şekilde ve huzur ve sükunu bozacak nitelikte gerçekleştirilse de bu kapsamda değerlendirilmeyecektir, bkz. Kocasakal, s. 124.

⁵¹² Koca-Üzülmüş, s. 526; Maviş, s. 2480; Kocasakal, s. 125; Özen-Köksal, s. 494-497.

⁵¹³ Koca-Üzülmüş, s. 526; Kocasakal, s. 125; Özen-Köksal, s. 491; Kocasakal, e-posta göndermenin hukuka aykırı başka bir davranış seçimlik hareketi olarak değerlendirmenin kanun koyucunun iradesine aykırı olacağını ve hükmü kıyas yoluyla genişleteceğini belirtmektedir, bkz. Kocasakal, s. 127.

⁵¹⁴ “Dosya kapsamına göre sanığın, kendisine ait cep telefonundan mağdureye “merhaba”, “seni tanımak isteyen biri”, “tanımıyorum seni eşinin ceza evinde olduğunu biliyorum”, “eğer sen de istersen seninle tanışmak isterim”, “yemin ederim bilmiyorum”, “söyleyemem sana güvendiğim zaman tamam mı”, “tanımıyorum seni eşinin ceza evinde olduğunu biliyorum”, “hoşçakal”, “söyleyemem sana güvendiğim zaman tamam mı”, “boş ver mesajlaşmadık say oldumu”, “özür dilerim”, “hoşçakal”, “tamam boş ver adını bilmiyorum ama beğendim seni güzelsin”, “olmayabilir kafana takma adımı hemen söylememi bekleme benden lütfen anla beni ne tepki alacağımı bilmiyorum sana güvenebilirmiyim”, “Gnydn”, “soor”, “hayır ben değilim canım”, “ben seni tanımak istiyorum ama sen beni tehdit ediyorsun rahatsız oluyorsan mesaj atmam” şeklinde mesajlar gönderdiği anlaşıldığından, mevcut haliyle sanığın, gerek aradığında gerekse gönderdiği mesajlarda cinsel taciz içerikli sözünün bulunmaması nedeniyle olayda atılı suçun kanuni unsurları itibarıyla oluşmayıp, mevcut haliyle sübuta eren eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturduğu gözetilerek hüküm kurulması gerekirken suç vasfının tayininde yanlışla düşülerek cinsel taciz suçundan mahkumiyet kararı verilmesi (...)” Yargıtay 9. C.D. E. 2021/3832 K. 2022/3279 T. 07.04.2022.

aranmadığı ancak TCK'nın 123'üncü maddesi dolayısıyla sorumluluğun doğması için failin huzur ve sükun bozma amacıyla hareket etmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵¹⁵.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu “telefon etme” ve “gürültü yapma” seçimlik hareketleri bakımından soyut tehlike suçu, “hukuka aykırı başka davranış” seçimlik hareketi bakımından somut tehlike suçu teşkil etmektedir⁵¹⁶.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu *fail* ve *mağdur* yönünden özellik arz etmez. Herkes bu suçun faili veya mağduru olabilir.

TCK'nın 123'üncü maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu, *kasten* işlenebilir. Bununla beraber failin “*sırf huzur ve sükûn bozma maksadıyla*” hareket etmesi aranır⁵¹⁷.

Seçimlik hareketlerin ısrarlı bir şekilde gerçekleşmesiyle suç oluşacaktır. Bu yönüyle TCK'nın 123'üncü maddesinde düzenlenen suç, sırf hareket suçudur. Hareketin, huzur ve sükunu bozabilecek elverişlilikte olması halinde suç oluştuğundan bu suça *teşebbüs* mümkün değildir⁵¹⁸.

İçtima yönünden değerlendirme yapılırken ısrarlı eylemlerin bir bütün olarak tek fiili oluşturduğu dikkate alınmalıdır⁵¹⁹. Birden fazla hareket gerçekleştirilmiş olsa da bu suç bakımından tek fiil söz konusu olacaktır. Ancak araya kayda değer bir zaman girdiyse bağımsız fiiller olarak değerlendirmek mümkündür. Bu durumda zincirleme suç hükümleri (m. 43/1) uygulama bulabilir. Aynı suçun tek fiil ile birden fazla kişiye karşı işlenmesi halinde ise aynı neviden fikri içtima (m. 43/2) hükümleri uygulanır. Bu suç kapsamında gerçekleştirilen hareketler ile başka bir suç da oluştuysa farklı neviden fikri içtima (m. 44) hükümleri gündeme gelecektir⁵²⁰.

⁵¹⁵ Maviş, s. 2481; Koca-Üzülmüş, s. 527;

⁵¹⁶ Özen-Köksal, s. 485-486. *Koca-Üzülmüş*'e göre failin eylemleri sonucunda kişilerin huzur ve sükununun bozulması şart değildir, objektif olarak elverişli hareketlerin icrası yeterli olup suçun oluşması bakımından bunun araştırılmasına gerek yoktur. Bu nitelikteki tipik eylemlerin gerçekleştirilmesi suça vücut vereceğinden kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu, soyut tehlike suçu mahiyeti taşır. Bu eylemler bakımından somut tehlike ortaya çıkmışsa m. 123/A uyarınca ısrarlı takip suçu gündeme gelecektir, bkz. Koca-Üzülmüş, s. 523, 526. *Kocasakal*'a göre m. 123'te düzenlenen suç somut tehlike suçudur, bkz. *Kocasakal*, s. 138.

⁵¹⁷ Koca-Üzülmüş, s. 527; *Kocasakal*, s. 140; Özen-Köksal, s. 501; *Topsakal*, s. 192.

⁵¹⁸ Koca-Üzülmüş, s. 528; Özen-Köksal, s. 504; Aksi yönde bkz. *Kocasakal*, s. 138-139. Ayrıca, *Özen-Köksal*, teşebbüsün ancak failin ilk davranışı gerçekleştirdikten sonra ama sonraki davranışı gerçekleştirmesinden önce olabileceğini ifade etmektedir, bkz. *Özen-Köksal*, s. 504.

⁵¹⁹ “*Sanığın katılanın telefonuna birden fazla mesaj atarak gerçekleştirdiği eylemlerinin, TCK'nın 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunun “ısrar” ögesini oluşturması karşısında, sanık hakkında TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanamayacağını gözetilmemesi (...)*” Yargıtay 18. C.D. E. 2015/12527 K. 2015/13772 T. 17.12.2015.

⁵²⁰ Koca-Üzülmüş, s. 528-530; *Kocasakal*, s. 143; Özen-Köksal, s. 506-507. *Koca-Üzülmüş*'e göre başlı başına suç teşkil edip huzur ve sükunu bozmaya elverişli olan eylemler, bu suç yönünden ısrarlı hareket olarak ele alınamaz. Bu durumda tehdit, şantaj, hakaret ve cinsel taciz suçları hareketler dizisinden çıkarıldığında kalan hareketler tipikliği sağlamıyorsa 123'üncü maddedeki suç oluşmaz. Ancak bu hareketler tipik olarak değerlendirilebiliyorsa huzur ve sükun bozma suçu ile diğer suçlar arasında gerçek içtima ilişkisi söz konusu olur, bkz. Koca-Üzülmüş, s. 529. *Topsakal*, eylemlerin ortaya çıkan diğer suçu tamamen karşılaması halinde yani tam ayniyet söz konusu ise fikri içtima hükümlerinin uygulanacağını, icra hareketlerinin tamamının diğer suçu karşılamaması yani kısmi ayniyet durumunda ise gerçek içtima hükümlerinin uygulama bulacağını ifade etmektedir, bkz. *Topsakal*, s. 200-201. *Kocasakal*'a göre m. 123'te düzenlenen suç genel ve tamamlayıcı nitelikte olup fiilin başka suçları oluşturması halinde ayrıca m. 123 uyarınca ceza verilmeyecektir, bkz. *Kocasakal*, s. 131. *Özen-Köksal*, aynı fiille farklı suçların oluşması halinde manevi unsur gözetilerek ceza sorumluluğunun belirlenmesi gerektiğini ve fail, sırf kişilerin

7. Israrlı Takip

Israrlı takip (*stalking*)⁵²¹, elektronik iletişim araçları kullanmak suretiyle gerçekleştirildiğinde (siber ısrarlı takip/*cyberstalking*) siber zorbalık davranışlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır⁵²². Israrlı takipte, tekrarlanan bir mağduriyet söz konusudur. Mağdur fiziki olarak, iletişim teknolojileri veya internet ortamı kullanılarak ısrarlı takibe maruz kalır. Israrlı takip mağdurları sosyal çevrelerinden uzaklaşabilir, kendilerini tehdit altında ve güvensiz hissederler. Israrlı takip eylemleri sonucunda intihar vakaları dahi görülebilmektedir⁵²³.

Israrlı takip faileri incelendiğinde basit takıntılılar, aşk takıntılılar ve erotmanikler⁵²⁴ olarak tipolojiler ele alınmaktadır. Israrlı takip motivasyonu aşk veya intikam olabilmekte; reddedilen, yakınlık kurmak isteyen, kin beseleyen kişilerin ısrarlı takibe başvurduğu görülmektedir⁵²⁵.

Israrlı takip, TCK'nın 123/A maddesinde “(1) *Israrlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) *Suçun;*

a) *Çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi,*

b) *Mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması,*

c) *Hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi,*

hâlinde faile bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) *Bu maddede düzenlenen suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlıdır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu suç tipi, 7406 sayılı Kanun’la⁵²⁶ mevzuatımıza dahil edilmiştir. Gerekçede ısrarlı

huzur ve sükununu bozma maksadıyla hareket ettiyse failin m. 123 uyarınca cezalandırılacağını belirtmektedir, bkz. Özen-Köksal, s. 508.

⁵²¹ *Stalking*, çoğunlukla yakalamak veya saldırmak için birini yakından ve gizlice takip etmek, izlemek, ona sinsice yaklaşmak anlamına gelmektedir, bkz. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/stalk?q=stalking> (E.T. 24.05.2024).

⁵²² Kaygısız, s. 165; Langos, s. 52, 192; Dülger, Murat Volkan, Normatif Düzenleme Açısından Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A), İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2022, s. 27.

⁵²³ Balcı-Çakır, s. 81, 87; Langos, s. 191, 197.

⁵²⁴ Kişinin, kendisinden daha yüksek sosyal statüdeki birinin kendisine âşık olduğuna dair sanrısız bir inanca sahip olması erotmani olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Duman, Nesrin-Öçalan, Hümmis İrem-Uysal, Rüya, Stalklama: Israrlı Takip Davranış Tipolojileri, Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 2, 2023, s. 132.

⁵²⁵ Duman-Öçalan-Uysal, s. 129.

⁵²⁶ 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 27.05.2022 tarih ve 31848 sayılı Resmî Gazete.

takibin suç olarak düzenlenmesinde haberleşme ve iletişim araçlarının ve bilişim sistemlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasının, kişilerin birbirlerini takip etmesini kolaylaştırması ve mağdurla iletişim kurma imkânını artırmasının etkili olduğu; özellikle kadına yönelik şiddet içeren suçlara ön gelen ısrarlı takip fiillerinin cezalandırılması ile mağdurlara güvence sağlamanın amaçlandığı ifade edilmektedir⁵²⁷.

Israrlı takip suçu ile *korunan hukuki değer* kişinin hürriyeti, hür bir şekilde irade oluşturma ve buna göre hareket edebilme hakkı, huzur ve sükunudur⁵²⁸.

Israrlı takip suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Fail, aynı hareketi tekrarlayan şekilde veya farklı hareketleri bir araya getirerek ısrarlı takip suçunu işleyebilir. Önemli olan hareketlerin ısrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Israr, eylemlerin cezayı gerekli kılacak haksızlık boyutuna ulaşması anlamı taşır⁵²⁹. Israr, davranışların birden çok kez gerçekleştirilmesi bakımından siber zorbalığın tekrar unsuru ile örtüşmektedir⁵³⁰.

Seçimlik hareketlerden biri *fiziken takip etmektir*⁵³¹. Fail, mağduru fiziki olarak izleyebilir, peşinden gidebilir, bir başkasına takip ettirebilir, çeşitli mekanlarda mağdurun karşısına çıkabilir, mağdurun konutunun önünde bekleyebilir, kendini mağdura göstermeye çalışabilir⁵³².

Haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak ısrarlı takip suçunu oluşturan bir diğer seçimlik harekettir. İletişim kurmayı sağlayacak her tür teknolojik aracın bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür. Mağdura telefon etmek, çağrı bırakmak, e-posta göndermek veya mesaj atmak, engellenmesine rağmen ısrarlı bir şekilde sosyal medyadan arkadaşlık/takip isteği göndermek, mektup göndermek gibi davranışlar ısrarlı takip suçunu oluşturacaktır. Ayrıca failin üçüncü kişileri aracı olarak kullanarak mağdura ulaşmaya çalışması, bu suretle mağdurla yüz yüze görüşme sağlama veya üçüncü kişi aracılığıyla iletişim teknolojileri kullanarak mağdurla arasında iletişim kurulmaya çalışması halinde de ısrarlı takip suçundan bahsedilecektir. Üçüncü kişinin suçun işlenmesinde araç olarak kullanıldığını bilmesi durumunda iştirak hükümleri uygulama bulur⁵³³.

Israrlı takip suçu kapsamında siber zorbalık bakımından gündeme gelebilecek hareket haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini kullanarak temas kurmaya çalışmaktır. Bu

⁵²⁷ Koca-Üzülmez, s. 532; Balcı-Çakır, s. 83-84; Dülger, Israrlı Takip, s. 26; Özar, Süleyman, Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 71, S. 3, 2022, s. 1405.

⁵²⁸ Koca-Üzülmez, s. 533; Balcı-Çakır, s. 86; Dülger, Israrlı Takip, s. 31; Özar, s. 1406; Taşkın, s. 109; Türkoğlu, s. 74.

⁵²⁹ Koca-Üzülmez, s. 536; Balcı-Çakır, s. 88; Dülger, Israrlı Takip, s. 35; Özar, s. 1408; Taşkın, s. 112; Türkoğlu, s. 93.

⁵³⁰ Türkoğlu, s. 23; Langos, s. 189.

⁵³¹ Sanal ortamda mağdurun dijital araçlar kullanılarak (GPS gibi) takip edilmesinin, fiziken takip seçimlik hareketi kapsamında değerlendirilemeyeceği, buna karşın bilişim sistemleri kullanılarak temas kurmaya çalışmak seçimlik hareketinin de mağduru izlemeyi ve takibi kapsamadığı ifade edilmekte, izleme ve takibin fiziki alanla sınırlı kalması eleştirilmektedir, bkz. Dülger, Israrlı Takip, s. 38; Özar, s. 1410; benzer yönde bkz. Taşkın, s. 114.

⁵³² Koca-Üzülmez, s. 535; Balcı-Çakır, s. 90; Dülger, Israrlı Takip, s. 36-37; Özar, s. 1409; Taşkın, s. 113; Özen-Köksal, s. 513; Türkoğlu, s. 84.

⁵³³ Koca-Üzülmez, s. 536; Balcı-Çakır, s. 92; Dülger, Israrlı Takip, s. 39-40, 49; Özar, s. 1411; Taşkın, s. 114; Türkoğlu, s. 87.

eylemler siber ısrarlı takip olarak ele alınmaktadır. Siber ısrarlı takip (*cyberstalking*), ısrarlı takibin bir türü olarak görülmektedir ve aynı zamanda siber zorbalık davranış biçimlerinden biridir⁵³⁴. Mağdura elektronik iletişim araçları ile mesaj atmak, sosyal medya platformlarında paylaşım yaparak mağdura ulaşmaya çalışmak, mağdurun sosyal medya hesaplarına yetkisiz olarak erişmek, mağdurun paylaşımlarına ısrarlı bir şekilde rahatsız edici yorumlar yazmak, mağdurun bulunduğu sohbet gruplarına dahil olarak çevrimiçi ortamda mağdurun hareketlerini izlemek gibi davranışlar siber ısrarlı takibi oluşturur. Bu kapsamda özellikle sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen saldırılar söz konusu olmaktadır⁵³⁵.

Siber ısrarlı takibin, fiziki ısrarlı takibe kıyasla daha yıkıcı etkileri vardır. Mağdur genellikle kendini daha çok tehdit altında hisseder, failin internet ortamında paylaştığı gönderileri silemeyen mağdur kendini daha zayıf görür, internet ortamındaki anonimlik mağduru daha çok korkutur ve anonimlik mağdur ile fail arasında bir güç dengesizliği oluşturur. İletişim teknolojilerinin sunduğu yer ve zaman fark etmeksizin mağdura ulaşma fırsatı da mağduru her zaman saldırıya açık hale getirir⁵³⁶.

Israrlı takip suçunda, failin gerçekleştirdiği eylemlerin mağdurda ciddi bir huzursuzluk oluşturması veya mağdurun kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olması gerekmektedir. *Balcı-Çakır, Dülger, Özar, Taşkın* bu hususu ısrarlı takip suçunun neticesi olarak değerlendirmektedir⁵³⁷. *Koca-Üzülmez*'e göre ise bunlar objektif cezalandırılabilme şartı teşkil eder. Buna göre fiilin icrasıyla suç oluşmakta ancak failin cezalandırılabilmesi için somut tehlike olarak “ciddi bir huzursuzluğun oluşması” veya “güvenliğinden endişe duyulması” gerekmektedir⁵³⁸.

Failin eyleminin mağduru huzursuz ettiği mağdurun bunu dış dünyaya yansıtmamasından anlaşılabılır⁵³⁹. Ancak huzursuzluk objektif olarak ciddi nitelikte olmalıdır. Somut olaya göre huzursuzluğun ciddiliği değerlendirilecektir⁵⁴⁰.

Failin eylemi, mağdurun kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olabilir. Mağdur kendisinin veya yakınlarından birinin hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına saldırı olması ihtimali dolayısıyla güvenliğinden endişe duyabilir⁵⁴¹.

⁵³⁴ Balcı-Çakır, s. 100; Dülger, İsrarlı Takip, s. 27; Türkoğlu, s. 91; Langos, s. 192; Maviş, s. 2493.

⁵³⁵ Balcı-Çakır, s. 100; Langos, s. 55, 195; Taşkın, s. 97; Özkaya, s. 17; Dülger, İsrarlı Takip, s. 27.

⁵³⁶ Balcı-Çakır, s. 100-101; Taşkın, s. 96; Langos, s. 192; Macaulay-Steer-Betts, s. 7.

⁵³⁷ Balcı-Çakır, s. 93; Dülger, İsrarlı Takip, s. 41; Özar, s. 1412; Taşkın, s. 115. *Dülger*, suçun zarar suçu olarak düzenlendiğini ancak somut tehlike suçu olarak düzenlenmesinin yerinde olacağını; eylemlerin endişe ve kaygıya neden olabilecek nitelik taşımalarının objektif cezalandırma şartı olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir, bkz. Dülger, İsrarlı Takip, s. 44. Benzer yönde bkz. Taşkın, s. 115.

⁵³⁸ Koca-Üzülmez, s. 538.

⁵³⁹ Balcı-Çakır, s. 94; Dülger, İsrarlı Takip, s. 35;

⁵⁴⁰ Koca-Üzülmez, s. 539; Balcı-Çakır, s. 94; Dülger, İsrarlı Takip, s. 43; Özar, s. 1412; Langos, s. 194; Lipton, s. 1123. *Özar*, rahatsızlık hissedilmesine rağmen ciddi bir huzursuzluğun oluşmadığı hallerde suçun teşebbüs aşamasında kaldığını ifade etmektedir, bkz. Özar, s. 1412.

⁵⁴¹ Balcı-Çakır, s. 95; Türkoğlu, s. 97.

Israrlı takip, **fail** ve **mağdur** yönünden özellik arz etmez. Bununla beraber 123/A maddesinin 2'nci maddesinin (a) bendinde suçun “*çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi*” ve (c) bendinde suçun “*hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi*” daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

TCK'nın 123/A maddesinin 2'nci fıkrasının (b) bendinde **neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal** düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre suçun “*mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması*” halinde daha ağır bir cezaya hükmolunur. Israrlı takip suçu ile gerçekleşen ağır netice arasında nedensellik bağının kurulması gerekir⁵⁴². Siber zorbalığın mağdur üzerinde yaygın etkilerinden biri mağdurun sosyal izolasyonu ve okulunu veya işini değiştirmesi veya bırakmasıdır. Kimi zaman mağdurların kendilerini şehir değiştirmek zorunda hissettiği görülmektedir. Mağduriyetin ağırlığı gözetildiğinde söz konusu neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal düzenlemesinin yerinde olduğunu belirtmeliyiz⁵⁴³.

Israrlı takip suçu **kasten** işlenir. Failin herhangi bir saikle hareket etmesi aranmamıştır.

Israrlı takip suçunda icra hareketlerinin tamamlanamaması durumunda **teşebbüs** hükümlerinin uygulama bulacağı belirtilmektedir⁵⁴⁴.

Israrlı takip suçu **iştirak** bakımından özellik arz etmez. Bununla beraber ısrarlı takibin bizzat işlenebilen suçlardan olduğu, bu sebeple dolaylı failliğin mümkün olmadığı ifade edilmektedir⁵⁴⁵.

İçtima bahsinde ısrarlı takibi oluşturan birden fazla hareketin, bir bütün şeklinde tek fiil olarak değerlendirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla beraber araya kayda değer bir zaman girmesi gibi durumlarda bir suç işleme kararı çerçevesinde aynı mağdura karşı gerçekleştirilen eylemler bağımsız fiiller olarak kabul edilebiliyorsa zincirleme suç (m. 43/1) hükümleri uygulama bulur. Suçun tek fiille birden fazla kişiye karşı işlenmesi halinde aynı neviden fikri içtima (m. 43/2) gündeme

⁵⁴² Koca-Üzülmez, s. 539-540; Balcı-Çakır, s. 98. M. 123/A/2 (b) hükmünün nitelikli haller arasında değerlendirilmesine ilişkin bkz. Dülger, Israrlı Takip, s. 46; Özar, s. 1418; Taşkın, s. 123.

⁵⁴³ Maviş, s. 2492; Dülger, Israrlı Takip, s. 46.

⁵⁴⁴ Balcı-Çakır, s. 99; Özar, s. 1419. Belirli bir süre ısrarlı bir şekilde mağduru takip eden failin, mağdur kendisini fark edince takibi bırakması halinde teşebbüs dolayısıyla sorumluluk doğacaktır, bkz. Özar, s. 1410; bu durumda tamamlanmış suçtan ceza verilmesine ilişkin bkz. Taşkın, s. 124. Dülger'e göre ancak hareketlerin gerçekleşmesi fakat neticenin gerçekleşmemesi durumunda teşebbüs söz konusu olabilir, bkz. Dülger, Israrlı Takip, s. 49. Koca-Üzülmez'e göre ısrarlı takip suçu teşebbüse elverişli değildir, ısrar elverişlilik kriterini sağlar ve ısrarın gerçekleşmesi halinde suçun tamamlanır, bkz. Koca-Üzülmez, s. 540. Benzer yönde bkz. Taşkın, s. 124.

⁵⁴⁵ Koca-Üzülmez, s. 540. Buna karşın Özar, üçüncü kişileri kullanmak suretiyle mağdurla temas kurulması seçimlik hareketi bakımından kusur yeteneği olmayan bir çocuğun veya bir akıl hastasının araç olarak kullanılması halinde dolaylı failliğin gündeme geleceğini ifade etmektedir, bkz. Özar, s. 1412. Benzer yönde bkz. Taşkın, s. 125.

gelir. Israrlı takip suçunun işlenmesi esnasında gerçekleştirilen eylemlerin başka bir suça neden olması durumunda gerçek içtima ilişkisi söz konusu olacak ve fail bu suçlardan da sorumlu tutulacaktır⁵⁴⁶.

8. Hakaret

Sosyal medya, etkileşimli bir ortam yaratıp insanların iletişim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Bu kendini sınırsızca ifade etme ortamının ve iletişim kolaylığının bir sonucu olarak sosyal medyada aşağılamalara ve hakaretamiz ifadelere de sıklıkla rastlanmaktadır⁵⁴⁷.

Hakaret, siber zorbalık davranış biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁴⁸. Dijital dünya, siber zorbalık faillerine eylemlerini gerçekleştirme kolaylığı sağlamakta, mağdurların sayısız ve sınırsız kez hakarete uğramasına neden olmaktadır. Israrlı bir şekilde aşağılamaya maruz kalan siber zorbalık mağdurları, özgüvenlerini yitirir, kendilerini toplumdan soyutlamaya başlar⁵⁴⁹.

Hakaret suçu TCK'nın "Şeref Karşı Suçlar" bölümünde, 125 ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. TCK'nın 125'inci maddesi "(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(4) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

(5) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır." şeklindedir. TCK'nın 129'uncu maddesinde cezayı kaldıran ve/veya azaltan

⁵⁴⁶ Dülger, Israrlı Takip, s. 35, 50; Özar, s. 1420; Koca-Üzülmez, s. 540-541; Balci-Çakır, s. 99; Dülger, Israrlı Takip, s. 50-51; Özar, s. 1422; Taşkın, s. 125-126.

⁵⁴⁷ Maviş, s. 2477; Langos, s. 203; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 400.

⁵⁴⁸ Çakır, s. 242; Maviş, s. 2477; Langos, s. 201; Yetim, s. 365.

⁵⁴⁹ Bostancı Bozbayındır, s. 434; Can, s. 119.

haller olarak suçun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi, suçun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi, suçun karşılıklı olarak işlenmesi düzenlenmiştir.

Hakaret suçu ile **korunan hukuki değer** kişinin itibarı, onuru, şeref ve saygınlığıdır. Bu suç tipi ile kişinin hem kendi ile ilgili duygu ve düşünceler hem de o kişiye yönelik toplum nezdindeki düşünceler korunmaktadır⁵⁵⁰.

Bir **fiilin** hakaret olarak değerlendirilebilmesi için mağdura somut bir fiil veya olgu isnat edilmesi veya sövmek suretiyle kişinin onur, şeref ve saygınlığına yönelik saldırının gerçekleşmesi gerekmektedir⁵⁵¹. Isnat, mağdura izafe edilebilir olmalı, mağdurun şeref ve saygınlığını rencide edici mahiyet taşımalıdır, ancak suçun oluşması için mağdurun itibarının zedelenmesi, onur, şeref ve saygınlığının rencide edilmesi gerekmez. Hakaret suçu, soyut tehlike suçu niteliğindedir⁵⁵².

“Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme” seçimlik hareketinde, mağdura isnat edilen fiilin somutluğundan anlaşılması gereken şahıs, konu, yer, zaman ve şekil gibi unsurlarda belirleyici niteliklerin bulunmasıdır. Somut olgunun gerçek olup olmaması ise önemli değildir ancak bu olgu gerçekleşmesi imkânsız bir şeyi işaret etmemelidir. Somut bir fiil veya olgu için esas olan belirlenebilir olmasıdır. Bu seçimlik hareket için isnat edilen olayın geçmiş veya şimdiki zamana ait olması aranır. Isnat edilen fiilin suç teşkil etmesi halinde hakaret suçu oluşabileceği gibi isnat edilen fiilin mutlaka suç teşkil etmesine gerek yoktur. Toplumun genel anlayışına göre tahkir edici nitelik taşıması yeterlidir⁵⁵³.

Hakaret suçunun somut bir fiil veya olgu isnadı şeklinde gerçekleşmesi ve gerçeğin ispatı halinde faile ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir. TCK’nın 127’nci maddesine göre “(1) Isnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır. (2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde, cezaya hükmedilir.”

⁵⁵⁰ Artuk-Gökcen-Alşahin-Çakır, s. 506; Koca-Üzülmez, s. 546; Tezcan-Erdem-Önok, s. 629; Maviş, s. 2477; Özen, Mustafa, Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi, TBB Dergisi, S. 75, 2008, s. 95; Öztürk, Hazal, İnternet Üzerinden İşlenen Hakaret Suçu ve Soruşturma Aşaması, Toplum Bilimleri Dergisi, C. 17, S. 35, 2023, s. 74; Acay, Fırat, Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, 2021, s. 84.

⁵⁵¹ Artuk-Gökcen-Alşahin-Çakır, s. 506; Koca-Üzülmez, s. 550; Tezcan-Erdem-Önok, s. 634; Özen, s. 96; Öztürk, s. 75; Acay, s. 86.

⁵⁵² Artuk-Gökcen-Alşahin-Çakır, s. 510, 512, 525; Koca-Üzülmez, s. 551; Tezcan-Erdem-Önok, s. 634; Maviş, s. 2478; Özen, s. 95; Öztürk, s. 75; Acay, s. 86.

⁵⁵³ Artuk-Gökcen-Alşahin-Çakır, s. 507, 510; Koca-Üzülmez, s. 552-553; Tezcan-Erdem-Önok, s. 636-640; Maviş, s. 2478; Özen, s. 95-96; Öztürk, s. 75; Langos, s. 203, 206.

Herhangi bir olayla ilişkili olmayan, mağdura somut bir fiil isnat etmeyen ancak mağdurun onur ve şerefini incitecek, itibarını zedeleyecek ifadeler sövme olarak değerlendirilir. Sövme olarak ele alınacak isnatların mağduru rencide eden, küçük düşüren, itibarını zedeleyen isnatlar olması aranır. Sövmenin ne şekilde gerçekleştiği önemli değildir. Yazılı veya sözlü olabileceği gibi görseller ve işaretler kullanılarak veya el hareketleriyle de sövme suretiyle hakaret suçu söz konusu olabilir⁵⁵⁴.

Hakaret suçunun huzurda veya gıyaben işlenmesi mümkündür. Huzurda hakaret, mağdurun algılayabileceği, işitebileceği veya görebileceği şekilde mağduru muhatap alarak, yüz yüze olması gerekmektedir, iletişim teknolojileri kullanılarak, sesli, yazılı veya görsel iletiler ile gerçekleştirilebilir (m. 125/2)⁵⁵⁵.

Gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için ihtilat unsurunun gerçekleşmesi gerekir. Buna göre en az üç kişinin hakarete vakıf olması halinde gıyapta hakaret suçu bakımından *objektif cezalandırılabilme şartı* gerçekleşmiş olacaktır. İhtilat şartının gerçekleşmesi için bu kişiler, söylenenlerin hakaret suçuna vücut verdiğini algılayabilecek durumda olmalıdır. İhtilatın ne şekilde gerçekleştiği önem taşımaz. Fail, üçüncü kişilere ulaşabileceği herhangi bir elverişli vasıtayı kullanabilir. Failin üç kişiye göndermeyi planlayarak bir kişiye mesaj göndermesi ve bu kişinin mesajı diğerlerine iletmesi halinde ihtilat gerçekleşmiş sayılır. Buna karşın failin tek kişiye gönderdiği mesaj üç kişi tarafından okunduğunda ihtilat gerçekleşmiş olmayacaktır⁵⁵⁶.

Daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller 125'inci maddenin 3 ve 4'üncü fıkralarında ve 3359 sayılı Kanun'un Ek 12'nci maddesinde⁵⁵⁷ düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusu bakımından önem arz eden, suçun alenen işlenmesi halidir. Buna göre hakaret suçunun alenen işlenmesi durumunda ceza altında bir oranında artırılacaktır. Aleniyet, hakaretin belirsiz birçok kişi tarafından algılanabilir nitelikte olmasına işaret eder. Hakaretin fiilen öğrenilmesi gerekli olmayıp belirsiz sayıda kişinin öğrenebilme olanağının bulunması yeterlidir. Eylemin gerçekleştirildiği yer aleniyetin belirlenmesi açısından önemli değildir⁵⁵⁸. Basın yayın yoluyla suçun işlenmesi aleniyetin gerçekleştirilme şekillerinden biridir⁵⁵⁹.

⁵⁵⁴ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 508; Koca-Üzülmüş, s. 554; Tezcan-Erdem-Önok, s. 640; Özen, s. 96; Öztürk, s. 75. Somut olaya göre beddua niteliğindeki ifadelerin hakaret suçu çerçevesinde ele alınabilir, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 509. Beddua tek başına hakaret suçunu oluşturmaz, bkz. Koca-Üzülmüş, s. 554; Tezcan-Erdem-Önok, s. 638.

⁵⁵⁵ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 512; Koca-Üzülmüş, s. 555-556; Tezcan-Erdem-Önok, s. 642; Öztürk, s. 74; Acay, s. 87.

⁵⁵⁶ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 527-529; Koca-Üzülmüş, s. 557-558; Tezcan-Erdem-Önok, s. 647; Öztürk, s. 74; Acay, s. 88. İhtilatın objektif cezalandırılabilme şartı değil suçun unsuru olduğuna ilişkin bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s. 648.

⁵⁵⁷ 3359 sayılı Kanun'un Ek 12'nci maddesine eklenen hüküm "Kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan sağlık personeli ile yardımcı sağlık personeline karşı görevleri sebebiyle işlenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan kasten yaralama (madde 86), tehdit (madde 106), **hakaret (madde 125)** ve görevi yaptırmamak için direnme (madde 265) suçlarında; a) İlgili maddelere göre tayin edilecek cezalar yarı oranında artırılır. b) Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinde düzenlenen hapis cezasının ertelenmesi hükümleri uygulanmaz." şeklindedir.

⁵⁵⁸ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 518-519; Koca-Üzülmüş, s. 571; Maviş, s. 2478; Öztürk, s. 77; Acay, s. 89.

⁵⁵⁹ 5377 sayılı Kanun'la 29.06.2005'te yapılan değişiklikten önce madde "Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde altında biri, basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde üçte biri oranında artırılır." şeklindeydi.

İletişim teknolojileri kullanılarak, internet ortamında ve sosyal medya platformları üzerinden mesaj atmak veya paylaşım yapmak suretiyle hakaret suçunun işlenmesi mümkündür. Özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile bu platformlar, kişilerin düşüncelerini açıklaması ve yayması, karşılıklı paylaşımda bulunmasının en etkili ve kolay şekillerinden biri olmuştur⁵⁶⁰.

Bu kapsamda dijital dünyada gerçekleştirilen ve siber zorbalık biçimi olarak karşımıza çıkan hakaret suçu, mağdura hakaretimiz ifadeler kullanarak yorum yazma, üçüncü kişilerin görebileceği şekilde hakaret içerikli gönderiler paylaşmak veya üçüncü kişilere mağdurun itibarını zedeleyecek nitelikte iletiler göndermek, mağduru aşağılayıcı ifadeler kullanmak, sosyal medya hesaplarından herkesin görebileceği şekilde paylaşım yaparak mağdura itibarını lekeleyecek fiil veya olgular isnat etmek, mağdura telefon ederek sövmek, mail veya mesaj yoluyla hakaret içerikli iletiler yollamak şeklinde gerçekleştirilebilir⁵⁶¹. Cep telefonu, mesajlaşma uygulamaları veya sosyal medya platformları gibi iletişim teknolojileri kullanılarak mağdura hakaretimiz iletilerin gönderilmesi 125'inci maddenin 2'nci fıkrası kapsamında ve huzurda hakaret olarak değerlendirilir⁵⁶².

Özellikle üçüncü kişilerin erişebileceği internet siteleri ve sosyal medya platformları üzerinden yapılan hakaret içerikli paylaşımlarda aleniyetin mevcudiyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Hakaret içerikli paylaşımlar çok kısa sürede belirsiz sayıda kişi tarafından erişilebilir hale gelmektedir. Bu durumda değerlendirme 125'inci maddenin 4'üncü fıkrası uyarınca yapılacaktır⁵⁶³.

Sosyal medya platformlarında onur, şeref ve saygınlığı ihlal eden paylaşımlarda bulunulması halinde hakaret suçu gündeme gelecektir. Hakaret içerikli paylaşımların beğenilmesi (*like*), haksızlık içeriğini yoğunlaştırmakta ve mağduriyeti artırmaktadır. Buna karşın beğenme ile hakaret suçu oluşmayacak, hakaret içerikli gönderinin paylaşıldığı anda suç tamamlanacak, dolayısıyla beğenme ile suça iştirak de mümkün olmayacaktır⁵⁶⁴. *Retweet* veya *repost* ile hakaret içerikli paylaşımın yeniden paylaşılması durumunda ise bağımsız bir hakaret suçu oluşacak ve gönderiyi yeniden paylaşan kişinin cezai sorumluluğu doğacaktır⁵⁶⁵.

⁵⁶⁰ Balcı-Çakır, s. 114; Acay, s. 87, 103.

⁵⁶¹ Balcı-Çakır, s. 114; Maviş, s. 2478; Bostancı Bozbayındır, s. 432; Langos, s. 204, 208; Özkaya, s. 18; Lipton, s. 1115. "(...) ayrıca yaklaşık 4-5 gün boyunca katılanı telefonla aradığı ve telefon aramaları engellenince mesajları gönderdiği anlaşılmakla zincirleme suç hükümleri uyarınca artırımı gidildiği, sanığın katılana yönelik "dengesiz" ve "****" şeklinde **birden fazla tahkir edici mesaj gönderdiği** anlaşılmakla hakaret suçunu zincirleme şekilde işlediğinin kabul edildiği (...)" Yargıtay 9. C.D. E. 2021/19712 K. 2023/4236 T. 13.06.2023.

⁵⁶² Özen, s. 104; Öztürk, s. 78; Acay, s. 87; Langos, s. 204; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 403.

⁵⁶³ Balcı-Çakır, s. 114; Maviş, s. 2478; Öztürk, s. 78; Acay, s. 102; Langos, s. 207; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 408. "*Olaylar ve olgular bölümünde belirtilen ... adlı sosyal paylaşım sitesindeki ... Sahil Sitesi adlı hesaptan sanık tarafından yapılan "Nerenin öğretim üyesi, hırsızlık kürsüsü mü" şeklindeki yazışmaların hakkında site yöneticiliğinden kaynaklı soruşturma veya kovuşturma bulunmayan katılanın şeref, haysiyet ve kişilik haklarını ihlal edici nitelikte olduğu ve hakaret suçunu oluşturduğu anlaşılmıştır. Ancak, söz konusu hesabın herkesin görebileceği şekilde açık olup olmadığı tespit edilerek aleniyet unsuru belirlendikten sonra sonucuna göre sanık hakkında hüküm kurulması gerektiğinin gözlemlenmesinde hukuka uygunluk görülmemiştir.*" Yargıtay 8. C.D. E. 2020/18951 K. 2023/1331 T. 14.03.2023.

⁵⁶⁴ Balcı-Çakır, s. 125.

⁵⁶⁵ Balcı-Çakır, s. 129-130.

Dijital dünyada kullanılan dil, gerçeğe göre daha kaba ve nezaketten uzaktır. Bu sebeple hakaret suçunun oluşması açısından daha esnek davranılması gerekir. İnternet ortamındaki ifadelerin ağır eleştiri niteliğinde görülmesi ve ceza hukukuna son çare olarak başvurulması yerinde olacaktır⁵⁶⁶. Sövme teşkil etmeyen ancak kişiyi rahatsız eden lakaplar kullanarak siber zorbalık gerçekleştirilebilir ancak bunların hakaret suçu kapsamında değerlendirilmesi söz konusu olmadığından şartları oluştuğu takdirde kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu çerçevesinde değerlendirilebilir⁵⁶⁷.

Hakaret suçunun *faili* herhangi bir kişi olabilir. Basın yayın yoluyla hakaret suçunun işlenmesi durumunda sorumlular 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 11'inci maddesine göre belirlenecektir⁵⁶⁸. *Mağdur* herhangi bir kimse olabilir, önemli olan belirli veya belirlenebilir olmasıdır. Nitekim 126'ncı maddeye göre “*Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.*” Ayrıca hakaret suçunun mağduru ancak yaşayan kişi olabilir (TCK m. 130, Kişinin Hatırasına Hakaret). Mağdurun vasfının özellik arz ettiği durumlar mevcuttur (TCK m. 299, Cumhurbaşkanına Hakaret). Mağdurun kamu görevlisi olması, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir (m. 125/3(a)). Mağdurun sıfatının hakaret suçunun değerlendirilmesinde önem taşıdığı, bu açıdan kamuoyuna mal olmuş kişilerin koruma alanının daha dar olduğu, eleştiri ve kaba sözlere daha açık olmaları gerektiği ifade edilmektedir⁵⁶⁹.

Hakaret suçu *kasten* işlenebilir. Fail, eyleminin mağdurun itibarını zedeleyebilecek, onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olduğunu bilmeli ve bunu istemelidir⁵⁷⁰.

⁵⁶⁶ Maviş, s. 2479.

⁵⁶⁷ Maviş, s. 2479.

⁵⁶⁸ 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 11'inci maddesi “(1) Basılmış eserler veya internet haber siteleri yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

(2) Süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

(3) Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

(4) Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı, yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

(5) Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.” şeklindedir. 11'inci maddenin 4'üncü fıkrasındaki hükmün ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırı olduğu ifade edilmektedir, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 513; Koca-Üzülmez, s. 547; Tezcan-Erdem-Önok, s. 630; Özen, s. 106.

⁵⁶⁹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 511; Tezcan-Erdem-Önok, s. 639; Acay, s. 115.

⁵⁷⁰ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 520; Koca-Üzülmez, s. 558; Tezcan-Erdem-Önok, s. 652; Özen, s. 99; Öztürk, s. 76; Acay, s. 93.

Hakaret suçu bakımından hakkın icrası, ***hukuka uygunluk sebebi*** olarak gündeme gelmektedir. Bu kapsamda ihbar ve şikâyet hakkı, basının haber verme hakkı, ifade hürriyeti ve iddia ve savunma dokunulmazlığı söz konusu olabilir⁵⁷¹.

Gönderilen mektubun mağdura ulaşmadan kaybolması gibi durumlarda ***teşebbüs*** söz konusu olabilse de hakaret, şikâyetle bağlı bir suç olduğundan uygulamada hakaret suçuna teşebbüs mümkün görünmemektedir. Ancak hakaret suçu açısından ***gönüllü vazgeçme*** hükümleri uygulama bulabilir⁵⁷².

Bir suç işleme kararı kapsamında farklı zamanlarda aynı kişiye karşı işlenen hakaret suçu dolayısıyla zincirleme suç hükümleri uygulama bulacaktır (m. 43/1). Tekrarın siber zorbalığın unsurlarından biri olduğu gözetildiğinde hakaret biçiminde gerçekleştirilen siber zorbalık davranışlarında zincirleme suç hükümlerine başvurulacaktır. Tek fiille birden fazla kişiye karşı hakaret suçunun işlenmesi halinde aynı neviden fikri içtima söz konusu olacaktır (m. 43/2)⁵⁷³.

9. Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar

A. Genel olarak

Dijital ortamda gizliliğe yönelik saldırılar, siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilebilir. Özel hayata ilişkin bilgilerin, fotoğrafların, belgelerin; kişisel verilen dijital ortamlarda tutulması, başkalarının bunlara erişim riskini de beraberinde getirir. Fail, bireyin rızası olmaksızın kişisel bilgilere erişebilir, telefonunu, e-posta veya sosyal medya hesaplarını karıştırabilir, bunları başkalarıyla paylaşım yayabilir. Fiziki yöntemlerle öğrenilmiş bilgilerin de dijital ortamlarda yayılması söz konusu olabilir⁵⁷⁴. Sadece yayılması ve paylaşılması değil, özel hayat alanına ait bilgilere erişilmesi ile gizliliğin ihlal edilmesi başlı başına mağduru tedirgin edecek ve kendisini tehdit ve tehlike altında hissetmesine neden olacağından siber zorbalıktan bahsedilebilecektir.

Özel hayat hem AİHS m. 8 ile hem Anayasa m. 20-22 ile koruma altına alınmıştır. Devletlerin özel hayata müdahale etmeme ve müdahale edilmesini engellemek yönünde düzenleme yapma yükümlülüğü vardır. Devletler, özel hayat alanını korumak için gerekli tedbirleri almak, bu alana karşı saldırılara da yaptırım uygulamak konusunda pozitif yükümlülüğe sahiptir. Bilişim teknolojilerindeki ilerleme, internet ortamının yaygınlaşması gizliliğe yönelik saldırıları da kolaylaştırmıştır. Bu açıdan özel hayatın korunması ayrıca önem taşımaktadır⁵⁷⁵.

⁵⁷¹ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 520; Koca-Üzülmüş, s. 559; Tezcan-Erdem-Önok, s. 652; Özen, s. 100.

⁵⁷² Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 526; Koca-Üzülmüş, s. 576.

⁵⁷³ Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 526; Koca-Üzülmüş, s. 577; Tezcan-Erdem-Önok, s. 678. Dolaylı hakaret durumunda da aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği ifade edilmektedir, bkz. Artuk-Gökçen-Alşahin-Çakır, s. 516.

⁵⁷⁴ Kaygısız, s. 165; Abudusufuer-Yıldırım-Kumcağız, s. 279; Dülger, Bilişim Suçları, s. 123; Yetim, s. 365.

⁵⁷⁵ Tezcan-Erdem-Önok, s. 687-689; Koca-Üzülmüş, s. 585; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 531.

Gizliliğe yönelik müdahaleler TCK'nın "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" bölümünde yaptırım altına alınmıştır. Bu suçlar ile **korunan hukuki değer** genel olarak özel hayatın gizliliği olmakla birlikte suç tiplerinin münhasıran koruduğu hukuki değerler de mevcuttur.

Bu bölümdeki suçlar benzer özellikler arz etmektedir. 137'nci maddede 132, 133, 134, 135 ve 136'ncı maddeler için nitelikli hal düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre "(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların; a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle, b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle, işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

Kişisel verileri koruyan suçlar dışındaki suçlar, yani 132, 133, 134'üncü maddelerde yer alan suçlar şikâyet tabi olarak düzenlenmiştir. 139'uncu madde "(1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır." şeklindedir.

Gizliliğe saldırı niteliği taşıyan ve siber zorbalık bakımından söz konusu olabilecek suç tipleri, genel hatlarıyla bu başlık altında incelenecektir.

B. Haberleşmenin Gizliliğini İhlal

Haberleşmenin gizliliğini ihlal TCK'nın 132'nci maddesinde "(1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlali haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ifşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur." şeklinde düzenlenmiştir. Bu suç tipi ile özel hayatın gizliliğinin yanı sıra haberleşmenin dokunulmazlığı da korunmaktadır.

Haberleşmeden maksat, iki kişinin bir araç kullanarak iletişim kurmasıdır. Kullanılan aracın ne olduğu, haberleşmenin ne şekilde gerçekleştiği ise önem taşımaz. Telefon, mesaj, e-posta, sosyal medya platformları kullanılarak iletişim kurulması mümkündür. Ancak haberleşmenin içeriği genel mahiyette olmamalıdır. Hayatın gizli alanı korumasına dahil olabilmesi için içerik belirli bir kişiye atfedilebilecek, kişisel bir nitelik taşımalıdır⁵⁷⁶.

⁵⁷⁶ Tezcan-Erdem-Önok, s. 695; Koca-Üzülmez, s. 590; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 281; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 533.

İlk fıkrada haberleşmenin taraflarının rızası olmaksızın haberleşme içeriğinin öğrenilmesi düzenlenmiştir. Fail okuyarak, görerek, duyarak veya dinleyerek haberleşmenin gizliliğini ihlal edebilir. İçeriğin tamamının öğrenilmesi şart değildir. Failin haberleşmenin içeriğini ses ve/veya görüntü kaydına alması da fıkranın ikinci cümlesinde nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. İnternet ortamında herkesin erişimine açık olarak aleni bir şekilde gerçekleştirilen haberleşmeler ise bu kapsamda değildir⁵⁷⁷.

Maddenin 2'nci fıkrasında haberleşme içeriklerinin *hukuka aykırı* ifşası yaptırıma bağlanmıştır⁵⁷⁸. Haberleşmenin içeriği ile birlikte haberleşmenin taraflarının da açıklanması gerekir, en azından tarafların kim olduğu anlaşılabilir olmalıdır. Haberleşme içeriğine aleniyet kazandırılması gerekmez, herhangi bir şekilde üçüncü kişiye bilgi verilmesi yeterlidir. Kişi hem haberleşmenin gizliliğini ihlal etmiş hem de haberleşme içeriğini ifşa etmişse m. 132/1 ve m. 132/2 birlikte uygulanır⁵⁷⁹.

132'nci maddenin son fıkrasında haberleşmenin tarafının, *diğer tarafın rızası dışında*, hukuka aykırı olarak haberleşme içeriğini ifşa etmesi ve ifşanın basın ve yayın yoluyla gerçekleştirilmesi suç olarak düzenlenmiştir. İfşanın alenen yapılması aranır. Diğer tarafın rızasının yokluğu, tipikliğin unsurlarındandır. Yaptırıma bağlanan bu fiil ile tarafların, haberleşmenin içeriğinin gizli kalacağına dair güveni korunmaktadır⁵⁸⁰.

Teknolojik gelişmeler hem iletişim araçları sayesinde haberleşmeyi hem de telefon konuşmalarına, e-posta yazışmalarına ve sosyal medya platformlarında direkt mesaj özelliği üzerinden yapılan konuşmalara üçüncü kişiler tarafından erişilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde sistematik bir biçimde konuşmaların gizliliğinin ihlal edilerek mağdurun rahatsız edilmesi veya haberleşme içeriklerinin ifşası siber zorbalık olarak değerlendirilebilir. Özellikle dijital okuryazarlığı olmayan kişilerle sosyal medya üzerinden iletişime geçerek sohbet edip daha sonra kişisel konuşmalarını sosyal medya platformlarında ifşa etmek suretiyle siber zorbalık gerçekleştirilmesi mümkündür⁵⁸¹.

Aynı kişiye karşı birçok defa aynı suçun işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanır. Belirtmek gerekir ki 132'nci maddede farklı suçlar düzenlenmiştir. Dolayısıyla farklı fıkralarda yer alan

⁵⁷⁷ Tezcan-Erdem-Önok, s. 696-698; Koca-Üzülmüş, s. 592, 597; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 282; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 534.

⁵⁷⁸ “(...) katılanların 2011 yılında **telefon ile yapmış oldukları haberleşme içeriklerinin** 27 Şubat 2013 tarihinde ... isimli kullanıcı tarafından **facebook adlı internet sitesinde yayımlanmasından** sonra sanığın bu haberleşme içeriklerini, genel müdürlüğünü yaptığı yerel bir gazetede hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen diğer sanıklarla birlikte yayımlaması şeklinde gerçekleşen somut olayda (...) Sanığın katılanların telefon ile yapmış oldukları konuşma içeriklerini yayımlaması şeklinde gerçekleşen eyleminin kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçunu değil, TCK'nın 132/2. maddesine uyan haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu oluşturduğu ve sanığın bu suçtan sorumlu tutularak cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, suçun nitelendirilmesinde yanlışlıkla olayda uygulama yeri bulunmayan aynı Kanunun 133/3. maddesi uyarınca hüküm kurulması (...)” Yargıtay 12. C.D. E. 2016/881 K. 2017/4567 T. 31. 05.2017.

⁵⁷⁹ Tezcan-Erdem-Önok, s. 698; Koca-Üzülmüş, s. 593; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 284; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 535.

⁵⁸⁰ Tezcan-Erdem-Önok, s. 699; Koca-Üzülmüş, s. 594; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 285. 288. *Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe*'ye göre suç tipinde ayrıca hukuka aykırılığın belirtilmiş olması onu tipikliğin bir unsuru haline getirmez, bkz. *Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe*, s. 539.

⁵⁸¹ Langos, s. 61; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 280.

bu suçların aynı mağdura karşı işlenmesi, zincirleme suç bakımından “aynı suç” oluşturmaz. Haberleşme içeriğinin ifşa edilmesi ile hakaret suçuna da vücut veriliyorsa fikri içtima kuralları uygulama bulur (m. 44). Haberleşme içeriğini öğrenen kişinin bunu yarar sağlama maksadıyla mağduru tehdit etmek için kullanması halinde fail ayrıca şantaj suçundan da sorumlu olur. Haberleşmenin gizliliği, bilişim sistemine girmek suretiyle ihlal edildiyse fail m. 243 uyarınca da cezalandırılacaktır. Haberleşmenin gizliliği, özel hayatın gizliliğinin görünümülerinden biridir. TCK m. 132, m. 134’e göre özel hüküm olduğundan haberleşmenin gizliliğinin ihlali halinde sorumluluk m. 132’ye göre belirlenecektir⁵⁸².

C. Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması

TCK’nın 133’üncü maddesinde kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçu “(1) Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşanların rızası olmadan ses alma cihazı ile kayda alan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların kaydedilmesi suretiyle elde edilen verileri hukuka aykırı olarak ifşa eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve dörtbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu suç tipi ile özel hayatın gizliliği, kişiler arası iletişimin dokunulmazlığı ve yüz yüze görüşmelerin gizliliği korunmaktadır.

Herhangi bir araç kullanmadan, yüz yüze yapılan ve aleni olmayan konuşmaların gizliliği söz konusudur. Bu kapsamda dinleyici çevresinin sınırlı olduğu, kimlerin konuşmaya şahit olabildiği hususunun kontrol edilebildiği hallerde gerçekleştirilen konuşmalardan bahsedilir. Söyleşi ifadesinden ise en az üç kişinin katılımı olan bir konuşma anlaşılmaktadır⁵⁸³.

İlk fıkrada aleni olmayan konuşmaların, taraflardan herhangi birinin rızası olmadan, bir aletle dinlenmesi veya bunların ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi seçimlik hareket olarak düzenlenmiştir. Mekanik veya dijital herhangi bir araç kullanılarak konuşmanın dinlenmesi mümkündür. Ancak çıplak kulak ile dinleme halinde m. 134’ün değerlendirilmesi gerekecektir⁵⁸⁴.

⁵⁸² Tezcan-Erdem-Önok, s. 706-707; Koca-Üzülmüş, s. 600; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 288.

⁵⁸³ Tezcan-Erdem-Önok, s. 708-709; Koca-Üzülmüş, s. 605; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 296; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 548.

⁵⁸⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s. 710; Koca-Üzülmüş, s. 607-608; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 297-298; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 550.

2'nci fıkrada aleni olmayan bir söyleşinin, konuşmacıların rızası olmadan kayıt altına alınması düzenlenmiştir. Rıza, tipikliğe ait olup failin bu konuda yanılması, TCK m. 30/1 uyarınca tipiklikte yanılma olarak değerlendirilir⁵⁸⁵.

Maddenin 3'üncü fıkrasında ise aleni olmayan konuşmaların kaydedilmesi ile elde edilen verilerin hukuka aykırı olarak ifşası ve bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayınlanması cezalandırılmıştır. Söz konusu verilerin hukuka aykırı veya hukuka uygun olarak elde edilmiş olması bu suç bakımından önem arz etmez. İfşa ile aleni olmayan konuşmaların üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi sağlanır⁵⁸⁶.

Konuşmaların bir başkası tarafından dinlenmesi dahi başlı başına rahatsız edici bir hareket olup bu konuşmaların kaydedilmesi ve ifşası, siber zorbalık bağlamında değerlendirilebilecektir. Teknolojik cihazlar kullanarak konuşmaları dinlemek ve kaydetmek oldukça kolaydır. Bu konuşmaların ifşası ise mağduriyeti artıracaktır. Mağdura zarar verme, onu rahatsız etme, toplum içindeki itibarını zedeleme kastıyla konuşmanın gizliliğine yönelik sistematik bir şekilde gerçekleştirilen bu tür saldırılar siber zorbalık davranış biçimi teşkil edebilir.

133'üncü maddede yaptırıma bağlanan eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde özel norm olması sebebiyle yalnızca m. 133 oluşur, özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan (m. 134) ceza verilmez. Telefonla yapılan görüşmelerin gizliliğinin ihlali halinde araçla gerçekleştirilen haberleşmeler m. 132 uyarınca cezalandırıldığından haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu oluşur. Konuşmanın hem dinlenmesi hem kaydedilmesi durumunda bu hareketler seçimlik hareket olarak düzenlendiği için tek suçun oluştuğundan bahsedilir⁵⁸⁷.

D. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal

Özel hayatın gizliliğini ihlal, TCK'nın 134'üncü maddesinde “(1) *Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.*

(2) *Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Özel hayatın gizliliğine müdahale niteliği taşıyan her tür davranış ile bu suçun oluşması mümkündür. Özel hayat alanında kalan, kişinin kısıtlı bir kitleyle paylaştığı ve gizli tutmak istediği, cinsel yönelim, siyasi görüş, dini inanç gibi herhangi bir bilginin veya olayın öğrenilmesi, gizli

⁵⁸⁵ Tezcan-Erdem-Önok, s. 711; Koca-Üzülmez, s. 609; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 298.

⁵⁸⁶ Tezcan-Erdem-Önok, s. 711; Koca-Üzülmez, s. 610; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 299.

⁵⁸⁷ Tezcan-Erdem-Önok, s. 714; Koca-Üzülmez, s. 614; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 302.

nitelikteki ses veya görüntüye vakıf olunması halinde suç oluşacaktır. Gözetleme, izleme, dinleme gibi eylemlerle özel hayatın gizliliği ihlal edilebilir. Bireyin özel hayat olayının yazıya dökülerek anlatılması halinde de özel hayatın gizliliğini ihlal söz konusudur⁵⁸⁸. İlk fıkranın ikinci cümlesinde ise gizliliğin görüntü veya ses kaydı suretiyle ihlal edilmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kaydetmekten kasıt, özel hayat alanına ait görüntü veya seslerin herhangi bir yolla tekrar görülebilir, dinlenebilir hale getirilmesi, depolanıp saklanmasıdır⁵⁸⁹.

Maddenin 2'nci fıkrasında özel hayata ilişkin görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi ve bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması suç olarak düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki uygulamada kişinin günlük hayatına ilişkin bir görselin kişisel veri niteliği taşıdığı ifade edilmekte ve bu görsel m. 136 kapsamında değerlendirilmekte; özel hayata ve hayatın gizli alanına dahil olabilecek nitelikteki görüntüler ise, örneğin cinsel içerikli fotoğraflar, m. 134 uyarınca ele alınmaktadır. Özellikle cinsel görüntülerin mağdurun aşağılanması ve küçük düşürülmesi gibi nedenlerle yayılması bir siber zorbalık davranışı oluşturur⁵⁹⁰.

İfşanın nasıl gerçekleştirildiği önem arz etmez, aleniyet kazandırılması da şart değildir. Yetkisiz tek bir kişiyle paylaşılması dahi ifşayı oluşturur⁵⁹¹. Görüntü veya sesin hukuka aykırı veya hukuka uygun olarak elde edilmiş olması önemli değildir ancak ifşanın hukuka aykırı olması gerekir. Kişinin ses ve görüntü kaydına rıza göstermiş olması, bu ses veya görüntülerin ifşasına da rıza gösterdiği anlamı taşımaz⁵⁹². Bu suç tipi için kaydedilmiş bir görüntü veya sesin mevcudiyeti gerekli olsa da bazı hallerde

⁵⁸⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s. 718; Zafer, Hamide, Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması (TCK m.132-134), İstanbul 2010, s. 193- 194; Koca-Üzülmmez, s. 620; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 559.

⁵⁸⁹ Zafer, s. 195.

⁵⁹⁰ Langos, s. 213; Tezcan-Erdem-Önok, s. 720; Aksoy Retornaz, s. 84. “Sanık ...’ın, 2010 yılı Ocak ayında, internet üzerinden tanışarak arkadaş olduğu kayden 25.11.1994 doğumlu mağdur ... ile MSN’de görüntülü sohbet yaptıkları esnada, mağdurun göğüslerini göstermesini istemesi üzerine, mağdurun üzerindeki kıyafeti yukarıya doğru kaldırmasının ardından, sanık tarafından, mağdurun göğüslerini gösteren fotoğraflarının gizlice bilgisayara kaydedildiği, bir müddet sonra, mağdurun sanıkla olan ilişkisini bitirmesi üzerine, mağdurun göğsü açık fotoğraflarının, sanık tarafından, mağdura ait facebook hesabında, mağdurun arkadaşlarının görebileceği şekilde yayımlandığı iddialarına dayalı olarak sanık hakkında TCK’nın 134/1-2. madde, fıkra ve cümlesindeki görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal ile TCK’nın 134/2. madde ve fıkrasındaki görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarından kamu davaları açıldığı olayda; **Mağdurun fiziksel mahremiyetine ilişkin fotoğraflarını, onun bilgisi dışında kaydeden ve başkalarının görgüsüne sunan sanığın eylemlerinde görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal ile görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarının yasal unsurlarının oluştuğu;** ayrıca, 15 yaşındaki mağdur çocuğun, cinsel arzuları tahrik ve istismar eden, toplumun sahip olduğu ortak ar ve haya duygularını, yerleşik edep kurallarını incitici ve genel ahlâka aykırı nitelikteki müstehcen görüntüsünü, gizlice kaydedip, bilgisayarına depolayan ve mağdura ait facebook hesabında mağdurun arkadaşlarının görebileceği şekilde yayımlayan sanığın TCK’nın 226. maddesinin 3 ve 5. fıkralarında tanımlanan müstehcenlik suçunu da işlediği anlaşılmakla, TCK’nın 44. maddesi gözetilerek, sanık hakkında müstehcenlik suçundan TCK’nın 226/3-1. madde, fıkra ve cümlesi ile TCK’nın 226/5. madde ve fıkrası gereğince ayrı ayrı mahkumiyet hükümleri kurulması gerekirken, mağdurun yaşı ve tespit edilen fotoğrafların özellikleri dikkate alınmaksızın, eylemler sadece TCK’nın 134/2. madde ve fıkrasındaki görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçu kapsamında değerlendirilerek, yazılı şekilde hüküm kurulması (...)” Yargıtay 12. C.D. E. 2021/5277 K. 2021/6888 T. 13.10.2021.

⁵⁹¹ Zafer, s. 197; Tezcan-Erdem-Önok, s. 698; Koca-Üzülmmez, s. 621.

⁵⁹² Koca-Üzülmmez, s. 621. “(...) TCK’nın 134. maddesinde iki fıkra halinde birbirinden bağımsız birden fazla suç düzenlendiği dikkate alınmadan, mağdura ait görüntülerin gizlice kayda alınmaması nedeniyle sanığa yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığına dair yetersiz gerekçelerle sanık hakkında görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan beraat kararı verilmesi (...)” Yargıtay 12. C.D. E. 2022/6823 K. 2022/6714 T. 12.10.2022.

kayıt olmadan aktarım suretiyle de özel hayata ilişkin görüntü veya seslerin ifşası mümkündür⁵⁹³. Sosyal medya araçlarının oldukça geliştiği bu dönemde kayıt olmaksızın aktarım yoluyla ses veya görüntülerin ifşası oldukça yaygındır. Instagram gibi sosyal medya uygulamalarında yer alan “canlı yayın” özelliği ile kişilerin özel hayat görüntüleri sayısız insanla çok kısa sürede paylaşılabilmekte ve mağduriyet kontrol edilemez hale gelmektedir. Bu eylem, gizliliğe yönelik saldırı biçimindeki siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilebilir.

Dijital ortamda gerçekleştirilen davranışlarla özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi oldukça kolaydır. Fail bireyin sosyal medya hesaplarına yetkisiz erişerek, onun özel hayat olaylarını sosyal medya platformlarında paylaşp başkalarına anlatarak özel hayatın gizliliğini ihlal edebilir⁵⁹⁴. Özel hayata ait görüntü veya seslerin iletişim teknolojileri kullanılarak paylaşılması halinde suç oluşur. Mağdur ile internet üzerinden iletişim kuran fail önce onun güvenini kazanıp özel hayatıyla ilgili bilgi edinebilir ve daha sonra bunları ifşa edebilir⁵⁹⁵. Bir siber zorbalık biçimi olarak anılan *outing/doxing*’de, mağduru aşağılamak veya küçük düşürmek amacıyla hassas veya kişisel bilgiler ifşa edilir ve bu eylemler, özel hayatın gizliliğini ihlal niteliği taşır⁵⁹⁶. Sadece dijital ortamda erişilen özel hayat olayları ve bunlara yönelik saldırı değil, fiziki olarak, örneğin birinin özel hayat alanına ait fotoğraflarını çekerek, özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiği ve bu verilerin sosyal medyada yayıldığı durumlarda da siber zorbalıktan bahsedilir⁵⁹⁷. Failin rahatsız etme, aşağılama, itibarı zedeleme veya zarar verme kastıyla sistematik olarak bu tür eylemleri gerçekleştirmesi siber zorbalık çerçevesinde ele alınabilir. Ayrıca özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi sonucunda mağdurun intihar etmesi, okulunu veya işini değiştirmesi veya bırakmasının neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olarak düzenlenmesinin yerinde olacağı ifade edilmektedir⁵⁹⁸.

Aynı suçun aynı mağdura karşı birçok kez işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanır (m. 43/1). Özel hayatın gizliliğinin görüntü ve ses kaydı ile ihlal edilmesi ve bunların ifşası halinde iki ayrı suç oluşur. Yarar sağlamak maksadıyla özel hayat alanına ait görüntü ve seslerin ifşa edilmesi tehdidinde bulunulması halinde ayrıca şantaj suçu gündeme gelir. Özel hayatın gizliliğini ihlal aynı

⁵⁹³ Artuç, Mustafa-Gökcan, Hasan Tahsin, Türk Ceza Kanunu Şerhi (3. Cilt), İstanbul 2021, s. 4865.

⁵⁹⁴ “Sanığın yaşı küçük katılan ...’a ait çıplak fotoğrafları, katılanın kullanımında olan “facebook” isimli sosyal paylaşım sitesinde bulunan hesap içeriğine girerek alması şeklinde gerçekleşen eylemde, sanığın aşamalarındaki ikrarı da dikkate alınarak, sanığın yaşı küçük katılana ait müstehcen içerikli görüntüleri depoladığı, eylemin hem TCK’nın 226/3. maddesinin son cümlesinde tanımlanan müstehcenlik, hem de özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarını oluşturacağından, tek eylemle birden fazla suçun oluşması nedeniyle sanık hakkında TCK’nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima kuralı uyarınca, bu suçlara ilişkin en ağır cezayı öngören TCK’nın 226/3. maddesi uyarınca mahkûmiyet hükmü kurulması gerekirken, özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması (...)” Yargıtay 4. C.D. E. 2020/15349 K. 2021/5904 T. 24.02.2021.

⁵⁹⁵ Langos, s. 61.

⁵⁹⁶ Langos, s. 213; The 10 Types of Cyberbullying, <https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent>. (E.T. 13.03.2024); Maviş, s. 2460; Cyberbullying, <https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (E.T. 15.03.2024).

⁵⁹⁷ Langos, s. 50, 213.

⁵⁹⁸ Maviş, s. 2492.

zamanda mağdurun itibarını zedeleyecek nitelikteyse hakaret suçu da söz konusu olur ve fikri içtima hükümleri uygulama bulur⁵⁹⁹.

E. Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme

Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu, TCK'nın 136'ncı maddesinde “(1) *Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) *Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir.

TCK'da her ne kadar kişisel veri tanımına yer verilmemişse de 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun⁶⁰⁰ m. 3/1 (d) bendinde kişisel veri “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmıştır.

Kişisel verinin hukuka uygun veya hukuka aykırı olarak kaydedilmiş olması önem arz etmeyip hukuka aykırı olarak verilmesi 136'ncı madde uyarınca cezalandırılır. Kişisel verilerin verilmesi herhangi bir şekilde gerçekleşebilir. Bu verilerin bir başkasına ulaştırılması, bir başkasının bunlara erişiminin sağlanması yeterlidir. Fail fiziki olarak verileri başkasına verebileceği gibi internet ortamında e-posta veya mesajlaşma uygulamaları üzerinden de fiili gerçekleştirebilir. Kişisel verilerle ilgili sözlü bilgi verilmesi de bu kapsamdadır⁶⁰¹.

Seçimlik hareketlerden bir diğeri kişisel verilerin hukuka aykırı olarak yayılmasıdır. Yayma, kişisel verilerin ifşa edilmesi, çok sayıda kişi tarafından öğrenilmesinin sağlanması anlamı taşır. Fail internet ortamında e-posta ile, sosyal medya platformlarında veya web sitelerde paylaşım yapmak gibi çeşitli yöntemlerle kişisel veriyi yayabilir⁶⁰².

Bu suç kapsamındaki son seçimlik hareket kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesidir. “Veri hırsızlığı” anlamı da taşıyan ele geçirme, bir başkasının hakimiyet alanında bulunan verinin fail tarafından kendi hakimiyetini alınmasıdır. Fail fiziki olarak dosya ve dokümanlardaki verileri ele geçirebileceği gibi bilişim sistemlerine girerek depolanan verileri başka cihazlara aktarabilir.

⁵⁹⁹ Tezcan-Erdem-Önok, s. 727-728; Koca-Üzülmüş, s. 623; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 315.

⁶⁰⁰ 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu, 29677 sayılı ve 07.04.2016 tarihli Resmî Gazete.

⁶⁰¹ Koca-Üzülmüş, s. 648; Çağlar, İsmail, Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu (TCK m. 136), Marmara Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 88; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 338. *Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe*'ye göre verilerin bir başkasına aktarılmasında araç kullanılmalıdır, bkz. *Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe*, s. 578.

⁶⁰² Koca-Üzülmüş, s. 650; Çağlar, s. 90; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 339.

Bilişim sistemleri üzerinden gerçekleşen veri hırsızlığında veriler kopyalanarak alındığından eşya hırsızlığındaki gibi mağdurun verileri kaybetmesi söz konusu değildir⁶⁰³.

Siber zorbalık ve bu suç tipinin kesiştiği nokta özellikle kişisel verilerin hukuka aykırı olarak yayılması seçimlik hareketinde ortaya çıkar. Özel hayatın gizliliğini ihlal suçu (m. 134) başlığında belirttiğimiz gibi uygulamada günlük fotoğraf niteliğindeki görseller kişisel veri olarak değerlendirilmektedir⁶⁰⁴. Dolayısıyla bu nitelikteki fotoğrafların sosyal medya platformları üzerinden paylaşılması ile gerçekleştirilen siber zorbalık eylemleri m. 136 kapsamındadır.

Başkasının fotoğraflarını ve ismini kullanarak sosyal medya hesabı oluşturmak ve onu taklit ederek paylaşım da bulunmak gibi kimlik hırsızlığı eylemleri siber zorbalık davranışlarındandır. Bu halde de m. 136 uyarınca değerlendirme yapılmaktadır⁶⁰⁵. Komplo davranışları olarak ele aldığımız eylemlerin kişisel verilerin bu şekilde kullanılması ve yayılması suretiyle gerçekleştirilmesi mümkündür. Fail, mağduru taklit ettiği bu sosyal medya hesabından mağdur hakkında olumsuz izlenim oluşturacak paylaşımlar yapabilir⁶⁰⁶. Sadece sosyal medya değil, çevrimiçi oyunlarda da kişisel bilgilerin ele geçirilmesi ve bunların yayılması şeklindeki hareketler, siber zorbalık davranışı teşkil etmektedir⁶⁰⁷.

Sağlık verileri de kişisel veri niteliğindedir⁶⁰⁸. Hastane kayıtlarının da dijitalleştiği bu çağda kişilerin hastane kayıtlarına ulaşabilmekte, bu verilerin sosyal medyada yayılması ile siber zorbalık gerçekleştirilebilmektedir. Hastane kayıtlarının hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi ve bunların sosyal medyada yayılması ile özellikle cinsel hayatla ilgili kadınlara yönelik sistematik zorbalık eylemlerine rastlanmaktadır.

Aynı kişiye ait kişisel verilerin hukuka aykırı olarak birden çok kez yayılması halinde olduğu gibi aynı suçun aynı kişiye karşı birçok kez işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulama bulur (m. 43/1). Aynı suçun tek fiille birden fazla kişiye karşı işlenmesi durumunda ise aynı neviden fikri içtima söz konusu olur (m. 43/2). Kişisel verilerin kaydedilmesi ve yayılması aynı fiil ile gerçekleştirildiyse m. 135 ve m. 136 arasında fikri içtima hükümleri uygulanır (m. 44). Ancak

⁶⁰³ Koca-Üzülmez, s. 651; Çağlar, s. 92; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 339.

⁶⁰⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s. 720; Aksoy Retornaz, s. 84; Çağlar, s. 121.

⁶⁰⁵ Çağlar, s. 90; Özkaya, s. 19, 25; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 340; Khudhair, s. 2646. “Sanık ...’in, dayısının kızı olan mağdur ...’e ait facebook hesabındaki **mağdurun günlük kıyafetleriyle poz vermiş şekilde çektiği resmi, onun bilgisi ve rızası dışında, aynı sitede açtığı “...” adlı sahte hesaba, profil resmi olarak eklediği olayda, (..) Mağdura ait facebook hesabında mağdur tarafından yayımlanan ve mağdurun günlük kıyafetleriyle poz vermiş şekilde çektiği resmi, mağdurun başkalarının görmesini ve bilmesini istemeyeceği özel yaşam alanına ilişkin bir görüntü olarak kabul edilemeyeceğinden, mağdurun kişisel veri niteliğindeki resmini, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olduğunda tereddüt bulunmayan bir yöntemle sahte facebook hesabı üzerinden yayımlayan sanığın eyleminin, TCK’nın 136/1. madde ve fıkrasında tanımlanan verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturacağı gözetilmeden, suç vasfında yanılıya düşülerek, yasal ve yeterli olmayan gerekçelerle sanık hakkında TCK’nın 134/2. madde ve fıkrasında düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan mahkumiyet kararı verilmesi (...)” Yargıtay 12. C.D. E. 2017/2216 K. 2017/2320 T. 22.03.2017.**

⁶⁰⁶ Kaygısız, s. 165; Polat, s. 208; Langos, s. 52, 60.

⁶⁰⁷ <https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/cyberbullying-online-gaming> (E.T. 02.05.2024).

⁶⁰⁸ Koca-Üzülmez, s. 630; Çağlar, s. 15; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 320.

kaydedilen görüntünün daha sonra yayılması durumunda iki ayrı suç oluşur. Kişisel verinin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, başkasına verilmesi veya yayılması ile beraber hakaret suçunun oluşması da mümkündür. Bu durumda cezai sorumluluk fikri içtima kuralları uyarınca belirlenir. Bilişim sistemlerine girerek veya bilişim sistemlerinde kalarak kişisel verilerin ele geçirilmesi halinde fail m. 243 ve m. 136 uyarınca ayrı ayrı sorumlu olur. Tek hareketle hem bilişim sistemine girilip hem kişisel veriler ele geçirildiyse fikri içtima hükümleri uygulama bulur⁶⁰⁹.

F. Cinsel İçerikli Görüntülerin Rıza Dışı İfşası

Cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşası, bir siber zorbalık biçimi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Dijital dünyanın sunduğu fırsatlar, bu tür görüntüleri paylaşılmasını ve yayılmasını kolaylaştırmakta, bu yönüyle mağduriyeti kontrol edilemez boyutlara taşıyabilmektedir. Bir suç tipi olarak düzenlenmemiş olsa da oluşan mağduriyet ve bu eylemi oluşturan hareketlere ilişkin değerlendirmeleri gözettiğimizde cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşasını ayrı bir başlıkta incelemenin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Revenge porn olarak adlandırılan ve intikam pornosu olarak çevrilen bu davranış tipinde cinsel içerikli görüntülerin ilgililerin rızası hilafına çevrimiçi paylaşılması söz konusudur. Rızaya dayalı olarak çekilen cinsel içerikli görüntülerin rızaya aykırı olarak yayılması da rızaya aykırı olarak çekilen cinsel içerikli görüntülerin rızaya aykırı olarak paylaşılması da bu kapsamda değerlendirilebilmektedir⁶¹⁰. Failin bu görüntüleri hangi saikle ifşa ettiği ise önem taşımaz. Mağduru korkutmak, aşağılamak, tehdit etmek gibi amaçlarla cinsel içerikli görüntüler ifşa edilebilir. Bununla beraber hiçbir amaç gütmenden bu davranışın gerçekleştirilmesi de mümkündür⁶¹¹.

Cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşası, bireyin cinsel dokunulmazlığına ve özgürlüğüne karşı saldırı niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle TCK'nın 105'inci maddesinde düzenlenen cinsel taciz suçu kapsamında değerlendirilebileceği düşünülebilir. Zira cinsel taciz suçu, bedensel temas gerektirmeyen cinsel nitelikteki rahatsız edici eylemleri kapsamaktadır ve dijital ortamda işlenmesi mümkündür. Bununla beraber cinsel taciz suçu, eylemlerin cinsel saikle gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu yönüyle cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşasının her zaman m. 105 kapsamında ele alınması mümkün olmayacaktır⁶¹². Cinsel içerikli görüntüler, hayatın gizli alanına dahildir. Dolayısıyla özel hayatın gizliliği kapsamında korunmaktadır. Uygulama, cinsel içerikli görüntülerin cinsel ve fiziksel

⁶⁰⁹ Koca-Üzülmez, s. 654-655; Yılmaz, Siber Suçlar, s. 343-344; Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe, s. 580; Çağlar, s. 118-119.

⁶¹⁰ Aksoy Retornaz, s. 28; Balci-Çakır, s. 62; Langos, s. 214; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 9.

⁶¹¹ Aksoy Retornaz, s. 29; Balci-Çakır, s. 66; Langos, s. 210; COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018), s. 9. İntikam pornosu ifadesi, sadece intikam amacıyla bu eylemin gerçekleştirildiğine işaret ettiğinden ve ayrıca bir kötülüğe karşı misilleme yapıldığı izlenimi uyandırdığından terminolojik olarak eleştirilmektedir, bkz. Aksoy Retornaz, s. 29.

⁶¹² Aksoy Retornaz, s. 83.

mahremiyetine ilişkin olduğu, bu sebeple cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşasının m. 134/2 uyarınca cezalandırıldığı şeklindedir⁶¹³. Bu tür görüntüler kişisel veri olarak kabul edilmediğinden m. 136'da yer alan kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu oluşmamaktadır. *Aksoy Retornaz*, cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşası ile mücadelede mevcut düzenleme ve uygulamanın etkin olmadığını, özel hayatın gizliliği ve kişisel veriler arasındaki farkın belirsiz olduğunu ve m. 134'ün torba düzenleme niteliği taşıdığını belirterek cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı ifşası, erişilebilir kılınması veya üretilmesi eylemlerinin “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” bölümünde münhasır bir suç olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir⁶¹⁴.

III. Siber Alanda İşlenen Suçlarda Karşılaşılan Sorunlar

Teknolojik gelişmeler, internet kullanımının yaygınlaşması beraberinde sorunları da getirmiştir. Kötü niyetli kullanıcıların artması, teknolojik gelişmelerin özellikle gizlilik ve hız konusunda sağladığı fırsatlar siber alanda suç işlemeyi kolaylaştırmıştır⁶¹⁵.

İnternet kullanımının maliyetli olmaması ve erişim kolaylığı sayesinde internet kullanıcılarında artış olmasına karşın dijital okuryazarlığa sahip kullanıcı sayısı azalmıştır. Bu durum da siber alanda suçlarla mücadeleyi zorlaştıran faktörlerden biridir⁶¹⁶.

İnternet ortamında işlenen suçlarda temel problemlerden biri suçun işlendiği yerdir. İnternetin sınır aşan doğası sonucu fail, dünyanın herhangi bir yerinden internet kullanarak kolaylıkla suç işleyebilir⁶¹⁷. Bu yönden failler, siber suç konusunda tedbir almayan ülkelerde bulunarak suç işlemeyi tercih etmektedir⁶¹⁸. Ayrıca internet ortamının anonimliği mümkün kılması da faillerin tespitine ve yakalanmasına engel olabilmektedir⁶¹⁹. Uluslararası adli iş birliğinde karşılaşılan eksiklikler siber suçlarla mücadeleyi olumsuz etkilemektedir. İnternetin sınır aşan doğası, herhangi bir yerden herhangi bir zamanda suç teşkil eden eylemlerde bulunmayı mümkün kılarken uluslararası adli iş birliğinde yaşanan problemler siber alanda işlenen suçların soruşturulmasını zorlaştırmaktadır⁶²⁰.

⁶¹³ “Sanığın ikrarına ve dosya kapsamına göre, sanık ...'in, 17 yaşındaki mağdur ... tarafından aralarındaki arkadaşlık ilişkisinin sona erdirilmesine ve tekrar birlikte olma teklifini de mağdurun kabul etmemesine tepki olarak, mağdurun beraberlikleri döneminde kendisine gönderdiği dosyada mevcut üzerinde sütyen ya da atlep olup, yalnızca göğüs hizasına kadar görüntülenen poz vermiş şekilde çektiği fiziksel mahremiyetine ilişkin fotoğraflarını, mağdurun adını ve soyadını taşıyan sahte facebook hesabı üzerinden, onun rızasına aykırı şekilde yayınlaması biçiminde subut bulan eyleminin, TCK'nın 226. maddesinde tanımlanan müstehcenlik ve iddianamede yazılı TCK'nın 135. maddesindeki kişisel verilerin kaydedilmesi suçları kapsamında değerlendirilemeyeceğinden, sanığın eyleminin TCK'nın 134/2. madde ve fıkrasındaki görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu oluşturduğuna dair yerel mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir.” Yargıtay 12. C.D. E. 2019/1005 K. 2020/3902 T. 24.06.2020.

⁶¹⁴ Aksoy Retornaz, s. 84-83.

⁶¹⁵ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 107; Özkaya, s. 37.

⁶¹⁶ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 110; Özkaya, s. 37.

⁶¹⁷ Lipton, s. 1113; Macaulay-Steer-Betts, s. 5.

⁶¹⁸ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 113; Dülger, Bilişim Suçları, s. 196.

⁶¹⁹ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 117; Langos, s. 258; Lipton, s. 1106.

⁶²⁰ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 111; Özkaya, s. 37; Maviş, s. 2489; Langos, s. 258; Lipton, s. 1113.

Teknoloji, çok hızlı ilerleme kat etmektedir. Buna karşın hukuk, bu hıza erişememekte ve yeterince hızlı bir şekilde bu ilerlemelere uyum sağlayamamaktadır. Geleneksel soruşturma yöntemleri, siber suçlar karşısında yavaş ve etkisiz kalmaktadır. Adli sürecin yavaşlığı, dijital dünyanın hızlı yapısı karşısında işlevsiz görünmekte, uluslararası adli iş birliğinin bu husustaki eksikliği ve yavaşlığı da etkili bir suç soruşturmasını engellemektedir. Siber alanda işlenen suçlarla etkin mücadelenin sağlanması için uyumlu bir uluslararası mevzuat oluşturulmalıdır⁶²¹. Teknolojik ilerlemelerin hızı gözetildiğinde bu alana dair yapılacak hukuki düzenlemelerin her zaman eksik kalacak olması da siber alanda gerçekleştirilen eylemlerin cezasız kalmasına neden olmaktadır⁶²².

Özellikle sosyal medyada platformları üzerinden işlenen suçların soruşturulmasında, sosyal ağ sağlayıcıların yurt dışı merkezli olması adli makamların veri elde etmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Bu durumla mücadele etmek amacıyla 5651 sayılı Kanun Ek Madde 4 uyarınca Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılara, Türkiye’de en az bir temsilci bulundurma yükümlülüğü getirilmiştir⁶²³.

IV. Siber Zorbalıkla Mücadeleye Yönelik Uygulamalar

1. Genel Olarak

Siber zorbalık, mağdurlar üzerinde ciddi psikolojik hasarlar bırakabilen, kişinin olağan hayatını ve günlük yaşam pratiklerini bozabilen bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla siber zorbalığın önlenmesi, siber zorbalık mağdurlarının geri dönülemez şekilde zarar görmeden önce bu eylemlerin engellenmesi önem arz etmektedir. Özellikle dijital ortamda, herkese açık paylaşımlar ile gerçekleştirilen siber zorbalık eylemleri, dijital iz bırakmakta ve internet ortamından silin(e)memektedir. Dolayısıyla bu tür olaylarda mağduriyetin tekrarlanmaması adına çeşitli yollara başvurmak gerekebilir.

Siber zorbalık mağdurlarının yardım istemekten kaçındığı görülmektedir⁶²⁴. Bu sebeple özellikle siber zorbalığa maruz kalan çocukların bunu aileleriyle paylaşabilecekleri ve çözümsüz bir problem olmadığı yönünde güven oluşturulmalıdır. Bir başkasından yardım alınması, özellikle de

⁶²¹ Yılmaz, Siber Suçlar, s. 120; Dülger, Bilişim Suçları, s. 202; Özkaya, s. 37; Maviş, s. 2489.

⁶²² Özkaya, s. 37.

⁶²³ 5651 sayılı Kanun Ek Madde 4’ün 1’inci fıkrası “Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereğinin yerine getirilmesi ve kişiler tarafından bu Kanun kapsamında yapılacak başvuruların cevaplandırılması ve bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin için yetkili en az bir kişiyi Türkiye’de temsilci olarak belirler ve bu kişinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer verir. Sosyal ağ sağlayıcı bu kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Temsilcinin gerçek kişi olması hâlinde bu kişinin Türkiye’de mukim ve Türk vatandaşı olması zorunludur. Türkiye’den günlük erişimin on milyondan fazla olması hâlinde; yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı tarafından belirlenen gerçek veya tüzel kişi temsilci, sosyal ağ sağlayıcının sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla teknik, idari, hukuki ve mali yönden tam yetkili ve sorumlu olup bu temsilcinin tüzel kişi olması hâlinde doğrudan sosyal ağ sağlayıcı tarafından sermaye şirketi şeklinde kurulan bir şube olması zorunludur.” şeklindedir.

⁶²⁴ Duman-Bridge, s. 1160.

mağdur çocuk olduğunda yetişkinlere başvurulması, sorunun çözümü ve olumsuz etkilerin azaltılması açısından önem taşır⁶²⁵.

Dijital okuryazarlığın artırılması genel anlamda siber zorbalıkla mücadeleyi kolaylaştıracak uygulamalardan biridir. İnternet ortamının güvensizliği, internet ortamında kurulan iletişimlere nasıl yaklaşılması gerektiği, dijital ortamlarda içerik üretimi, mahremiyet ve kişisel verilerin nasıl korunacağı, elektronik iletişim araçları ile kurulan iletişimlerde muhatabın isteklerinin nasıl okunacağı ve tehdit, şantaj, ısrarlı takip ve pornografi gibi muhtemel tehlikelerin nasıl tespit edileceği gibi hususlar dijital okuryazarlık bakımından ele alınabilir⁶²⁶. Siber zorbalık özellikle okul çağındaki çocukları tehdit ettiğinden çocuklara yönelik dijital okuryazarlık uygulamaları önem taşır. Yetişkinlerin dahi dijital dünyanın “büyüsüne kapılıp” gerçeklik algısını yitirdiği bir dönemde, ekranın gerçekliğe karşı bir mesafe oluşturmasını engellemek adına çevrimiçi davranış kuralları öğretilmeli, siber alanda gerçekleşse de eylemlerinin “gerçek” sonuçlarının olacağı anlatılmalıdır⁶²⁷.

Siber zorbalığın genellikle sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirildiği gözetildiğinde bu platformlarda bulunan engelleme, bildirme ve şikâyet etme mekanizmaları önem arz etmektedir. Sosyal medya platformları, bildirim üzerine zorbalık teşkil eden rahatsız edici içerikleri kaldırmaktadır. Siber zorbalık uygulayan kişilerin hesaplarının engellenmesi de çözümlerden biridir⁶²⁸.

Siber zorbalık davranışı teşkil eden eylemlerle mücadelede hukuki yollara başvurulması da mümkündür. Bu açıdan 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun uyarınca öngörülen erişimin engellenmesi tedbiri ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da düzenlenen tedbirler siber zorbalık olarak değerlendirilebilecek davranışlarla mücadelede, bunların önlenmesinde veya en azından mağduriyetin azaltılmasında başvurulabilecek hukuki çarelerdir.

2. Erişimin Engellenmesi

Dijitalleşme, teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşması geleneksel suçların siber alana taşınmasını mümkün kılmış, bazı suç tipleri dijital dünyada da işlenmeye başlanmıştır.

⁶²⁵ UNICEF, Cyberbullying: What is it and how to stop it, <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying> (E.T. 04.05.2024).

⁶²⁶ Özkaya, s. 36; Yetim, s. 369-372; UNESCO, Tackling cyberbullying and other forms of online violence involving children and young people, 2021, s. 6. Dijital ortamda karşılaşılabilecek problemler ve bunlardan nasıl kaçınılabileceğine ilişkin toplumsal bir eğitim olmaksızın hukuk, bu problemlere karşı tek başına bir çözüm sağlayamayacaktır, bkz. Lipton, s. 11142.

⁶²⁷ Hinduja-Patchin, s. 4; Kaygısız, s. 171.

⁶²⁸ UNICEF, Cyberbullying: What is it and how to stop it, <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying> (E.T. 04.05.2024); UNESCO, Tackling cyberbullying and other forms of online violence involving children and young people, 2021, s. 6-7.

İnternet ortamı çoğunlukla suç işlemeyi kolaylaştırmaktadır⁶²⁹. Nitekim siber zorbalık davranışları da bazı suçların siber alanda, internet ortamında işlenmiş hallerini teşkil etmektedir.

İnternet ortamında yapılan ve içeriği suç teşkil eden, kişilik haklarını zedeleyen, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayınlarla ilgili olarak 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un⁶³⁰ 8, 8/A, 9 ve 9/A maddelerinde erişimin engellenmesi ve içerikten çıkarma tedbirleri düzenlenmiştir⁶³¹. Erişimin engellenmesi öncelikli tedbir mahiyetinde olup içerik yayından kaldırılincaya kadar başvurulabilir⁶³². Kanun'da erişimin engellenmesi "*alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesi*" (m. 2/1(o)) ve içeriğin yayından çıkarılması "*içerik veya yer sağlayıcılar tarafından içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması*" (m. 2/1(ö)) olarak tanımlanmıştır.

Siber zorbalık davranışı olup 5651 sayılı Kanun'un öngördüğü şartları sağlayan içeriklere erişimin engellenmesi, internet ortamında karşılaşılan diğer hukuka aykırı eylemlere karşı olduğu gibi siber zorbalıkla mücadelede de başvurulabilecek hukuki yollardan biridir. Ancak ifade etmeliyiz ki hakkında erişimin engellenmesi kararı verilebilecek mahiyetteki içeriklerin direkt mesaj yoluyla iletilmesi halinde erişimin engellenmesi tedbirine başvurulması mümkün görünmemektedir. 5651 sayılı Kanun uyarınca başvurulacak tedbirler, üçüncü kişilerin erişimine açık olarak yapılan paylaşımlar için uygulama bulacaktır. İnternet ortamında karşılıklı etkileşim yoluyla gerçekleştirilen iletişimlerde bu tür içeriklerin tespiti ve engelleme kararının uygulanması zor olduğundan Kanun'da internet ortamında tek taraflı iletişim şeklinde gerçekleştirilen içerik yayınlarına yönelik tedbire yer verilmiştir⁶³³.

Belirtmek gerekir ki erişimin engellenmesi çok çeşitli şekillerde, farklı teknikler ve farklı kapsamlarda yapılabilir⁶³⁴. Bu başlıkta siber zorbalığa karşı hukuki çare olarak erişimin engellenmesini incelediğimiz için erişimin engellenmesine ilişkin teknik detaylara girmeden yalnızca 5651 sayılı Kanun uyarınca uygulama bulabilecek tedbirlerle ilişkin açıklamalarla yetineceğiz.

5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi "İçeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi kararları ile yerine getirilmesi" başlığını taşımaktadır. Maddenin 1'inci fıkrasına göre "*İnternet ortamında*

⁶²⁹ Eken, Mustafa, Özel Hayatın Gizliliğinin İhlal Edildiği Durumlarda İçeriğe Erişimin Engellenmesi, Bilişim Hukuku Dergisi, C. 5, S. 2, 2023, s. 434.

⁶³⁰ 23.05.2007 tarihli 26530 sayılı Resmî Gazete.

⁶³¹ Anayasa Mahkemesinin 11.10.2023 tarihli ve E. 2020/76 K. 2023/172 sayılı kararı ile 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin 4'üncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...içeriğin çıkarılması ve/veya..." ibaresi; 8'inci maddesinin 11'inci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına," ibaresi ve Kanun'un 9'uncu maddesi iptal edilmiştir. Kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra (10.10.2024) yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır. Karar, 10.01.2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁶³² Kaya, Mehmet Bedii, İnternet Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2021, s. 61; Balci-Çakır, s. 264.

⁶³³ Dülger, Bilişim Suçları, s. 694.

⁶³⁴ Kaya, s. 60.

yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226),

6) Fuhuş (madde 227),

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),

suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

c) 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

ç) 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 27 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan suçlar.”

Siber zorbalık davranışı teşkil edebilen intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı ve müstehcenlik suçlarını oluşturan içerikler, bu madde kapsamında içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilecek içeriklerden sayılmıştır. Bu tür içerikler siber zorbalık kapsamında genellikle mağdura doğrudan iletilmektedir. Bu sebeple her ne kadar erişimin engellenmesi tedbiri uygulama bulmayacaksa da bu içeriklerin internet ortamında aleni şekilde paylaşılması söz konusuysa erişimin engellenmesi tedbirine başvurulabilir.

5651 sayılı Kanun’un “Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi” başlıklı 8/A maddesinin ilk fıkrası “Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya bir kaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhurbaşkanlığı veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınlara ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin

engellenmesi kararı verilebilir. Karar, Başkan tarafından derhâl erişim sağlayıcılara ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. İçerik çıkartılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.” şeklindedir.

İnternet ortamında yayınlanan ve kişilik hakkının ihlali niteliği taşıyan içeriklere karşı 5651 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesine başvurulabilmektedir⁶³⁵. “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” başlıklı maddenin ilk fıkrasına göre “İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir.” Bu fıkra öncelikle uyar-kaldır yöntemiyle erişimin engellenmesine yer verilmiş, doğrudan sulh ceza hakimliğine de başvuru imkânı tanınmıştır⁶³⁶. Bu kapsamda verilecek erişimin engellenmesi kararı sadece kişilik hakkının ihlaline neden olan kısma ilişkin olup mecbur olmadıkça yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez (m. 9/4). Bu suretle internet ortamında ifade hürriyeti ile kişilik haklarının korunması arasında bir denge sağlanmaya çalışılmıştır. İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu olan bu tür bir yayının başka bir internet adresinde yayınlanması durumunda karar, bu adres için de uygulama bulur (m. 9/9). Ayrıca talep edilmesi halinde başvuranın adının karara konu internet adresleri ile ilişkilendirilmemesine de karar verilebilir (m. 9/10). Bu kapsamda bildirim yapılacak arama motorları belirlenir ve başvurucunun adı ile yapılan aramalarda kişilik hakkını ihlal edici nitelik taşıyan ve karara konu olan yayın arasında ilişki kurulmaz.

Kişilik hakkının internet ortamında zedelenmesi ile ilişkilendirilebilecek olan siber zorbalık davranışı karalama ve itibara yönelik saldırılardır. Bu kapsamda hakaret suçu (TCK m. 125) söz konusu olur. İnternet ortamında hakaret etmek suretiyle gerçekleştirilen siber zorbalık davranışlarında erişimin engellenmesine ilişkin talepte bulunmak mümkündür. Ancak internet ortamında ifade hürriyetinin

⁶³⁵ Anayasa Mahkemesi 11.10.2023 tarihli ve E. 2020/76 K. 2023/172 sayılı kararında “9. maddenin kapsamı ve sınırlarının belirli olmamasının yargı makamlarına geniş bir takdir alanı yarattığı ve Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularda ilişkin somut olaylara bakıldığında 9. madde kapsamında verilen kararlara karşı itirazlardan sonuç almanın imkânsız olmasa da zor olduğunun görüldüğü değerlendirilmiştir. Buna göre dava ve itiraz konusu kuralların kişilik haklarına yapılan saldırılara karşı internet içeriğinin sınırlandırılmasına yönelik kademeli bir müdahale yöntemi sunmadığı ve kurallar kapsamında yapılan sınırlandırmanın internet ortamında yer alan belirli bir içeriğe erişimi engellemek suretiyle o içeriğin belirli bir ülke sınırları içinden ulaşılmasına, kararın verildiği tarihten itibaren süresiz olarak engel olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kurallar ifade ve basın özgürlüklerine ağır bir müdahale teşkil etmektedir. Kurallar ile düzenlenen usul, internet ortamında bulunan zararlı içeriklerle diğer başka usullerle mücadele edilebildiği sürece başvurulmaması gereken bir yöntemdir. Bu çerçevede kurallar; kamusal makamların takdir yetkisini daraltarak keyfî davranışların önüne geçebilmek için yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerinin yanında demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar verilmesini sağlayacak güvenceleri de barındırmamaktadır.” (§105-106) gerekçesi ile 5651 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesini iptal etmiştir. Karar, 10.10.2024 tarihinde yürürlüğe girecektir.

⁶³⁶ Çınar, İsmail, 5651 Sayılı Kanun Çerçevesinde Koruma Tedbiri Olarak “İnternet Ortamında Yapılan Yayınlar İçeriğinin Çıkarılması ve/veya Erişimin Engellenmesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2021, s. 68.

sağlanması gerekliliği de gözetilerek kişilik hakkının zedelenmesinin ciddiliği konusunda değerlendirme yapılacaktır⁶³⁷.

5651 sayılı Kanun'un 9/A maddesi "Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi" başlığını taşımaktadır. Buna göre internet ortamından özel hayatın gizliliğini ihlal edici nitelikteki yayına erişimin engellenmesi için doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna başvurmak mümkündür (m. 9/A/1). Erişimin engellenmesi kararı yayının yalnızca özel hayatın gizliliğini ihlal eden kısmı için uygulanır (m. 9/A/4).

Ek Madde 4'ün 3'üncü fıkrasında erişimin engellemesi başvurularına ilişkin sosyal ağ sağlayıcılara yükümlülük getirilmiştir. Buna göre "*Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, 9 uncu ve 9/A maddeleri kapsamındaki içeriklere yönelik olarak kişiler tarafından yapılacak başvurulara, başvurudan itibaren en geç kırk sekiz saat içinde olumlu ya da olumsuz cevap vermekle yükümlüdür. Olumsuz cevaplar gerekçeli olarak verilir.*" 4'üncü fıkra ise içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarının uygulanması gerekliliğine yer verilmiştir⁶³⁸.

Siber zorbalık, özel hayatın gizliliğini ihlal veya cinsel görüntülerin ifşası şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir. İnternet ortamında kişinin bu tür verilerini, görsellerini yaymak veya özel hayat olayını anlatmak suretiyle üretilen içerikler söz konusu ise m. 9/A uyarınca erişimin engellenmesi tedbirine başvurmak mümkündür.

3. 6284 sayılı Kanun Kapsamında Başvurulabilecek Tedbirler

Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetle mücadele için pek çok ulusal ve uluslararası düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde 2011'de İstanbul Sözleşmesi'nin kabulü⁶³⁹ ve 2012'de Sözleşme'nin iç hukuka uyarlaması niteliğindeki 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un⁶⁴⁰ yürürlüğe girmesi de aileyi, çocukları ve kadınları şiddetten korumaya yönelik atılan hukuki adımlardır⁶⁴¹. Nitekim Kanun'un ilk maddesinde Kanun'un amacı "*şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla*

⁶³⁷ İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı ile ulaşılmak istenen amaç araç arasında orantı olmalı, tedbir ölçülü olarak uygulanmalıdır, bkz. Çınar, s. 91.

⁶³⁸ Çınar, s. 70; Özkaya, s. 21; Eken, s. 450.

⁶³⁹ Türkiye, İstanbul Sözleşmesi adıyla anılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni 11.05.2011'de imzalamıştır. Sözleşme, 01.08.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 20.03.2021 tarihli 31429 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmiştir.

⁶⁴⁰ 20.03.2012 tarihli 28239 sayılı Resmî Gazete.

⁶⁴¹ Yağcıoğlu, Ali Haydar, s. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulama Karşılaşılan Sorunlar, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 917; Tellioğlu, Filinta Rozerin, 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu ve Önleyici Tedbirler ve Kanundan Yararlanacak Kişiler, Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, C. 5, S. 2, 2021, s. 3.

alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek” olarak belirtilmiştir. Şiddet Kanun’un 2/1 (d) maddesinde “kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır.

6284 sayılı Kanun’un korumasından aile içi veya aile dışında şiddet mağduru olan kişiler yararlanabilir. Kadınlar, çocuklar, aynı konutta yaşayan veya yaşamayan kişiler ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları koruma kapsamındadır. Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler de şiddet mağduru olmaları dolayısıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında korumadan faydalanabilir⁶⁴². Cinsiyete dayalı olarak şiddete uğrayan/uğrama ihtimali olan kadınlar ile cinsiyet fark etmeksizin çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarının 6284 sayılı Kanun’la korunduğu belirtilmektedir⁶⁴³. Bununla beraber Kanun’daki şiddet, şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan tanımlarında cinsiyet belirtilmediğini, Kanun’un m. 1/2 (b) maddesinde “*Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.*” denilmek suretiyle erkeklerin ve aile bağı bulunmayan kişilerin de Kanun’un koruma kapsamına alındığı ifade edilmektedir⁶⁴⁴.

İsrarlı takip, TCK’da suç olarak düzenlenmeden önce ilk kez 6284 sayılı Kanun’da kullanılmış ve ısrarlı takip mağdurların korumadan yararlanacağı düzenlenmiştir⁶⁴⁵. Dolayısıyla ısrarlı takip suretiyle siber zorbalığa uğrayan kişilerin de koruma kapsamında olduğunu söylemek mümkündür.

Kanun’da mülki idare amiri ve hâkim tarafından karar verilebilecek önleyici ve koruyucu tedbirler düzenlenmiştir. Koruyucu tedbirler, Kanun’un korumasından yararlanacak kişilere yönelik önleyici tedbirler şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişilere yöneliktir⁶⁴⁶. Buna göre 3’üncü maddede mülki idare amiri tarafından karar verilebilecek barınma yeri, geçici maddi yardım, rehberlik ve danışmanlık hizmeti, geçici koruma altına alınma ve kreş imkânı gibi koruyucu tedbirlere; 4’üncü maddede işyerinin değiştirilmesi, ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, aile konutu şerhi konulması, kimlik

⁶⁴² Yağcıoğlu, s. 918; Telliöğlu, s. 13.

⁶⁴³ Ercoskun Şenol, H. Kübra, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 7, S. 13, 2019, s. 431.

⁶⁴⁴ Dolanbay, Yasin, 6284 Sayılı Kanunun Aile Bağı Olmayan Kişiler ve Erkek Lehine Uygulanabilirliği, <https://www.hukukihaber.net/6284-sayili-kanunun-aile-bagi-olmayan-kisiler-ve-erkek-lehine-uygulanabilirligi> (E.T. 04.05.2024).

⁶⁴⁵ Yağcıoğlu, s. 927. Tek taraflı ısrarlı takip, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a İlişkin Uygulama Yönetmeliği’nin 3/1 (ş) maddesinde “*aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranış*” olarak tanımlanmıştır.

⁶⁴⁶ Yağcıoğlu, s. 929.

ve ilgili bilgi ve belgelerin değiştirilmesi gibi hakim tarafından karar verilebilecek koruyucu tedbirlere yer verilmiştir⁶⁴⁷.

Kanun'un 5'inci maddesinde ise hâkim tarafından verilebilecek önleyici tedbir kararları düzenlenmiştir. Ayrıca gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde kolluk amiri m. 5/1 (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan koruyucu tedbirlere karar verebilecektir (m. 5/2).

Siber zorbalık bakımından gündeme gelebilecek tedbirlerin m. 5/1 (a)' da düzenlenen "*şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması*", m. 5/1 (f)'de düzenlenen "*korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi*" önleyici tedbirleri olduğunu düşünmekteyiz.

Her tür şiddet tehdidi, hakaretimiz ifade, korkutma ve sindirme niteliği taşıyan söz ve davranış m. 5/1 (a) kapsamında değerlendirilebilir⁶⁴⁸. Tehdit, şantaj ve hakaret gibi eylemler siber zorbalık davranışı teşkil eder. Ayrıca kasten yaralama suçu uyarınca değerlendirilebilecek korkutma (ve sonucunda sağlığın ve/veya algılama yeteneğinin bozulması) davranışları da siber zorbalık kapsamında ele alınabilir. Dolayısıyla m. 5/1 (a) uyarınca bu yönde önleyici tedbire karar verilmesi siber zorbalıkla mücadelede başvurulabilecek hukuki çarelerden biridir.

Sadece tehdit veya şiddet içerikli sözlerde bulunulması değil, iletişim araçları kullanarak mağduru rahatsız edebilecek her türlü davranış m. 5/ 1 (f) çerçevesinde gündeme gelebilir. Telefonla arayıp müzik dinletme veya sessiz kalma, ısrarlı bir şekilde aramaya devam etme, rahatsız edici görseller gönderme gibi huzur bozan davranışlar söz konusu olabilir⁶⁴⁹. Kişi, cinsel taciz, huzur ve sükûn bozma, ısrarlı takip ve müstehcenlik suçlarında yaptığımız açıklamalarda da görüldüğü üzere istenmeyen ve rahatsız edici içeriklere maruz bırakılmak suretiyle siber zorbalık mağduru olabilir. Dolayısıyla bu tür davranışlara karşı m. 5/1 (f) uyarınca önleyici tedbir kararından bahsedilebilir.

⁶⁴⁷ Tellioğlu, s. 5-9; Yağcıoğlu, s. 932-936.

⁶⁴⁸ Arıkan, Şafak, 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu, Önleyici Tedbirler ve Kanundan Yararlanacak Kişiler, Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, C. 6, S. 2, 2022, s. 128.

⁶⁴⁹ Arıkan, s. 135.

SONUÇ

Teknolojik gelişmeler, elektronik iletişim araçlarının artması, internetin yaygınlaşması ve internet üzerinde etkileşimli ortamın oluşması insanlara yeni bir hareket alanı sunmuş, eylemlerini gerçekleştirebilecekleri bir dijital alan oluşturmuştur. Özellikle sosyal medya platformlarının çeşitlenmesi ve kullanıcı sayısının artması ile şiddet içerikli davranışlar da dijital alanda görülmeye başlanmıştır. Siber şiddet eylemlerinden biri siber zorbalık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siber zorbalık tekrar, güç dengesizliği ve zarar verme amacıyla kasten gerçekleştirilen saldırgan davranış unsurlarından oluşan; bilgi işlem teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen rahatsız edici, zarar veren eylemlere işaret etmektedir. Sistematik bir şekilde, daha güçlü olan kimsenin daha zayıf olan kimseye karşı gösterdiği utandırıcı, aşağılayıcı, taciz eden davranışlar siber zorbalık kapsamında değerlendirilmektedir.

Teknolojik araçlar kullanılarak siber alanda gerçekleştirilen siber zorbalık, anonimlik, erişilebilirlik ve sanal ile gerçek arasındaki mesafe, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı ve aleniyet ve silin(e)mezlik gibi özellikler gösterir. İnternet ortamının ortaya çıkardığı bu özellikler, siber zorbalığı geleneksel/yüz yüze zorbalıktan ayırmaktadır. Belirtmek gerekir ki bu özellikler bir yandan siber zorbalık faillerine kolaylık sağlamakta bir yandan da mağduriyeti artırıcı etki doğurmaktadır.

Özellikle internet ortamının sunduğu imkânlar kapsamında değerlendirilebilecek nedenler kişilerin zorbaca eylemlerini gerçekleştirirken siber alanı tercih etme nedenleri olurken bir yandan da genel anlamda kişileri siber zorbalığa iten nedenleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda siber zorbalık güç dengesizliği, geçmiş zorbalık mağduriyeti, otoritenin onayını alma isteği, internet kullanımının yaygınlaşması ve sınırsızlığı, anonimlik, sanal dünya ve gerçek arasındaki perde, denetim güçlükleri ve veri mahremiyetinin yetersizliği gibi pek çok nedene dayanmaktadır.

Siber zorbalık davranışları çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu davranışların tekrarlayan bir şekilde gerçekleştirilmesi arandığından pratikte tek bir davranış biçiminin değil birden fazla davranış biçiminin birlikte siber zorbalık davranışı olarak ortaya çıkması mümkündür. Siber zorbalık davranışları; taciz, siber ısrarlı takip, gizliliğe yönelik saldırılar, karalama ve itibara yönelik saldırılar, cinsel dokunulmazlığa yönelik saldırılar, çocuk pornografisi ve müstehcenlik, kimlik değiştirme ve komplo davranışları, tehdit, dışlama, kışkırtma ve istenmeyen içeriklere maruz bırakma olarak kategorize edilebilir.

Siber zorbalığa maruz kalan kimseler psikolojik rahatsızlıklar yaşamakta, siber zorbalık ile özdeşleşen Megan Meier olayında görüldüğü gibi siber zorbalık, mağdurun intihar etmesine varan sonuçlara yol açmaktadır. Siber zorbalık mağdurları depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca güvende olmadığını düşünen ve kendini çaresiz ve zayıf hisseden mağdurlar, kendilerini sosyal hayattan uzak tutmakta ve toplumdan izole etmekte, okul veya iş yerini değiştirme gibi hayatlarını bütünüyle etkileyecek davranışlarda bulunmaktadır.

Siber zorbalık, yaygınlığı ve her an ulaşılabilir olmanın getirdiği etkiyle beraber huzurlu ve güvenli bir hayata karşı tehdit haline gelmiştir. Bu konuda hukukun siber zorbalığa nasıl müdahale edeceği sorusu gündeme gelmektedir. Siber zorbalık bazı ülkelerde münhasıran bir suç olarak düzenlenmiş, bazı ülkelerde ise mevcut suç tiplerinin dijital ortamda işlenmesi kapsamında siber zorbalık eylemlerinin cezalandırılması yoluna gidilmiştir. AİHM, aile içi şiddet ve partner şiddetini konu alan kararlarında siber şiddet ile ilgili inceleme yapmış, siber zorbalıkla ilgili doğrudan bir değerlendirme yapmasa da devletlerin belirli bir ciddiyete ulaşan siber şiddet eylemlerine karşı ceza hukuku müdahalesinde bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Ceza hukuku, bir hukuki yarara yönelik saldırıları yaptırıma bağlamak suretiyle bu hukuki yararı korumayı amaçlar. Ancak hukuki yararı korumanın ve mağduriyeti gidermenin tek yolu ceza hukuku müdahalesi değildir. Ceza hukuku, kişilerin hak ve özgürlüklerine müdahale etmesi sebebiyle hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak en son başvurulması gereken hukuki yoldur. Nitekim bu husus ceza hukukunun son çare olması ilkesinde kendini göstermektedir. Ayrıca bir eylemin suç teşkil edebilmesi için kanunilik ilkesi gereği düzenlemenin belirlilik şartını sağlaması gerekmektedir.

Siber zorbalığın tanımı, unsurları ve özellikleri konusunda ortak kanaat yoktur. Ayrıca hangi davranışların siber zorbalık kapsamında olduğuna ilişkin bir uzlaşma söz konusu değildir. Siber alanda gerçekleşen çeşitli eylemlerin siber zorbalık olarak değerlendirilmesi mümkündür. Özellikle siber taciz ve siber ısrarlı takibin, siber zorbalık ile ilişkisinde de görüldüğü üzere eylemler iç içe geçmiştir ve kategorize etmek kolay değildir. Siber zorbalığın bu yönü, belirlilik ilkesine uygun bir düzenleme ortaya koymayı zorlaştırmaktadır.

Ceza hukuku ancak belirli bir ciddiyete ulaşan saldırılara karşı müdahalede bulunmalıdır. Siber zorbalık ise basit sayılabilecek dışlama ve kışkırtma gibi davranışları da kapsamına almaktadır. Siber zorbalığın “torba” bir kavrama işaret ediyor olması, hem siber zorbalık kapsamında suç teşkil edecek eylemlerin belirlenmesinde hem de saldırının belirli bir ciddiyette olması kriterini tespitinde güçlükler neden olmaktadır. Bu sebeplerle düşüncemize göre siber zorbalığın bağımsız bir suç olarak düzenlenmesi, belirlilik ve ceza hukukunun son çare olması ilkesi bakımından kriterleri karşılayamayacaktır.

Belirli bir ciddiyette ve ağırlıkta olan ve siber zorbalık davranışı olarak değerlendirilen eylemlerin halihazırda TCK’da düzenlenen suç tipleri içinde mütalaa edilmesi mümkündür. Siber zorbalığın ayrı bir suç olarak düzenlenmesine ihtiyaç olmadığı ve cezalandırılması gereken eylemlerin mevcut suç tipleri içinde değerlendirilebileceği kanaatindeyiz. Bu kapsamda TCK’da düzenlenen intihara yönlendirme (m. 84), kasten yaralama (m. 86), eziyet (m. 96), cinsel taciz (m. 105), müstehcenlik (m. 226), tehdit (m. 106), şantaj (m. 107), kişilerin huzur ve sükununu bozma (m. 123), ısrarlı takip (m. 123/A), hakaret (m. 125), haberleşmenin gizliliğini ihlal (m. 132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133), özel hayatın gizliliğini ihlal (m. 134) ve verileri hukuka aykırı olarak verme ve ele geçirme (m. 136) suçlarının, siber zorbalık davranışları ile birlikte değerlendirilmesi mümkündür. Siber zorbalığın diğer unsurlarının sağlandığı ve suç teşkil eden eylemlerin, dijital ortamda gerçekleştirildiği hallerde aynı zamanda siber zorbalık davranışlarının TCK

kapsamında cezalandırılması söz konusu olacak, ceza hukuku müdahalesini gerekli kılacak ağırlıktaki saldırılara karşı ceza hukuku koruması sağlanacaktır.

Hem siber zorbalık davranışı olan hem TCK kapsamında suç teşkil edip siber alanda da kendini gösteren eylemler söz konusu olduğunda siber alanda işlenen suçlarda karşılaşılan sorunlara değinmek gerekmektedir. Siber alan bir yandan suç işlemeyi kolaylaştırmakta bir yandan da suçluların tespitini ve yakalanmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle anonimlik imkânı suçluların tespitinde engel teşkil etmektedir. İnternetin sınırsızlığı, dünyanın herhangi bir yerinden günün herhangi bir vaktinde erişimi mümkün kılmaktadır. Dijital dünyanın hızının karşısında geleneksel soruşturma yöntemlerinin yavaşlığı, siber alanda işlenen suçlara karşı etkin bir soruşturma yürütülmesini engellemektedir. Siber alanda işlenen suçlarda yaşanan sorunların üstesinden gelebilmek için özellikle uluslararası adli iş birliğinin güçlendirilmesi ve yeknesak hukuki düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Büyüyen bir tehdit olan siber zorbalığa karşı çeşitli önlemler almak mümkündür. Öncelikle dijital okuryazarlığın artırılması, internet ortamındaki davranışların “gerçekte” de bir karşılığının olduğunun kavranması, internette nasıl davranılması gerektiği ile ilgili yaygın bir toplumsal bilincin oluşması siber zorbalıkla mücadele bakımından önem teşkil etmektedir. Bununla beraber siber zorbalık ile mücadeleye yönelik hukuki çareler de mevcuttur. İnternet ortamında ve herkese açık platformlarda gerçekleştirilen siber zorbalık eylemlerine karşı şartlarının sağlanması halinde başvurulabilecek 5651 sayılı Kanun’da düzenlenen erişimin engellenmesi tedbiri bu konuda hukuki çarelerden birini teşkil etmektedir. 6284 sayılı Kanun’da düzenlenen “şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama” ve “iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmeme” önleyici tedbirlerine de siber zorbalıkla mücadelede kapsamında başvurulabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abudusufuer, Kaerbınu-Yıldırım, Oğuzhan-Kumcağız, Hatice, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 48, 2022.
- Acay, Fırat, Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, 2021.
- Aksoy Retornaz, Eylem, Bir Siber Taciz Biçimi: Cinsel İçerikli Görüntüleri Rızaya Aykırı Olarak İfşa Etme, Yayma, Erişilebilir Kılma veya Üretme Suçu (Revenge Porn ve Deep Fake), İstanbul 2021.
- Apiş, Özge-Yılmaz, Zahit, Ceza Hukuku Açısından “Online Shaming”, Uluslararası Akdeniz Hukuk Kongresi 2022 Özet Kitabı, Ankara 2022.
- Arıkan, Şafak, 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu, Önleyici Tedbirler ve Kanundan Yararlanacak Kişiler, Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, C. 6, S. 2, 2022.
- Artuç, Mustafa-Gökcan, Hasan Tahsin, Türk Ceza Kanunu Şerhi (3. Cilt), İstanbul 2021.
- Artuk, M. Emin-Gökcen, Ahmet-Alşahin, M Emin-Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2022.
- Artuk, M. Emin-Gökcen, Ahmet-Alşahin, M Emin-Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 20. Baskı, Ankara 2022.
- Artuk, M. Emin, İntihar ve İntihara Yardım Etme Suçu Üzerine Bir Değerlendirme, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 1994.
- Atilla Öztürk, Gülden, Türk Ceza Kanunu’nda Müstehcenlik Suçu, Ankara 2021.
- Balcı, Murat-Çakır, Kerim, Dijital Ceza Hukuku-I Sosyal Medyada İşlenen Suçlar, Ankara 2023.
- Baş, Eylem, Türk Ceza Hukukunda Cinsel Taciz Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016.
- Berk, Mustafa Evren, Dijital Çağın Yeni Tehlikesi “Deepfake”, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 16, S. 28, 2020.
- Bostancı Bozbayındır, Gülşah, Cyberbullying and Criminal Law, İstanbul Hukuk Mecmuası (İstanbul Law Review), C. 77, S. 1, 2019.
- Branch, Sara-Ramsay, Sherly-Barker, Michelle, “Workplace Bullying, Mobbing and General Harassment: A Review”, International Journal of Management Reviews, Vol. 15, 2013.

- Briggs, Randall Morgan, Criminalization of Cyberbullying: The Constitutionality of Creating an Online Neverland for Children Under a Tinker-Bell Analysis, Louisiana Law Review, Vol. 78, No. 3, 2018.
- Can, Neslihan, Çocuğun Sanal Cinsel İstismarı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 13, S. 50, 2022.
- Cin, M. Onursal-Günbey, Tuba, Mobbing Davranışlarının Eziyet Suçu Bakımından Değerlendirilmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1, 2021.
- COE Cybercrime Convention Committee, Mapping study on cyberviolence (9 July 2018).
- Çağlar, İsmail, Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu (TCK m. 136), Marmara Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022.
- Çakır, Kerim, E-Spor ve Doping, FSMVÜ Hukuk Fakültesi 1. Spor Hukuku Zirvesi “Sporda Doping” (Ed. Murat Balcı), Ankara 2022.
- Çakır, Kerim, Sosyal Ağlarda Siber Zorbalık ve Ceza Hukuku, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Sempozyumu Tebliğ Kitabı (Ed. Şerafettin Ekici, Ekrem Solak, Muhammed Emre Avşar), Ankara 2021.
- Çakıroğlu, Şölen, Uluslararası Sözleşmeler Işığında Türk Hukukunda Çocuk Pornografisi Kavramı, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 11, S. 1, 2023.
- Çetin, Ece, Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Cinsel Taciz Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2024, s. 93.
- Çetin, Semire; Çevrimiçi Oyunlar ve İntihar: Mavi Balina Örneği, Milli Kültür Araştırmaları Dergisi, C. 6, S. 1, 2022.
- Çınar, İsmail, 5651 Sayılı Kanun Çerçevesinde Koruma Tedbiri Olarak “İnternet Ortamında Yapılan Yayınlarda İçeriğin Çıkarılması ve/veya Erişimin Engellenmesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2021.
- Çiftçi, Hasan, Siber Zorbalık Davranışları ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Karşılaştırılması, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal bilimler Dergisi, C. 6, S. 6, 2018.
- Demir, Sertaç Timur-Özcan, Ali, Sosyal Medya ve Linç Kültürü, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S. 56, 2021.
- Dolanbay, Yasin, 6284 Sayılı Kanunun Aile Bağı Olmayan Kişiler ve Erkek Lehine Uygulanabilirliği, <https://www.hukukihaber.net/6284-sayili-kanunun-aile-bagi-olmayan-kisiler-ve-erkek-lehine-uygulanabilirligi> (E.T. 04.05.2024).
- Duman, Nesrin-Bridge, Esra Nihan, Siber Mağduriyet, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 10, S. 17, 2019.

- Duman, Nesrin-Öçalan, Hürmüs İrem-Uysal, Rüya, Stalklama: Israrlı Takip Davranış Tipolojileri, Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 2, 2023.
- Dülger, Murat Volkan, Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2022.
- Dülger, Murat Volkan, İnternet Aracılığıyla İşlenen Cinsel Suçlar, 2021, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792316>.
- Dülger, Murat Volkan, Normatif Düzenleme Açısından Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A), İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2022.
- Eken, Mustafa, Özel Hayatın Gizliliğinin İhlal Edildiği Durumlarda İçeriğe Erişimin Engellenmesi, Bilişim Hukuku Dergisi, C. 5, S. 2, 2023.
- Ercoşkun Şenol, H. Kübra, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 7, S. 13, 2019.
- Erem, Faruk, Ceza Hukukunda İntihar, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 64, 1975.
- Ergüne, Elif, Çocukların Cinsel İstismarı Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 29, S. 1, 2023.
- Ersoy, Uğur, İntihara Yönlendirme Suçu, TBB Dergisi, S. 136, 2018.
- Francisco, Sofia Mateus ve diğerleri, Cyberbullying: The hidden side of college students, Computers in Human Behavior, Vol. 43, 2015.
- Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Ankara 2017.
- Hinduja, Sameer-Patchin, Justin W., Cybernullyng: Identification, Prevention, and Response, Cyberbullying Research Center, 2024 Edition.
- İçer, Zafer, İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m. 84), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 1, 2020.
- Kaya, Mehmet Bedii, İnternet Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2021.
- Kaygısız, Esra Gökçen, Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık, TİHEK Akademik Dergisi, S. 4-5 (Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı), 2020.
- Khudhair, Nibras Salim, Cyberbullying – A Critical Analysis of Laws, Criminal Responsibility and Jurisdiction, Journal of Contemporary Issues in Business and Government, Vol 27, No. 3, 2021.
- Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2022.
- Kocasakal, Ümit, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK 123), Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2015.

- Kumkumoğlu, A. Kemal-Jameison, Michael, Türkiye’de Görev Yapan Cumhuriyet Savcıları ve Kolluk Kuvvetleri İçin Siber Suç Soruşturmaları Kılavuzu, “Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması” Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ekim 2023.
- Kutlu, Mahmut, Sosyal Medyada Kitle Psikolojisi ve Linç Kültürü, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, C. 5, S. 2, 2023.
- Langos, Colette, Cyberbullying, Associated Harm and The Criminal Law, Universtiy of South Australia School of Law, PhD Thesis, 2013.
- Langos, Colette, Cyberbullying: The Challenge to Define, Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, July 2012.
- Lidsky, Lyrissa-Garcia, Andrea Pinzon, How Not to Criminalize Cyberbullies, Missouri Law Review, C. 77, 2012.
- Lipton, Jacqueline D., Combating Cyber-Victimization, Berkeley Technology Law Journal, C. 26, S. 2, 2011.
- Lozano Blasco, Raquel-Cortes Pascual, Alejandra- Latorre Martinez, M. Pilar, Being A Cybervictim and A Cyberbully – The Dualitiy of Cyberbullying: A Meta-Analysis, Computers in Human Behavior, Vol. 111, 2020.
- Macaulay, Peter J.R.-Steer, Oonagh L.-Betts, Lucy R., Chapter 1-Factors leading to cyber victimization, Emerging Cyber Threats and Cognitive Vulnerabilities (Ed. Vladlena Benson, John Mcalaney), Academic Press, 2020.
- Maviş, Volkan, Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 3, 2021.
- McGowan, Emma, What’s difference between cyberbullying and online trolling?, <https://blog.avast.com/cyberbullying-vs.-trolling-heres-how-to-differentiate-between-them> (E.T. 13.03.2024).
- Memiş Kartal, Pınar, Türk Ceza Hukuku’nda Çocukların Cinsel İstismarı, İstanbul 2014.
- OECD Report on New Technologies and 21st Century Children, 2018.
- Orts Quintana, Cirenia-Rey, Lourdes, Forgiveness and cyberbullying in adolescence: Does willingness to forgive help minimize the risk of becoming a cyberbully?, Computers in Human Behavior, Vol. 81, 2016.
- Özar, Süleyman, Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 71, S. 3, 2022.

- Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2016.
- Özen, Muharrem-Köksal, Atacan, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 68, S. 2, 2019.
- Özen, Mustafa, Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi, TBB Dergisi, S. 75, 2008.
- Özgenç, İzzet, Cinsel Suçlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 1, 2020.
- Özkaya, Pelin, Dijital Dünyada Çevrimiçi Riskler, Bilişim Suçları ve Mağdur Çocuk, TAAD, C. 14, S. 53, 2023.
- Öztürk, Hazal, İnternet Üzerinden İşlenen Hakaret Suçu ve Soruşturma Aşaması, Toplum Bilimleri Dergisi, C. 17, S. 35, 2023.
- Paslı, Ali-Gökçe, Görkem-Yollu, Yağmur-Karaca, Nimet, E-Spor: Hukuki Bakış, Ankara 2021.
- Polat, Oğuz, Viktimoloji, 2. Baskı, Ankara 2022.
- Rapor: Müstehcenlik, Çocuk Pornografisi ve Ahlakı Aykırılık: Kısa Arkaplan ve Mevcut Gelişmeler, (Çev. Türker Ertaş), İnternet Hukuku-Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 13 (Ed. Yener Ünver), Ankara 2013.
- Robinson, Lawrence-Segal, Jeanne, Cyberbullying: Dealing with Online Bullies, 2022.
- Sözüer, Eren, Unutulma Hakkı İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme, İstanbul 2017.
- Şen, Ersan-Gözükhan Alperen, Hayasızca Hareketler Suçu Bakımından Teşhircilik Fiili, <https://sen.av.tr/tr/makale/hayasizca-hareketler-sucu-kapsaminda-teshircilik-fiili> (E.T. 12.04.2024).
- Taneri, Gökhan, Cinsel Suçlar, 4. Baskı, İstanbul 2021.
- Taşkın, Şaban Cankat, Israrlı Takip Suçu, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2023.
- Tellioglu, Filinta Rozerin, 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu ve Önleyici Tedbirler ve Kanundan Yararlanacak Kişiler, Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, C. 5, S. 2, 2021.
- Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2020.
- Tokdemir, Sercan, İntihara Yönlendirme Suçunun Tipikliği Kapsamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar, Selçuk Hukuk Kongresi III Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara 2024.

- Tokunaga, Robert S., Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization, Computers in Human Behavior, Vol. 26, Issue 3, May 2010.
- Topçu, Çiğdem-Yıldırım, Ali-Erdur Baker, Özgür, Cyber Bullying @ Schools: What do Turkish Adolescents Think?, International Journal for the Advancement of Counselling Vol. 35, 2013.
- Topsakal, Bahar, Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu Bakımından Gerçek İçtima ve Fikri İçtima Kurallarının Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, S. 157, 2021.
- Tulay, Emre, Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020.
- Türkoğlu, Selin, Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip, İstanbul 2020.
- Türkşen, Umut, Siber Ansiklopedi: Siber Ortama Çok Disiplinli Bir Yaklaşım (Ed. Naci Akdemir, Can Ozan Tuncer), Ankara 2021.
- UNESCO, Tackling cyberbullying and other forms of online violence involving children and young people, 2021.
- Waasdorp, Tracy E.-Bradshaw, Catherine P., The Overlap Between Cyberbullying and Traditional Bullying, Journal of Adolescent Health, S. 56, 2015.
- Yağcıoğlu, Ali Haydar, s. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulama Karşılaşılan Sorunlar, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017.
- Yavuz, Can, Deepfake (Derin Sahte), Ankara 2022.
- Yavuz, Can, Unutulma Hakkı, Ankara 2020.
- Yetim, Servet, Siber Zorbalık, Türkiye ve ABD Karşılaştırması (ABD v. Drew Dosyası), TBB Dergisi, S. 120, 2015.
- Yılmaz, Sacit, Türk Ceza Hukuku Sisteminde Siber Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2023.
- Yılmaz, Zahit, Ceza Hukukunda “Şaka” Amaçlı Hareketler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 20, S. 3, 2014.
- Zafer, Hamide, Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması (TCK m.132-134), İstanbul 2010.

İnternet Kaynakları

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/london/6970516.stm (E.T. 04.03.2024).

<https://addezia.com/resources/mobbing-at-work-difference-mobbing-and-bullying/> (E.T. 02.02.2024).

<https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/psikopatoloji#:~:text=Psikopatoloji%20terimi%2C%20a%20yn%C4%B1%20zamanda%2C%20psikolojik,davran%C4%B1%C5%9Fsal%20veya%20bili%C5%9Fsel%20belirtilerini%20tan%C4%B1mlamaktad%C4%B1r>. (E.T. 24.05.2024).

<https://blog.securly.com/the-10-types-of-cyberbullying/#:~:text=7.,impersonating%20someone%20without%20their%20consent>. (E.T. 13.03.2024).

<https://cyberbullying.org/bullying-laws> (E.T. 02.05.2024).

<https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying> (E.T. 15.03.2024).

<https://dictionary.cambridge.org/>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Catfishing> (E.T. 13.03.2024).

https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_slapping (E.T. 04.03.2024).

<https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/x-report-violation> (E.T. 06.05.2024).

https://kilinclaw.com.tr/espore-ve-siddet-iliskisinin-6222-sayili-kanun-kapsaminda-incelenmesi/#ESPOR_VE_SIDDET (E.T. 08.04.2024).

<https://law.justia.com/codes/arkansas/2020/title-5/subtitle-6/chapter-71/subchapter-2/section-5-71-217/> (E.T. 02.05.2024).

<https://law.justia.com/codes/missouri/2013/title-xi/chapter-160/section-160.775/> (E.T. 02.05.2024).

<https://lyonslaw.com.au/cyberbullying-laws-in-australia/#:~:text=Australian%20Laws%20against%20Cyberbullying,across%20all%20states%20and%20territories>. (E.T. 02.05.2024).

<https://se-legal.de/criminal-defense-lawyer/online-harassment-german-criminal-lawyers/?lang=en#Legal-Framework-of-Online-Harassment-in-Germany> (E.T. 02.05.2024).

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://study.com/academy/lesson/federal-cyberbullying-laws.html#:~:text=Cyberbullying%20is%20a%20crime%20in,at%20a%20federally%20funded%20school> (E.T. 02.05.2024).

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Trol_\(%C4%B0internet\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Trol_(%C4%B0internet)) (E.T. 25.06.2024).

<https://web2.gov.mb.ca/bills/40-2/b214e.php> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/-/austria-criminalising-cyberharassment> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/germany> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/communications-offences> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.cybersmile.org/advice-help/category/cyberbullying-and-the-law#:~:text=There%20is%20no%20legal%20definition,of%20cyberbullying%20and%20online%20harassment.&text=The%20Defamation%20Act%202013%20came,and%20excluded%20from%20the%200legislation> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.cybersmile.org/advice-help/category/cyberbullying-and-the-law> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.egattorneys.com/cyber-harassment-penal-code-653-2#:~:text=Penal%20Code%20653.2%20PC%20cyber,%22indirect%20cyber%2Dharassment.%22> (E.T. 02.05.2024).

[https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/doxing#:~:text=The%20word%20%E2%80%9Cdoxing%E2%80%9D%20\(also,other%20exploitation%20of%20targeted%20individuals.](https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/doxing#:~:text=The%20word%20%E2%80%9Cdoxing%E2%80%9D%20(also,other%20exploitation%20of%20targeted%20individuals.) (E.T. 06.05.2024).

https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/ (E.T. 24.05.2024).

<https://www.gov.uk/government/news/government-cracks-down-on-deepfakes-creation> (E.T. 28.04.2024).

<https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/cndii-cdncii/p4.html> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.kwesthues.com/bullyingvsmobbing.htm> (E.T. 02.02.2024).

<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000615568> (E.T. 04.03.2024).

<https://www.legislation.gov.au/C2004A04868/2022-11-10/text> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.gov.au/C2021A00076/latest/text> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/27/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50/data.pdf> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.legislation.govt.nz/act/public/2015/0063/latest/whole.html#LMS655888> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.lugatim.com/>

<https://www.meganmeierfoundation.org/megans-story> (E.T. 14.05.2024).

<https://www.nhs.uk/mental-health/conditions/generalised-anxiety-disorder/overview/#:~:text=Anxiety%20is%20a%20feeling%20of,medical%20test%20or%20job%20interview.> (E.T. 24.05.2024).

<https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=1> (E.T. 14.05.2024).

<https://www.overcomebullying.org/mobbing-bullying.html> (E.T. 02.02.2024).

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

<https://www.pacer.org/bullying/info/cyberbullying/> (E.T. 15.03.2024).

<https://www.pacer.org/bullying/info/questions-answered/bullying-harassment.asp#:~:text=The%20distinction%20between%20bullying%20and,religion> (E.T. 13.03.2024).

<https://www.police.govt.nz/advice-services/cybercrime-and-internet/harmful-digital-communications-hdc#:~:text=The%20Harmful%20Digital%20Communications%20Act,forms%20of%20abuse%20and%20intimidation.> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/cyberbullying-online-gaming> (E.T. 02.05.2024).

<https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/what-is-it> (E.T. 07.12.2023).

<https://www.thecyberhelpline.com/guides/outing#:~:text=Dealing%20with%20outing,being%20shared%20can%20be%20severe>. (E.T. 06.05.2024).

<https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying> (E.T. 04.05.2024).

<https://www.voanews.com/a/meta-tiktok-and-other-social-media-ceos-testify-in-heated-senate-hearing-on-child-exploitation/7466161.html> (E.T. 30.04.2024).

<https://ykocaman.medium.com/web-nedir-5de10b9f588c> (E.T. 14.05.2024).

